

**HISTORIE VAN MEJUFFROUW  
SARA BURGERHART.**



**XXWERELDXX**  
**BIBLIOTHEEK**  
ONDER·LEIDING·VAN·L·SIMONS

**HISTORIE VAN MEJUFFROUW**  
**SARA BURGERHART**

UITGEGEVEN ❖ ❖ DOOR ❖ ❖ E. BEKKER, WEDs.  
Ds. WOLFF EN A. DEKEN ❖ ❖ (NIET VERTAALT)  
MET PORTRET VAN DE SCHRIJFSTERS EN TWEE  
GRAVURES; INLEIDING EN AANTEEKENINGEN VAN  
❖ ❖ ❖ ❖ PROF. DR. L. KNAPPERT ❖ ❖ ❖ ❖

TWEEDE DEEL.



UITGEGEVEN·VOOR·DE  
M<sub>U</sub>·VOOR·GOEDE·EN·GOED  
KOOPE·LECTUUR·DOOR  
G·SCHREUDERS·AMSTERDAM



# HISTORIE

VAN MEJUFFROUW

## SARA BURGERHART.

---

EEN-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

De heer R. aan den heer G.

Vriend Jan!



OE dikwijls, dou lompe kerel, zal ik u dan moeten zeggen, dat mij alles veelt, en gij, met uwe weërgaze apenkuren, kwakzalversloopjes, en zotte uitnoodiging, met een paar onzer lievertjes, nog wel het allermeest? Wat kan ik, arme duivel, doen; waarom denken, dan aan de bevalligste meid, die ooit met een paar schoone oogen de halve wereld in oproer bracht? — Gek, ja, stapel zot ben ik naar haar; en ik moet mijn rol van huichelaar spelen, om haar ooit zoo nabij te komen, dat ik haar kan inluisteren: ik bemin u. Vrouwen, vrouwen, wat staat er niet voor uwe rekening! Nu, wij zullen afrekenen, mijn trotsch meisjel dat „ik snuif niet; ik neem nooit pre-

senten aan," zult gij mij betalen. Dit is de eerste oorvijs, welke mijne eigenliefde, die waarlijk tegen de uwe wel opmag, nog ooit van eene schoone hand ontving. En ben ik niet een schoone vent? Kan ik niet beuzelen met de zottinnetjes? redeneeren met de wijsneusjes? Erger ik ooit eene vrouw, die achting verdient, door het allerminste dubbelzinnig woord? Sloeg ik ooit taal uit, die blozen doet (ook maar welstaanshalve?). Er moet een eind aan komen: zóó leef ik eigenlijk niet. Maar welk een einde? Vraagt gij dat, lichtmis? Ik, een man van geboorte, van midde-len; zij, een burgermeisje, met een stuiver goed? Gij zijt een driedubbele uilskop, of gij wilt mij aan 't praten krijgen. Trouwen? Zijt gij dan razend dol? Ik zal, denk ik, tot zulk een disperaet uiterste nooit komen. Vrijheid is de prikkel der liefde: dit weet gij is mijne spreuk. Als mijne maitres zal zij Sultane favorite zijn; maar mijn wijff! Wel foeil! Ziedaar, dat was al reden genoeg, bij un homme de mon goût, om haar ondragelijk te vinden. Trouw gij haar over een maand of vier. Zoolang, dunkt mij, zal ik haar beminnen kunnen; en gij zult mijne genietingen nieuw leven bijzetten, door mij die dan wat moeilijk te maken. Gij weet wel, „dat een lichtmis geen recht heeft op eene eerlijke vrouw.”

Nu, gij hebt haar eens gezien; maar ik verdelg u van den aardbodem, zoo gij haar in 't eerste half jaar weêrziet. O liefde, liefdel! maar welk een deug-niet ik ook omtrent de vrouwen ben, ik zal mijne drift die alleen op mijn eigen geluk uitloopt, met uw ge-wijden naam niet opkwikken! Zotte vooroordeelen! Krassen in de lei door een bigotten praeceptor daarin gekrauw'd, anders niet. Hoe zegt mijne Hartog: geluk is deugd. Wel zie, Jan, was zij zóó leelijk niet, ik gaf haar nog de een of andere keer een kus voor dit zedekundig regeltje. Laten wij toch ons ongelooft als helden beleven en den duivel niet voor niets dienen.

Nu, mijne koets staat gereed; ik ga haar halen:

de dame, daar zij bij logeert, heb ik ook door haar verzocht. O ik weet wel, dat die niet uitgaat op zulke partijtjes! En de malle meid, die er bij was, ook: nu, dat bruit nog wat heen. Ik weet al, hoe ik met haar moet omgaan! Zij zal bukken voor mij, dien zij niet vreest. Mogelijk vorder ik in de laatste vijf uren reeds merkelyk.

. . .

### Tien ure, des avonds.

Ik ben woedend, ik zoek met de heele wereld ruzie; ik raas op Philips, of ik dronken ben, en zou u zeer graag bij mij hebben om u helder af te rossen! O Gij, verachtelijke slaaf mijner vermaken, die om een fraai kleed en een goeden maaltijd voor mij kruipt! Wat is er nu weêr te doen? vraagt gij, met het air van een berooiden verkwister: zwijg, en luister.

Geheel opgetogen reed ik naar haar toe, werd zeer beleefd door de weduwe in de zijkamer begroet; zij zeide mij, „dat zij van mijne beleefdheid gebruik zoude maken, dewijl zij meende, dat het Treurspel voortreffelijk zijn zou; de lectuur daarvan had haar zeer voldaan.” Hier jij, Rembrandt, groote afbeelder van ons door driften bezielde gelaat! Schilder mij op dat tempo. Mijn bloed steeg mij naar 't hoofd; ik had trekkingen op mijne hersens. Zulk een schok... zulk eene teleurstelling.... Zij merkte het niet; 't was alles als een bliksemstraal. Ik herstelde mij voort, en, mijne hand even aan mijne lippen brengende, boog ik eerbiedig, haar bedankende voor de eer, mij aangedaan. En ziedaar! daar kwam de eigene zuster der drie gratiën, geheel vroolijk, geheel leven, geheel ziel, keurlijk gekapt, en op eene edele wijs eenvoudig gekleed, aanzweven. Ik hielp de dames in de koets: en toen ik er bij was, sprong haar knecht bij den mijnen achterop. Mijne loge alleen was nog ledig; alle oogen

waren op ons. De weduwe is niet jong meer, maar waarlijk nog eene zeer schoone vrouw. Mijn wicht? Nu, gij hebt haar gezien. En de malle meid is ook niet leelijk.

De drommel, Jan, wat moest ik op mijne hoede zijn! De weduwe... ik weet het niet, maar mij dacht, dat zij, ongemerkt kwasio, alle mijne bewegingen gadesloeg. Ik durfde waarachtig geene dier kunstjes gebruiken, die wij altoos eerst te werk stellen om eens hoogte te nemen. Er was niet op, als met deze slechte kaart zoo goed te spelen als ik kon; en ik hou mij voor een domkop, zoo ik de weduwe, indien die al een galg in 't oog mocht hebben, niet bedrogen heb. Ik sprak meest met haar, en zooals ik altoos tegen fatsoenlijke vrouwen spreek. Wij reden met mijne koets terug, en de bevalligheid uit de koets helpende, drukte ik hare hand, doch ik kreeg geen antwoord. Is dat te verdragen? Ik nam beleefd, in de zijkamer, afscheid, ootmoedig biddende om de eer te mogen hebben van de dames mijn compliment te maken. Kent gij Hein Edeling? Maar waar zou zulk een jakhals, als gij, zoo een stijven Jordan als hij (die echter een eerlijk man is, hoor ik) toch ooit gezien hebben? Hij schijnt een vriend der weduwe te zijn... Zwijs, zeg ik u; ik wil er niet van hooren! Laat hij 't hart hebben! Maar geen nood, al stond Belzebub zelf naar haar huwelijk, die duizend-kunstenaar zou mij haar niet ontnemen. Ik heb moed, Jan. En wat nu? Ik moet haar alleen zien te krijgen! Kan ik echter voor nog eene teleurstelling mij beveiligen? Fortuin helpt den stoute. Daar zijn weêr tien dukaten rekel. Kom morgenochtend hier, zoo ras gij dezen gelezen hebt, en breng hem met u, of ik laat u aan u zelf over.



TWEE-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Mijne Waardstel

Ik ben tweemaal vergeefs aan uw huis geweest. Eens waart gij met den heer R. naar de comedie, en nu zeide Frits, had hij u en de waardige vrouw naar de Fransche kerk gebracht. Hoe smart mij deze teleurstelling! Ik moet, voor ettelijke dagen, om zaken van veel aangelegenheid van huis; en hoe vurig verlangde ik om in persoon afscheid te nemen van u, die ik teeder en met de grootste achting bemin; van u, die mij eene dus lang onbekende neiging hebt ingeboezemd! Ik moet vertrekken, de paarden worden reeds gezadeld. O mocht ik durven hopen op de gunst van haar, die mij dierbaarder is dan mijn leven! Indien ik niet voorzag, dat wij beiden gelukkig zouden zijn, ik zou u niet lastig vallen met mijne bezoeken. Maar, helaas! ik vrees, dat ik de man uwer verkiezing niet ben, — niet worden kan! Evenwel, gij vereert mij met uwe achting; gij noemt mij uw vriend.

Wie u ook van zijne liefde moge verzekeren, en welk een brilant lot men u moge aanbieden, uw Edeling bemint u meer, dan iemand u kan beminnen. Ik ken uwe waarde, uw bevallig beeld zweeft mij altoos voor den geest. Wat zal mijn leven, wat zullen mijne goederen zijn, zonder u, o mijne zielsbeminde? Ik zal hopen! Uw hart is immers nog vrij? Zult gij mij niet verachten, als ik u zeg, dat ik den heer R. niet meer dulden kan? Maar eene liefde als de mijne is zoo teeder als oprecht; en kan ik het denkbeeld dragen, dat hij uwe hand vat! Maar gij kent de liefde niet.... Ik zal dus niet langer nonsens schrijven. Groet de uitmuntende vrouw en geloof dat ik, met

de grootste achting en hartroerendste genegenheid  
ben,

Uwe

HENDRIK EDELING.

\* \* \*

DRIE-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

De heer Jacob Brunier aan Mejuf-  
rouw Aletta Brunier.

Mijne beste Letjel

Hoe ongevallig is het voor mij, u niet te zien! en nu durf ik ook zoo dikwijls niet aanloopen. Hoe gelukkig ben ik in de vriendschap van den braven heer Edeling! mijne pogingen, om hem aangenaam te zijn, doen mij reeds een geheel ander plan van leven vormen. Ik schaam mij nu waarlijk over mijnen dus lang beuzelachtigen smaak, die mij tot een bagatel voor de dames, en tot spot van eenvoudige, mannelijke deugd stelde. Ik schaam mij over de wanhebbelijkheid, waarin gij mijne kamer eens gevonden hebt, over dat verkwistend air, doorstralende in het verwaarloozen mijner kleëren. Ik schaam mij over de slechte prullen, die ik plag te lezen. Nu, ik heb die ook al weggedaan, en lees thans werken, die de heer Hendrik in zijne boekenkast met genoeg een plaats geeft.

„Kootje”, zegt de brave man, „gij zijt een goed-aardige jongen; gij hebt meer verstand dan gij zelf weet; gij moet uw fortuin maken: verzuim dan niet, uw tijd wèl te besteden. Al wat ik tot uw nut of vermaak doen kan, wil ik doen. Ik geef u mijne vriendschap.” O mijn Letjel! Ik hoop, ik wensch, dat

de Hemel hem hierom zegene met de vrouw, die hij bemint, en waarop ik eens de gekheid had van pretensie te maken.

Alle dag, als het eenigzins mogelijk is, spreek ik hem: en ik ga altoos met het eene of andere nutte denkbeeld terug. Hij is uit de stad, of gaat tenminste uit de stad. Gaarne zoude hij mij medegenomen hebben; doch mijn ambt laat dit niet toe, en vigeleeren is de zaak.

Mijn compliment aan oom en tante, en aan neef Jan. De vriendin mijner zuster zal mij niet altoos voor een gek houden; haar Edeling zal mij ook eens hare vriendschap waardig maken. — Vaarwel zusjelief! — ik bemin u recht hartelijk.

JACOB BRUNIER.

.  
.  
.

#### VIEREN-NEGENTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Cornelia Hartog aan  
Mejuffrouw Wilhelmina van  
Kwastama.

Andere Mijzelf!

Het noodlot kant zich tegen mijne hoop. Tevergeefs heb ik op onze muziekpartij, als een Esscher de viool gespeeld. Ik werd toegejuicht, ja! maar 't voldoet mij niet. Beleefd, koel beleefd, meer niet was de handeling van hem, dien ik, in spijt van mijzelve, in spijt van zijne stijve ingenomenheid met zichzelf, bemin. Ol hij is een dier lage zielen, die in hunne vrouwen de verstandige meerderheid niet kunnen dulden. Eene fraaie, geestige beuzelaarster, ziedaar, dit bekoort hem; zijne oogen spreken: ik versta die taal.

En dewijl zij geen kracht van vernuft heeft, dat haar boven de gewone vooroordeelen kan verheffen, heeft zij veel eerbied voor 't geen men godsdienst noemt. Godsdienst, ma chère van Kwastama, is al zoo voordeelig om de mannelijke overmacht te handhaven, als om een geheel volk, ten gevalle van eenen dwingeland, in slaafsche boeien te kluisteren. Of Edeling zelf geloof aan die sprookjes heeft, weet ik nog niet; hij wendt het voor; en is dit zoo, dan heeft hij zoomin verstand als moed genoeg om van de onzen te zijn: gebrek aan moed in een man maakt, dat wij hem beneden onze aandacht moeten beschouwen. Zou hij ook een R. zijn, die er voor uitkomt; dat elk volk zoowel zijne godsdienst als wetten moet hebben, en dat hij, in Turkije levende, een ijverig Muzelman zijn zou? Ik ga, weet gij, zeer naarstig te kerk, en vermaak mij met de beuzelingen, die ik hoor, zoowel als met het volkje dat toelustert. Het decorum moet bewaard. Zou ik mij hierom brouilleeren? dat's de pijn niet waardig.

O die hatelijke Burgerhart! zoudt gij 't gelooven, ma chère van Kwastama, dat zij mij zelfs niet spaart? nu:

Een hooggeboren ziel peinst vast op stille wraak.

Gij weet niet wat het mij kostte, om op dien avond, dat wij gemusiceerd hadden, mijn spijt te verbergen: ik wond mijzelve op tot den hoogsten toon der vroolijkheid, dien ik bereiken kon, omdat anders mijn lijden zichtbaar zou geweest zijn. Ik moest de belediging niet schijnen te voelen, omdat ik die niet konde straffen. Na ons collation, keuvelde hij als een rechte beuzelaar met de juffrouwen. Maar, geloof mij, ik heb altoos gemeend, dat Buigzaam meer verstand had, dan u uit het volgende gesprek zal blijken, dat zij heeft.

Edeling verhaalde, dat iemand, hem bekend, een ander, met nadeel voor zichzelf, uit eenen dringen-

den nood gered had, nadat een derde, die de vriend des ongelukkigen was, zulks geweigerd had. „Dat's een menschenvriend,” riepen de mallootjes; of dat's edel, zei Buigzaam.

Ik. En waarom is die man meer een menschenvriend, dan hij die 't weigerde?

Edeling. Niemand is beter in staat dan gij, mejuffrouw, om die vraag op te lossen.

Ik. Om diezelfde reden, als waarom men alle dingen onderscheiden benamingen geeft. Bijvoorbeeld: gij zijt een wezen, dat een mensch, dit dier is er een, dat men kat, en die machine is iets, dat men eene pendule noemt.

Edeling. Het stond beiden vrij, deze daad al of niet te doen; maar het staat niet aan mij om eene pendule, noch aan poesje om een mensch te worden.

Ik. Zoo de weigeraar op dat tempo juist zoo was bewerkt, als hij, die den man redde, hij zou hem ook gered hebben; het blijkt dus, dat de voortzettende kracht te flauw was in het daarstellen van dat gewrocht: of liever, de natuur zou hem dien eere naam bezorgd hebben. Nu is dit zoo niet; is hij te beschuldigen? Is het 't hout zijn schuld, dat men er nu eens een fauteuil, dan eens een kabinet van maakt?

Buigzaam. Zijn wij slechts werktuigen, mejuffrouw?

Ik. Ja, en wel van een eeuwig noodlot. Alles is bepaald, en wij zoowel als alles buiten ons. Vrijheid is een kunstwoord; meer niet. De hand, die zich uitstrekt om mij te berooven, kan zich zoomin terugtrekken, als de hand, die zich uitstrekt om te zegenen.

Buigzaam. En waarom ontwijkt gij dan de roovende, en grijpt gij naar de zegenende hand?

Ik. Zij, die een waarom der dingen stellen, mogen u dit oplossen. Ik zeg, dat ik juist (het blijkt immers) niet anders doen kan. Ik moet hem ook straffen, die mij het mijne ontnaemt, hij doet onrecht-

vaardig. En, zoo het noodlot alle stervelingen tot moord en geweld aandreef, ik beken, dat het er in deze wereld zeer slecht zou uitzien. Maar wij zien het tegendeel, en alles gaat tamelijk goed.

Edeling. Gij hebt, mejuffrouw, ons nu zooveel gezegd van een noodlot; wat is dit noodlot, bid ik u?

Ik. De noodzakelijkheid, waardoor alles juist zoo is als het is, en niet anders zijn kan.

Buigzaam. Is deze definitie wel in orde?

Edeling. Goed! maar wie bestiert het noodlot?

Ik. Een dwaze vraag mijnheer Edeling.

Edeling. Mogelijk niet zoo heel dwaas. Kan ik zeggen, dat niets deze tafel hier bracht?

Ik. Mijn iets is dat noodlot, zeg ik immers. Stelt gij een eeuwig verstand, dat volmaakt goed is, en alles vormde en bestiert; ei, wees dan zoo goed, en los mij eens op, van waar alle wanorder? alle zoogenaamd zedelijk, en alle waarlijk voelbaar natuurlijk kwaad?

Burgerhart. Laatst hebt gij beweerd, dat de deugd in zichzelf genoegzaam was. Laten de menschen dan deugdzaam zijn, dan zijn, voor hen tenminste, deze beide kwaden dragelijk.

Ik. Zeer wel gezegd: zoo zij maar kunnen.

Buigzaam. Kunnen! zoo dit buiten ons is, waartoe dan dat hooggeroemde boek? waartoe prijst men ons middelen aan, die buiten ons bereik zijn?

Edeling. Wat noemt gij, mejuffrouw, deugd?

Ik. „Dees onderscheiden naam geeft ieder aan zijn wenschen.”

„Het schrander staatsbeleid formeert de deugd der menschen.”

Het is met de deugd als met de orthodoxie. Men moet eerst op de kaart zien, waar wij zijn, vóór wij dit bepalen kunnen. En ook, ik ben niet bang voor spoken en hersenbeelden.

Lotje. Dat zegt juffrouw Hartog op mij, omdat ik bang ben voor spoken.

Edeling. Willen wij nu dit discours maar sluiten? 't Smart mij echter te zien: dat zulk eene geleerde dame dus denkt.

Ik. Exclamatien zijn geen syllogismen.

Edeling. Noch stoute stellingen bewijzen. Traagheid en angst doen velen der onzen zonder onderzoek aannemen: traagheid en onberedeneerde moed doen de uwen alles verwerpen. Ik hoop, dat wij eens allen tot de kennis van het WARE zullen komen, en onderwijl wel doen.

Ik was in mijn schik, dat het discours uitraakte: men kan met zulke schepsels niet redeneeren. Adio, Caral

Am for ever yours!

HARTOG.

\* \* \*

## VIJF-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp  
aan Mejuffrouw Suzanna Hofland.

Zuster Hofland!

Nu kind, het is met jou tobben zonder eind. Dat draait al, dat draait al in den Arminiaanschen stinkpoel van doen, van werken, en van goede vruchten te dragen.

Stijntje Doorzicht ken ik heel wel. Zij behoort tot de nauwgezetten: zij leest Engelsche boeken, en Ds. Peifers was haar leeraar. Maar of ik u al die heele en halve en kwart Pelagianen opnoem, je hebt er niet aan; je kent die boeken toch niet. Je hersens zijn genoeg in de klis. Je behoort toch nog al tot het Wet-tisch Christendom. De openlijke Lamsgezinden en Arminianen zijn zoo pestiaal niet, als dat Stijntje Doorzicht. Ik had van haar gehoord als van iemand, die op heele goeie gronden stond, en bezocht haar

eens. Maar zoo als ik de deur inkwam, had ik er al geen zin in; daar was zoo een wettisch wezen in huis; alles zoo zindelijk, zoo in order. Broeder, daar Stijntje meê samen woont, was op zijn werk, en zoo ijverig, of hij een rechte wereldling was. 't Mocht er niet af, met mij te praten; een ware De m a s, die deze wereld liefheeft. Stijntje zat te naaien, en was wel stichtelijk gekleed, maar 't scheen zoo geen hartewerk te zijn; en daar was zoo tusschen Stijntje en mij niets aantrekkends. De meid stond een waschketel te schuren, evenals of zij geen ziel te verliezen had. Er viel ook nog iets voor, dat mij ellendig stootte. De meid bracht een pot met soep en een papiertje, daar zeker geld in was, bij eene kraamvrouw, in haarlui kelder, en dat wijf was p a a p s: denk eens, p a a p s was zij! Toen dacht ik, jij bent een rechte Martha: en meer niet. Maar Stijntje sprak niet veel, en ik ging weg, om nooit er een voet weêr te zetten. Zoo je nu het waarlijk nog met de goede zaak meent, en wat doen durft, omdat alles voor en om ons is, dan moet je maar met eede verzekeren, dat jou zuster, op heur sterfbed, jou het geld heeft toegezegd, 't zij Sara bij u bleef of niet. Wil je dat niet doen, dan moet jij mij niet om raad vragen. Blijf dan bij je eigen droggronden, en vaarwel.

**CORNELIA SLIMPSLAMP.**

**Z E S E N - N E G E N T I G S T E B R I E F .**

Mejuffrouw Maria Buigzaam aan  
den heer Hendrik Edeling.

**W a a r d e H e e r !**

Het belang, dat ik stel in uw geluk, en mijn verlangen, om uwe beminde geluk te kunnen wenschen



met eenen man, die haar verdient, bezielen mij dermate, dat ik met ijver aan uw verzoek zal voldoen. Gij zult alles weten. Ik heb reeds het een en ander, haar betreffende, aan haren braven voogd gemeld; van dien kant mijn plicht gedaan hebbende, zal ik het mij tot een zeer bijzonder genoegen rekenen, iets voor u te kunnen doen, dat u aangenaam is.

Gij weet, mijnheer, dat ik met haar naar de comedie ging, om, ware 't voor mij mogelijk, den heer R. nader te leeren kennen, maar zoo hij geen braaf man is, dan moet hij de geraffineerdste schurk zijn, die immer een meisje tot oneer poogde te verleiden. De menschlievendheid geeft mij geene vrijheid, om het laatste zoo maar vast te stellen: ik hoop dus het eerste.

Zijn gedrag was niet alleen niet berispelijk, maar ik weet niet, hoe een fatsoenlijk heer zich beter zou kunnen gedragen: en met dit al (ofschoon ik geene groote physionomie-kundige ben), de heer R. heeft iets in 't opslag zijner oogen, dat loos, listig, niets dat open en vrij is: ik zie dit alles door een wolk; maar waarlijk hij bedekt zich.

Wees echter gerust! Ik heb het lieve meisje meermaal ongemerkt getoetst; zij heeft geen zweem van genegenheid voor hem: en zij acht u oneindig meer, dan dezen zeer beschaafden man. Gij zult geduld moeten hebben: doch zij verdient het! Zij is geschapen voor u; en gij zijt mogelijk de eenigste man, die haar tot die zedelijke waarde kan doen rijzen, waartoe hare geheele natuur als aangelegd is.

Ik had, volgens belofte, haar niets gezegd van uw reisje. Zij wist niets daarvan. Gij weet, dat ik eens zien wilde, hoe of zij een brief van u, met dit bericht, toch zoude ontvangen. Lees de volgende samenspraak:

Uit de kerk komende, vroeg ik Frits, of hier ook iemand geweest was? Hij zeide: de heer Edeling is hier weêr geweest, doch dat gij, mij niet thuis vindende, waart heengegaan. (F r i t s g i n g t o e n w e g.)

Saartje. Alweêr. Wanneer is hij dan nog eens geweest?

Ik. Gisteren, toen wij te zamen uitwaren.

Saartje. Nu, 't wandelen is goed voor iemand, die zooveel staan moet voor een lessenaar. Mogelijk komt hij wel theedrinken.

Ik. Zoudt gij dat gaarne zien?

Saartje. Wel ja, heel gaarne; twijfelt gij dan, of ik uw smaak in het uitkiezen uwer vrienden ook goedkeur; en de heer Hendrik is immers uw gunsteling, uw vriend?

Ik. Dat beken ik, en wel op zeer goede gronden.

Saartje. O! daar ben ik van verzekerd: hoe hoog ik u waardeer, echter denk ik, dat de heer Hendrik uwe vriendschap verdient.

Ik. Zoo denk ik ook, ten zijnen opzichte, omtrent u.

Saartje. Wel, hij is mijn vriend; hij heeft al mijne achting! hierin verschillen wij dus niet het allerminste.

Ik. Heeft de heer R. ook uw welgevallen? behaagt hij u meer dan de heer Hendrik?

Saartje. Neen, en nog eens neen. Den heer R. beschouw ik, zooals ik elk man beschouw, die in staat is om mij eenige honnête vermaken te bezorgen. Doch weet gij, hoe ik ben? Al zag ik dat heerschap nooit weêr, ik zou misschien niet eens vragen: leeft R. of is R. dood? Ei wat! wie kan dit zoo alles in zijn geheugen houden?

Ondertusschen merkte ik wel, dat zij zat alsof zij iemand alle oogenblikken verwachtte, en telkens teleurgesteld werd.

Ik. Wij zullen maar vast beginnen, dunkt mij. Liefde, zult gij, of zal ik schenken?

Saartje. Ik, ik! ja, kom, laten wij maar beginnen: 't is vijf uren.

Onderwijl was zij zeer langwijlig in het gereed maken, juist of zij nog al wachtte om te beginnen, tot het gezelschap voltallig was. Uw knecht komt de stoep op, en geeft een brief aan Frits, met het com-

pliment van zijn heer aan de dames. Den brief aannemende, zei zij: een brief aan mij! Wel, dat's mooi schrift, zou dat van Edeling zijn? en een proper cachet ook!

I k. Denkelijk; doch gij kunt het aanstonds weten; breek hem maar open. Of wilt gij liefst wachten tot gij alleen zijt?

Saartje. (Mij zeer schalkachtig aanzierende.) Ik weet, dat het onbeleefd is, in gezelschap brieven te lezen; maar, zoo gij mij het veroorlooft, zou ik hem zoo aanstonds lezen.

I k. Uit pure nieuwsgierigheid?

Saartje. Uit pure nieuwsgierigheid: ik lees graag brieven van goede vrienden.

Wij dronken elk een kopje, en zij las den brief. Ik kon niets uit haar gelaat opmaken.

I k. Wel, hadt gij 't geraden? Is 't van hem?

Saartje. Ja, 't is van Edeling. Hij schrijft mij, dat hij om zaken van belang uit de stad moet; en hij neemt afscheid van mij, u zijn compliment makende.

I k. Wel zool en besteedt hij daar zooveel woorden toe?

Saartje. Och! hij schrijft nogal eene hoope moois van zijne liefde, en van dat ik lief ben, geloof ik; en als hij mij niet krijgt, dat hij dan ongelukkig is, enz. zooals alle jonge heeren schrijven, denk ik.

I k. Ja, mijn hartje, gij wordt bemind van den besten man, dien ik ken.

Saartje. Indien de liefde dezen man geene kwelling veroorzaakte, dan zou ik met die liefde niet weinig in mijn schik zijn; maar wat zal hij er aan hebben, of hij mij verdriet aandoet, door mij te blijven zeggen hetgeen ik weet, en daar ik niets dan vriendschap voor in de plaats heb?

I k. Laat zijn omgang u aangenaam zijn; leer hem op uw gemak kennen; en, zoo uw hart eindelijk niets dan vriendschap voor hem gevoelt, niemand zal u dwingen; gij blijft dezelfde.

Saartje. Ik moet u iets vragen, mijne vriendin; mag ik wel?

Ik. Gij noemt mij uwe vriendin, hoef ik u dan verlof te geven? Vraag mij alles, waaromtrent ik u van dienst kan zijn, gij zult mij altoos bereid vinden. (Zij vatte mijne hand, en kuste die met teederheid.)

Saartje. Hoe is 't mogelijk, dat die stemmige, denkende, ernstige Edeling toch verliefd kan zijn op een zoo vroolijk, luchtig, stout meisje, als uw Saartje toch maar is?

Ik. Mogelijk, omdat mijn Saartje een stout, luchtig, vroolijk meisje is.

Saartje. En is zoo eene keuze een wijs man waardig? Me dunkt, dat ik, uit achting voor Edeling zelf, hem niet nemen moet. O ik ben zoo kiesch op de eer mijner vrienden; je weet het zoo niet!

Ik. Als gij geduld hebt, zal ik u antwoorden. Indien mijn Saartje niet anders was, dan hetgeen zij daar opnoemde, ja indien zij, alleen bij dit genoemde, een fraai meisje was, dan zou ik zeggen: neen, die keus is geen Edeling waardig: maar, indien mijn Saartje nu, bij dit genoemde, een deugdzaam en zachtaardig karakter en een gezond verstand bezat, dan zou ik die keuze billijken, en gij ook, denk ik. Dewijl Edeling nu meent, zooals ik ook meen, dat mijn Saartje zoo een karakter heeft, en zulk een verstand bezit, dan weet gij reeds hoe ik over zijne keuze denk, en ik kan niet afzijn van te wenschen, dat hij u de zijne mocht noemen.

Saartje. Als men jonge lieden zooveel goeds toekent, legt men hen onder de verplichting om zich wijselijk te gedragen, is 't zoo niet? maar gelooft gij, dat ik voor het huwelijk geschikt ben? dat's nog een vraag.

Ik. Volmaakt geschikt, onder twee voorwaarden: dat gij den man trouwt, dien gij zoo hoog acht als teeder bemint, en dat gij uwe sterke neiging tot het bijwonen van uithuizige vermaken wat beteugelt.

Saartje. Ja, als men in het huwelijksbootje is, is het uit: tenminste, als ik mij daarin begeven heb, neem ik afscheid van alle die kostelijke vertooningen, en daarom moet ik nu nog een hoope afdoen: wat de eerste voorwaarde betreft, daarop zal ik u het volgende antwoorden:

Daar zijn twee zaken, waarvoor ik eerbied heb, het huwelijk en den godsdienst. Met zekere huivering beschouw ik de heilige plichten, die beide afeischen. En, hoewel ik ook luchtigjes over vele onderwerpen heen zweef, zoo kan ik u verzekeren, dat ik nimmer dan met ernst aan de groote verbintenis denk. Ik heb aan mijne dierbare ouders gezien, dat het huwelijk brave wél voor elkander berekende, teederbeminnende menschen, allergelukkigst maakt; doch ik denk, dat ik nog in verre die vereischten niet heb, die er noodig zijn om een zegen voor mijn man te wezen, terwijl hij insgelijks alles toebrengt om mijn hart geheel aan hem te verbinden. Gij kunt dus wel begrijpen, dat ik nooit mij zal verbinden aan een zot, of aan iemand, die groote gebreken, of die slechte beginsels heeft? Als ik dien stap doe, zal mijne achting al zoozeer mijne keuze regelen, als mijne genegenheid.

Ik. Gij spreekt verstandig: gij hebt gelijk; ik geloof ook 't geen gij zegt volkomen. Maar, mijn engel, zult gij mij niet toestaan, dat, indien gij den heer Edeling beminnen kunt en gij hem tot uw man verkiest, gij alle kans hebt om u, in alle opzichten, te volmaken; en kan uw edelmoedig hart onverschillig zijn omtrent het geluk eens mans, die u voor altoos in veiligheid stelt voor alle de listen, de streken, de verkeerde misduidingen, waaraan de meisjes, zooals gij zijt, altijd blootstaan? Gij zijt ouderloos, mijn kind, gij hebt niemand als eene tante, die u slecht heeft behandeld. — (Hier viel zij mij, met een drijvend traantje, in de reden, mij omhelzende.) Ik heb u: wat ontbreekt mij om gelukkig te zijn, zoo ik wijs genoeg ben om mij naar uw voorbeeld te vormen? Ik ben nog geen twintig jaar. O laat

ik nu niet meer van die zaak hooren: wat haast heb ik? Ha, daar is mijn kostelijke vriend. ('t was de heer Brunier.) Dag Kootje; hoe zie je zoo stemmig, zeun? of is 't, omdat Letje nogal niet thuis is? kom, gij zijt een goed broeder. Weet gij wel, dat de heer Edeling uit de stad is?

Brunier. Ja, mejuffrouw, hij heeft het mij gezegd; is hij al vertrokken?

Saartje. Ik denk ja; doch ik zit niet in den geheimen raad: mogelijk neen.

Brunier. Ik hoop, dat hij spoedig terug zal komen. O mejuffrouw (tegen mij), hoeveel ben ik reeds aan hem verschuldigd! zoudt gij gelooven, dat hij zich verwaardigt om mij, misselijke jongen, terecht te brengen? en dat op eene wijze, die mij overtuigt, dat mijn geluk zijne bedoeling is?

Saartje. Ik dacht wel, dat er iets gebeurd was; want gij begint u nu zoo wijselijk te gedragen, dat ik geene gelegenheid meer heb om mij met uwe gekheden te diverteeren: nu, gij doet wel, en ik geloof, dat gij nog eens een zweem van uw vriend kunt worden, als gij maar niet achteruit leert, nu gij op u zelve staat.

Brunier. Ik hoop, dat hij over mij zal voldaan zijn: meer kan ik niet zeggen.

Vervolgens viel er niet meer voor, uwe aandacht waardig. Doch des avonds was zij onrustig, verstrooid, speelde eenige aria's op 't clavier, greep de gitaar, zong er bij, legde die neêr, zat op de canapé, bekeek de toppen harer vingers, hoestte een zuchtje weg, dartelde met Lotje (die zij hare dochter noemt), knielde aan mijn schoot, om met mij te praten, sprak van haar voogd, van Letje, van Pieternel, maar niet van u; en ik heb haar al tweemaal ongemerkt verrast met uwen brief in de hand.

Ziedaar, mijn vriend, een lange brief. Gij begrijpt wel, dat ik uw antwoord aan Saartje niet kan laten zien. Bedien u van het adres, 't welk ik u gaf. Wees welgemoed, maar heb tevens geduld. Ik hoop, dat uw

vader toch op dit stuk veranderen zal, of dat zij er nooit iets van merke. Met de volkomenste gehechtheid aan uwe verdiensten, ben ik

Uwe verplichtste Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,  
Wed. P. SPILGOED.

ZEVEN-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

De proponent Smit aan Mejuffrouw  
Anna Willis.

Mijne waardste, teederstbeminde!

Mijn verdriet over uw gemis kan ik niet beschrijven: alle oogenblikken herinner ik mij onze gesprekken, uwe genegenheid voor mij, terwijl alles, wat u aangaat, voor mij van belang is. Indien ooit oprechte, beredeneerde liefde op den genadigen zegen des Algoeden moge wachten, dan, mijne Willis, durven wij daarop hopen. O! Laat ik u de aandoenlijke tooneelen, die mijne verbeelding mij voorschildert, mogen schetsen. Nu plaatst zij mij voor den predikstoel, en ik hoor dat dierbaar woord, 't welk mij van uwe bezitting verzekert. Dan zie ik mijne liefde gelukkig, en ik geef mij toe in zooveel verrukkingen, als mijne ziel, zonder te bezwijken, dragen kan! Dan zie ik ons vergenoegd, blijmoedig huwelijksleven, daar liefde en vriendschap zich te zamen vereenigen om dat geluk duurzaam te maken. Nu reis ik met u naar uwe waardige moeder, dan naar onze bekoorlijke Burgerhart. Nu spreekt gij met deze, eerbiedwaardige moeder, over eene der grootste, ontzaglijkste, der aanstaande gebeurtenissen. Ik omhels u in de armen uwer vriendin, noem u elkanders zusters.

't Is winter: ik studeer in een ruim, zindelijk, warm vertrek. Wij spreken over mijn werk; wij redeneeren; gij kiest eens een tekst uit; ik maak mijne preek op, lees u die voor, en doe mijn voordeel met uw geoeffend verstand. Wij lezen in dat boek, waarin het ongelooft zooveel berispelijks vindt, en waarop de domme uitlegger zooveel ongerijmds gestrooid heeft.

Nu nadert het uur, dat mijn hart, met medelijden voor u vervuld, met angst, doch eenigzins getemperd door hoop, alles lijdt; en ik zie mij oogenblikkelijk tot het toppunt van menschelijke blijdschap verheven: men noemt mij vader van eene levende, gezonde vrucht. Ik ontwijk u, maar 't is om den God van alle genade voor u, voor mij, voor ons kind te bidden, te danken.

O mijne Willis, dit zijn zaligheden, die de natuur ons belooft, die de liefde heiligt! Onmerkbaar zijn wij den levensweg opgewandeld; onze jaren klimmen; de liefde verfijnt tot vriendschap; onze vrienden, onze bloedverwanten begeven ons van tijd tot tijd; de avond des levens nadert, en wij gaan ons in het stille graf ter rust begeven, om in den morgen der Eeuwigheid te ontwaken.

Zullen er nu en dan nevelige uren komen? Zal ons huwelijk niet bevrijd blijven van rampen? 't Is onder het onbekende, niet onder het onwaarschijnlijke: maar dan zullen wij, met gebogen harten, in dien God vroolijk zijn, die alles op de beste wijze bestuurt, en elk, die hem eert, nooit verlaat.

Ik heb veel kans op eene plaats niet verre buiten Amsterdam: dit zal u niet ongevallig zijn. Nu sluit ik dezen. U teeder in mijne gedachten omhelzende, en uwe waarde moeder en tante met hoogachting groetende, scheidde ik van u, om mijn compliment bij uwe vriendin te gaan afleggen. Vaarwel, mijne lieve Willis. Denk aan uwen teederbeminnenden Vriend,

R. SMIT.



## ACHT-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Anna Willis aan Mejuf-  
frouw Sara Burgerhart.

Mijn Waarde Saartje!

Gij hebt dan al dien tijd aan mij gedacht, aan mij geschreven; en zooals gij gewoon waart te schrijven. Met haast en ontsteltenis brak ik het pakket open. Gij doet, terwijl gij mij verbetert, mij lachen; mijne moeder, die ik nu ook alles verteld heb, bemint u meer en meer. Waarlijk, ik zie duidelijk, dat uwe gebreken zelfs uit veel beter beginsels dan de mijne voortkomen: 't zijn meest alle overdreven deugden. God geve, dat zij u niet ongelukkiger maken, zooals mijne stroeve gebreken mij maken kunnen!

De heer Smit heeft u dan een bezoek gegeven? „Hij is zoo met u ingenomen, en hij heeft zulk eene achtting voor uwe moederlijke vriendin, dat hem woorden ontbreken, om het zoo uit te drukken als hij het gewaar wordt.” Ziedaar zijne eigen woorden. Gij scheent niet zoo opgeruimd, als hij u verwacht had; maar mogelijk des te beminnelijker. Althans, mijn vriend acht mij gelukkig met zoo eene vriendin, en hij hoopt, dat de brave weduwe ons, bij nadere kennisaankweeking, hare vriendschap zal waardig keuren. Moeder en dochter, zegt hij, als hij u beide voor zijnen geest haalt. Hij was aangedaan over de manier, waarmede gij haar, en zij u behandelde. Volg toch altoos haren raad: zij verdient dit vertrouwen.

De heer Edeling is een der beste jongelieden, die in onzen kring bekend zijn. Ik hoop u, als mevrouw Edeling, vroeg of laat te omhelzen. Hij verdient uwe liefde, zoowel als uwe achtting. Dit meent mijne moeder insgelijks. „Dit moet de gelukkige man zijn, Naatje. Hij heeft die waardigheid, die uwe vriendin

in eenen man eischt, en dat wel temeer, omdat zij over het huwelijk zulke ernstige begrippen heeft, als de zaak verdient."

De brief van den heer Blankaart heeft mijne moeder en mij zeer vermaakt en tevens verblijd om de teekenen van eene recht vaderlijke liefde, daarin zoo duidelijk te ontdekken: — 't is waarlijk een origineel mensch!

Lees den brief van Smit eens. Hebt gij u wel ooit het huiselijk leven zoo aangenaam voorgesteld? Meld mij eens wat gij er van denkt. Ik bemin hem boven alle mannen: zijne blijmoedige, zijne redelijke toegevoegdheid kan tegen mijne overhelling tot het zwaarmoedige opwegen en mijne wel eens gemelijke vlagen doen verdrijven; terwijl ik, aan mijnen kant, alles zal aanwenden om door liefde en zorgvuldigheid hem te beloonen. Zeker, Saartje, ik heb niet half zooveel zin in mij zelve, dan vóór ik uwe ontdekkende predikatiën aanhoorde. Laten wij toch elkander terecht brengen als wij dolen, en ons zelve van onze gebrekkelijke zijde eerst verbeteren. Schrijf mij toch veel. Schrijf mij toch uwe eerste overhelling tot den waardigen Edeling, zoo gij die zelf kunt nagaan!

Na de gewone complimenten, sluit ik mijnen brief. Groet de uitmuntende vrouw, uw lieve Letje en uwe dochter Lotje, van haar, die haar geluk vernieuwd ziet, door de herwinning eener voor mijn hart en geest beide noodzakelijke vriendschap, welke nimmermeer zal gegriefd worden door

Uwe hoogachtende

ANNA WILLIS.

## NEGEN-EN-NEGENTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
Mejuffrouw Anna Willis.

Waarde Naatje!

Hebt gij waarlijk uw woord gegeven? Dan patientiel Anders, binnen een jaar aanvaard ik de waardigheid van zuster collega. Uw Smit! wel, ik ben maar weinig minder verliefd op hem, dan op mijnen voogd zelf; en zoo is ook mijne Minerva. Wel, Willis, 't is waarlijk al te veel voor u: „Hou er u maar nederigjes onder,” zou tante zeggen. Nu in ernst: geluk, duizendmaal geluk met dezen lieven, dezen achtenswaardigen man. Zoo gij nu ooit weêr donker kijkt, zal ik u waarlijk moeten kloppen. Mijn Cootje is nu in staat om tamelijk gezond te redeneeren over dagelijksche voorvallen; en ik merk, dat, als hij met een ander praat dan met mij, hij zeker nogal verdient, dat men hem antwoordt. Juffrouw Buigzaam heeft veel met den aanstaanden Eerwaardige gesproken. Ik was geheel oor, en mijne dochter insgelijks.

't Spijt mij, dat Letje nog niet thuis is: dat zou net haar smaak geweest zijn. Luister eens, Naatje; hoewel ik het niet uit dankbaarheid doe aan de Godin der liefde (verstaat gij dat, kind?), zoo heb ik een groot vermaak in huwelijksverbintenissen uit te vinden. Wat dunkt u, dat Willem om Letje kwam, dan had hij zeker een engel van eene vrouw, en zoo eene verdient hij; — Letje was ook in veiligheid. Eéne bedenkning is er maar! Ik weet niet, of mijn Letje's hartje wel zóó vrij is, als dat van juffrouw Albedil Burgerhart.

„En was ik niet zeer opgeruimd? en zei de eerwaardige dit?” Verbaasd nog toe! Ik weet echter niet, dat ik mij ergens over benauwd voel: zoodat, wees gerust; maar ik heb ook zoo mijne denkende buitjes;

en omdat die mij zoo eigen niet zijn, als zij mogelijk u zijn, valt dat zoo aanstonds in 't oog.

Edeling is uit de stad. Mijn voogd, merk ik, zou mij graag met hem getrouwd zien; mijne mama Buigzaam meent, dat zijn voorstel mijne ernstige overweging verdient: en hoopt, dat ik, ten zijnen opzichte, een gunstig besluit nemen zal. Mijn hart slaapt nog in rozen; meer kan ik u nu niet zeggen.

Of ik mij ooit het huiselijk leven in zulk een zacht licht heb voorgesteld, als Smit het u afmaalt? Nooit anders! Ik was, schoon een kind, getuige van huiselijk geluk bij mijne altoos dierbare ouders. Dáár zit het mij niet, Naatje. Ik heb, tot nog toe, geene bepaalde, uitsluitende genegenheid voor iemand; en niets zal mij dezen gewichtigen staat doen aanvaarden, dan een man, die mijne achting en liefde beide waardig is. Zoodra ik den heer Edeling (niemand komt buiten hem in eenige aanmerking), zooveel liefde als achting kan toedragen, zullen alle mindere zwarigheden mij niet beletten om den raad mijner vrienden te volgen.

De heeren R. en Brunier zijn reeds in de zijkamer, om met Lotje en mij eens eene schoone wandeling te doen. Ik moet mij eens vertreden, dunkt mij; ik ben echter zeer wel. Heb ik u al gezegd, dat Edeling uit de stad is? Tot wederziens! Groet uwen lieven aanstaaenden dominé, kus uwe moeder (hem ook maar) voor

SAARTJE BURGERHART.

HONDERDSTE BRIEF.

De heer Jan Edeling aan den heer  
Cornelis Edeling.

Zoon Cornelis!

Den verzochten wissel zend ik u hiernevens, om de kosten uwer promotie, en wat dies meer is, daar-

mede goed te maken. Ik zou u gaarne eens als advocaat spreken, maar 't stuit mij te veel, bij mijn jongen om advies te gaan; evenwel, ik dien er iets van te zeggen. Het raakt uw broeder. Hij geeft mij veel reden tot misnoegen, en ik weet niet, wat duivel hem schort. Daar is hij verslinderd geraakt op eene wilde, losse meid, die piepjong en gereformeerd is; en of ik kijk en of ik knor, 't is boter aan de galg. Ja! zie je, zoo gaat het; nu ik vreugd aan jelui moest beleven, is er niets dan chagrijn ten beste. Mijne vrouw, uwe moeder die nu dood en weg is, heeft mij niet willen gelooven; ik was te strak, te norsch: ik mocht wat! Daar is die zedige, bedaarde zoon, wat doet hij? mij, zijn ouden vader, tegenspreken. Laat hij zijn gang gaan; nooit geef ik mijne toestemming: en dit is eene goeie les voor u, mannetje: of heb je ook al wat opgedaan? De Hemel weet, met welk eene Fransche madam je mij op 't lijf komt. Maar je kent mij; je weet dat ik mij geen ooren laat aannaaien. Wat zegt gij, aanstaande meester Advocaat, kan ik uw broër dit niet beletten? Hij is meerderjarig, dat is de boozel en ik had nog nooit reden, om op den jongen te kijken: zooveel te harder valt het mij nu. Uw oom, de dominé, zal wel weër tegen mij ageeren, als het over zijn neef te doen is. Ja, ik zal hem er niets over schrijven, en komen dus moeite voor. Neen, ik bedenk mij. Ik zal het wel doen; want mijne voorname reden is immers, dat ik geene gereformeerde schoondochter wil hebben; en dan zou Joost hem halen, als hij, een dominé, daar een Spaansch woord tegen had. Maar de meid staat mij ook niet aan. Ik was daar van de week op mijn kolfpartijtje, buiten in den Wijnberg, en daar kwamen twee juffrouwen en twee heeren, die zoo al vrij wat drukte maakten. Zij kwamen ook bij de kolfbaan kijken en lachen. Ik vroeg aan den kastelein (in mijne jeugd zou men waard gezegd hebben): zeg, Jaap, wie zijn die snoeshanen, met die twee nufjes daar? Och! zei hij, die oudste heer is mijnheer R., die daar en daar woont, en hier

zoo wel eens komt; maar de andere ken ik niet. Toen men riep: „mijnheer Edeling, uw beurt,” keek een der juffertjes mij met veel oplettendheid aan, doch zei niets. Ik dacht al, wie mag toch dit schoone kind zijn! maar bij geluk riep de andere juffrouw: „Juffrouw Burgerhart, wil je ook warme melk,” en gaf haar een glas vol. Wat „krik krak! dacht ik, dat zal de belle zijn; en ik bekeek haar eens terdeeg: neen, meisje, je lijkt mij niet; ik bedank je hartelijk. Zoodat, zij smaakt mij niet; en uw broeër krijgt nooit mijne toestemming.

Zij gingen heen, en ik blijf bij mijn begrip. Hoe zal ik het nu met je broeër maken? Hij is op reis naar \*\*\*, om de zaak, u bekend, ten einde te brengen. Draag u wel. Ik ben

Uw Vader,

JAN EDELING.

. . .  
.

### HONDERDE-EERSTE BRIEF.

De heer Cornelis Edeling aan den heer Jan Edeling.

Mijn Heer, Hooggeachte Vader!

Hartelijk dank ik u voor den wissel, waarop mij reeds betaling geschied is. Ik hoop, dat ik u reden tot vergenoeging geven zal: ook omtrent de sommen, mij van tijd tot tijd verstrekt. Gij hebt mij in staat gesteld om als fatsoenlijk student en candidaat te leven. Ik heb zeker geld verteerd, doch mij aan geenerlei licht-misserijen, of aan grof spel te buiten gegaan: maar ik weet, waarde vader, dat gij op dit punt de edelmoedigheid zelf zijt.

Hoe leed is het mij te hooren, dat gij op mijn broeder zoo te onvreden zijt! Ik weet wel, dat gij, vooral van uwe zoons, geen tegenspreken dulden kunt; vergeef mij deze uitdrukking; maar dewijl gij u wel wilt vernederen om mijne gedachten te vragen, zal ik u die rondborstig en in gemoede zeggen. Neen, gij kunt uw zoon, die meerderjarig is, niet beletten een meisje te trouwen, waartegen gij niets, met eenige zekerheid hebt in te brengen, dan dat zij van de publieke Kerk is. Onderneemt gij zulks, dan kan Hendrik u voor den rechter roepen, en zijt verzekerd, dat hij daar de vrijheid zal krijgen om haar te trouwen.

Ken ik echter mijn weldenkenden broeder, ken ik den eerbied en de liefde, die hij voor zijnen braven vader heeft, dan zal hij tot dit heftig middel zijne toevlucht niet, dan daartoe gedrongen, nemen.

Laat het mij eenmaal vrijstaan, mijn geëerde vader! u te vragen, of uw mishagen omtrent deze jonge dame gegrond is. Hebt gij iets tegen hare familie, of tegen haar zedelijk karakter? Ik vertrouw, neen; mijn broeder heeft die jaren en die bedachtzaamheid, die hem in staat stellen om eene goede keuze te doen. Nimmer heeft hij, in het onervarenste zijner jeugd, reden gegeven om hem van de minste losbandigheid te verdenken: en zou hij nu, nu hij dien tijd achter zich heeft, zich zooverre vergeten, dat hij een meisje beminde, en wel met het zuiver oogmerk om haar te trouwen, die zijn verstand en hart beide tot oneer strekte? Nimmer geloof ik dit. Mag ik u dus bidden, maak hem niet ongelukkig; spaar u zelve noodeloos een u zoo nadeelig verdriet: besluit er toe! Laat uw ouderdom in rust en vrede ongestoord voortglijden. Mag ik u ook herinneren, dat Hendrik van een eens wèl doordacht besluit niet licht is af te brengen; voornamelijk als zijn hart zoo gezet is op de uitvoering van zijn besluit? Ik ken mijn vader, ik waardeer hem, gelijk een dankbaren zoon betaamt; maar hoop, dat ik de vrijheid zal hebben, om u eene dochter aan te bieden, waartegen gij met reden niets meerder dan

tegen juffrouw Burgerhart zult kunnen hebben. Binnen eene maand hoop ik het genoeg te hebben om u gezond te omhelzen, en mondeling te betuigen, hoe zeer ik ben,

Uw gehoorzame Dienaar en dankbare Zoon,

CORNELIS EDELING.

HONDERD-TWEEDE BRIEF.

Mejuffrouw Aletta Brunier aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Mijne allerliefste Burgerhart!

Het vermaak, dat gij mij door uwe lieve brieven toebrengt, kan alleen door uw bijzijn overtroffen worden: uw gesprek met onze moederlijke vriendin behelst zooveel leerzaams, dat ik het meermaal herlees. O, mijne liefde, hoe gelukkig zijn wij, dat wij gemeenzaam verkeerden met eene vrouw, die wij eerbiedigen om haar verstand en deugd, en beminnen om hoedanigheden, die haar tot een engel verheffen! Laten wij toch ons voordeel doen met zulk een geluk.

Gij geeft mij in uwen eersten brief een aardig streekje: weet ik ook juist de geheime historie van uw hart? Achterhoudendheid is, heb ik wel gehoord, der vriendschap zeer nadeelig: ik ben het niet; waarlijk, lief, ik ben niet achterhoudend; doch de geheime historie van mijn hart is zoo onbeteekenend, en ik heb zoo weinig de gaaf om eene beuzeling wèl te verhalen, dat ik nog nooit durfde ondernemen, u daarmede lastig te zijn. Ik vind echter zooveel vermaak in aan u te



schrijven, nu ik toch uw lief gezelschap derf, dat ik u, zoo kort mij doenlijk is, alles zal mededeelen, wat mij onmiddellijk betreft.

Mijn vader was, in zijne negotie, jaren achtereen gelukkig. Mijne moeder, eene vrouw van fatsoen, had veel verstand en goede hoedanigheden, doch kende, schijnt het, de waarde van het geld niet. Onze huishouding was prachtig, zonder du ton te zijn. Het is niet dan met droefheid, dat ik u moet zeggen, dat mijne moeder weinig luisterde naar de wijze en verstandige rede, die mijn vader hier dikwijls met haar over voerde. Onverwacht breekt er, ik meen te Bern, in Zwitserland, een kantoor. De negotie is een schakel. Mijn vader leed eene aanmerkelijke schade, doch was echter in staat om te betalen; maar onze levenswijz moest noodzakelijk veranderen. Mijne moeder begreep het zeer duidelijk, en kon het niet beletten. Koets en paarden werden verkocht; men dankte de boden, op twee meiden na, af, en wij vertrokken naar buiten, alwaar mijne ouders een fraaijen tuin en een goed huis hadden. Deze vermindering trof mijne moeder dermate, dat zij van verdriet aan 't kwijnen sloeg en binnen het jaar stierf. Ik was toen veertien en Gootje twaalf jaar. Mijn vader was zeer bedroefd over zijne vrouw, die zeer veel goede, en geen slechte hoedanigheden had; jammer dat zij in een prachtig leven zooveel geluk gesteld had, dat het gemis daarvan haren dood verhaastte!

Mijn vader was de vriend zijner kinderen: wij waren al zijn vermaak; wij hadden geen anderen meester dan hem, nu hij afgezonderd buiten leefde. Over zijne godsdienstige begrippen kan ik niet oordeelen; hij leerde ons niets dan weldoen en het Opperwezen eerbiedigen. Zijn gedrag was geregeld; zijne liefde uitgebreid boven zijn vermogen om wel te kunnen doen. Elk, die hem kende, achtte en beminde hem.

Onder de speelmakkers van mijn broeder was een jongeling, die mij, nog voor ik zestien jaar was, al zoo nu en dan eens zeide, dat hij mij beminde. Alle

die kleine vermaken, waarop ik gezet was, waren ook die welke hij uitkoos. Hij was een jaar of vier ouder dan ik, en had niets in zijn gelaat of manieren, dat mij van hem afkeerig maakte. Eindelijk nam hij eene gelegenheid waar, om mij te verzekeren, dat zijne liefde voor mij bestendig was; hopende, dat ik, zoo hij zulks verdiende, hem niet altoos ongunstig zijn zoude.

Mijn vader was veel te oplettend voor zijne kinderen, om niet gemerkt te hebben, dat de jonge heer van S. mij met meer dan algemeene beleefdheid behandelde. „Letje!” zeide hij eens op eenen avond, dat ik met hem in het boschje wandelde, „Letje ik moet u iets vragen. Gij weet dat ik uw vriend ben: vrees dus niets, antwoord mij openhartig. Heeft van S. u niet meermaal gezegd, dat hij u beminde? spreek, mijn meisje!”

I k. U de waarheid te verbergen, zou in mij onvergeeflijk zijn, omdat ik niet te vreezen heb voor de strenge bestraffingen mijns liefhebbenden vaders. Ja, hij heeft het mij, en wel bij herhaling, gezegd.

V a d e r. En wat heeft mijn Letje daarop geantwoord?

I k. Niet veel: ik geloof, dat alle jonge heeren zulke dingen tegen de meisjes zeggen.

V a d e r. Bemint gij hem stilzweigende?

I k. Ik vrees, dat ik het niet kan ontkennen: hebt gij, mijn lieve vader, iets tegen van S.?

V a d e r. Niet het allerminste; ofschoon ik niet toesta, dat hij braaf deed, dat hij uw hart buiten mijne toestemming poogde te verkrijgen: maar ik ben niet gewoon alles van de zwartste zijde te zien; dit kan ik nog zoo heel streng niet straffen.

I k. Geloof mij, mijn lieve vader, dat van S. u bemint en eerbiedigt; dat hij zeker geen oogmerk heeft om u te beleedigen. Gij zijt immers niet boos op van S.? Gij hebt immers niets tegen hem?

V a d e r. Zóó weinig, dat, indien ik u een tamelijken stuiver goed konde medegeven, hij veel kans had om mijn schoonzoon te worden: doch dit is zoo

niet; en, dewijl hij insgelijks zeer misdeeld is van de goederen der fortuin, eischt mijn plicht, dat ik u verbiede, u verder met hem in te laten. Hoe wilt gij, dat ik hem dit zeg, of dat gij dit doen moet.

(Nu voelde ik voor 't eerst, dat hij mij dierbaar was: ik moest van hem afstaan, en dat wel op bevel van een vader, die mij te lief had om mijne dwaasheid goed te keuren.)

I k. Mijn lieve vader, zou het dan voor van S. onmogelijk zijn, om zich iets te bezorgen, waardoor deze zwaarigheid eens werd weggenomen?

V a d e r. 't Is niet onmogelijk, hoewel er weinig waarschijnlijkheid bij is, en al was dit eens zoo, dan zal hij jaren achtereen moeten arbeiden, om in staat te zijn voor eene huishouding te kunnen zorgen. — Vlei u niet, mijn kind: geloof uw vader, die alleen uw geluk bedoelt; breek uw omgang met den heer van S. af, vóór het u al te smartelijk zal vallen. Gij zult mij eens bedanken voor de vermaningen die ik u thans geef.

I k. O twijfel niet, of ik u dankbaar ben!

Terwijl wij dus zaten te redeneeren, kwam van S. het boschje inwandelen; doch mijn vader ziende, meende hij ongemerkt heen te gaan, maar die riep hem toe: „hoe nu, zijn de jongelieden bang voor mij? dat is meer dan ik weet.” Van S. trad toe, en mijn vader vervolgde:

Gij komt recht van pas, mijnheer. Ik sprak met mijne dochter over ul ik weet, dat gij voorgeeft haar te beminnen; maar zoo gij haar waarlijk bemindet, dan zoudt gij zulk een jong, onnoozel meisje geene denkbeelden trachten te geven, die haar haar geheele leven ongelukkig kunnen maken.

V a n S. Uwe beschuldiging is zwaar: doch ik hoop, dat gij mij niet voor een schurk houdt, mijnheer Brunier?

V a d e r. Indien ik u dáárvoor hield, dan zou ik u de eer niet aandoen, u op deze wijze te behandelen.

Ik houd u alleen voor een onbedacht jongeling, die, zonder te letten op de omstandigheden, waarin gij u bevindt en waarin Letje is, de neiging van uw hart gevolgd hebt. Anders zoudt gij zeker, liever dan mijn kind aan armoede en ellende bloot te geven, die neiging bestreden, overwonnen, tenminste verzwegen hebben. Dit is nu zoo; er is geen redres aan; ik vergeef het u, op deze voorwaarde, dat gij mijne dochter mijdt, en op geenerlei middelen bedacht zijt om haar immer over eene dwaze drift te onderhouden. Omhelst elkander voor het laatst. Ik zal dat toestaan: maar wees verzekerd, dat ik u en mijne dochter te veel bemin, om u niet te beletten in uw ongeluk te loopen. Had ik middelen, gij zoudt mij een waardig zoon kunnen worden: ik heb niets voor u, dan dit lieve meisje, en gij kunt immers niet hopen, dat ik haar zal afstaan aan een man, die met haar gebrek lijden zou? Bedien u van mijn raad: zoek uw fortuin; de beide Indiën staan voor u open. Uwe familie kan wel iets voor u doen; en maak, dat ik, met mijne stervende lippen, zoowel voor u als voor mijne beide kinderen, de Godheid om haren zegen kan bidden. Van S. viel mijn vader om den hals; hij kon geen woord spreken van aandoening; hij kende mijns vaders karakter, en beminde hem met achting; hij moest alles toestemmen, en echter beminde hij mij zoozeer! Ik was ontroerd: maar het denkbeeld van plicht en de onbepaalde liefde, die ik voor mijnen vader voelde, stelden mij in staat om tegen van S. te zeggen, dat de redenen mijns vaders op mij zeer veel vermogen hadden, en dat het denkbeeld van hem eene eenige droeve traan te zullen kosten, mij overhaalde om mijns vaders wijzen raad te volgen; hem vermanende, om insgelijks zoo te doen: toon, dat gij mij bemint, zeide ik, nu kunt gij het doen.

Van S. Ik zal! ik moet! maar zoo ik u niet spoedig verlaat, vrees ik, dat mijn hart mijne rede te sterk zal worden. Vaarwel, mijn Letje! hij die u niet gelukkig maken kan, zal u tenminste niet met hem ongelukkig maken.

Hij omhelsde mij, omhelsde mijn vader, kuste hem, hem belovende, naar zijnen raad zich te zullen gedragen. Mijn vader was sterk bewogen. Hij drukte den braven van S. de hand, en zei alleen: denk, dat ik u als een vriend behandel: wees gelukkig. Van S. haastte zich weg.

Nooit, mijn Saartje, was mijn vader zoo over mij voldaan; en wat is er toch streelender voor een gehoorzaam kind, dan de goedkeuring eens vaders, die nooit iets toestemt of weigert, dan uit liefde voor zijne kinderen?

Het kostte mij echter onuitdrukkelijk veel; en deze plichtmatige handelwijze omtrent mijnen vader was de eerste, die mij smartelijk viel. Ik stortte dikwijls stille tranen, ook als ik mij, uit overtuiging, geheel onderwierp aan zijn bevel.

„Gij hebt geschreid, Letje,” zeide hij eens. „Ik hoef u de reden niet te vragen. Uwe tranen bedroeven mij, maar ik eisch het onmogelijke niet, gij zijt jong, gij zijt gevoelig, gij ontdekte niet, dat gij van S. bemindet, vóór gij hem moest afstaan: zoo gij echter het zooverre brengen kunt, dat gij uwe blijmoedigheid, uwe gerustheid herkrijgt, hoe gelukkig zal dan uw vader zijn!”

Van S. vertrok naar Oost-Indië, als onderkoopman, en nam met een brief afscheid van mijn vader en mij: wij hoorden, dat hij reeds op weg was om zijn fortuin te kunnen maken, toen hij te Batavia aan eene heete ziekte overleed. Deze aandoenlijke tijding kregen wij, toen mijn lieve vader krank werd. Hij lag acht maanden, stond veel uit, en het denkbeeld, dat hij zijne twee kinderen met weinig middelen en in 't gevaarlijkste huns levens achterliet, doorgriefde zijn hart, dat anders los van deze wereld was. Mijne tante was ons wel genegen, maar zij had zelve een talrijk huisgezin: en ooms karakter kwam zoo weinig overeen met mijn vaders, dat de genegenheid van dien kant zeer gering was. Cootje en ik hielden altoos zooveel van elkander, als wij nog doen; onze liefde voor den

besten der vaderen smolt onze harten als tot een. Ik deed niets dan den lieven man oppassen, gezelschap houden, nu en dan hem voorlezen; en Cootje kwam zoodra niet van zijn kantoor, of kleeedde zich uit en bleef bij hem, hem op alle wijzen toonende, hoe dierbaar ons zulk een vader was. Mijn vader had een vriend, zekeren heer Helmers; aan dien vriend beval hij ons: 't is met mij gedaan, mijn vriend, en alles is wel; maar deze lieve kinderen! ik denk niet, dat er na mijn dood f 30.000 zal overblijven. Wat zullen zij daarmede beginnen! en wie zal, dit gaat mij wat dieper ter hart, mijne kinderen bestieren, ten goede leiden, gelukkig helpen maken? Ik, zeide de bedroefde Helmers. Deze jongelieden neem ik voor mij: de vriend huns vaders is ook hun vriend. Mijn vader zag hem, zag ons aan, drukte Helmers de hand, en stierf. — Zeker had dit troostend bericht te sterk gewerkt op zijn verzwakt hart.

Laat ik, alles overslaande, u alleen maar zeggen, dat de heer Helmers meer deed, dan hij beloofd had; en nog heden hebben mijn broeder en ik de grootste verplichting aan dezen waarlijk alleredelmoedigsten man. Hij betuigt ook altoos, dat hij over ons voldaan is. Hij woont op zijne buitenplaats, naar den kant van Utrecht, en komt zelden in de stad: doch nooit komt hij hier, zonder mij te komen bezoeken; en, zoo gij 't niet wist, zoudt gij denken, dat die man mijn vader was.

Ziedaar, liefde, daar hebt gij nu de geheime historie van mijn hart. Daar is voor niemand, dan voor eene vriendin, iets interessants in. Ik herhaal het nog eens: o! wat verlang ik om weêr bij u te zijn! Hoe verlang ik naar het leerzaam bijzijn van de lieve juffrouw Buigzaam! Hoe vaart Lotje? Hoe hebt gij 't met onze Hartog? Komt R. nog wel eens aan? Vooral, ziet gij den heer Hendrik met onderscheiding? Hoe vaart uwe vriendin Willis? en hoe de heer Blankaart? Zoudt gij niet zeggen, dat ik in geen jaar

iets van u vernam? Schrijf toch, mijne lieve Burgerhart, en geloof dat gij teeder bemind wordt door

Uwe

LETJE BRUNIER.

HONDERD-DERDE BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
Mejuffrouw Aletta Brunier.

Mijne teederbeminde Letje!

Ik weet niet wat andere menschen interessant noemen; maar voor mij is de geheime historie van uw hart zeer interessant, omdat er voor mij zeer veel stof tot overdenken, en veel leerzaams in ligt opgesloten. Ik heb, zonder eens uwe toestemming te vragen, uw brief aan de beste der vrouwen voorgelezen, en ziehier hetgeen zij zeide: „Het verstand van juffrouw Letje is mij zeer toegefallen: hare liefde omtrent zulk een vader was alleen in staat om haar dus te doen handelen. Indien Letjes vader meer vrees dan liefde in zijne kinderen verwekt, indien hij min redelijk omtrent een onbedachten jongeling gehandeld had, dan zeker zou Letje in dat ongeluk gejaagd zijn, waarvoor hij haar echter poogde te bewaren. Ziet gij wel, mijn Burgerhartje, dat men zich niet nuttig voor anderen kan maken, dan door rede met minzaamheid te vereenigen? De Hemel beloone hare kinderlijke onderwerping aan zulk een vader.”

Ik. Wel, dat wensch ik zoo sterk, dat ik hieraan gaarne de hand wil leenen. Een braaf, hupsch man, dien ik zoo lief heb of hij mijn broër is, en dien ik ook maar niemand geef dan aan mijn Letje, hoop

ik te beduiden, dat hij met Letje veel beter terecht zal komen, dan met eene zoo stoute meid, als uwe dienaress.

Juffrouw Buigzaam. O! gij zijt zeer gull een ander te geven, die men zelve niet verkiest!

Ik. Ja! ik kan immers onmogelijk al de borsten nemen, die mij nemen willen? en doe ik dan niet recht economisch, als ik het overschot zoo goed gebruik als ik kan?

Juffrouw Buigzaam. En wie is die, zooals gij zegt, kostelijke vriend? Edeling?

Ik. Edeling! neen: dien wou ik immers voor u schikken, maar mijn lieve goeie Willem Willis. Een jongen, zoo braaf en zoo degelijk, dat niemand dan Letje hem ooit, met mijne toestemming, hebben zal.

Juffrouw Buigzaam. Gij doet mij lachen.

Ik. Doen schreien zou ik om geen duizend werelden; al waren er al de huizen concertzalen, en al de paleizen schouwburgen: en dat is veel gezegd.

Juffrouw Buigzaam. Ik beken, dat dit in u inderdaad al eene ongemeene groote opoffering zijn moet.

Ik. En dat ben ik met u volmaakt eens.

Juffrouw Buigzaam. Het is mogelijk wat heel onderzoekend in mij, als ik u durf vragen, of gij aan den braven Edeling niet het minste schrijven zult?

Ik. Wel, gesteld zijnde, dat de schaal, of liever de evenaar, krek in 't huisje stond?

Juffrouw Buigzaam. Zoo ik er iets aan doen konde, dan zou ik er zooveel gewichts opleggen, dat gij tot al schrijven oversloegt.

Ik. Maar wat zal ik zulk een deftig, verstandig man schrijven?

Juffrouw Buigzaam. Wat? Ja, dat moet gij zelve beoordeelen: dit, mijne liefde, kan of mag ik u niet dicteeren. In ernst, kunt gij aan dien deftigen, verstandigen man niets melden, dat hem, in weêrwil dier hoedanigheden, aangenaam zijn zoude? Pleeg met u zelve raad!



Ik. Maar ik ben het met mij zelve niet eens. Soms wilde ik, dat ik niet schrijven wilde, en soms wilde ik dat ik wilde. Gij lacht! Heb ik u dan niet gezegd, dat ik een misselijk figuur ben? geene vrouw voor zoo een man.

Juffrouw Buigzaam. Gij hebt vooroordeelen, mijn hartje!

Ik. O duizenden; dat sta ik ook toe.

Juffrouw Buigzaam. Maar kan zulk eene verstandige jonge dame zich verbeelden, dat dit toe te staan alles is, wat zij te doen heeft?

Ik. Ik geloof neen: zij moet die afleggen, en zoo hoop ik van tijd tot tijd ook te doen; en zoodra ik vast weet, dat ik dien eernaam, zonder verwaandheid, niet geheel onwaardig ben, zal dat gaan of 't gesmeerd is: maak er staat op.

Juffrouw Buigzaam. Nu ik u dit herinnerd heb, zal ik er afscheiden. Ik bid u alleen te bedenken, dat, indien gij mij eens in vertrouwen kunt zeggen, dat de heer Edeling uwe liefde, zoowel als uwe achting gewonnen heeft, ik u een der beste oogenblikken van mijn leven zal verschuldigd zijn. Gaat gij uit, hartje, omdat gij zoo in orde gekleed zijt?

Ik. Dit was mijn oogmerk: de heer R. zal mij op 't concert brengen.

Juffrouw Buigzaam. Zool!

Ik. Gij zijt geheel laconiek, maar dat zóó spreekt gij zóó deftig uit; hadt gij 't liefst niet?

Juffrouw Buigzaam. Hoeft gij mij dat te vragen, daar gij weet, hoezeer ik uw bijzijn bemin? Evenwel, ik heb geen recht om u uwe vermaken te ontrooven: indien gij liever met den heer R. uitgaat, dan met mij thuis blijft, wat is daaraan te doen? Ik ben uwe vriendin, niet uwe gouvernante.

Ik. Laat ik u omhelzen, schoon, of liever omdat gij mij zeer doet! O mijne moederlijke vriendin, welk een verkeerd meisje zou ik zijn, indien ik uw gezelschap niet boven alle vermaken stelde? Wil ik het laten afzeggen?

**J u f f r o u w B u i g z a a m.** Gij bedenkt dit wat laat: en wat zou de heer R. van uwe wispelturigheid zeggen?

**I k.** O! daar bekommer ik mij niet het minste over. Ik hoop niet, dat ik aan hem rekenschap moet geven van 't geen ik doe; en zoo hij 't kwalijk neemt, is hij een gek, dat is 't al.

**J u f f r o u w B u i g z a a m.** Rekenschap geven? dat is wat sterk! maar ik zie niet, dat hij geen reden zoude hebben om misnoegd te zijn; dat scheelt u weinig, zegt gij; goed! Ik weet dat gij een trotsch meisje zijt. Was het echter vroeger, ik zou u voor uw thuisblijven verplicht zijn. Zoo waar, daar is hij reeds om u.

Uit was ons gesprek. Maar ik betuig u, dat ik, met al mijne muzikale drift, nauwlijks in staat was om mij op 't concert niet te vervelen.

Thuiskomende, was ik niet vroolijk. Zij sprak echter nergens over, want Hartog en Lotje waren in de eetkamer. Ik zag haar nu en dan eens aan; zij was beleefd, zij was vriendelijk, — maar ik was juffrouw Burgerhart.

Mijn lieve Letje, wat was dat voor mij te zeggen! ik moest of schreien, of met Lotje aan 't malen, waartoe ik ras gelegenheid kreeg. Zij vroeg mij, of ik op 't groot concert geweest, en of het daar niet heel genoeglijk was?

**I k.** Al naar dat men zichzelf gesteld voelt: somtijds ja, somtijds neen.

**J u f f r o u w H a r t o g.** Als men uitgaat met gezelschap, dat ons behaagt, is 't ligt overal aangenaam.

**I k.** Dat is zeer zeker, zooals de ondervinding leert.  
**J u f f r o u w H a r t o g.** En juffrouw Burgerhart heeft zeker het aangenaamste gezelschap aan den heer R.?

**I k.** En juffrouw Hartog is, niettegenstaande al hare groote geleerdheid, mogelijk niet in staat om mijn smaak juist zoo wiskundig te weten.

**J u f f r o u w H a r t o g.** Ik oordeel uit de verschijnsels.

**Ik.** En uw oordeel is mogelijk niet vrij genoeg om wèl waar te nemen.

**Juffrouw Hartog.** En het uwe mogelijk niet eenparig genoeg, om zooveel op te merken als iemand, die zonder belang toekijkt: of gij moest u inbeelden, dat ik u eene eer benijde, die ik niet eens verlang.

**Ik.** Als ik eens niets beter te doen heb, zal ik uwe stelling wat nader beschouwen.

**Juffrouw Buigzaam.** Het is, dunkt mij, wel een zeer armoedig vermaak, aan elkander te toonen, dat men meer vernuft, dan goedhartigheid heeft.

Ik verstond dit en zweeg, een schampere lach van **Hartog** zelfs kon mij niet aan 't praten krijgen. **Lotje**, zei ik, wanneer gaat gij eens bij uw oom en tante? — O als gij maar eens wilt meêgaan, al was 't morgen. — Goed, zei ik, als 't weêr goed is, zullen wij er eens heen kuieren. Zij was zeer blijde met deze presentatie. 't Was redelijk laat. **Juffrouw Buigzaam** schelde om 't licht op de slaapkamers op te steken; en stond op; ik neeg zeer beleefd, en kreeg een — nacht, lieve **juffrouw**. **Lotje** rammelde mij nog een hoope voor, en ik hield mij of ik sliep, om haar te doen zwijgen. Eil dacht ik, die verwenschte jongens! ziedaar, zij zijn het die ons 't leven onaangenaam maken, **Edeling** zoowel als de rest. Vaarwel, mijn beste.

**Ik ben Uwe Vriendin,**

**SARA BURGERHART.**

P.S. Ik ben dezen namiddag bij oom **Dirk** geweest. Tante is eene lieve vrouw; oom? Ja, ik kan 't u niet beduiden: een dot garen, die allemaal in de war zit. O welke mannen, **Letje**, en moeten wij ook trouwen? dat ziet er gek voor ons uit.

. . .  
.

**HONDERD-VIERDE BRIEF.**

Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan  
den heer Hendrik Edeling.

Waarde Heer!

Het stoute meisje! Zij gaat te veel uit: maar kan ik dat beletten, daar ik weet, waar en met wien zij gaat? Wees echter gerust! Zij verdient al uwe achting, zoowel als al uwe liefde. Zij is bezig, een brief aan u te schrijven. Ik geloof niet, dat gij meer verlangt om dien te zien dan ik. Zij heeft met mij over u gesproken. Gij zult zeker, ken ik haar wèl, eens de gelukkige man zijn. Zij heeft uw aanzoek aan haren voogd geschreven; zij heeft uw vader gezien, maar hij heeft de eer niet, zegt zij, van haar te behagen: 't is een norsch, zwartkijkend man. Gij weet, zij spreekt, zooals 't haar voorkomt. Ik hoop, dat zij de bedenkingen uws vaders toch nimmer hoore.... Ik heb den brief gelezen, zij gaat hem cachetteeren: ik sluit dezen, om hem met den haren te kunnen verzenden. Ik ben

Uwe Vriendin,

M. BUIGZAAM,  
Wed. P. SPILGOED.

. . .  
.

**HONDERD-VIJFDE BRIEF.**

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
den heer Hendrik Edeling.

Wel-Edel Heer!

Mijne achting voor u moet wel zeer ongegrond zijn, indien ik ooit reden heb mij te beklagen over het

schrijven dezes briefs. Dit stel ik onder het onmogelijke; ik zal dus, in dat opzicht, aan uw verzoek voldoen.

Zie mij voor zoo eene beuzelaarster niet aan, dat ik mij niet zoude vereerd achten met de gevoelens, die gij voor mij betuigt. Waarlijk, mijnheer Edeling, ik zie zeer wel, dat gij verdient, met onderscheiding behandeld te worden. Indien gij niets meerder begeerdet dan mijne vriendschap, zeer weinig zoudt gij meer te wenschen hebben! Doch ik zoude u onedelmoedig behandelen, indien ik u reden gaf om te denken, dat ik in u iets anders dan eenen vriend beminde. Het zal mij, in dat karakter, hoogst aangenaam zijn u weêrom te zien. Want ik ben met bijzondere hoogachting,

Uwe Dienares,

SARA BURGERHART.

\* \* \*

### HONDERD-ZESDE BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
den heer Abraham Blankaart.

Mijn-Heer, Zeer geachte en beminde  
Voogd!

Mijn plicht eischt, dat ik u het volgende melde. De heer Hendrik Edeling heeft bij mij aanzoek gedaan. Indien ik immer van staat verander, verdient hij mij daartoe te doen overgaan, of ik verdien hem niet; maar ik heb er geen zin in om vooreerst hiertoe te besluiten: nog geen twintig jaar, en zoo volmaakt gelukkig als ik nu ben! Ik heb echter billijk geoordeeld u, die mij als een vader bemint, dit te zeggen;

uwe goedkeuring had ik reeds: mijn verlangen naar uwe komst is zoo groot, dat ik die niet kan uitdrukken. De waardige vrouw groet u met achting, en ik ben, met een dankbaar hart,

Uwe gehoorzame Pupil,

SARA BURGERHART.

. .  
.

### HONDERD-ZEVENDE BRIEF.

Naamlooze brief aan den heer  
Abraham Blankaart.

Mijn Heer!

Mijne achting voor u, en de droevige gevolgen, die ik voorzie, doen mij u het volgende schrijven. Uwe pupil gedraagt zich op eene wijze, die haar bespot, ja veracht, en u veel verdriet moet maken. Men ziet haar overal, en nu meest altoos met eenen heer R., een man van rang en groote goederen, maar die voor een onzer eerste lichtmissen bekend staat. De dame, daar zij, nevens nog drie jufvrouwen, logeert, ziet dit alles, en vindt echter (schijnt het) goed, om dit onvoorzichtig, lichtvaardig meisje haren gang te laten gaan. Zij is niet rijk, en grootschheid beeft voor niets zoozeer dan voor armoede. Meer zeg ik niet. Hoef ik meer te zeggen? Uwe pupil is ook zeer verkwistend in hare uitgaven; indien zij geene presenten aanneemt, dat ik niet weet. Zeker heer loopt haar na; en ik geloof, dat zij dien man aanhoudt, om, ten behoorlijken tijde, hem (mogelijk) te trouwen; indien zijne oogen niet opengaan: — doch zij heeft hem betooverd; — zoo doet zij elkeen.

Dit alles smart mij! Ik beoog haar welzijn, en stel u daarom in staat om haar hierover, zoo 't u goeddunkt, te onderhouden. Ik hoef u niet te zeggen, wie ik ben, en van welke sexe; — dit doet er niets toe: — zoo gij wijs zijt, doe uw voordeel met mijn bericht; en zoo gij er een goed gebruik van maakt, kan ik u meer melden. Intusschen ben ik met achting, Mijn Heer!

Iemand die 't wel met u meent.

. .  
.

## HONDERD-ACHTSTE BRIEF.

De heer Jan Edeling aan den eerwaardigen heer Everard Redelijk.

Waarde Broeder!

Wat zegt gij nu, mon bon Pasteur, van uw lieven neef Hendrik? dien je immers, met je eigen handen, zelf, in mijn huis gedoopt hebt; die, had ik hem in mijne zaken kunnen missen, volgens uw raad en zijne begeerte, tot Predikant zoude gestudeerd hebben; die wil nu met drommels geweld trouwen met eene wilde meid, buiten onze kerk, met een gereformeerd nuffe. Nu daar moest hij maar eens om komen! Verbruid, Pastoor, ik heb het zoo Satans op haren en snaren gezet; want, nu mijne lieve vrouw dood en weg is, regeer ik als Koning. Uwe zuster was de beste vrouw van de wereld; doch te mal met de jongens. Zuster zelve zou niet meer uitgevaren zijn in zoo een geval als ik. Ja! fluiten! Daar hebje nu de boël over de reë, en hij geeft voor, dat ik hem ongelukkig zal maken, indien hij haar niet krijgt; met nog een heele turfmand vol zulk geziegegaas, daar de jongens zooveel meê ophebben.

Ziet gij, Pastoor, ik zou mijn hoofd daar niet meê breken, maar Hein ziet er gansch ongedaan uit: hij kan niet tegen moeite; (ja, ik heb al rare jongens ook!) Neen: nooit laat ik dat toel Maar den jongen evenwel zoo maar te laten sterven, dat wil ik ook niet. Hij is zóó bedreven in onze affaire, dat ik gerust mijn fleschje kan drinken, mijn pijp rooken, mijn kolfje slaan, zonder dat er iets verzuimd wordt. Zoodat, dit kan ik ook niet voor God verantwoorden. Ik heb ook een brief geschreven aan haren voogd; niet twijfelende of hij, die zoo stijf Grootekerk's is, als ik oud rechtzinnig Luthersch ben, zou eveneens denken als ik op dit stuk. Maar ziedaar! daar krijg ik zoo een antwoord. De drommel mocht met hem redeneeren, en ook ik versta zijn brief niet genoeg. Het komt mij voor, dat hij al vrij grappig over het geloof denkt, en dat hij het zou veranderen, evenals hij zijn rok veranderde, indien hij meende, dat eens anders geloof beter was. Hij spreekt net als uw lieve neef van broederschap. 'k Zeg broederschap! Het zit er op met dat broederschap, als verguldsel op een Duitsch balletje. Men hoeft maar eens op hoogtijden en zoo in de kerken te gaan; daar zeg jelui Eerwaardens malkander heel broederlijke dingetjes. Nu, dat mag ik wel hooren: de kerk is er voor, om het geloof vast te houden. Elk moet zijn winkel voorstaan; dat is niet anders.

Hoor, Pastoor, ik ben Luthersch, en dat, wil ik, zullen mijne jongens ook zijn, of 't zal er vreeselijk houden. En die Bram is nog al heel wijs met zijn meisje! Ik zou nog, met mijn beste pruik op, en den nieuwen zwarten rok aan, heel beleefd moeten vragen, of ik de eer mocht hebben.... weg.... weg!

Ik heb haar ook in een herberg gezien, met nog twee wilde knapen en eene juffrouw. Hoor, ik zal 't nooit toestaan: ik wil geen vreemd goed in Luthers erfdeel; dat 's maar uit. Geef mij nu raad: wat moet ik doen? Schrijf mij eens, broêrtje, hoe u dit kluchtje van Heintje bevalt? Groet de Pastoorsche, die mij



ook altijd ligt te katechiseeren: ja, ik ben maar te goed. Blijve met grootste achting,

Uw Eerwaardes Dienaar, Vriend en Broeder,

JAN EDELING.

HONDERD-NEGENDE BRIEF.

De Eerwaardige heer Everard Redelijk  
aan den heer Jan Edeling.

Waarde Broeder!

Wat is er nu weër te doen met uw zoon Hendrik? Hoe is 't mogelijk, dat zulk een eerlijk, edelmoedig man zoo gedurig met brave kinderen overhoop ligt! Denkt gij, dat gezag alleen den vader maakt? Wordt gij liever gevreesd dan bemind? Ik moet spreken, zooals ik denk, dit eischt de plicht van een eerlijk man, waarin dan ook zijn ambt of beroep bestaat. ô! Wat zou het mij smarten, indien mijne kinderen mij nooit dan met eene angstige bedeesdheid aanspraken! Ik ben de vriend mijner kinderen; de uwen verdienen dat gij hun vriend zijt. De heer Blankaart denkt wel; immers naar mijn inzien. Hendrik is meerderjarig: indien gij leeft, tot hij vijftig jaar is, zal hij dan nog geen persoon uitmaken? zal dan nog uw ik wil zijne wet wezen? Gij hebt zeer brave zoons; en 't is bijna een mirakel, dat zij het zijn.

Ik ben het ook met den eerlijken Blankaart, over het stuk van Godsdienst, volmaakt eens. Zoo heeft de zalige Luther ook gedaan. Gij noemt dit het geloof verlaten: noem het dolingen, die men voor dolingen houdt, te verlaten. Al wat ik denk, dat niet waar is,

geloof ik ook niet: zoodat, dit is, in dit geval, zijn geloof belijden en beleven.

Ik sta verzet over het gezond verstand dezes mans. Hoe misselijk hij zich ook uitdrukt, zijne redenen zijn goed, en doen zooveel eer aan zijn hart, als aan zijn verstand. Ik moet kennis met dien man maken: zijne liefde voor de jonge dame neemt mij sterk ten haren voordeele in. Want, dat gij haar op die plaats met jongelieden gezien hebt, beteekent niets; dit hoeft ik u niet te bewijzen, hoop ik.

Ik ben de eenigste man, zegt gij dikwijls, die u mag tegenspreken: van die vrijheid moet ik in deze gebruik maken. Nooit kan ik gelooven, dat mijn neef Hendrik zijn hart zoude schenken aan een meisje, wier karakter niet onberispelijk is. Ik ken zijne goede beginsels: ik weet, dat hij een vijand is van alle zede-loosheid, en dat gij van dien kant niets te vreezen hebt, was dit zoo (waaraan ik niets geloof of mag gelooven), dan moesten wij de zaak anders behandelen.

De eenige zwaarigheid is dan deze: zij is van de Publieke Kerk. De Luthersche Leer voort te planten, door het aanwinnen van kundige belijders, is mijn plicht: en ik zou het altoos afraden, dat jonge lieden met iemand trouwen, die in geloofstukken dermate verschilden, als de Protestantsche met de Roomsche Christenen: maar alle dwang is ten sterkste af te keuren. Dit heeft geen plaats omtrent Calvinistische en Luthersche Christenen. Alles, wat de heer Blankaart dit betreffende zegt, ben ik bereid te onderschrijven: ik voeg er dus niets bij.

De Kerk is om de leer van het Evangelie te verkondigen, om te stichten, te vermanen, en, moet het zijn, te wederleggen. De Apostel Paulus schijnt het ook zoo begrepen te hebben, want hij zegt: een leeraar moet niet twisten, maar vriendelijk zijn tegen allen. Hoe verre driftige domkoppen, van onze en der Gereformeerden zijde, het spoor bijster zijn, zij betwisten echter elkander, Gode

zij dank, den Hemel niet: Laat u dan vinden! of gij zult u in huiselijke verdrietelijkheden dompelen. Geen burgerlijk gezag zal u te stade komen, indien uw zoon eens geraden vond, u daar voor te brengen. — Dit is mijn antwoord. — Mijne vrouw en kinderen groeten u hartelijk. Uw van harten genegen

Broeder en Dienaar,

**EVERARD REDELIJK.**

**HONDERD-TIENDE BRIEF.**

De broeder Benjamin aan Mejuffrouw  
Cornelia Slimpslamp.

Zusje Lief!

Ik ben tweemaal vergeefs aan uwe woning geweest. Ik ben doodsvlergen. Daar ben ik bij haar geweest en heb haar zoo dobbend, en in zulk een afgezakten staat gevonden, ô Kéa! Kéa! wij zullen haar verliezen: en wij hebben haar zoo noodig; zij is rijk, en geeft veel verkwikkinkjes aan ons, vromen in den lande. Wij leven grootendeels van haar: de kruike is voor ons niet verzegeld gebleven, en ons deel was een Azers deel, vol vettigheid en vol zoetigheid. O mij is bange, mij is zeer bange: wij, vrome menschjes, zullen bekend worden. Die Blankaart! ik beef, als ik om hem denk; 't is een Enaks kind, groot van stature; ik ben een stinkend niet bij hem.

Zij is danig ontsticht door jou brief: schrijf dan een briefje, dat je berouw hebt, en geef den Engel Satanas de schuld: je weet, die is onze wrijfpaal. Schik u wat naar heur zwak geloof. Overleg dit alles zoo eens:

ik heb geen tijd. Denk, dat wij haar noodig hebben.

Zusje, zusje, 't zweet breekt mij uit. Ik zal al mijn achting, ik zal mijn kostwinning verliezen; wie zal nu van mij 't geloof leeren? Wij moeten ons haasten. De kwaaië is nabij! Wij zullen voor Blankaart moeten bukken. — Overleg deze dingetjes zoo eens in uw harte. Ik heb rust nog duur. Stei mij gerust, dat je er iets op weet. Gij zijt zeer wijs, dat weet ik. Je weet, Kéa, hoe de zaakjes tusschen ons staan? dat mijne ziele aan uwe ziele kleeft: dat heb je immers bij bevinding, hertje. Wij moeten haar houden, kind. Ofschoon gij mij tot een gouden vat verstrekt, zij is echter een aarden vat, dienstig tot ons gebruik. Is het zoo niet, liefstetje! Wees toch nooit meer jaloersch: och! jij hebt geen reden daartoe: ik heb mijn deeltje aan u; dat heb ik, och ja! Ik verzegel dit briefje met een geestelijken liefdekus, en ben uw eigendom.

BENJAMIN.

## HONDERDELFDE BRIEF.

Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp  
aan den broeder Benjamin.

Wie heeft ooit grooter gek gezien, dan Benjamin? Hoe is het? Fop je mij wat, of hoe weërga zit het? Voor mij veinzen, voor mij de fijne Filehout uithangen! Laat naar je zien, zotte jongen. Wij moeten haar bedriegen; dat is 't al. En daarom moeten wij de handen ineen slaan. Zouden wij zoo een zot dier ooit gezocht hebben, was 't niet om den smul? en gij houdt u van de mallen? Ja, Blankaart kent ons zeer wel.

Hoor, Ben, de fretterij is uit: wij moeten haar nu

nog plukken, en dan — de heele wereld is voor ons open. Zij moet het gelag betalen: de jonge juffrouw **B.** moet er niet bij lijden. Blankaart is een duivel van een vent, hij liet u publiek geeselen, en ik moest in 't spinhuis, zoo wij aan haar goed ons vergrepen; ik weet wel, dat er los geld is; en dat zij interest moet ontvangen; alles mondeling. Toon nu, dat gij mij liefhebt: ik zal 't briefje schrijven, en morgen er gaan. Kom ook. 't Geweten? ô dat is een bullebak voor u en mij,

Die gij kent.

HONDERD-TWAALFDE BRIEF.

Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp  
aan Mejuffrouw Suzanna Hofland.

Lieve Vriendin!

Daar heb ik, als ik het nareken, zoo een twee dagen en drie uren in de macht des Satans geweest: hij gaf mij die goddeloosheid in. Hij heeft mij verleid. Och, zusje, zusje! ik ben gevallen: ik ben wanhopig, ik ben ellendig. Die duizend-kunstenaar was het, die mij dien gruwelijken brief deed schrijven. Zoo heb ik te veel op eigen krachtjes vertrouwd! och ja! mocht ik er maar door geraakt zijn, en nooit weêr op mij zelf vertrouwen. O! het ging mij, zooals de Eerwaarde van de Kwast placht te zeggen: de conscientie is de klapperman uit de hartestraat, die de menschjes waarschuwt voor den brand van de Hel. Gelukkig, dat mijn oude mensch niet te diep was ingeslapen; och! dat was recht dierbaar.

Verbrandt toch alles om der vromen wille. Gij kent

de diepten des Satans. Mag ik morgen bij je komen, en dan blijven op 't geen je maar hebt? Schrijf mij dit, of ik verval tot wanhoop.

Uw zwakke Zuster,

**GORNELIA SLIMPSLAMP.**

. .  
.

**HONDERD-DERTIENDE BRIEF.**

De broeder Benjamin aan Mejuffrouw  
Cornelia Slimpslamp.

Zusje Lief!

Ik begrijp je! Wees gerust, om u sta ik den duivel. Ik heb het zeer druk in mijn werk; doch kom morgen; ik ben al verzocht. Alles is om het hare, en om u.

Gij kent mij.

. .  
.

**HONDERD-VEERTIENDE BRIEF.**

Mejuffrouw Suzanna Hofland aan  
Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp.

Keetje Zusje!

Wat is er een pakje van mijn hart! Neen, dat kon ik niet doen; mijn geweten wilde niet. Nu is 't weér licht bij me; ik heb alles verbrand. Kom toch vroegjes: och! ik ben zoo ontsteld geweest. Nu, Brechtje zal het gemeste Kalf slachten, omdat ik mijne zus-

ter heb weêrgevonden, die in 's duivels hol gezeten heeft. Broêrtje komt ook, hij is zoo gemoedelijk in zulke dingetjes. Zoo komt het goed uit kwaad; en nu is mijne ziel weêr gebonden aan uwe ziel: nietwaar?

Uwe Zuster in den Heere,

S. HOF LAND.

HONDERD-VIJFTIENDE BRIEF.

De heer B. Smit aan den heer Willem Willis.

Mijn beste Willem!

Nu hoop ik u in 't kort mijn broeder te noemen. O mijn aandoenlijk, vol hart! Ik moet u mijn geluk melden. Alles is mij gunstig! Uwe uitmuntende moeder, uwe lieve zuster, uwe waarde tante, alle staan mij mijnen wensch toe; en de erfenis, mij ten deele gevallen, heeft de groote zwaarigheid geheel opgeruimd. Gij, mijn Willem, zult zeker niet met haar in dit punt verschillen? Wij waren altoos broederlijke vrienden: dit stelt mij gerust.

Ik ben bij uw braven patroon geweest om hem over het uitzetten van contanten te raadplegen. Kundig en eerlijk; ziedaar, in twee woorden, zijn karakter. Hij spreekt van u, of gij zijn zoon waart, en ik geloof, dat hij niet ongaarne zien zou, dat zijne jongste dochter, een lief en blond meisje, dunkt mij, hem eene nadere betrekking op u gave. Uwe moeder vereert hij boven alle vrouwen, voor uwe zuster heeft hij groote achting, maar over u wordt hij niet moede om te praten.

Ik moest, op het goed succes van mijn huwelijk,

en op Willems gelukkige thuiskomst, een glas morgenwijn met hem drinken. Ja, ja! zei de goede man, je zult een mooi bruiloftsvers van Willem krijgen. Hoe is 't, Willem? maak je verzen, en weet ik daar niets van? Ik pleeg ook nog wel eens iets te doen; maar, jongentje, zoo ik geen beter leeraar dan dichter word, beklaag ik de boeren, die mij krijgen! Nu, hij heeft mijn geld aangenomen; ik ben wel dubbel tevreden.

Des namiddags ging ik Naatjes vriendin bezoeken. Willem, wel, dat is een engel, hoor! Ik gaf mijn halve erfenis, dat zij mijne zuster waar. Zij is meer dan schoon. Nooit zag ik, in een meisje van twintig jaar, zooveel oordeel, zooveel vernuft; zij is zoo vif als een lichtstraal: de goedheid van haar hart blinkt in haar open en keurlijk geteekend gelaat. En met dit al, zij is geene vrouw voor u: uwe moeder oordeelt juist; zij vroeg naar u, zooals zij naar een lieven broeder vragen zou, en zeide, dat gij de braafste jongen waart, die ooit een pen achter zijn oor stak. De dame, daar zij bij logeert, is boven mijne beschrijving. De fatsoenlijke, de zedige, de vergenoegde vrouw blinkt in haar ten helderste door: zij bemint juffrouw Burgerhart teederlijk, en ik geloof, dat liefde en eerbied deze jonge dame geheel aan haar verbinden.

Ik verlang sterk om u hier te zien: mijn bef en mantel zullen u immers niet van mij verwijderen? Gij kent mij te wel, hoop ik, om te kunnen vreezen, dat ik mij zal toegeven in fouten, die de vruchten zijn eener geestelijke hoovaardij, waarvoor mijn karakter niet berekend is, ja waarvoor ik de diepste verachting heb. Mijn ambt verbindt mij om een nut burger, een naarstig leeraar, een vriendelijk raadgever te zijn; om mij te wachten voor alles, wat de geestelijke etiquette ons, om wijze reden, verbiedt: maar ik zie geen 't minste verband tusschen een leeraar, en een norsch, trotsch, onbeschaafd bediller. De plaats van een eerlijk man is dezelfde, waarmede



men zich ook bezig houde. De zot van 't gezelschap te zijn, past noch u, noch mij; de laffe toejuicher van onbetaamlijkheden te wezen, betaamt niemand; niet omdat hij een leeraar, maar omdat hij een braaf mensch is, vervuld met die waardigheid, die hem, als een redelijk, denkend wezen, in eenen rang plaatst, waarin hij nuttig zijn kan voor allen, en zichzelf voorbereiden tot den zaligen hemel. Daar ik echter, uit eigen vrijen wil, dit ambt aanvaardde; daar mijn kundigheden allen betrekkelijk zijn tot het hoofdoogmerk; daar studie mijn vermaak, alle gezelschap mij niet even goed is, kan men nagaan, dat ik in mijn kring blijven zal.

Lieve Willem! heugt u nog wel, dat wij, als kleine jongens, met elkander speelden? en dat ik eens een goed pak slagen van u kreeg, omdat men u gezegd had, dat ik tegen uwe moeder een bek getrokken had, ofschoon het onwaarheid was? En vreest gij niet, dat de Dominé u zal doen betalen, voor 't geen gij den armen slokker misdaan hebt? Nu, wees gerust, mannetje, dit is de eenigste keer, dat ik uw goed hart wil bedroeven, door u te doen denken aan het eenig ongelijk, dat gij immer aan eenig mensch deedt. Vaarwel, mijn beste vriend!

Altoos Uw Vriend,

R. SMIT.

\* \*  
.

## HONDERD-ZESTIENDE BRIEF.

De heer R. aan den heer G.

Jan Lief!

Haal mij de Satan! ik ben nog even wijs! ja, ik zie het heksje nu en dan; ik ben ook met haar op het

concert geweest; maar ik ben nog even na, als toen ik begon. Hoe moet ik het aanleggen? Liffaffen? dan lachte zij mij van mijn stuk; maar met een stemmig bakkes zeggen, dat ik haar bemin? Ochl dat gaat haar niet eens aan haar koude kleëren (zooals de meisjes zeggen). Had ik haar maar ergens, daar mijn haan koning kraait, dan zou 't proces spoedig afloopen: en zij zal niet zot genoeg zijn, om zich te durven inbeelden, dat ik een burgerdochter zal trouwen. Sultane favorite, Jan, is dat niet dubbel wel als ik, Frederik de eerste, haar Soliman ben? Ben ik evenwel niet een opgewarmd bierenbroodskind, gelijk mijn oom, de kapitein, zijne matrozen noemt, dat ik zoo een charmante meid niet tot mijne vrouw maak? Lief heb ik haar, waarachtig: dat is waar! Anders zou ik zoolang niet het masker voorhouden. Zij stond al lang op de groote lijst. Maar wat praat ik van liefde tegen zulk een liederlijken knaap als gij zijt? Eene vrouw is bij u eene vrouw — loop, gij zijt mijn gebabbel niet waardig. Ik heb echter nu een ander plan: dat zal niet missen; en, zoo de weduwe het in 't hoofd krijgt om hare jonge vriendin te geleiden (zij ziet er ook wel uit), dat zal den koop niet breken. Zoudt gij niet zeggen, dat ik al een gansche kerel ben, als gij mij zoo hoort snoeven en pochen?

Waarlijk, ik bemin haar; dat is al de zwaarigheid; en nooit verlaat ik het wicht, of ik ben razend zot naar haar; en wat denkt gij? ik heb nog nooit hare hand gekust: 't is waarachtig, Jan. Zij is onnoozel, dit is het, dat mij zoo ingetogen maakt: want hoevele vrouwen ik ook bedierf, ik heb nog al regard voor brave meisjes. Een lichtvaardige is mijne pop niet, al was zij zoo schoon als deze meid. — Doch dit is to bliktri voor u.

Vaar dan well

R.

## HONDERD-ZEVENTIENDE BRIEF.

De heer Cornelis Edeling aan den  
heer Hendrik Edeling.

Zeer lieve Broeder!

Beide uwe laatste brieven liggen nog onbeantwoord; hoof ik u te zeggen dat de onverschilligheid aan mijnen kant daar geen haarbreed schuld aan heeft! Immers neen: maar ik heb al mijn tijd noodig gehad om mij tot eene loffelijke promotie in staat te stellen: en dewijl ik nu op mijn vertrek sta, is er een hoope drukte met afscheid te nemen en al *mes petites affaires* in orde te brengen. Ik heb niet dan aan mijn meisje geschreven, want, hoe lief en waard gij mij ook zijt, *honneur aux dames*. Als ik zeker slechts aan één van u beide, die ik 't liefst in de wereld heb, kon schrijven, hoof ik geen logica te verspillen om u te doen begrijpen, voor wie ik mijn postpapier voor den dag haal. Uw meisje moet waarlijk iets fraais, iets liefs, iets goeds zijn: of wilt gij dat ik zeg, fraai lief en goed? fiat! Gij denkt nauwelijks gunstiger over haar dan ik. O, alle Goden en Godinnen, hoe vermaak ik mij nu reeds, door mij te verbeelden, hoe onze vrouwtjes, als een paar zoete keuvelkousjes, zullen zitten snappen, elk over haar manlief; hoe zij elkander duizend bagatellen in diepen geheime zullen mededeelen; hoe elk gelooft, dat zij den besten Julfus tot man en voogd heeft; hoe zij, als 't wat later is op den huwlijksdag, zullen raadplegen en zeggen: heden, zusje, ik ben zoo dingsig! was uwé ook zoo dingsig, toen je eerst aan die droevige kiespijn raakte? Als ik mij voorstel, hoe wij, heeren en voogden, met vaderliefs op onze Luthersche koppen, en fraaie losse japonnen aan, onze wijfjes achteraan klungelen, en het is: hartje,

liefje, kindje, en zeg je zóó wijfje, en was dat waarlijk zoo? Hoe uw vlug diefje met een schoonen jongen, en mijn zoet schaapje met een teér vijf meisje aankomt, om Oota haar hof te maken; enz. O! was het al zoo ver, zegt mijn deftige broër! Al met er tijd, zegt zijn vroolijke vriend.

Kunt gij mij ook een huismiddeltje aan de hand geven, waardoor ik in staat gesteld worde om aan vader te zeggen: „dat ik, uit klinkklare vrees van hem te mishagen, hem reden gegeven heb om zeer boos, zeer kwaad, zeer driftig op mij te worden?”

Jongen, geloof mij, de liefde zelve was niet in staat om mij immer te doen zeggen „dat ik Jaantje beminde.” Altoos kwam mij een brok in de keel, als ik den man maar hoorde hoesten. Wijn drinken kan ik niet, anders had ik mij al eens een knip gegeven, alleen om mij toch tot dat peil op te voeren.

Hoe zal 't gaan broêrlief? Maar dat moet zichzelf redden! U nu om raad te vragen, is recht Hollandsch; eerst het kalf laten verdrinken, en dan den kuil dempen. Als het te hoog loopt, frank ik naar oom, den pastoor; die is immers de eenigste sterveling, waarvan vader verdragen kan, tegengesproken te worden? Geld heeft mijn goed kind niet; zij is ook niet in staat om mij door erfenissen één penning te verbeteren. Maar weet gij, wat de beroemde Jeannin, gunsteling van Hendrik IV, zeide, toen hij nog maar advocaat was, tegen dien heer, om wiens dochter hij vroeg? Wat inkomsten hebt gij, mijn heer, om mijne dochter te onderhouden? — Niets, mijn heer, dan dit (op zijn voorhoofd wijzende), en mijne pen. Mogelijk zult gij in twijfel staan of mijn fonds wel zoo goed is: maar ik denk altoos gunstig over 't geen mogelijk is. Hoe zal papa toch opzien, als het geheim uitlekt! Nul die dan leeft, die dan zorgt!

't Is met mij hollen of stilstaan; want dit is nog maar de inleiding tot hetgeen ik u schrijven zal. Die brief zal duiten kosten! — Hem! hem! om te beginnen.

Indien de liefde u nog zoolang in 't leven laat, als er tijd noodig is om mijnen langen brief te doorlezen (dat ik nog al hoop), dan zult gij verbazende berichten nopens mij zelve n krijgen. Ik zie mij dan tot eene waardigheid verheven, waarop ik mij wel wat airs geven mag; en als de priester van Boileau achter mijne driedubbelde kin, gelijk de haan van een stoter, doorstappen. Doch kuit en zulke kinnen staan nog op de lijst der absente vrienden; ook all dat niet is, kan zoo worden; de plaatsen zijn er in voorraad toe bij de hand. o Ja, heer broeder, ik ben sedert drie dagen, der beide rechten Doctor. En nu zit ik in een fauteuil, met den linkerarm op mijn lessenaar, met een zware gevederde pen in mijne rechterhand, met het fijne puntje dicht aan 't papier, terwijl ik op iets staroog ('t is hetzelfde wat ook), zeer diependkend een stuk pen kauw, en geheel en al vervuld ben met mijn vriend Cornelis Edeling, dien ik nooit dan met eerbied betracht; over wien ik mij hoogst verwonder. Niet over dien lossen Keesbroër, maar over mijnheer den jongen Advocaat, indien ik duidelijk moet spreken. Oordeel of ik hiertoe reden heb! Drie dagen gepromoveerd, en al practiseerend Advocaat! Ja! alreeds gepleit, voor eene strenge vierschaar, en over een zeer teeder stuk. O, zou dit mij niet meer dan gewoonlijk verhoovaardigen, daar ik openhartig beken, geen verstand genoeg te hebben om mij nederiger te houden?

O, wat moet de wereld in mij niet gezien hebben, toen ik, als een kleine gauwdief, alle meisjes plaagde, met alle jongens vocht, altoos knikkerde en kootte, nooit leerde, en echter altijd zoo fiks mijne les kon, als de stilste huilebalg, die mij bij Monsieur verklikte! Geen wonder dat ik zoo ras bekwaam ben! Ik deed altoos zooveel kattedwaad, dat ik elk oogenblik voor mijzelf moest pleiten. Vader, weet gij, dacht niet dat

ik het met de advocaterij ver brengen zou: doch hoe weinig gelegenheid kreeg ik in huis om hem te doen zien, dat dit mijne bestemming was! Ik had kundigheden, die in zijn gebied onnut waren en waarover mijne meesters en mijne jonge klanten alleen konden oordeelen. Wat moet echter Amsterdam in mij toen reeds gezien hebben, daar ik nauwelijks gepromoveerd ben, of men adviseert mij, en dit doet een burger en inwoner dier stad.... „Wat bruit (neen, dat's uw woord niet), wat scheelt mij uw advies, uw proces? spreek van iets, daar ik belang bij heb, van mijne liefde, Keesje.” Maar wat heb ik met uwe liefde te stellen? de rechtsgeleerdheid is mijne schoone! zij vervult mijn hart, heeft al mijne gedachten; zij benijdt mij den slaap; evenwel, neen, laat ik niet liegen, mijne schoone is zoo wreed niet, ik slaap als een roos, ik eet, of ik er op gehurd was, en gloei van gezondheid. Ter zake. Kent gij eenen heer op de —, die zijn oom, reeds buiten zijner zinnen machtigheid, een testament heeft doen maken, ten nadeele van nadere erfgenamen? — Ik ken hem niet. — Kent gij eene mevrouw T., die dissolutie van haar huwelijk verzoekt, omdat haar man vier maitresjes heeft? — Ik heb van haar nooit gehoord. — Kent gij dan de heeren A. en Z., die, om eenig misverstand, of, wilt gij, ontdekt bedrog, de Compagnieschap breken? — Ik wist niet, dat die menschen in de wereld waren. — 't Is raar! Gij kent die menschen niet, en woont in dezelfde stad. Wel, kent gij dan ook een jong heer, die smoorlijk verliefd is op een meisje, doch wiens vader dit niet wil toestaan, omdat hij over het geloof wat anders denkt, dan dat meisje? Nu, broërtjel ontstel u niet! is die heer uw vriend? ik ben de zijne, en zal dit op de krachtigste wijze toonen. In ernst, broërlief, vader heeft mij de heele zaak gemeld, en mij, kunt gij 't gelooven? daarover geraadpleegd: niet als zoon, (nu, dat kun je wel denken) maar als Meester rechtsgeleerde! Gij weet, hoeveel achting, hoe-

veel liefde ik voor onzen braven vader heb; en dat ik mijne eigen zwakheden voor de wereld niet zorgvuldiger zoude bedekken dan de zijnen? Maar ik wenschte, dat alle vaders, die wanen, dat strengheid en gezag het vaderlijk karakter uitmaken, al hunne jongens tot Dominees of Advocaten lieten studeeren: dan zouden die vóór hun zestigste jaar, nog eens, uit krachte hunner ambten, mogen tegenspreken. Maar de arme meisjes, zult gij zeggen? Ja, die moesten zich maar onder onze veelbeduidende bescherming stellen; iets, dat ik alle die zoete kindertjes ten hoogste aanbeveel; zij konden altoos op ons hare schade verhalen, als wij geknipt zijn.

Ik heb vader met veel deftigheid beduid (lees hier pogen te beduiden), dat zijn zoon Hendrik niet in staat is, om eene vrouw te willen fabricceeren van een meisje, dat geen eer aan zijn deugd of verstand doen zou: ik heb pogen aan te toonen, dat geen verschil onder de Protestantsche Christenen zoo groot was, dat de rechter immer in zijn voordeel de zaak zou beslissen; dat gij echter veel te brave zoon waart, om zulk een heftig middel, buiten den dringendsten nood, in 't werk te stellen. Ik heb gebeden als een kreupel, dat hij u gelukkig maakte! ik heb van uwe goede hoedanigheden zoo gesproken, als mijn plicht en hart mij ingaven.

Stel nu vrij mijne lijkrede op. Zeg daarin, bij voorraad: dat Cornelis Edeling, burger en inwoner der stad Amsterdam, geboren werd in het jaar —; dat hij op verscheiden Binnen- en Buitenlandsche Universteiten tot Advocaat gemaakt werd; dat hij zoo welsprekend en zoo eerlijk was, als 't met zijn ambt overeenkwam; als Mensch was hij dus, als Advocaat dus, als Zoon was hij zoo, als Broeder zoo: hoe hij als man, vader, grootvader en overgrootvader geweest zij, kunt gij altoos invullen. Schrijf eens aan oom Redelijk. Vader schijnt tegen

het meisje ingenomen; hij zal, geloof ik, ook aan oom schrijven. Vaarwel wensch u

Uw Broeder en Vriend,

CORNELIS EDELING.

. . .  
.

### HONDERD-ACHTTIENDE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
den heer Jan Edeling.

Mijn Heer, Hoogst-geëerde Vader!

De zaak, die mij, volgens uwe altoos geëerde orders, hier zoovele dagen gehouden heeft, is naar uwen wensch volkomen aigedaan. Ik vleie mij, dat gij genoeg zult nemen in den ijver, dien ik heb aangewend om het dermate te dirigeeren, dat ik u reken-schap van alles doen kan.

Mag ik nogmaals de vrijheid nemen om te zeggen, dat mijne liefde voor juffrouw Burgerhart gegrond is op de braafheid van haar hart, en dat ik volmaakt ongelukkig zijn zal, indien zij de mijne niet wordt? Wat men ook moge uitstrooien, zij is, en verdient te zijn, het voorwerp mijner hoogste achting; en zij deelt nimmer in andere vermaken, dan die betamelijk zijn, noch verkeert zij met menschen, die om hun slecht karakter, behoorden vermeden te worden.

Gij weet, mijn altoos geëerde vader, met welk eene blijmoedige onderwerping ik alle uwe bevelen heb gevolgd. Dit was een plicht, dien de natuur en de godsdienst van mij vorderden. Maar gij zijt vader! gij zult mij immers niet ongelukkig maken? zoo deze wensch mijner ziel mij geweigerd wordt, kan ik mij



geen lang leven voorstellen. Ik gevoel mij niet wel. De oneenigheden met mijn vader treffen mijn, door liefde verteederd, hart zeer diep! Mijne jaren en mijn werkzame aard hebben mij gesteld boven die dwaze drift, die men doorgaans liefde noemt. Mijne liefde is wel niet *Platonisch*, maar zij is echter mijner reden ondergeschikt; zij is bedaard, sterk; zij rust op de innerlijke waarde van haar, die mijne oogen streelt; zij groeit dagelijks in zachte aandoeningen. Moet ik het opgeven, dan zal men zien, dat mijne geliefde Burgerhart tot mijn leven zoo noodig was, als tot mijn gelukkig leven. Laat ik u verbidden! Leg uwe vooroordeelen af! Gij kent haar niet, geloof mij! Heb ik u, mijn geëerde vader! ooit ergens in misleid? zoude ik het nu doen, daar de zaak niets minder is, dan eene verbintenis voor mijn geheele leven? Geef mij de vrijheid om voor mijzelfen te kiezen. O laat ik u, ook voor deze gunstige toegevendheid, mogen bedanken. Ik kies immers eene vrouw voor mij; ik zal met haar moeten leven. — Ben ik, in mijn zes-en-twintigste jaar, nog niet in staat, om uit mijne eigene oogen te zien? Kunt gij mij van eenige wuftheid in zaken van belang beschuldigen? Heb ik ooit mij tegen uwen wil gekant? Moet ik nu mijzelfen dat verdriet aandoen? Laat ik u mijn gansche leven mogen zegenen! Zoo mijne teederbeminde, als mijne vrouw, u met mij niet zegent: zoo zij uwen ouderdom niet ten troost, tot hulp, tot blijdschap strekke; zoo gij haar niet zult beminnen als eene lieve dochter, vergeet dan, dat gij ooit een zoon hadt, die zich teekent,

Uwe ootmoedige Dienaar en liefhebbende Zoon,

HENDRIK EDELING.

## HONDERD-NEGENTIENDE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan den  
eerwaarden heer Everard Redelijk.

Eerwaardige Heer, zeer geachte  
Oom!

De betrekking, waarin ik met u, mijn geëerde oom, sta; het groot vermogen, dat uwe bedaarde welsprekendheid op het hart mijns geliefden vaders heeft, en 't welk gij altoos ter uitbreiding der huiselijke rust hebt aangewend, doet mij dezen keer weder mijne toevlucht tot u nemen; ik kan niet zoozeer zeggen om raad, dan wel om hulp in het uitvoeren mijns wèl overdachten besluits.

Ik hoop, dat gij mij genoeg kent, om gerust te zijn, dat mijne liefde voor de beminlijkste juffer, die ik immer kende, niet rust op enkele schoonheid, maar dat mijn rede mijne liefde goedkeurt. Steeds was ik hoogst afkeerig van alles, waarin losbandige jongelieden zich toegeven, ja wel eens hunnen roem stellen. Ik zeg dit niet om mij te laten voorstaan op mijne eigen deugd; die niet meer dan zijnen plicht doet, is zeker geen buitengemeenen lof waardig; ik zeg dit alleen om Uw Eerwaarde in bedenking te geven, of ik dan nu zoude afgaan van die beginsels, die uwe lessen, die mijner zalige moeders vermaningen, mij hebben ingeboezemd, en bij de opvolging van welke ik mij zoo wel bevonden heb; of ik nu dwaas genoeg zijn zoude, om mijn geheele leven ongelukkig te maken, door mij te verbinden met eene schoone, bevallige vrouw, die noch een deugdzaam hart, noch een gezond oordeel bezat?

Ik ben, om ter zaak te komen, verliefd op de jongeffrouw Sara Burgerhart, eenige nagelaten dochter

van den heer Jan Burgerhart en mejuffrouw Hofland, die haar (hoor ik) een goeden stuiver gelds hebben nagelaten; bij uitnemendheid wél opgevoed, en gesteld onder de voogdijschap van den heer Abraham Blank-aart, nevens eene tante, van wie zij, met goedkeuring haars voogds, vertrokken is, en gelogeerd bij mevrouw de weduwe Spilgoed. Het karakter dezer dame is van de grootste volkomenheid, zoowel met betrekking tot het verstand, als den godsdienst. Mijne beminde is de gunsteling, — de teederbeminde dochter dezer waardige vrouw: de jonge dame bemint hare moederlijke vriendin met de eerbiedigste, de dankbaarste liefde.

Om u hiervan eenige blijken te geven, zal ik u en mijne tante vier brieven toebetrouwen, één van mij aan mijnen broeder geschreven, twee door mevrouw de weduwe Spilgoed, en één van mijne beminde. Als gij, na de lecture daarvan, zult oordeelen, dat ik eene dwaze keuze gedaan heb, zal ik zelf mijne liefde afkeuren, en trachten te vergeten, dat er zoo een meisje in de wereld is. Ik zal voor u ook niet verbergen, dat mijne Burgerhart zeer sterk gehecht is aan het bijwonen van openbare uitspanningen; dat zij de wereld ziet, en gebruik maakt van de gelegenheden, die dezen smaak voldoen. Hare groote levendigheid, drie jaren lang verstikt gehouden door eene kwezelachtige tante, is hiervan de eenige oorzaak. Zij is noch coquet, noch du ton, noch eene mode-zottin; zij is een meisje, dat de wereld zien wil, en echter altoos met fatsoenlijke lieden de openbare plaatsen bezoekt. Zij is ernstig van aard, tot peinzens toe; is geheel aandacht voor alles, wat men over gezonde zedekunde en godsdienstige waarheden spreekt; leest veel, en altoos de fraaiste boeken. Alles, wat zij voor beuzelingen houdt, behandelt zij ook niet anders. Dwaalt zij hieromtrent (dat nog te betwisten is), dan zal zeker de zachte plichtsherinnering alles afdoen. En zij, die even volmaakt geschikt is om het huiselijke geluk te genieten als te schenken, zal weldra minder

trek hebben tot die vermaken, die meer haar vernuft, dan haar hart voldoen.

Dit beminnelijke, dit brave meisje mag ik niet hebben, omdat zij in de gevoelens der Gereformeerde Kerk is opgevoed! 't Is waar, zij is die kerk toegedaan, doch is geen slaafsche navolgerster van feilbare menschen. Mijn vader wil volstrekt, dat ik niet buiten zijne kerk trouw. Stond de goede man niet in het begrip, dat geen vader moet reden geven aan zijne kinderen, dat zijn gezag alles afdoet, ik zou hopen, hem vroeg of laat te zullen overtuigen. Dit is zoo niet! Ziedaar mij ongelukkig! Want, zoo mijn zielewensch geweigerd wordt, dan, vaarwel alles, wat mij aan dit leven bindt!

Mijn waarde oom, zijn dan de verschillen der publieke Kerk met de onze van zooveel aanbelang, dat men zulke huwelijken moet afkeuren, ja krachtdadig beletten? Ik zou uw onderwijs schande aandoen, of liever mij zelve indien ik zoo onkundig op dit punt ware als vele jongelieden zijn. Ik zie deze verschillen wat anders in en geloof, in allen ernst, dat er geen reden voor zoo eene afkeuring zijn kan. Het huwelijk is bij mij de allergewichtigste verbintenis; men moet hierom met bedachtzaamheid overwegen, of er ook zaken zijn, die de overeenstemming der gehuwden zouden kunnen benadeelen; maar ik zie niet, dat het huwelijk tusschen Protestantsche Christenen, ééne vredebrekende zwarigheid kan opgeven, indien beiden den godsdienst van Jezus Christus, door eenen deugdzamen wandel, belijden en beleven; indien beiden vrij zijn van die kinderachtige verkleefdheid aan iets, dat men ons gezegd heeft waarheid te zijn; eenigen alleen, omdat men het gezegd heeft.

Ik bid u dus, mijn waarde oom, poog mijnen vader te bewegen! Laat hij mij niet zóó ongelukkig maken, als ik zonder mijne Burgerhart zijn zal, immers zoo lang ik dit kwijnend leven behoude. Zooveel onrust knakt mijn gestel; ik ben zeer onpasselijk. Mijn com-

pliment aan mijne lieve tante en de kleine familie.  
Ik ben met eerbied,

Uw ootmoedige Dienaar en liefhebbende Neef,

**HENDRIK EDELING.**

P.S. Ik voeg hier ook bij mijn brief aan den  
heer Blankaart, en zijn antwoord.

**HONDERD-TWINTIGSTE BRIEF.**

De eerwaarde heer Everard Redelijk  
aan den heer Hendrik Edeling.

Mijn Heer, zeer geachte Neef!

Ik bevinde mij, met mijne lieve vrouw en talrijk huisgezin, zoo gelukkig en gezond, als ik u, mijn lieve Hendrik, nog eens hoop te zien. Uw brief, met alle de bijliggende, hebben uwe tante en ik met een onuitdrukkelijk vermaak gelezen en herlezen. Wij wenschen, dat uw vader zich zal laten bewegen, om het huwelijk toe te staan; wij verlangen vurig om de waardige dame, bij wie uwe liefste logeert, nader te leeren kennen. Het karakter van juffrouw Burgerhart, vereerd met de liefde en achting van zulk een vrouw, moet ons behagen: en als zoodanig zouden wij ons vereerd achten met u beider verbintenis, welke gezindheid zij ook onder de Protestanten mochte zijn toegedaan. Uwe tante is verliefd op de waarde mevrouw Buigzaam, en spreekt van haar juist zoo, als

men van eene oude, trouwe vriendinne spreekt. Gij merkt dus, hoezeer wij uwe keuze billijken. Maar, mijn lieve neef! gij begrijpt echter wel, dat ik, als Leeraar der Augsburgsche confessie, niet zeggen kan: Trouw eene Gereformeerde vrouw. Ik denk op dit stuk zooals alle gematigde lieden denken; doch wat zal ik zeggen?

Ik heb reeds aan uwen vader geschreven; ik hoop, dat hij zich nog zal bedenken: mijn woord heeft toch bij den eerlijken, wonderlijken man veel invloed. Niemand omhelst met meer genoegen de hersenschim, van alle Protestanten nog eens vereenigd te zien; hoe-wel ik meen te moeten zeggen, dat dit niets dan een hersenschim is. De kracht der vooroordeelen is sterk; de zeer uit elkander loopende belangen der menschen zullen niet minder arbeiden, om deze hersenschim nimmer in eene waarheid te veranderen. De dwaze denkbeelden, die velen hebben van Godsdienst en Geloof, zijn ook niet zeer geschikt om zoo eene vereeniging uit te werken. De manier van prediken, die ieder in zijne bijzondere kerk (ik spreek van verre het grootste getal) volgt, is weinig geschikt om die hoop te vervullen. Zoolang de leeraars des Evangeliums niet meerder op een deugdzaam leven, dan wel op het vasthouden van bijzondere begrippen aandringen, zoolang men gematigde Predikanten valsche broeders, of schandelijke onverschilligen noemt, zullen wij deze verdeeldheden blijven bejammeren.

Uw waarde vader meent het in ernst! 't Is bij hem eene gemoedszaak. Wat kunt gij doen dan door zachte, vriendelijke middelen hem zien te bewegen? Wij zijn uwe vrienden; uw broeder is uw Jonathan. Bezorg u zelf geen recht: 't is uw vader. Hij is, in velen opzichte, een zeer edelmoedig man; als hij zijne verkeerdheid ziet, zal hij die verlaten, en gij zult, met zijne toestemming, nog gelukkig zijn. Beur u op, mijn lieve neef, en beveel uwe zaak aan Hem, die ons lot altoos ten onzen beste regelt. Allen groeten wij u met teederheid. Mijn lieve vrouw wil dezen nevens mij on-

derteekenen; zij heeft u lief als haar eigen zoon, zoo ook Uw liefhebbende Oom,

**EVERARD REDELIJK**

en deszelfs Huisvrouw,

**MARIA GOEDHART.**

. . .

**HONDERDE-EEN-ENTWINTIGSTEBRIEF.**

De heer Abraham Blankaart aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

**Juffrouw Burgerhart!**

Ik hoor lieve historietjes van u, al heele lieve ook! Hagel en slijpsteen, hoe kan 't zijn? daar je zooveel verstand hebt, en daar je beter je geloof verstaat dan ik, God beter 't; en daar ik je altoos zoo geraden heb, dat je toch den goeien weg op zoudt. Meisje, meisje! maak mij niet boos; 't zal er anders op en over gaan; 't zal er ellements te doen zijn. Heb je daarom zulke kostelijke ouwers gehad, en moest ik daarom zoo wijs met je zijn? ik kom er blauw af. Schaamt gij u niet zoo te loopen rinkelrooien met een overgegeven lichtmis; en u te kleeden, of je in een Franschen winkel stond? En mevrouw Buigzaam! och ja, die laat Gods watertje over Gods akkertje loopen; zie, dat vind ik verdord gemeen van zoo eene vrouw.

Men had, kwanswijs, geen trek tot het huwelijk; men was nog zoo jong: men was nu zoo gelukkig: ziezoo; dat laat ik, ouwe gek, mij maar zoo op den mouw spelden. En onderwijl speelt madame hare rol, vliegt uit en loopt met allerlei ploerten en lichte kwan-

ten de godgansche stad door, komt bij avond en ontij thuis; jawel, zie, ik ben zoo kwaad als een spin. Daarom hadt gij geen zin in 't huwelijk met zulk een braaf man, denk ik; dat was de zaak: dan zou dat gedraaf en geloop uit zijn, en daar bedanktet gij voor, nietwaar? Mijn naam zal evenwel geen Abraham Blankaart zijn, zoo ik u, zoolang gij onder mijne voogdij zijt, geef aan den een of anderen parlevinker, al was hij zoo rijk als de groote Mogol, en al was hij een Burgemeester van zijn hals. Ik denk, dat de brave heer Edeling u nu wel zeer bedankt voor de eer van uw gezelschap: hij heeft gelijk; ik zou ook zoo doen. Antwoord mij maar niet, want ik kom in 't kort thuis en zal dan nader met u spreken. Ik ben

Uw Voogd,

**ABRAHAM BLANKAART.**

HONDERD-TWEE-ENTWINTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
Mejuffrouw Aletta Brunier.

Ghère Letjel

Ik verlang, dat gij thuiskomt. Ik heb verdriet, en ik kan het niemand dan u toebetrouwen. Mijne Willis is te statig, te deftig; onze moederlijke vriendin kan ik nog minder zeggen, want het raakt haar ook. Lees den brief van den heer Blankaart: elke regel is een dolksteek. Mijn ziel is beroerd; mijn boezem klopt van spijt, verontwaardiging en droefheid. O! ik heb vijanden, mijn Letje; maar wie is de snoode, die mij



dus mishandelt, die mij in het duister en onbekend grieft? Hemell verdacht te zijn van misdaden, die nooit in mijne gedachten oprezen! gehoond te worden om bedoelingen, die ik nooit had; dit is zeer hard, mijn Letje. Maar wie is die lichtmis? de man in de maan, geloof ik; uw broër is een brave jongen; de heer R. staat bekend voor een zeer ordelijk man: en met wien anders heb ik ooit (want Edeling is buiten alle verdenking) den minsten omgang gehad? Och, met niemand! Nijd, die mij bekladt, gooit ook zeker dit lak op den heer R., die mij nimmer reden gaf om hem te schuwen: maar de smart, die dat monster mij aandoet, is te groot, om daar ook eenen man, die mij altoos met de grootste achting behandelde, in te doen deelen. Onze dierbare vriendin zelve vindt hem onberispelijk; en, zoo zij niet geheel in het belang van den waardigen Edeling was, dan zou zij mogelijk zijn gedrag een nog beter naam geven. Ik heb vermoedens,.... maar neen!.... dat zou al te slecht, al te verfoeilijk zijn. — Hoe 't zij, ik heb een gerust geweten; ik heb mij van vele dwaasheden te beschuldigen; doch ondeugden zijn mij vreemd. — Ik moet geduld hebben.

Ik ga wat spelen, om te zien of ik mijzelve kan opheffen uit deze verslagenheid.

. . .

Daar ben ik al weër; 't lukt niet! Ik heef, zoo aangedaan ben ik. Hemell verdacht te worden van zulk een man....

. . .

's Nachts, halftwaalf.

Nu, mijne liefde, heb ik u veel te schrijven. Ik heb de goedaardige Lotje verzocht naar bed te gaan, omdat ik noodwendig schrijven moest. De zoete ziel

stonden de tranen in de oogen, „omdat zij merkte, dat ik droevig was, en dat onze vriendin en ik niet zoo waren (zei zij) als altoos; och, dat deed haar zoo leed.” Heeft zij niet een recht lief hart, Letje? Nu, ik zal haar ook altoos voorstaan en terecht brengen.

Vanmiddag viel er niets voor, dan dat Hartog vroeg, of de heer Edeling hier niet meer aan huis kwam; waarop juffrouw Buigzaam antwoordde, dat hij, om zaken van het uiterste belang, uit de stad was; er bijvoegende, dat zij hem waarlijk altoos met genoegen zag.

Juffrouw Hartog. Ja, 't is een zoete prater; hij weet nog zoo wat oppervlakkig meê te doen; schoon ik in 't eerst grooter denkbeelden van zijn verstand had, dan nu.

Juffrouw Buigzaam. Ik geef mij niet uit voor eene vrouw van veel kundigheden, omdat ik te wel weet, hoe ik er mede sta: maar mij dunkt, dat de heer Edeling een verstandig, belezen man is, en zijn gezelschap overwaardig.

Ik. Ja, ik heb misschien geene kennis van verstand, maar zoo hij een uilskuiken is, dan moet een man van verstand een schepsel zijn, daar ik niets van begrijp; en ik zou een ducaat geven, om zoo een man van verstand eens te zien.

Juffrouw Lotje. Heden, juffrouw Hartog, je waart evenwel de laatste reis zoo in de weer om hem tegen te spreken; was dan de sop de kool wel waard? Ziet, ik ben nou maar een eenvoudige sloof, maar daar zou ik mij nog te wijs toe rekenen.

Juffrouw Hartog. Ja, Edeling weet zeker genoeg, om met onze sexe zoowat voort te komen; doch dat hij geen vogel van de verhevenste vlucht is, heb ik al gezien.

Juffrouw Buigzaam. Mogelijk is uwé van gedachte, dat elk, die zich niet met het air van ongelooft voordoet, een lage geest is; en dan is voor mij niets raadselachtigs in deze uwe zeer vreemde gedachten over dezen waardigen jongen heer.

Juffrouw Hartog (schamper lachende)

„Aan de vruchten zal men u kennen;” zegt de Bijbel, en dat is immers waar?

**Juffrouw Lotje.** Heer, juffrouw, gelooft uwé dan in den Bijbel? gij zeidet laatst, weet gij, op dien Zondag, toen ik zoo zat te lezen in mijne nieuwe Psalmen, dat de Bijbel een mooi sprookje was (zij werd rood); of gij rood wordt, 't is evenwel zoo, juffrouw.

**Juffrouw Buigzaam.** Eilieve, juffrouw Lotje, moei u daar nu niet mede, om mij plezier te doen, liefde! Is dit zoo, mejuffrouw Hartog, dat smart mij; en ik danke God, dat ik nooit mijne bekwaamheden heb willen toonen in voor te wenden, dat ik niets geloofde, daar ik mij niet in staat gesteld had, om wèl te kunnen oordeelen.

**Juffrouw Hartog.** Elk zijne verkiesing, en ik verzoek die vrijheid, die ik u laat. Gij schijnt zeer ingenomen met uw vriend; en vriendschap vermag veel; doch dewijl ik de vriendschap van zoo een eigenwijs heertje niet begeer, is mijn oordeel te vrijer.

Ik. Eigenwijs heertje! die uitdrukking is niet verplichtend.

**Juffrouw Hartog.** Hoel is de heer Edeling dan uw vriend ook? (mij spottend aanziende).

Ik. Mogelijk verdient gij geen antwoord, doch ik zal beleefd zijn; ja, hij is mijn vriend; en ik vind mij met zijne vriendschap zeer vereerd.

**Juffrouw Hartog.** Dat kan ik wel begrijpen; en die vriendschap doet ú ook veel eer.

Ik. Zij zou zeker ú niet tot schande, en nog veel minder tot verdriet strekken, indien gij tenminste genoeg hadt aan zijne vriendschap. (Zij werd bleek.) Kent gij den heer Blankaart, mejuffrouw Hartog? (haar sterk aanziende.)

**Juffrouw Buigzaam.** Heden, liefde, wat vraag is dit nu ook?

Ik. Juffrouw Hartog, zal mij, vrees ik, verstaan.

**Juffrouw Hartog.** Nooit hoorde ik, dat men vreesde verstaan te zullen worden: ha! ha!

Juffrouw Lotje. Nu, dat's mij te geleerd.

Juffrouw Buigzaam. En mij ook juffrouw Lotje.

Ik. Ja! wist gij wel, dat ik zoo eene savante was? of liever, dat ik zoo t'onpas iets kan vragen? Welnu, juffrouw, 't zal u geen oneer zijn, mijn voogd te kennen. Hij is wel geen geleerd, maar hij is een eerlijk man; eene hoedanigheid, die ook al haar prijs heeft.

Juffrouw Hartog. Och, mijn lieve kind, ik zou nooit geraden hebben, dat er zoo een man in de wereld was, zoo ik u zijn naam niet wel eens had hooren noemen: neen, ik ken hem niet.

Ik. Men zou u in de gelegenheid kunnen stellen om hem te leeren kennen; doch hij heeft niets tot zijne aanbeveling dan zijn vroom, eerlijk karakter.

Juffrouw Buigzaam. Zullen de dames ook nog ergens van gediend zijn? anders zou ik verzoeken om te danken en laten afnemen: 't is mij wat heel warm in de kamer. —

Wij allen bogen, dankten, en gingen de eene hier en de andere daar. Hartog peinsde. Juffrouw Buigzaam ging in haar tuin, zag hare bloemen met blijde vergenoeging. Ik stond voor 't raam, diep aangedaan over den ontvangen brief. Frits had eene mand spinazie gesneden, die hij haar liet zien. „Ja,” zeide ze, „Frits, die spinazie staat mij niet aan.” „Zij is evenwel in uw tuin gegroeid, mejuffrouw.” — „Al was zij in mijne zijkamer gegroeid, Frits, nog staat zij mij niet aan.” — Ik wou, Letje, dat ik haar toen had kunnen uitschilderen; maar nog liever, dat gij haar toen gezien had! Ik ging zitten spelen, en wilde mijn verdriet wegzingen: 't was of mijne vingers de kramp hadden: evenwel, ik dreunde lustig door. En Lotje vond, dat ik mooi speelde; dat zegt zoo al iets, nietwaar?

Wij kwamen allen in de zijkamer bijeen, om thee te drinken: mijn hoofd was vol, en ik kneep nu en dan eene traan weg, wel naarstig aan de zakdoeken naaiende, terwijl Lotje breide, of zij er geld meê ver-

diende. — Daar kwam zoowaar de heer R. Het denkbeeld, dat hij beschuldigd was, omdat men mij benijdde, maakte mij veel vriendelijker dan gewoonlijk; me dacht, dat ik hem vergoeding doen moest; en dat denk ik nog. Hij had eene zeer fraaie bloem op zijn borst; hij zag, dat ik er naar keek; durf ik u deze aanbieden? vroeg hij, en ik nam die vriendelijk aan; zij was zeer fraai.

Juffrouw Buigzaam. Is mijnheer R. ook een liefhebber van bloemen?

De heer R. Ja, mevrouw, en ik vind, dat in deze, zooals in alle zaken, de natuur de kunst oneindig verre overtreft. Ik heb ook eene kleine verzameling van vreemde gewassen, die men maar zelden vindt.

Ik. De heer Blankaart heeft wel tienmaal beloofd, mij eens in den hortus medicus te brengen, maar 't is er nooit toe gekomen; en ik hoor dat daar zulke fraaie planten en heesters zijn.

De heer R. Laat ik de eer hebben, u daar eens heen te leiden: gij zult met verrukking zulk een rijkdom der natuur beschouwen; 't is er waarlijk fraai.

Ik. 't Zou onbeleefd zijn, dit verzoek af te wijzen.

De heer R. Ik zou om die eer dezen dag zelfs nog verzoeken, maar ik heb mijn woord gegeven: mag ik morgen, als het zulk heerlijk weêr is, en zoo zonnig als nu, zoo gelukkig zijn om de dames daarheen te brengen?

Juffrouw Hartog. Ik bedank u; ik ben niet plantachtig; een bloem is mij een bloem, meer niet.

De heer R. En wat zegt mevrouw?

Juffrouw Buigzaam. Verschoon mij, mijnheer, huiselijke bezigheden en mijne zwakheid laten mij dat niet wel toe.

De heer R. Deze vriendelijke juffrouw zal dan wel gelieven mede te gaan?

Juffrouw Lotje. Ik zou het gaarne doen, maar ik moet morgenochtend tijdig bij mijn oom en tante zijn, om naar den Hout te rijden.

De heer R. Zoodat, mejuffrouw, gij zult u dan met mijn gezelschap alleen zien te vermaken?

Ik. O, mijnheer! maak geene complimenten.

Hij boog. Nog een kwartier gezeten hebbende, zeide hij, dat hij morgen ten vier ure zou maken aan huis te zijn, en vertrok. Onze juffrouw savante las; wij spraken weinig. Elk scheen in gedachten; mijn kind zeker over haar vroolijk reisje naar den Hout; ik over den brief; en juffrouw Buigzaam? — dat wist ik toen nog niet!

Na het theedrinken stond de lieve vrouw op, nam een boek mede, en ging in het tuinhuis zitten (zooals ik naderhand zag). Ik was mistroostig, ongemakkelijk en stond ook op, mij naar den tuin begevende, om ruimer adem te scheppen. Doe ik u ook belet, juffrouw Buigzaam? anders ga ik weêr heen.

Zij. Integendeel, u w gezelschap is mij altoos aangenaam.

Ik. Dan zal ik mij bij u zetten (Zij zag onderwijf steeds in haar boek). Ik moet u iets vragen. Zijt gij misnoegd op mij? als dat waar was, dan zou ik zeer ongelukkig zijn.

Juffrouw Buigzaam. (Haar boek toedoevende). Misnoegd? Hieruit moet ik opmaken, of dat gij mij voor zeer grillig houdt, en dat hoop ik nooit te verdienen; of dat gij meent, mij eenige redenen daartoe gegeven te hebben.

Ik. Zoo ik u van grilligheid verdacht hield, dan zou uw misnoegen mij niet ter harte gaan: dewijf ik begrijp, dat grilzieke vrouwen geen meer achting verdienen, dan grilzieke mannen.

Juffrouw Buigzaam. En doet het u waarlijk leed, dat ik niet zoo gemeenzaam met u ben als te voren?

Ik. Ja, zeker; maar dat gij mij dit vraagt, treft mij niet minder. Gij weet dan nog niet, hoe hoog ik u acht, of hoe hartelijk ik u bemijn; en hoe zal ik u daar ooit van kunnen overtuigen? (Ik had tranen in mijne oogen.)

Juffrouw Buigzaam. Als gij mij in dat licht beschouwt, dat ik waarlijk uwe achting niet onwaardig ben, waarom maakt gij dan zoo weinig gebruik van mijne oprechte vermaningen?

Ik. Als, zegt gij met nadruk!

Juffrouw Buigzaam. Is het zoo niet? Kom-aan, wij zitten hier nu onder vier oogen. Laat ik eens met u praten: wilt gij?

Ik. Niets zal mij aangenamer zijn. Maar zeker, zijt gij ontevreden?

Juffrouw Buigzaam. Ja, en nog meer verdrietig; ik heb u te lief, om niet beide te zijn.

Ik. Wees nu alles wat gij maar wilt, indien gij mij maar liefhebt: Mag ik u echter vragen, wat u hiertoe beweegt?

Juffrouw Buigzaam. Uwe eigene onvoorzichtigheid.

Ik. (Ik werd ongemakkelijk, en zij zag het ook.) Mijne eigene onvoorzichtigheid?

Juffrouw Buigzaam. Niets anders.... Maar mij dunkt, dat gij niet zeer geschikt zijt om thans onaangename waarheden te hooren; en ik beken, dat ik geen recht heb om u die te zeggen, tenzij de vriendschap mij dat recht geeft. Willen wij de zaak daar laten?

Ik. Zooals gij verkiest: niemand hoort gaarne onaangename waarheden; 't is dus geen mirakel, dat ik er niet veel smaak in heb. (Zij zag mij zeer bedaard, doch niet minder minzaam, aan.)

Juffrouw Buigzaam. O, mijn kind, speel niet met uw eigen geluk! (Dit woord brak mijne trotschheid; ik rees op, omhelsde haar, schreide aan haar hals; zij kuste mijne gloeiende wang, trok een stoel naast den haren, en zei): Zit, mijne liefde; waarlijk, ik meen het wel met u. — (Ik kon niet spreken, ik snikte.) Zij ging voort: „de Voorzienigheid, die alles in de zedelijke en natuurlijke wereld

bestuurt, die altoos voor alle hare schepselen het beste beoogt, heeft u, tegen uw uitzicht aan, bij mij gebracht. Dat ik u lief kreeg, was zeer natuurlijk: dat gij mij met achting behandelde, insgelijks. Ik leerde u kennen; ik zag, dat gij een voortreffelijk jong mensch waart, en dat, zoo gij altoos in goede handen vielt, vooral, zoo gij de vrouw wierd van een achtingwaardig, u beminnend man, gij een voorbeeld in het huiselijk leven zoudt kunnen worden, omdat gij u dan zoudt verheffen boven uwe sterke neiging tot zulke vermaken, die nooit onze plichten moeten uit den weg stooten, of zij worden hoogst afkeurenswaardig.

Geen meisje van zulk een edelen geest doet ooit iets uit dwang: en mogelijk zou ik, indien dit het eenige goede middel voor u ware, uit alle vrouwen het minst geschikt zijn om u nuttig te wezen.

Gij krijgt gelegenheid om eene partij te doen, die zelfs uw zalige ouders (zijn zij nu nog vatbaar voor aandoeningen, die uit deze benedenwereld ontstaan, iets, dat mij zoo voorkomt) moet verheugen. Elk, die belang in u stelt, wenscht, dat gij toch moogt besluiten om u van dat geluk te verzekeren. De man, zoo beminnelijk, zoo edeldenkend, is zoo volmaakt geschikt voor u, als gij voor hem zijt. Wat doet gij? Dat gij hem nog niet genoeg bemint, om hem u zelve te geven, daarop is niets te zeggen: maar gij geeft u dermate over aan uitspanningen, die in 't oog vallen, dat de wereld niet nalaat om u zóó af te beelden, als gij nooit worden kunt: men houdt u voor *c o c q u e t*, voor *u n e d a m e d u t o n*, voor een meisje, dat zich, in alle hare daden, geen ander oogmerk voorstelt dan vermaak. Kan ik, die u als mijne eigene dochter bemin, dit zien, zonder op u misnoegd, en over uw gedrag zelfs bedroefd te zijn? Gij weet, liefde, dat ik geen behagen heb in den heer R.; ook niet (dit volgt er uit), dat gij met hem uitgaat. Ik kan, dat is waar, u wel geen reden geven van deze ongunstige aandoening; doch gij weet echter, dat gij mij veel genoeg en zoudt aandoen, indien gij deze,



u onschadelijke, opvatting in acht geliefdet te nemen: dat doet gij niet; en nog dezen namiddag geeft gij weêr uw woord.

Ik. Hadt gij mij maar één woord gezegd!

Juffrouw Buigzaam. Wanneer moest ik u dit ééne woord gezegd hebben? Vóór de zaak gebeurde? gij waart niet zoo gehumeurd als voortijds; gij hadt iets, dat u trof; en ik was de vertrouwde niet. O liefde! niets ontglipt mij van u, ik moet voor u zorgen, mijne genegenheid gebiedt het mij al zoozeer als mijn plicht.

Ik. Ik heb vijanden; ik word gelasterd.

Juffrouw Buigzaam. Dat kan niet anders: en zoo gij voortgaat met hun stof te verschaffen, zullen zij u nog anders kwellen. Maar (om ons discours te vervolgen), toen het voorstel geschiedde? Eilieve, wat recht heb ik om u in gezelschap te behandelen of gij mijne mindere waart, aan wie ik alles mag zeggen? om, met één woord, als uwe Gouvernante te handelen? Ik denk, dat dit u ook maar matigjes zou hebben aangestaan.

Ik. Wel, wat kwaad is er dan in, dat ik met een fatsoenlijk man den hortus medicus ga zien?

Juffrouw Buigzaam. Net zooveel kwaad, alsof gij u door Frits naar de kerk liet brengen. Van het kwade spreken wij ook niet: al wat dien naam verdient, is beneden u, dat weet ik zeer zeker: maar, zoo gij waarlijk mijne dochter waart, dan zou ik u, al wat u geen goed gerucht door uwe vijanden kon geven, volstrekt verbieden: het heeft immers zulk een haast niet, zoude ik zeggen, mijnheer; mijne dochter zal, met haar voogd Blankaart die haar dit beloofd heeft, den een of anderen dag dat vermaak wel eens nemen. Gij waart ook buitengemeen vriendelijk tegen hem.

Ik. Hij wordt, buiten zijn weten, om mijnentwil beleedigd; en dat valt mij te zwaar om hem, ook buiten zijn weten, daar geene vergoeding voor te

doen: doch, zoo uw mishagen gegrond is, wel, gij zijt meesteres van uw huis; wacht hem nooit weer af.

Juffrouw Buigzaam. Ik wacht hem nooit af. Hij is een fatsoenlijk man; ik kan mij, op zoo eene directe wijs, van mijn recht als meesteres, ook nog al zoo niet bedienen; maar indien gij, ten zijnen opzichte, minder gemeenzaam waart; indien gij, als hij inkwam, opstondt, onder het een of ander voorwendsel, en voornam, altoos te bedanken voor al zijne aanbiedingen, dan zou de heer R. weldra verdwijnen en ons geene verschilstoffe aan de hand geven.

Ik. Daartoe heb ik geen reden; en dewijl ik hem niet anders ken, dan voor een fatsoenlijk, aangenaam man, die zich eene eere maakt in mij plezier te doen, kan ik daar niet toe besluiten: indien ik den heer Edeling beminde, indien ik hem eenige hoop gaf op mijne bezitting, dan was het eene andere zaak; en ik zou dan juist doen, zooals gij nu van mij eischt, dat ik doe.

Juffrouw Buigzaam. Ik eisch het niet van u; uw eigen geluk, uwe achting voor u zelve, uwe achting voor den heer Edeling, eischen dit. Ik heb niets te eischen: al wat ik doen kan, is u ten beste raden, en dat doe ik waarlijk: gawe de Hemel, dat mijne zorg voor u geheel noodeloos was! want, hoe het ook ware, uw ongeluk zou mijn hart doen bloeden. Ik bemin u, mijn kind: ik zie zooveel goeds in u: uwe dwaasheden zelfs groeien op den besten grond (i k w e e n d e).

Ik. Dierbare vrouw! vergeef mij deze ééne reis mijne verkeerde, losse toegevendheid! Nooit, nooit zal ik u weér bedroeven, gij zult alle mijne daden en gedachten regelen; ik zal den heer Edeling recht doen. Ik heb dit alles zoo niet beschouwd. Ó! Wat zou ik ongelukkig zijn, zoo ik u verloor! Dat zie ik meer en meer; maar ik zal alles vergoeden; ik zal met u en met Letje huiselijk leven; wij zullen niet dan met Edeling, of haar broër, nu en dan eens een uitvluchtje nemen;

als gij 't zelf goedvindt, anders niet. Ziedaar, ik geef mij, ter mijner verbetering, geheel aan u over. (Zij drukte mij aan haren boezem.)

Juffrouw Buigzaam. Mijn eigen lief kind! alles is nu wel, alles is afgedaan; ik weet, dat gij het oprechtste meisje van de wereld zijt, en dat gij ook doen zult, meer nog dan gij mij belooft.

Na nog wat zittens en minzaam samenpratens, vroeg zij mij, of wij wat wilden gaan musicceeren? ô Zeer gaarne, zei ik. Zij droogde, met haar eigen zakdoek, een traantje of vier af, kuste mij, haalde mijne voile wat neêr, opdat niemand mijn beschreid gelaat zien zou (denk ik), en wij gingen elk voor 't clavier. Nooit speelde zij zoo verrukkelijk; al hare tonen stemden met mijne ziel, en zij zong haar geliefkoosd air:

Ah! que l'amour est chose jolie!

zoo heerlijk, dat mijne vingers stilstonden. Vervolgens spraken wij van den heer Edeling, en over zijne thuiskomst. Hebt gij hem, vroeg zij, eenig gunstig onthaal toegedacht?

Ik. Wel, ik verlang waarlijk, dat hij hier is: ik weet het niet, maar er is iets zoo ledigs, nu hij hier niet is: dunkt u dat ook niet? Me dunkt, dat Letje en hij zoo recht bij ons behooren. Ik wist niet, dat ik zoó over hem denken zou, nu hij hier niet is; doch 't is echter niet anders. (Zij glimlachte en noemde mij engel.) En vraagt gij nu, „waarom vertrouwdet gij haar den brief van uwen voogd niet toe?” Omdat ik, zelfs voor deze dierbare vrouw, niet wil weten, dat zij in dit opzicht het zoo wêl had. Dit is mogelijk verkeerd; maar neen: die vernedering is mij te smartelijk.

Ik was bijzonder stil onder ons soupetje; juffrouw Buigzaam insgelijks; beiden mogelijk uit verdriet, dat wij verschil gehad hadden. Lotje durfde niet spreken, dan met de kat, en Hartog hield een deftig, stijf,

peinsachtig voorkomen. Wij gingen vroeg naar bed, en nu schrijf ik u dezen, om hem bij de eerste gelegenheid te verzenden. Nacht liefde. Kom spoedig bij

Uwe teeder liefhebbende Vriendin,

SARA BURGERHART.

P.S. De brief van mijn' voorgd sluit ik hier in.

\* \*  
.

HONDERD-DRIE-ENTWINTIGSTE  
BRIEF.

De heer R. aan den heer G.

Vriend Jan!

Uit is de klucht! de mijne — de mijne is zij, moet, zal zij zijn. o! Dat lief bekje! En hadt gij waarlijk zin om den Hortus Medicus te zien? Nu, schat, gij zult veel meer zien, of ik verdien voor schelm uit het regiment lichtmissen gejaagd te worden. En kon mevrouw Buigzaam niet om huiselijke zaken? o Ik heb achting voor huishoudende vrouwen; gij doet wel, schoone weduwe!

Zorg, dat morgen vóór den middag mijn fourgon en de harddravers Kwast en Bles gereed zijn, om naar buiten, doch langs een omweg, te rijden. Houd u daar vandaan; ik heb u niet noodig; zeg alleen aan den tuinbaas, dat ik met een meisje kom, dan weet hij genoeg. Hij moet mij niet kennen voor 't noodig is; en dan zal ik hem dat wel beduiden. Hij is eene gauwe kerel; hij moet maar niet weten, dat deze dame geene maitres van mij is; want hij babbelt dan maar weêr van zijn geweten; en schoon

ik op geen handvol ducaten zie, als ik wellust koopen wil, zoo hoef ik hem echter niet te vroeg rijk te maken. Ik zal buiten zijn tegen vijf ure, of half zes: de fourgon moet in 't koetshuis, en de paarden, zooals zij van voor 't rijtuig komen, op stal gezet worden. Ik zal de rest wel schikken. Philips moet maar teruggaan.

Onthoud mijne orders wel. Daar! daar hebt gij vijftig ducaten om uwe schulden van eer te betalen. Ik ben flauw van vreugd. Zoo een meisje; zoo een engel; zoo rein als een kind; zoo onkundig van haar gevaar; die niet eens vermoedt, dat ik de Belsebuben, die het op haar bederf toelegt! want trouwen, liefstetje, daar kan ik niet aan doen. Zie, zoo praat ik al in en met mij zelf.

R.

\*  
\*

## HONDERD-VIER-ENTWINTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Suzanna Hofland aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Lieve Nichtje!

Heb je niet al van mijn droevig ongelukje gehoord? Och! kind, Benjamin en Slimpslamp zijn met een groot gedeelte mijner bezittingen doorgegaan: ik had veel contanten, van afgeloste obligatiën, en van mijn huis op den Nieuwen Dijk, in een kistje, aan goud. Maar zoo bezoekt de Heere mij nu, om mijne gierigheid, en om mijn vertrouwen op zondige menschjes. Ik leg onder een diep gevoel van mijne schuld. Ik heb niet recht gedaan, ik heb mij met den schijn vernoegd: nu bennen mijne oogen open, en ik zie dat je zalige moeder het beste deel had uitverkoren, en ik het gelaat; niets meer. Ik heb rust noch duur, ik

mot je om vergifnis bidden voor al de zondige daden, die ik omtrent u gepleegd hebbe; och ja! en dat je toch mij al het ongelijk en al het verdriet vergeeft. Nichtje, nichtje, wat heb ik je in gevaar gebracht om eene groote zondares te worden! Nooit zal ik iemand meer om zijne kleeding versmaden of achten. En ik hoor, dat je daar bij zoo een zoet menschje inwoont, die eene rechte weduwe is, al is zij zoowat naar de wereld, wil ik spreken. Wat heb ik nu met mijn eigen onbekeerd hartje te tobben! Al jou goedje, en al je kostlijk gemaakt zilver, hebben zij laten staan, dat kun je allegaar krijgen, tot je zilver poppegoedje inkluis, dat mijnheer Blankaart je eens meê uit Engeland bracht. Ik heb niets van je verdiend, maar geef den heer Blankaart een goed woordje voor mij; en dat ik geen speld meer pretendeer. Je lieve moeder, nichtje, was evenwel mijne eigen zuster. O, versmaadt uwe tante niet, nu zij arm is! En Brecht is zoo brutaal tegen mij, en verwijt mij nu, hoe dat ik met je geleefd hebbe. Nou, lieve nichtje, schrijf dat je 't mij vergeeft; en wanneer ik je eens kan komen spreken.

Uwe liefhebbende Tante en Vriendinne,

SUZANNA HOFLAND.

\* \* \*

HONDERD-VIJF-ENTWINTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
Mejuffrouw Suzanna Hofland.

Ge-ëerde Tante!

Zoo op het oogenblik krijg ik uw briefje. Het smart mij, dat gij zoo bedrogen en bestolen zijt: maar 't is

mij lief, dat gij nu ziet met wien gij hebt verkeerd. Ik vergeef u alles, uit grond van mijn hart; dit eischt de godsdienst van mij; ik doe niets dan mijn plicht. „U versmaden, omdat gij arm zijt?” Goede God! daar beef ik van! Ik zal u helpen, ik zal mijnen voogd alles op de zachtste wijze zeggen; alleen, jaag uw dronken meid heen, zoo gij haar nu missen kunt, zij deugt ook niet.

Mejuffrouw de weduwe Spilgoed is eene uitmuntende vrouw; ik weet zelf niet, hoe gelukkig ik bij haar ben; ik eerbiedig haar. Ik zal, zoodra ik kan (mogelijk morgen), bij u komen; dat zal beter passen, dan dat gij bij mij kwaamt. Tijd ontbreekt mij om nu meer te zeggen, dan dat ik ben

Uwe gehoorzame Dienares en liefhebbende Nicht,

SARA BURGERHART.

P.S. Ik moet zoo uit; maar ik hoop dezen u echter nog van avond vóór negen ure, te laten bezorgen.

HONDERD-ZESENTWINTIGSTE  
BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
den heer Cornelis Edeling.

Mijn dierbare Vriend!

Ik schrijf, of begin dezen te schrijven, aan het huis, daar de beminde mijner ziel, sedert gisternamiddag vier ure, niet is teruggekeerd.... Mijn bloed stolt in mijne aderen; liefde, angst, jaloezie, drijft, weemoedigheid, maar vooral de teederste bekommerning, verscheuren mijne ziel dermate, dat mijne ongesteldheid sterk toeneemt.

O! Gij engel onder de menschen! Bekoorlijke, lieve, lachende lenteroos, zal een geweldige deugeniet u baldadig verscheuren, en, na u bespot te hebben, onder zijne voeten vertreden..... IJselijk vooruitzicht! wreede onzekerheid! alles is duister als het graf, als de paden des doods....

Kon ik, mijn broeder, maar zooveel bedaardheid herkrijgen, om u mijne ramp in eene tamelijke orde te schrijven. Ik zal het ondernemen: de waardige vrouw is, op mijn sterk bidden en aanhoudend verzoek, wat gaan liggen; juffrouw Brunier insgelijks. 't Is nu middernacht. Niemand beweegt zich; alles is stil: ik hoor niets dan 't gekras mijner pen.

Weet dan, dat ik gisteren na den middag, door overhaastig reizen, zeer vermoeid in de stad kwam. Mijn hart dreef mij naar dit huis; ik moest haar zien, die ik, nu veertien dagen geleden, voor de laatste keer zag. Ik had berichten opgedaan nopens den heer R., en 't was hoogst noodig, die berichten aan de waarde mevrouw Buigzaam en aan mijne beminde ten spoedigste mede te deelen. In eene blijde, gespannen verwachting, trad ik de stoep op: de dame zelve



deed mij open, eer ik nog had aangescheld, heette mij welkom, vroeg of ik ziek geweest was, en verzocht mij om thee met haar te drinken. Ik zag, dat zij alleen dronk. Hoe vaart, vroeg ik, mijne lieve Burgerhart; is zij thuis?

Zij. Het lieve meisje is zeer wel; en ik denk, dat zij tegen den avond zal thuiskomen. Zij is met den heer R. naar den Hortus Medicus, om ik weet niet welk vreemd gewas te gaan zien. (Ik ontstelde zoo, dat mijn theekopje in mijne hand beefde.) Wat scheelt u, mijnheer Edeling? Gij zijt immers niet jaloersch? waarlijk, gij hebt er geen reden toe; 't is zuiver toevallig. O mevrouw! zeide ik (met mijn aangezicht op hare naar mij uitgestrekte handen bukkende), o mevrouw! het arme, arme meisje! R. is de snoodste kerel, die ooit der sexe lagen legde: wat zal van mij — wat zal van haar worden? (Ik zweeg van smarte. Zij was eenige minuten sprakeloos, en toen ik mijn gelaat ophief, zag ik dat zij eene flauwte had. Ik sprong op, ging uit de kamer, riep Frits, zei hem zachtjes: geef azijn, en zwijg. De goede man bestierf, doch gehoorzaamde; ik bracht haar weder bij, doch met moeite. Hare tranen raakten los. Volg mij, sprak zij, in mijn eigen vertrek; hier kan ik niet blijven in de zijkamer. Ik ondersteunde haar; ik vergat mijzelven. Zij deed zelve de deur toe, zat neêr, wenkte mij om te zitten, scheen mij meer te willen vragen, doch kon niet. Ik moest spreken. Ik zei dan:)

Ik heb u te plotseling het mij gegeven bericht van dien deugeniet medegedeeld; vergeef mij dit. (Zij drukte mijne hand en weende. Ik ging nog eens uit de kamer en wenkte den knecht, om mij eene flesch wijn en seltserwater te geven; hij deed zoo. Ik ver-

zoekt haar te drinken: zij kon niets dóórkrijgen; ik hield aan; het ging, en zij kreeg de kracht om mij dus aan te spreken:)

O! mijnheer Edeling, welk een vreeselijk nieuws vertelt gij mij daar! zoo gij twee uren vroeger gekomen waart, mij zou dit alledroevigst geval niet zijn overkomen. Gij kent hare onbekwaamheid om argwaan te kunnen hebben; hij gaf er ook geen reden toe; ofschoon hij mij dermate tegenstond, dat zij mij nu beloofd had, nooit meer met hem te verkeeren, alleen om mij genoegen te geven. (En toen weende zij weder; mijne oogen druppelden.)

Verdenk haar niet; of zij is onschuldig! gij zijt haar vriend, zegt zij, maar ik ben gerust dat zij u bemint; zij weet dit zelve nog niet; zij gelooft het ook niet. Daar valt mij iets in. (Zij schelde.) Frits, ga eens ten eerste naar den Hortus, en vraag of daar niet een heer en eene dame is, hij gekleed in een gridelijnen rok, met zilver, en de juffrouw in 't geel taf. Zoo men ja zegt, verzoek dan, of de juffrouw ten eerste gelieft thuis te komen; zeg, dat hier iemand is om haar te spreken, die zit te wachten. — Hij vloog, doch zoo behendig, dat de meiden er niets van merkten. Wel vijftig maal keken wij op de pendule, op de horlogies. Wat bleef de knecht lang uit! — Hij kan nog niet weër zijn! — Eindelijk daar kwam hij, en binnengelaten zijnde, verhaalde hij, „dat een der tuinknechts hem gezegd had, dat zoo een heer en juffrouw reeds vóór vijf ure waren heengewandeld, en dat wel de plantage dieper in.” Zeer wel, zei mevrouw; Frits, gij weet niets, belooft gij mij dit? maar ik ken u; ga maar naar achter, doch gij moet niet uitgaan, ik mocht u noodig hebben. Hij ging zeer verslagen heen. Wij zagen elkander zwijgend aan. Zij rees op, wrong hare handen, viel op een stoel neder, met hare oogen ten hemel geslagen. O genadig Wezen (smeekte zij), bewaar een kind, dat in de handen van een monster is!

Ten acht ure hield er een rijtuig stil; mijn hart sloeg zoo geweldig, dat het mij pijn veroorzaakte: wij zagen elkander aan, maar 't was niet te zeggen, 't geen wij hoopten. Daarop hoorden wij de stem van juffrouw Brunier, die met haar oom van zijn buiten kwam, en ons had meenen te verrassen. Zij trad in, omhelsde mevrouw, doch terug tredende zei zij: „O God! wat is dit te zeggen? waar is mijn Burgerhartje? Is zij ziek? O ik had rust noch duur; ik vreesde, dat er iets was; ik heb ook in vier dagen geen brief gehad: ik ga bij haar...” Blijf, mijn liefde, zeide de dame: uw Burgerhartje is niet ziek; zij is wel; immers, zooveel ik weet.

Juffrouw Brunier. Wat is er toch? Ik bid, ik smeek u, zeg het mij!

Juffrouw Buigzaam. Juffrouw Burgerhart is niet thuis; de heer R... Letje, ik kan u niet meer zeggen. (Het goede meisje bestierf als haar linnen, en ik verhaalde haar al wat ik er van wist). Zij weende, bad God, zei dan weêr eens: dat het onmogelijk waar zijn kon; dat hare vriendin zulke deugdzame begrippen had als iemand; dat zij R... in 't geheel niet beminde, enz.; kort gezegd, zij spaarde niets om hare vriendin te verschoonen. Zij zal wel gauw thuis zijn; vervolgde zij; laten wij zoo een engel niet veroordeelen.

Juffrouw Buigzaam. Dat doen wij niet, Letjelief; maar R... is een der snoodste fielten: och, ik bezwijk, als ik er aan denk.

Juffrouw Brunier. Waar is Hartog? waar is Lotje?

Juffrouw Buigzaam. Hartog is op een groot soupé, en men moet haar opwachten. Lotje blijft van nacht bij haar oom en tante, daar zij mede naar den Hout is.

Het werd negen — half tien; elke koets, ieder rijtuig, deed ons luisteren, afbreken; wij bedrogen ons! De poort was nu toe, en — geen juffrouw Burgerhart!

Onze toestand gaat alle beschrijving te boven. Ver-

beeldt u dien, zoo ge kunt. Letje ging zich van hare pelise en hoed ontdoen, kwam boven op de kamer, die deze twee engelen te zamen hebben, en riep: „mijnheer, een woord!” Ik vloog naar boven: „haal, zei ze, onze vriendin; ik vind hier brieven.” Deze tijding gaf de zwakke vrouw krachts genoeg om, door mij geleid, met bevende treden den trap op te gaan. Letje sloot de deur: ik was nooit zoo aangedaan. Ik wierp mij op den stoel neêr, waarop zij het laatst gezeten had, immers zoo ik dacht, omdat zij, totdat zij uitging, aan de bureau had zitten schrijven. De pen lag nog op 't papier: ik kuste die.

De brief, zeide juffrouw Brunier, is, zoo gij ziet, aan mij? Zij brak dien open; zij las, doch kon niet voortgaan; zij gaf hem mij om hem te lezen. Mijne oogen schemerden: mijne tranen.... Och! mijn waarde broeder! maar ik schaam mij over mijn gevoelig hart niet; gij weet wel, dat ik niet ligt tranen stort. Ik las dien brief, schoon ik wel twintigmaal ophield: nu bleef mijne stem steken, dan snikte de weduwe, dan schreide Letje. Eindelijk zei de eerste: „o dat oprecht, dierbaar, edel meisje; nu ontwikkelt zich een discours, waarvan ik niets begreep!” Wij lazen den brief van haren voorgd, bij wien men haar belasterd had. Ik sloeg een boekje postpapier open, en vond er een briefje in aan hare tante... Maar ik kan u alles niet schrijven; gij kent van hare historie niet genoeg. Nu zagen wij elkander aan, en, na duizend ontwerpen gemaakt te hebben, die wij allen verwierpen, was onze droefheid onuitsprekelijk. 't Was nu één uur.

Juffrouw Hartog kwam thuis, begaf zich naar hare kamer, en naar bed: wij hielden ons stil. Mevrouw Buigzaam was zoo ongesteld, en zoo vermoeid en afgemat, door hare veelvuldige, en voor haar teeder gestel verwoestende gemoedsbewegingen, dat wij haar deden besluiten om te bed te gaan: zoo ook raadde ik aan juffrouw Letje: zij zoude zien, zeide zij, wat aangekleed te gaan liggen. — Ik ging naar de kamer der weduwe; en, na eenige oogenblikken als in mij

zelve verzonken gezeten te hebben, beproefde ik, of ik zoude kunnen schrijven. Ziehier, wat ik op het papier stelde. Niemand der bedienden, dan de be- daagde trouwe huisknecht (die reeds een der domes- tieken van den heer Spilgoed was, en zich gelukkig rekende, weder bij zijne vorige meesteres in dienst te zijn), weet, dat ik hier ben: in alle onze ontroeringen begrepen de dames zoowel als ik, dat men van dit geval een diep geheim moest maken.

't Is half vier ure; de dag begint aan te breken. Nog in geen uur worden de poorten geopend; daar komt iemand naar beneden... men tikt aan de kamerdeur... ik ga zien wie het is.

Het waren beide de dames; zij hadden geen oog geloken. De goede Frits, die ook op was, bracht ons theewater; wij ontnuchterden. Juffrouw Letje sloeg voor, om den knecht zachtjes uit te laten (de meidenkamer is achter, boven), en hem naar de Muiderpoort te zenden, om te zien... och, zei ze, wat mag ik praten! 't Is immers te beuzelachtig. Wij zwegen, en toonden dus, dat wij 't niet goed vonden. Wij waren dus niet in staat om maatregelen te nemen. Ik was ziek van angst en van mijne vermoeiende reis. Wij gingen zachtjes weêr alle drie naar hare kamer, omdat juffrouw Hartog ons dan niet kon hooren, en zoo al, 't was, dit wist zij, de kamer der jonge juffrouwen, die mogelijk te zamen praatten.

Te vijf ure hield er eene koets stil: de koetsier schelde; de deur ging open; men gaf iets met veel haast aan den man. — Broeder! kan ik het u zeggen? — 't was mijne Burgerhart! Wij zagen alles door het glasraam, in één oogenblik. Maak u uit den weg, zei mevrouw, en deed mij in een kabinetje gaan, mij in- luisterende: sluit het van binnen. De lieve ontkomene vloog, met de handen voor hare oogen, Frits voorbij, en wierp zich, op het punt van te bezwijken, in een armstoel neder; zij zag mevrouw Buigzaam, zag Letje, schrikte, deed een poging om op te staan; maar de brave vrouw kwam haar voor, sloot haar in hare

armen, sprak niets. Saartje sprak niets. Letje sprak niets. Dit zag ik alles duidelijk door een schreef van 't gordijn, 't welk binnen voor een glas van het kabinetje hing, dat op de kamer licht ontvangt. Mijne beminde zeeg weder neêr; de dierbare vrouw lag mijn beminde hoofd tegen haren boezem; Letje knielde aan haren schoot, en gaf haar een glas water met hofmansdruppels: beide deden haar alle mogelijke diensten. O! hoe moeielijk viel het mij, niet te durven naderen! Ik snikte eens, zelfs door mij te sterk te weêrhouden. Zij hoorde het, zag wild, maar vroeg niets. „Wilt gij niet naar bed, liefde,” vroeg mevrouw Buigzaam, „gij zijt ziek.” Saartje knikte van ja, en wees dat zij moest adergelaten worden, tevens te kennen gevende, dat zij hier, op de borst, zoo benauwd was. Letje zond Frits naar een Chirurghijn; en de beide dames hielpen haar uitkleeden. Vreeselijk was haar goed gehavend; hare lubben waren gescheurd, ettelijke boucles los; ik deed het gordijn toemen moet de vrouwen eerbiedigen.

Nauwlijks te bed zijnde, kwam de Chirurghijn, een oud vriendelijk man, die dit huis bedient, hij deed de lating, voelde haren pols, en zei dat hij oogenblikkelijk iets geven zou om in te nemen. Nu weende zij; dat verlicht mij, zei de zoete dame. Och, mijne dierbare vriendinnen! Verdenkt mij niet! God is mijn getuige... Ik heb u niet misleid, maar ik ben den schurk ontkomen: ongedeed, indien deze ontsteltenis mij niet hindert. Ik kan u nu niets zeggen; weest gerust; ik dank den Hemel, dat ik onbedorven terugkom. Mevrouw Buigzaam dankte God, zoo ook juffrouw Letje; zij schoof de gordijnen toe, verzocht haar stil te liggen, en te zien, of zij in rust kon komen, haar verbiedende een woord meer te zeggen.

Onder voorwendsel, dat juffrouw Letje de afgelegde kleêren in het kabinetje ophing, sloop ik voorbij. Mevrouw volgde mij. Letje bleef boven.

In hare kamer gekomen zijnde, viel zij mij om den hals: geluk, beste der mannen! (was hare sterke uit-

drukking), de engel is behouden. Zorg nu voor u: doe u terstond aderlaten, en zie, of gij eene kleine wandeling doen kunt, vóór gij naar uw huis gaat; ik zal u tegen den avond weër wachten.

Ik volgde haren raad, en kwam tegen negen ure bij vader aan huis, die mij uitermate vriendelijk ontving, en ontstelde dat ik er zoo aangedaan uitzag. Ik zei, dat ik adergelaten en zeer onpasselijk was. Hij raadde mij naar bed te gaan, zooals ik ook deed, en nu, twaalf ure, vervolg ik den brief, in een ander huis begonnen. Vaarwel mijn beste Vriend,

**HENDRIK EDELING.**

P.S. Dewijl ik niet weet, waar gij u thans bevindt, zal ik dezen niet afzenden: ik hoop u alles, deze zaak betreffende, te doen weten, al ware het, dat ik u de brieven zelf overleverde.

\* \*  
\*

**HONDERD-ZEVENENTWINTIGSTE  
BRIEF.**

**Mejuffrouw Suzanna Hofland aan  
Mejuffrouw Stijntje Doorzicht.**

**Lieve Vriendinne!**

Ik ben te beschaamd, om je onder de oogen te komen, daarom schrijf ik u dezen brief. Och! ik ben een verloren menschje! Had ik toch naar je gehoord! maar, wat zal ik zeggen? ik geloof, dat mijne zonden mij al deze ellenden hebben op het hoofd gehaald, och ja! ik was recht toornigjes op u, toen gij laatst bij mij waart; want ik meende, dat je zoo niet tot het

diepste van ons wegje waart doorgekropen: dat het allegaar zoo maar stukwerk was, omdat je zoo weinig zin hadt aan broeder Benjamin. Wat heb ik mij voor den Heere vernederd, omdat ik eenigen achterdocht omtrent dien huichelaar plaats gaf! 't Is een Belials-kind, een witgepleisterd graf, van binnen vol stank en doodsbenederen. En zij is eene Jezabel. Zij heeft mij strikken gespannen, zij heeft mij op mijn droggrond neêrgezet. Zij heeft mij wijsgemaakt, dat al mijne ongerustheid ingevingen des Duivels waren. Zij is eene Achitofellinne, die mij nog voor acht dagen zoo een goddeloozen raad gaf, met opzicht tot mijn nichtje Burgerhart. Maar de Heere liet zijn schepseltje niet los: en toen schreef zij mij een briefje van berouw, in zulk een gezalfden stijl, Stijntje! zij kermde daarin, dat zij nu twee dagen en drie uren in 's Duivels macht geweest was. O, 't was zoo een dierbaar briefje! En toen was het, dat zij tegen den Hypocriet zei: kom, laten wij een graf graven, ende Sanneke daarin werpen; want zij liet mij belet vragen; zij had zalving voor haar verbrijzeld herte noodig, en broeder zou dan, nu des Heeren ijver hem vervulde, eens recht ziel-naderend en goeddelijk oefenen. Wat stelde ik mij een gezegend dagje voor! ja, Stijntje, ik liet het gemeste kalfje slachten, en de zegeningen der linkerhand werden niet gespaard. Och, ik ben toch altoos zoo een kruipertje op het genadenwegje, en was zeer gesticht. Benjamin was eerst een rechte Boanerges, en toen een zone der vertroosting; en Slimpslamp was geheel in een afgezakten staat, doch daarna geheel heilige vreugde, zoo zei dat ezeltje. Ik merk, zei de goddelooze man, dat hier vanavond een bizondere zegen over het werk van mijn dienst is. Uw huis is een Bethel, zuster, een Nieuwkerk, laten wij dan blijde zijn: drink, vriendinnetje, je bent al te bedroefd geweest, en je leven is den Sionieten dierbaar. Nu moet je weten, Stijntje, dat ik niets verdragen kan; mijn hoofdje is zoo zwakjes, zoo zwakjes: och ja! en toen raadden zij mij



wat te gaan liggen, en dat deed ik. O wat bezorgden zij mij! maar ik was danig bedwelmd. — 's Ochtends ontwaakte ik vrij wel, maar ik was toch bezwaard, omdat ik onder zoovele stichting mij door het schepseltje had laten vangen. Brecht was ook ziek, zei ze. 't Was laat, toen wij opstonden; zij was stomdronken geweest. Daar ga ik in mijn binnenkamer, en zie mijn geldkoffertje niet, daar het plag te staan: „Brechtje,” riep ik, „heb jij 't kistje verzet?” — „Och neen,” zei ze, „is 't weg? en ook 't zou mij wat zwaar zijn alleen.” Want, Stijntje, ik had veel contant geld van afgeloste obligatiën, en van een huis, dat ik verkocht had, en mijne juweelen lagen er ook allegaar in; en daar hing zoo een groen kleedje over; och ja, Stijntje. Brecht vertelde mij toen, dat Keetje haar wijn had ingedrongen (maar dat zei ze ook eens van mijn nichtje), en dat zij haar toen in de keuken op kussens hadden neêrgelegd; meer wist zij niet te zeggen. Nog dacht ik geen kwaad van die hellewichten. Och, dacht ik, Brecht zal de deur hebben opengelaten, en 't kistje zal gestolen zijn! Ik zond een kruier naar Benjamins kamer, en naar die van Kee, maar de burens zeiden, dat de kamers leeg waren, dat zij voor een dag of acht wel meubeltjes hadden zien wegbrengen, maar zij wisten niet waarhenen. Ik ging voort naar dominé P., die mij raadde het in de courrant te zetten, en zoo te zien, dat zij in handen der justitie kwamen. Dat zal ik doen. Nu ben ik wel twee derde deel van mijn goedje kwijt. En al mijn nichtjes goed hebben zij laten staan. Brecht, nu zij weet dat ik arm ben, bejegt mij vreeselijk en vreeselijk. Nu zal dat jonge, dartele Saartje lachen, en mij bespotten; en de heer Blankaart, haar voogd, komt ook thuis. 't Water is aan de lippen. Ja, dien man heb ik ook zoo belasterd; och ja!

Hij heeft het wel gezegd! Sannekel zei hij, dat volk loopt op je zak; ze bedriegen je. Je bent een rechte Saulus, zei ik dan. En wat gaf Benjamin niet voor, dat hij zoo eene innerlijke dingsigheid voor mij had;

hij was jong, moet je weten; hij hoopte, dat wij nog eens tot éénen vleesche zouden worden, wij die twee waren van natuur. Wel heden, Stijntje, het er niet een heel praatje gegaan, dat ik één juk met den broeder zou aantrekken; en heeft de heer Blankaart, heel in dat paapsche Frankrijk, er zich niet mede bemoeid? Als ik zoo alles nadenk, zou ik men grijze haar wel uit men hoofd scheuren. Mijn geld, mijn kostelijke geldje is weg, ik ben bedrogen. Och! wat ben ik een droevig sukkeltje! En hoe zal mijne nicht nu tot opspringens toe blijde zijn! Nu, zal zij zeggen, straft onze lieve heer mijne tante, die mij zoo kwalijk bejegend heeft. Zie, ik moest je dat zoo allegaar eens schrijven. Schrijf een lettertje aan

Uw ellendige Zusje,

SUZANNA HOFLAND.

HONDERD-ACHT-ENTWINTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw Stijntje Doorzicht aan  
Mejuffrouw Suzanna Hofland.

Vriendinne Hofland!

Ik weet nog niet, of ik mij over uw geval bedroeven of verblijden moet: maar ik ben zeer neêrslachtig, als ik zie dat er zulke goddelooze menschen in de wereld zijn, die, onder den dekmantel der godzaligheid, erger doen dan zij, die niet leven onder de indrukken van dood en eeuwigheid. Gij zijt dan het slachtoffer hunner geveinsdheid en goddeloosheid! Wat zal ik zeggen? De wegen des Heeren

zijn onnaspeurbaar, en de middelen, die hij aanwendt, om verdoolde schapen tot de rechte kooi weêr te brengen, aanbiddelijk. Ik verheug mij, dat de Heere u zoo lief heeft, dat hij u juist ontnemt, daar gij uw hart op gesteld hebt, en waardoor gij altoos in 't goede teruggehouden wierdt. Ik heb u lang met meelijden beschouwd, omdat ik zulk een schuim van oefeningsvolkje kende. — Ik weet, dat men daar, met oogen vol overspel, en een hart vol boosheid, een vrijbrief naar den Hemel krijgt; en ik ben in lang voor een openbaar zondig mensch zoo bang niet, als voor zulk soort. Wel, zoo de Apostel Petrus eens in uwe oefening gekomen was, dan zou hij tegen Benjamin ook gezegd hebben: ol gij kind der helle, vol van alle bedrog en godloosheid, zooals hij tegen Simon den toovenaar zei.

Ik heb u, daar ik God nog voor dank, gewaarschuwd. Wat zou ik mij anders nu bezwaard gevoelen! Maar gij zaagt mij aan voor hunne vijandinne, en ik vond geen ingang tot uw verbijsterd hart. De Heere zelf moest u uwe zonden voor oogen stellen. Gij waart gierig, onrechtvaardig, boosaardig, nijdig; gij deedt uw eigen zusters dochtertje te kort. De gierigheid zou u voor altoos bedorven hebben, want gij waart gerust in uwe ongerechtigheden; men maakte u wijs, dat dit uwe koningszonde was; dat gij zooiets moest hebben, om u laagjes te houden, zoo een engel S a t a n a s, die u sloeg. Hoe meer gij afweekt van het kenmerk eens waren discipels des Heeren, hoe meer men u wijs maakte, dat gij bij Jezus waart.

Om u tot bekeering te brengen, ontnemt de Heere u dat goed, en wel door uwe geveinsde vrienden. Gij hadt met Gods oude volk twee ongerechtigheden begaan. Hem, den springader des levendigen waters, hadt gij verlaten, en u zelf gebroken bakken uitgehouden, die geen wateren houden. Is u de bekeering ernst, wel ziedaar, ik geef u een zeer goed toetssteentje. Kunt gij Gode hartelijk danken, omdat hij u dat aangebeden

geld ontnomen heeft? Kunt gij u in Gode verblijden, omdat gij uit zulk een geestelijk Sodom gered zijt? Kunt gij besluiten, om aan uwe nicht schuld te bekennen, haar al het hare te geven? Kunt gij den heer Blankaart om vergeving bidden, omdat gij zijn voogd-kind als gedwongen hebt om, in hare jonge jaren, de ruime wereld in te gaan? Ik vraag u niet, of gij uit waar berouw u voor den Heere kunt vernederen; als gij het eerste doet, zal dat wel volgen; en kunt gij tot het eerste niet komen, het laatste zal u weinig helpen. Ja, vriendinne, het zal danig op den ouden mensch der zonde aankomen. Maar dit is de ware zelfsverloochening. Dit is de Evangelische leer; dit is het innig Christendom. Buiten dit is alles ijdelheid; dan hebt gij geen godsdienst. Doet gij dat al? dan zult gij vreugde en rust hebben, en gij zult den Heere danken, omdat hij u uw en afgod ontnomen heeft. Gij zult zien, dat uw verlies tot winst wordt.

Laat Brecht gaan, zoo gij kunt; zij voegt beter bij de Benjamins en Simpsiams, dan bij u. Ik zal u een goed mensch bezorgen, om uw werk te doen, totdat wij weten wat en hoe. Vervolg de booze huichelaars niet; 't is geld vergeefs uitgeven, en u zelve tot bespotting maken. — Als ik weet, dat gij mijnen raad goedkeurt en opvolgt, zal ik verder met u spreken. Beproof u aan het Heilig Woord, en laat mij eens weten, hoe gij gezind zijt; want daarvan zal mijn gemoedshandel met u afhangen. Beproof ook, of mijn raad uit God is. Altijd gedenk ik u in mijne gebeden, want ik ben in waarheid,

Uwe Vriendinne,

STIJNTJE DOORZICHT.

## HONDERD-NEGEN-ENTWINTIGSTE BRIEF.

De heer Arnold Helmers aan Mejuf-  
vrouw Aletta Brunier.

Lieve Juffrouw Letjel

Ik heb in lang niet aan u geschreven; en ik zie u evenwel nooit, dan met een treurig aandenken aan mijnen boezemvriend, uwen zaligen vader! Maar ik begin wat gemakkelijker te worden. Het is of ik tegen een berg opzie, als ik denk om eens in de stad te komen; het schrijven zelfs bevalt mij minder dan voorheen. Ik word oud, juffrouw Brunier: en nu ik weet, dat gij en broër Jacob wèl geplaatst zijt, en gij beide u zeer wel gedraagt, is het ook zoo gerust voor mij, dat er niet veel te schrijven is.

Uwe tante heeft mij gezegd, dat gij daar gelogeed zijt geweest, en dat mevrouw Buigzaam de beste vrouw van de wereld is. Zij sprak ook van eene der jongejuffrouwen, daar ook inwonende, en kon er niet van uit, zooals gij in uw voordeel veranderd waart. Gij geleekt hetzelfde meisje niet meer, en hadt gezegd, dat gij dit alles aan deze twee dames verplicht waart. Cootje past ook weêrgaloos wèl op, neemt zijne zaken wèl waar, en leest meer dan voorheen. Wel, mijn lieve Letje, mijne tranen liepen over, en sedert uws vaders dood heb ik niet geschreid, en van mijn lieve vrouw zaligers dood tot op dien tijd ook niet. Een man heeft vaste tranen, zij vloeien zeldzaam, maar dan ook vloeien zij van zijn hart. Och, dacht ik, had mijn vriend dit mogen beleven! Nu, dat is niet anders! Letje, gij weet niet, hoe ik uw en Cootjes geluk behartig.

Maar, Letje, ik ben er zeer voor, dat er in de wereld wat gedaan wordt. Een meisje leeft niet om een beursje te knopen, een steekje te breien of te naaien,

een mooi boekje te lezen, om eens naar de kerk, of naar de comedie te klungelen, of een pleiziertje te nemen: neen, meisje, daar zijn veel wezenlijker zaken voor die lieve kindertjes te doen.

Gij weet, ik vereer het huwelijk ten hoogste: alle jonge gezonde menschen, die een goed bestaan hebben, moeten trouwen; en ik heb nooit achting voor jongelieden, die met kleinachting aan dien staat denken. De jongelieden zijn eerder niet thuis. Er is geen bestendigheid in de jongens, voor zij eene vrouw en eene huishouding hebben. Hun geld druipt door de vingeren, zonder dat zij zelf weten, waaraan het besteed is: de meisjes loopen als nietsbeduidende jolen uit en in, en lijden dikwijls overlast. Zij weten niet vandaag, waartoe zij morgen leven zullen; en worden zij oud, wel dan is 't nog erger; dan worden zij fijn, of raken aan 't spel; bemoeien zich met alles; dollen met een aap of een kat; spreken kwaad van zoete jonge vrouwtjes en meisjes; gluren, met de fok op den neus, door de gordijntjes, wat de eene buurvrouw toch voor groente koopt, en wiens hond of daar toch op de stoep zit; proppen zich met lekkernijen op; en zingen dan eens met bevende stemmen, (even of zij 't zeer bedroefd hadden.)

Het vleesch en kan in 't kruis niet ongevoelig wezen.

Voor dit alles wil ik u bewaren, kind. — O! ik verheug mij zoo, als ik zie, dat de jongelui tot aan de ooren in 't werk zitten, en niet weten, wat het eerste te beginnen. Niet dat ik voor dat geheibel en gesnorben: neen, dat zijn ze ook niet altijd: ik zie op die sterke drijfveer, die jonge lieden altoos iets te doen geeft, en van allerlei beuzelingen en kwaad afhoudt. Een meisje van uwe jaren moet ook al aan de sjouw. Zij moet stijven, rekken, vouwen, zij moet handen uit de mouw steken; zij moet trouwen; dat is 't al!

Ik heb altijd met vermaak zoo een aardig paar jonge menschen beschouwd; het jonge moedertje bij de wieg naaiende of breiende, en onderwijl eens aan de wieg-

band trekkende, of eens aan 't zingen, dat het klonk, terwijl man zijne affaire beijvert, en 's avonds met wijffe huiselijk en vroolijk is; haar, die onderwijl voor de huishouding zorgt en de boël opknapt, wat goeds voorleest of vertelt, of met den kleinen jongen speelt, en zegt, nooit zoo gelukkig geweest te zijn als nu: terwijl zij insgelijks de vergenoegdheid zelve is. O dat is zulk een mooi schilderijtje voor een gevoelig hart. Dan voldoet men aan de oogmerken des Scheppers, men wordt nuttig voor zich, voor 't huishouden, en naderhand voor den burgerstaat. Men wordt Weesvaders, Diaconen, Boëlredders, Armvoogden, en men is in staat, aan onzen Hemelschen Vader rekenschap te geven van den tijd, dien Hij ons hier verleend heeft, en van de begaafdheden, die wij ontvingen; en als wij sterven, worden wij van brave lieden betreurd, zooals uw vader, en dien liep alles tegen.

Nu moet ik nader komen. Gij kent mijn neef Pieter? 't is een brave jongen, daar ik ook veel vreugd aan beleef; hij is mooi genoeg voor een jongen, en geen meisje behoeft zich zijner te schamen, als hij eens op zijn best is aangekleed. Hoe zit het, Pieter, zei ik, heb je nog geen zin om te trouwen? — Ja, oom, zei hij, maar ik heb geen meisje; doch ik hoop er wel een op te schommelen. — Nu, jongen, zei ik, zie eens uit, ik zal ook eens uitzien voor je. Wel, dacht ik, is Letje geen goeie vrouw voor Pieter? De jongen is goed, heeft gezond verstand en een gezond gestel; hij verstaat zijne affaires, en, als zijn tijd om is, zal ik hem in staat stellen om wat te beginnen. Kom aan, ik zal Leje dat eens voorstellen. Gij zijt een zoet, aardig meisje, fraai en bevallig genoeg: zeker, al was 't voor mij. Ik vertrouw, dat gij nog geen pretendentes hebt, omdat gij er nooit van meldt. Mijn hart is er op gesteld. Ik wou u ook zoo heel graag een gedeelte van mijn goed maken, zooals ook aan Cootje, als hij zoo wël oppast; want gij zijt beide mijn vrienden brave kinderen; dat is genoeg, en buiten

Pieter heb ik geen bloedvrienden. Dwingen zal ik noch u, noch hem. Ik zal den vriend eens bij u om 't een of ander zenden. Gelegenheid maakt genegenheid, en wel eens een dief (al was 't ook van een meisjeshart). Is dat zoo niet; patientiel! Bedenk u in voorraad hier eens over. Ik herhaal het, ik wil u niet dwingen; gij zult dezelfde genegenheid van mij hebben. Ik weet nog, wat gij, ter liefde van uwen vader, in het moeilijkst uwer jaren deedt; voor die gehoorzaamheid moet gij beloond, niet gestraft worden; en ik zou u straffen, zoo gij mijne genegenheid, ten koste uwer eigene verkiezing, moest behouden. Ik denk hiertoe ook veel te ernstig over het huwelijk; en op mij kwam al de schuld.

Ik ben vroeg getrouwd, doch verloor mijne vrouw binnen het jaar in de kraam. En sedert heb ik niemand gezien, die ik hare plaats kon geven. 't Was een juweel, en zoo jong, twee-en-twintig jaar; doch ik moet daar niet van spreken.... Zou uw broër geen goed man zijn voor die lieve juffrouw Burgerhart, Letje? Nu, bedenk u eens wel over dit alles, en laat mij weten, hoe 't u voorkomt. Ik ben, met vaderlijke liefde,

Uw en uws Broeders Vriend,

ARNOLD HELMERS.

\* \*  
.

#### HONDERD-DERTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Suzanna Hofland aan  
Mejuffrouw Stijntje Doorzicht.

Waarde Stijntjel

Wat heb ik daar een dobbingen en een strijdje gehad! Een recht pluishaartje met den ouden mensch,



na het lezen van je zoet briefje. Ik stond of men harsens niet gesloten waren. Och! ik ben maar een heilig teutelkousje, een dauweltje; ik voelde wel, dat ik er zoo over getild moest worden, wil ik spreken, en, onder veel zuchtens en hartbrekens, kwam ik er toch door, doordatenge poortje, daar vleesch en bloed wle eens aan de posten en kozijnen blijft hangen, zooals zuster Babbelia zoo fraai in haar boekje ergens zegt. Nu, daar is ook wat van de ikheid afgescheurd! Wat had de bedorven wil uw zoet verzoekje graag een procesje willen aandoen! Wat ging er al om in mij zelf! ruizietjes en geestelijke knorpartijtjes. 't Was ellendig! Wat zal je met dat eigen werk doen? riep de oude mensch. Geef je maar gevangen aan de zalige onmacht, riep de geestelijke luiheid. Wat wil je doen? schreeuwde de Satan, jou recht onhandig heilig kruipstertje, geef je aan mij; je bent mijn gevangene, ik moet je hebben, mij kan je niet ontkomen, meê met mij, met mij: en me docht, dat hij me dan zoo leelijk aangrijnsde, dat ik niet durfde opzien. Maar ik volgde uw raad, en ik ging in 't Evangelie en in de brieven van Paulus zitten lezen, en toen zei ik: Heere! hier is immers uw woord; en Stijntje heeft wêl gesproken; ja, dat moet ik maar doen! het Evangelie leert een werkend, geen lijdend Christendom, en toen was 't of er tegen mij gezegd werd: volg Stijntjes raad, en daarna zal ik tot u zeggen, wat gij meerder doen moet. Och, toen stond ik op en schreef een briefje, en zie, daar krijg ik dit antwoord! Zou er nog niet wel een zaadje voor den Heere in dat hartje liggen, Stijntje? Brecht is in eene hierkroeg verhuisd, met pak en zak, en ik zit nu moedermensch alleen. Ik heb daar zoo een zoet boekje gevonden, het hiet Thomas à Kempis. Wat is er een zalving in dat boekje? het wil ook 't

verloocheningswegge op. Stijntjel schrijf mij toch nog eens: och, 't is mij zoo veraangenamend. Ik ben

Uwe hoetvaardige Zuster,

SUZANNA HOFLAND.

HONDERDEEN-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
den heer Cornelis Edeling.

Lieve Broeder!

Ik ging, volgens afspraak, dien eigen avond naar mevrouws huis. Juffrouw Rien du Tout kwam bij mij in de zijkamer, en zei mij, dat juffrouw Burgerhart eene zware koorts had, en dat de twee dames bij haar zaten. Wees zoo goed, zeide ik, lieve juffrouw, en laat mij aandienen; zij deed zoo, en men verzocht mij boven te komen. De beminde van mijn hart merkte iets: wie komt daar boven? vroeg zij, met eene zwakke stem.

Mevrouw Buigzaam. 't Is de heer Edeling, liefde.

Zij. O, dat's goed! welkom, mijn vriend. (Zij stak hare hand uit, ik vatte die, voor haar bed geknield zijnde, en drukte die met onuitsprekelijke aandoeningen aan mijne bevende lippen. Zij ging voort:) Ik ben niet wel; de koorts, geloof ik: maar troost deze dierbare vriendinnen, ik heb zulk een hoofdpijn, dat ik niet veel spreken kan. (Ik zag haar vol ernst, vol liefde, vol medelijden, en tevens vol

dankbaarheid aan; zij liet mij hare hand; zij zag, dat ik sterk was afgenoemen.) Zijt gij ziek, mijnheer Edeling? vroeg zij (vol deelneming.)

Ik. Niet heel wel; maar mijne reis was moeielijk; en het verlangen om u weder te zien, heeft mij dag en nacht doen doorreizen, op zeer ongemakkelijke postwagens.

Zij. Gij moet iets gebruiken.

Ik. Ik ben adergelaten, en ik denk, dat, zoo de Hemel u herstelt, mijne gezondheid spoedig zal wederkomen. (Zij drukte mij zediglijk de hand.)

Mevrouw Buigzaam. Spreek niet zooveel, liefde; het is u nadeelig. Ik hoop wel meer het geluk te hebben, u en den heer Edeling bij elkander te zien.

Zij. Ik zal al doen, wat gij goedvindt. (Zij trok hare hand terug, men deed het gordijn toe, en de dames gingen bij mij aan een tafeltje zitten. Ik durfde nergens naar vragen. Juffrouw Lotje kwam ook boven; maar juffrouw Hartog zag ik niet. Mevrouw Buigzaam luisterde juffrouw Letje iets in, die knikte, en wenkte mij om met haar te gaan.)

Ik. Hoe vaart gij, mijn lieve mevrouw? dit moet ik eerst weten. ('t was nog al redelijk, zei zij.)

Ik. Kunt gij mij ook eenig nader bericht geven?

Zij. Neen. Niets dan dit, dat hij haar op zijne buitenplaats heeft gebracht, zonder dat zij wist, dat het zijne plaats was; en dat zij, met behulp van des tuinmans dochter, 't ontsnapt is. Maar zij is zoo overwonnen van droefheid en schaamte, dat zij nog geene bijzonderheden kan mededeelen. Gode zij dank, dat zij ongedeerd terug is.

Ik. De lieve engel schijnt zeer ziek.

Zij. Dat is haar behoud: rust zal alles moeten afdoen. Zij heeft mij twee woorden gezegd, dat zij 't heele geval aan mij schrijven zal, zoodra ik haar toelaat eene pen te gebruiken. Zij kan het, zelfs

aan mij, zegt zij (haar hoofd in mijn boezem verbergende), niet mondeling verhalen: zij is zoo kiesch, als ik ooit een meisje kende. Zij heeft naar u gevraagd, of gij al thuis waart, en verzocht het bewuste briefje spoedig aan hare tante te laten bezorgen. Er is een brief gekomen van hare vriendin Willis; ik zal tot morgenochtend wachten om dien aan haar te geven. (Ik boog, en zeide:) Is het niet de allerbeste partij, die wij kiezen kunnen, geen gerucht altoos te maken en den deugeniet aan zich zelve over te geven.

Zij. De beste, maar ook de eenigste partij.

Vervolgens liet ik haar de brieven zien, met de copyen, tusschen vader en mij, en tusschen oom Redelijk en mij; haar verzoekende, die eens te lezen. Daarna spraken wij nog wat over het geval, en ik nam afscheid, om de eer verzoekende van morgen weder mijne opwachting te komen maken.

En nu, mijn broeder, barst mijn hart van verlangen, om te weten, hoe alles is toegegaan. Hemell welke schelmen zijn dat niet, die een onnoozel meisje aan hunne beestachtige lusten kunnen opofferen! Mochten zij van den aardbodem verdreven, mochten zij met het kenmerk der schande gebrandmerkt worden! Maar, helaas! hoe velen, wisten zij dit geval, zullen dit voor eene galanterie aanzien, welke honderdmalen gebeurt; ja, die mijne onschuldige Burgerhart voor eene wuffe, wilde dame du ton zullen houden. Ik mag die schilderij niet voltooien. Ik ga vroeg naar bed; ik ben af van vermoeidheid en hartstochten. Mocht ik u morgen aan mijn broederlijk hart drukken!

Altoos uw beste Vriend,

HENDRIK EDELING.

. . .  
.

## HONDERD-TWEE-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Aletta Brunier aan den  
heer Arnold Helmers.

Hoogst-ge-eerde, meestgeliefde Heer!

Mijne blijdschap over het ontvangen van uwen zeer waarden brief, is onuitsprekelijk. Als ik hoor, dat gij, mijnheer, wèl zijt, en dat gij zegt, over mijn lieven broeder en mij voldaan te zijn, dan hoor ik alles, wat mij 't meest verheugd en vereerd. Ach! mijnheer, het is geene verdienste, in het huis dezer vrouw wijzer en beter te worden: mijne vriendin Burgerhart en ik aanbidden haar karakter: ik kan het niet beschrijven. 't Is, zegt mijne vriendin, mannelijke verdienste, gelenigd door vrouwelijke zachtzinnigheid. Oordeel dus zelf. Deze waarde Burgerhart heeft mij de geschiktheid gegeven, om de lessen en het voorbeeld van de beste der vrouwen mij ten nutte te maken. Immer van haar te moeten scheiden, zou mij allerbitterst bedroeven. Ik ken mij zelve niet meer. Ik was een los, nietsbeduidend, nutteloos beuzelaarstertje, maar 't is voorbij: ik zie er op met verachting.

Cootje, die altoos een goede, geschikte jongen was, maar die te veel van het jonkertje had, betert zich al zoozeer als ik, dank zij het verkeer aan dit huis, en zijne vriendschap met den oudsten heer Edeling (die op mijne vriendin verliefd is, en haar ook uit alle mannen verdient). Hij leest; hij spreekt minder, en veel beter; hij heeft een heel ander voorkomen: o mijnheer Helmers, hoe gelukkig kunnen zulke brave menschen ons, jonge onbedachte lieden toch maken!

Nu trede ik, doch met schroom, tot uw zeer gewichtig en zeer vaderlijk voorstel. Nooit heb ik mij zoo

verre omtrent u, mijn weldoener vergeten, dat ik eenige verkeering hield met jonge heeren, die voorgaven mij te beminnen. Mijn hart is vrij; het was sedert den dood van mijn lieven van S. vrij: daar kunt gij op vertrouwen. Gij zijt een even redelijk als goedaardig man: denk, hoe het mij smarten zal, indien ik uwe edelmoedige oogmerken niet kan beantwoorden. Ik ken uw neef niet; hij kent mij niet. 't Is mogelijk, dat ommegang genegenheid maakt; 't kan ook anders zijn. Gij, mijn waarde heer, die een zoo gevoelig hart hebt, en zoo ernstig over het huwelijk denkt, zult mij geen romanesk meisje noemen, ofschoon ik zeg, dat mijn hart uw neef met dezelfde oogen moet aanzien als mijn verstand, indien ik mij de eere geven kan, om u mijn oom te noemen. Hoe dit zij: dat dit van hem noch mij geheel afhangt, dit is waar: dat mijne erkentenis voor uwe weldaden, en de heusche wijs, waarop gij die mededeelt, nimmer kan toenemen, dewijl zij op den hoogsten graad gestegen is, is insgelijks waar. Hoe zegen ik de dierbare nagedachtenis mijns ongelukkigen vaders, en hoe bidde ik God om alles, wat u hier het leven aangenaam, en uw onsterfelijk leven heerlijk maken kan! Mijne vriendin Burgerhart heeft zware koorts: ik schrijf dezen voor haar bed. De beste der vrouwen maakt u haar vriendelijkst compliment; mijn broeder neemt de vrijheid om u van zijne dankbare hoogachting te verzekeren, en ik noeme mij,

Uwe hoogvereerende en dienstvaardige Dienares,

**ALETTA BRUNIER.**

**HONDERD-DRIE-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.**

Mejuffrouw Stijntje Doorzicht aan  
Mejuffrouw Suzanna Hofland.

Lieve Vriendinnet

Hartelijk wensch ik u geluk met uwen hertred van de duistere draaiwegen der huichelarij, op den weg des werkzamen geloofs. Ik hoop, dat gij, door de altoos onontbeerlijke genade, bestendig zult voortwandelen; en dan zult gij met vreugd zien die plaats, daar uwe geldkist pleeg te staan. Daarin waren uwe afgoden, o gij dochter van Israëll Dewijl wij ons nu op het zaligend wegje der zelfverzaking bevinden, moet ik, al voortwandelende, zoo eens met u keuvelen, en u nog zoo wat haakjes en takjes ont-nemen, daar gij nog zoo hier en daar aan blijft han-gen, opdat ik u geheel zuivere van den ouden zuur-deesem. Vooreerst zal ik u mijn weg verhalen, en hoe ik al, door veel kromtens en bijwegen, tot de zalige rust kwam, die ik nu genieten mag. Ik verloor vroeg mijne brave ouders: mijn broër en ik waren hunne eenige kinderen. Ik was kerksch opgebracht, stichtelijk, maar niet fijn. Ik had al vroeg eenige indrukken van het goede. Als ik een ledig uurtje had, las ik, en meestal godgeleerde werken: die behaagden mij 't meest. Ik was nieuwsgierig, en ging daarom bij alle Protestantische Leeraars onder de middelen: maar den geest der onderschei-ding had ik niet. Al wat mijn hart aandeed, hield ik voor waar, en zoo lang, totdat andere voorstellen de laatsten deden verdwijnen. De Coccejaansche Leeraars bevielen mij het allerminst; ik bleef er zoo geesteloos onder. Hij, die mij met ernst en nadruk het lijdelijk Christendom predikte, ver-

mocht zooveel op mij, als hij, die mij met ernst en nadruk de leer der zelfverzaking, en de navolging van den Heiland voorhield. Dan was ik altoos gesticht. Zag ik de plechtigheid des waterdoops bij de Mennonieten, dan wenschte ik óók wel, mijn geloof dus voor God en zijne gemeente te belijden. Al wat mijn hart trof, leidde mij tot goedelijke overwegingen, en dit maakte, dat ik bij alle ernstige leeraars met er daad stichting ontvangen kon. Zooals ik ter kerke ging, las ik ook, en koos ik mij ook vrienden. Ik las Doddridge, Live, Tersteeg, Thomas à Kempis en Deknatel, al met dezelfde vrucht. Ik zong met dezelfde stichting uit Lodestein en Bodaert, als uit Camphuisen; en ik zag, dat de Heere overal de zijnen had, die hem in waarheid dienden: dit was mij genoeg.

Ondertusschen had ik voor mij zelve nog geen vasten grond voor mijn innig Christendom. Ik stemde de leer der Heidelbergsche Catechismus van harte toe; maar de toepassing daarvan op de praktijk was nog niet geregeld. En daar ik met alle godvreezenden, waar zij ook ter kerk gingen, instemde, bleef er van ieder wat in de ziel over, en behoedde mij zulks altoos voor het onchristelijk veroordeelen, waarin ik zag, dat velen maar al te veel hunne godsdienst plaatsten.

Terwijl ik dus als eene zoekende, in eenvoud, mijn wegje zoo voort ging, onder een gedurig opzien naar licht, wenschende aan iedere nadere ontdekking van 's Heeren wil trouw te mogen zijn, kreeg ik kennis aan eene zuster onzer kerk, die veel lof had bij de ernstige luidjes, en die zelfs in de oefening sprak (evenzoo als de deugdzame zuster Timmerman in de Kwakersche Gemeente).

Ik kan niet zeggen, dat ik iets voor haar gevoelde; zij maakte mij te veel ophefs: echter ik veroordeelde niet; ik zweeg, wachtte meer kennis, en dacht: elk brengt toch zijn eigen temperament mede op zijn wegje. Ik ging dan met haar op de oefening. Daar



leerde ik Benjamins en Slimpslamps kennen en verfoeien! Ik zal u eens verhalen, wat mij den eersten keer daar al tegenstond. Dit: eene allereerbiedigste wijs van spreken over God en goddelijke zaken. Mijn hart rilde, als ik hoorde, jouw woord, jouw volk, jouw zoon. Als ik hoorde van vadertje... Als ik hoorde, dat men tegen bekommerde zielen zei: Hoe sta je zoo beteuterd, jonge ziel; jou borg heit voor jou voldaan; eisch de genade; jij moet die hebben; jij hebt er recht op; daar is alles voor jou betaald. — Ik zwijge van alle lage en schandelijke zinspelingen op het werk des Geestes, zooals: Werkheiligen vergeleek men bij galeiboeven, die tegen wind en tij oproeiden: men noemde die gemeedelijke Christenen, barelijke duivels, die loon voor werk vorderden, en die, zoo God hun het loon opzeide, hem den dienst opzeiden. Men sprak van Pelagiaans accordeeren, al was 't dan ook maar tegen vijftien honderd. En dan was er een geraas, een getier en geklop op den Bijbel, en de oefenzuster riep: riemen binnen! laat het bootje op Gods genade drijven, geef handen en voeten los. Halta, zondaar! Ben je al gearresteerd, booswicht? Wil je den duivel eens een poets bakken? Leg den sleutel op de kist. Geef je heele zedelijke boeltje aan de desolate kamer. Word een geestelijke Dunlap.... Maar ik mag er niet meer van zeggen. Toen de oefening uit was, bleven de aanleggers en ik als gast, op een liefde-maaltje. Toen maakte men zijn buik tot zijn God, en bemerkte ik schandelijke dingen. De wellust werd botgevierd; de oogen waren vol overspel, en de handen vol bedrog. Men besloot dit liefde-maaltje met een gebed, uitgestoterd door half dronken zwijnen: Heere! je knecht heit geschepseld! Heere! doe verzoening over de koning-

zondetjes uwer dienstmaagd. Het klamme zweet brak mij uit! ik dacht, dat de aarde zich zou openen, om al die in huis waren te verdelgen. Hoe blijde was ik, toen ik den lieven starrenhemel weêr zag! ik ging zoo schielijk, alsof ik door moordenaars nagejaagd werd; ik ging, een huis of twintig van de oefeningsplaats, bij eenvoudige goede menschen in, die mij kenden, dronk eens water, liet eene sleê halen, maar zweeg zulke gruwelen. Eerst dacht ik in gemoede, dat ik de regeering moest waarschuwen, doch 't was of iemand tot mij zeide: dewijl dit werk niet uit God, ja zelfs niet eens uit onbedachte menschen, maar uit den booze is, zal het verbroken worden: aanbid gij in stilheid! Hoe het met dat rot is afgeloopen, is bekend; zij, de zuster, gaarde de vruchten harer onreinigheid, en vluchtte met haren mensch der zonde naar Duitschland, latende hij eene brave vrouw met zes kleine schapen achter.

Na dit geval, voelde ik mij nog meer opgewekt, om het woord naarstiger dan ooit te lezen, herhaalde bij mij zelve dikwijls dit versje, dat ik als kind geleerd had:

Ik en vind geen and'ren regel,  
Dan alleen 't onfeilbaar Woord;  
God die hangt daaraan zijn zegel;  
Dat komt uit geen menschen voort.

Hier kon ik mij zoo bij neêrleggen. Hier zei mijn hart zoo amen op. Na een aandachtig en biddend lezen, dat ik toch bepaald mocht worden bij 't geen mijn bijzonder wegje was, maakte ik uit de Schrift zoo een klein uittrekseltje, ten mijnen eigen gebruike, om er mijne eigen practicalale godsdienst naar te regelen, zooals: God is liefde. — Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordet. — Uw wandel zij in den Hemel. — Liefde is de vervulling der wet. — Als gij vast, toont geen droevig gelaat. — Die den arme

veracht, smaadt zijn Maker. — Wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt? — Zelig zijn de vreedzamen. — God heeft den blijmoedigen gever lief. — Zijt geduldig in de verdrukkingen. — Zijt langmoedig tegen allen. — Verdraagt en vergeeft, zooals God in Christus u vergeven heeft. — Verblijdt u in de hope. Dit noemde ik mijn Evangelisch toetssteentje. Door dit middel dacht ik gedurig aan den Heere, als aan mijnen Hemelschen Vader, vol eerbied en liefde.

Hierdoor bleef ik vriendelijk tegen allen, en dwong niemand om ooit mijn bijzonder wegje te gaan, als hij oprecht voor den Heere was. Ik had genoeg met mijn eigen bestaan te doen. Wèl te doen uit liefde tot den Heere en Hem na te volgen, was mijn hoofdplicht; den tijd mijner ontbinding geloovig en werkzaam af te wachten, dit was mijn jagen: ook milddadig te zijn omtrent behoeftigen, minzaam tegen mijne minderen, beleefd omtrent mijne hoogerden, en dat alles tot roem der genade, die in Christus is.

Over woorden, die niet oneerbiedig zijn, twist ik nimmer. Die het woord ruimte, ruime bedee-ling, liever dan vrijheid en vrije genade-leer, verkiest, mag dus zeer wel spreken: zij doen niets tot het wezen des geloofs. Ieder moet, in zijne kleding, in zijne levenswijs, christelijke vrijheid hebben; het Koninkrijk Gods is noch spijs, noch drank, maar rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heiligen Geest. Blijft iemand, hetgeen ik het dadelijk betrachten van den godsdienst noeme, Evangelische deugd te noemen, 't is mij wel. Wil hij, 't geen ik vroomheid noem, een braaf gedrag noemen, mij is 't wel; 't is al 't zelfde. Deze inschikkelijkheid behoort wel degelijk tot mijnen weg; en schoon men mij daarom wel eens een hinkend Christen noemt, en mij nageeft, dat ik op den zandgrond

van eigen gerechtigheid sta, dat hindert mij geen ééne trede. De Christen moet door goed en kwaad gerucht heengaan: de Christen moet niet zijn als de baren der zee, die nu her-, dan derwaarts gedreven worden.

Nu, zuster, nu kunt gij alles aan Gods woord beproeven. Zie, of ik wél gesproken heb: en waar ik u van nut, dienst, of stichting wezen kan, wil ik dit zijn; dit is mijn liefdeplicht.

Ik heb het briefje van uw nichtje gelezen; en ik heb haar zoo lief, als onze lieve Heiland den jongeling, die niet verre was van het Koninkrijk Gods. Haar ontbreekt niets, dan den eisch op te volgen, dien Jezus den jongeling gaf: verloochend te worden aan haar al te sterke zucht voor de beuzelende wereld. Die zoo verre op den weg der vergeeflijkheid en des medelijdens is, zal niet bedroefd henengaan, zoodra zij ziet, dat de Heiland dit van haar vordert; 't mag haar eerst wat hard vallen, 't zal wel gaan; hard of niet, zij zal gehoorzamen. Ik moet die jonge juffrouw nader leeren kennen; zij zal van mijn spreken of van mijn effen kleedje niet bang zijn, dat zoete hartje!

O zuster! ik zie zoo graag de eerste opengaande knopjes van de jonge menschjes: 't zijn de roosjes op mijn wegje; en als ik dan zoo een knopje zie opengaan, en mij in den Heere daarover verheuge, maak ik het zoo al beuzelende ongemerkt wat vochtig, en wíed zoo al onder de hand hier en daar een onkruidje uit, en weer dit en dat doorntje, opdat de groei niet vertraagd worde. Ik heb daar zulk een lief juffertje naast mijne deur. Gij, zuster, zoudt mogelijk zeggen: 't is al wereld; en ik vind aan het heele schaap geen zier wereld, maar wel, dat hare omhangseltjes anders zijn dan de onze. Zij is zoo graag bij mij. Stijntje-buur, zeít ze dan (want ik hiet niet graag juffrouw), ik hou zooveel van u, en ik wou wel bij je wonen, als ik geen vader of moeder had. Maar mag ik

zoo een sakje en zulke lintjes wel dragen? — En dan zeg ik: wel, mijn lieve Truitje, als je 's avonds uitgekleet zijt, heb je dan den Heere liever? ben je dan gehoorzamer tegen uwe ouders? inschikkelijker tegen je kleine zusjes en broertjes? minzamer tegen de boeien? bidt jij dan aandachtiger? — Och neen, Stijntje, antwoordde zij, dat is al 't zelfde; of liever al naar dat ik er aandachtiger toe ben. — Welnu, zeik, dan moogt gij heel wel die beuzelingetjes aandoen. — Maar waarom ga jij dan zoo heel anders gekleed, Stijntje-lief? — Dat is, hartje, omdat ik zoo gewoon ben gekleed te gaan, en ik zou immers goede redenen moeten hebben, waarom ik dat nu veranderde, en die heb ik er niet toe, want ik kan God ook nu evengoed gehoorzamen; was dat zoo niet, ik verkleedde mij aanstonds. — Maar, Stijntje, als ik dan evel zoo oud ben als gij, moet ik mij dan anders kleeden dan mijne grootmoeder van Zindelijk zich nu kleedt? — Welneen, Truitje, dat hoeft niet, gij zijt anders gewoon dan ik; maar als je wat ouder bent, hartje, zal je daar zelf zoo geen erg in hebben.

Zoo praat ik met het meisje. Hare ouders zijn heele lieve Menniste menschjes, en wij komen veel bijeen: en de menschen doen mij alle vriendschap. Mijn broër is hun boekhouder ook. Ziedaar, zusje, nu hebje wat te kauwen en te herkauwen, als het reine vee. Groet het jonge hartje, je nichtje: ik heb haar lief om haar briefje. Gods geest zij met ons, in alle onze gebeden en betrachtigen. Amen!

**STIJNTJE DOORZICHT.**

\* \* \*

**HONDERD-VIER-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.**

Mejuffrouw Anna Willis aan Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Liefste Vriendin!

In zeer vele dagen (ik zou haast kunnen zeggen weken), heb ik noch van u een brief ontvangen, noch aan u geschreven: en wat is de reden? Verzuim, uitstel, morgen, morgen, en dat bleef zoo. Ik zou hier kunnen bijvoegen, dat ik zoo geheel uit mijn eigen stillen, eenzelvigen loopkring gerukt ben! O huiselijke bezigheid, wanneer zal ik weêr uw genoegsmaken? Nu voer ik niets uit, en heb altijd nog tijd te weinig.

Mijne moeder is eindelijk geresolveerd om thuis te komen: deze aangename tijding verlevendigt mij geheel; ik zal dan u, mijne vriendin, wederzien; ik zal de waarde juffrouw Buigzaam, ik zal den braven heer Edeling, de beminnelijke juffrouw Brunier, en ook uwe dochter zien. U in die laatste betrekking te beschouwen, doet mij reeds in voorraad glimlachen. Evenwel, gij weet, ik ben nog van het oud-Hollandsch geslacht der zwaarhoofden; en de familietrek steekt alweêr vrij sterk door. Lieve engell! hoe gelukkig zijt gij; alles heeft bij u een helderen horizon; en bij mij, altoos zijn er leeuwen op den weg! Ja, denk ik, terwijl ik mij met het afscheidnemen den tijd verdrijf, nu moest er iets in den weg komen, nu moest tante erger, moeder ziek, of ik door een ongeluk bezocht worden; nu moest mijne lieve Saartje ziek zijn, enz.; alles, kort gezegd, dat niet zoo volstrekt onmogelijk is, als een huichelaar te bekeeren, schildert mijne sombere verbeeldingskracht mij met donkere kleuren, en dat wel uitvoerig genoeg af.

Ik verlang zoo sterk om u weder te zien, dat ik de dagen tel; ja, ik zou gaarne hebben, dat de verkiezing dier Christenen was doorgestaan, en hier in onze Kerk ook aangenomen, die den Sabbath der Christenen op den Joodschen rustdag wilden stellen, want dan was mijn eerste dag der weke een geheelen dag vroeger. Ik ben met dien inval zoo ingenomen, dat ik twijfel, of de Oostersche en Westersche Kerken wel één bondiger bewijs hebben aangevoerd om dit gevoelen, of deze verkiezing, door te dringen.

Mij dunkt, dat ik wel duizend dingen te zeggen heb; dat ik een geheelen dag met u zal kunnen doorpraten, daar wij mogelijk in een half uur schoon uitgekeuveld zullen zijn. Hoe komt dit toch? Zou ook de reden daarvan hierin te zoeken zijn, dat wij ons nu eene en dezelfde zaak onder zeer verschillende gedaanten voorstellen, uit duizenderlei oogpunten zien, en dezelve door duizend bewoordingen willen mededeelen, al naar de wending onzer gedachten ons medevoert?

Mijn waarde vriend Smit heeft mij wel gezegd, dat hij, over dezelfde woorden, twintigerlei alle uit elkander loopende Leerredenen zoude kunnen maken, op zoovele onóverschieden tijden, in zooveel verschillende omstandigheden, al naar dat hij zelf gesteld, en de zaak, hem dan voorkomende, aannemelijkst was. Zoo gaat dit ook met ons. Vandaag wil ik u van mijne vriendschap spreken, en ik ontwaar tevens al die stille, zachte aandoeningen, die ik, toen wij eerst vriendschap maakten, ondervond. Alles heeft weêr het aantrekkelijke der nieuwheid; dan denk ik aan dat uur, waarin de dood ons zal doen scheiden, dan aan ons vorig geschil, met al de gewaarwordingen van waar berouw en oprechte verzoening. Dus verhaal ik u nu ééne zaak op verscheiden wijze, verscheiden dagen achtereen. Maar als ik bij u ben, gaat dit alles in weinige oogenblikken; en wij zien met verbaasdheid, dat wij elkander niets meer te zeggen hebben. Mogelijk geef ik mij ook thans dit philosophisch air, in deze rapsodie, eenig en alleen om toch met u te

praten: maar ik werk in de lucht; ik kan niets vinden om het aan vast te maken. — Evenwel! Hoe staat gij met den heer Edeling? Gij zult immers wijs handelen ten zijnen opzichte, Saartjelief? Dat zal eene verandering voor ons zijn! Gij blijft tenminste bij uwe vrienden, maar ik zal mij verplichten om den Eerwaardige van standplaats tot standplaats te volgen. Trouwens, ik heb alle mogelijke kans, dat hij op zijn eerste dorp zijn graf zal mogen koopen, of, is nu dit denkbeeld weêr te akelig, wel asperge-bedden mogen aanleggen. Zijne gematigde denkwijze zal hem zijne bevordering moeelijk maken; en hij heeft in Amsterdam, zijne geboorteplaats, geen een bloedvriend, die in staat is om eene vrije beroeping op hem, mathematisch zeker, te doen uitkomen. Hij kan niet kijven; ook niet op den predikstoel. Hij heeft geen grein geestelijk vernuft om rare preeken te doen, die 't volk bijeen brengen. Hij jaagt niet; hij schiet niet, hij kan geen halve flesch wijn drinken; hij spreekt geen één woord van de mode, of een eerlijk ombertje. Hij spreekt nooit voor 't volk van 's lands regeeringwijs, omdat hij er zelf niet veel van weet; met één woord, er is zeer weinig van den dominé in! Hoe kan hij het dan ver brengen? Ik moet (want ik ben mijn woord kwijt) den man nemen, zooals hij (helaas!) is, en mij zien te vergevoegen met zijn gezond oordeel, dooroefend verstand, goed hart, goedaardigheid van zeden en eene goede erfenis. Een voordeeltje, dat velen, die altoos van hunne vreemdelingschap spreken, nogal op hunnen weg meêsleepen.

Vaarwel, liefde; ik kan den netten dag niet bepalen: als ik bij u ben, zult gij mij ook nog zien, hoop ik. Mijne moeder groet u met teederheid, en ik ben meer dan ooit,

Uwe Vriendin,

ANNA WILLIS.



**HONDERD-VIJF-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.**

Mejuffrouw Maria Buigzaam aan  
den heer Hendrik Edeling.

Waarde Heer!

Uwe toenemende ongesteldheid, die u het huis doet houden, doet mij zeer gevoelig aan! Ik ben op een middel bedacht om u den tijd, dat gij hier niet kunt komen, zoo aangenaam mij doenlijk zij, te helpen slijten: ik zal van mijne Burgerhart schrijven, en ik weet, dat niets u gevalliger zijn kan.

Toen gij eergisteren vertrokken waart, en ik boven bij haar zat, lag ze nog in eene geweldige koorts, en zoo dikwijls hare oogen wat beschoten waren, sprong zij gedurig, zeer verschrikt, uit hare sluimering op. (Zij moet zeer ontsteld geweest zijn!)

Letje zat bij mij. Een paar uren daarna liep de koorts wat af. Zij vroeg naar u: is mijnheer Edeling hier ook?

Ik. Neen, liefde, hij is, om u niet lastig te zijn, heengegaan.

Zij. Heeft hij zich dus uitgedrukt, dan moet ik mij wel zeer onheusch gedragen hebben; of is hij ook niet wel? Hij zag er zeer ontvallen uit: zeg mij, hoe is 't?

Ik. Hij is bedroefd over u; en gij weet, de liefde verteedert het aandoenlijk hart van hem, die bemint. (Zij antwoordde niets, maar zuchtte.) Gij zucht, hoe, zijt gij droefgeestig?

Zij. Dat ik zucht, is waar; maar heb ik er geen reden toe? (En toen stak zij beide hare lieve armen naar mij uit, omhelsde mij vurig, gaf Letje eene hand, noemde ons dierbare vriendinnen, en hare tranen begonnen weder te stroomen.)

Ik. Mijn liefste meisje, schrei niet van droefheid, laten uwe tranen vreugde-, dankbare tranen zijn; wij beminnen u evenzeer; wij beschuldigen u nergens van, dan dat gij niet voorzichtig genoeg waart, zoals bij de uitkomst bleek; laten wij geene hartstochten opwekken! wij zullen met geduld uw verhaal afwachten. Bekommer u nergens over.

Zij. Is er niets voor mij gekomen?

Ik. Ja, een brief van juffrouw Willis.

Zij. Ik verzoek, dat gij mij dien eens voorleest, want ik heb zulk een pijn in 't hoofd.

Ik. Om u te vergenoegen. (Ik brak den brief open en las hem.) Deze juffrouw is uwer waardig, ik verlang om haar te zien.

Zij. Ik wensch, dat ik dit ook kon zeggen! maar helaas! O kon ik mij voor mijzelve verbergen! Indien de waarde vriendin eens iets gehoord heeft! Hemell en zij heeft mij zoo dikwijls vermaand om voorzichtig te zijn. (Zij weende stille tranen, en lei haar hoofd, met haren zakdoek bedekt, in 't kussen.)

Ik. Laat u dit niet ontrusten; dit is hoogst onwaarschijnlijk. Gij begrijpt wel, dat wij er een diep geheim van zullen maken, om u zelfs den schijn niets kwaads te dekken. (Zij snikte.) Kom, wees welgemoed.

Letje. Mijn lieve Saartje, kwel u niet over iets, dat voorbij is, en, zoals ik mij wel verzekerd houde, u geen oneer kan aandoen.

Zij. O mijn Letjel! ja, ik ben onschuldig, maar ik zal u beiden laten oordeelen, zoodra ik schrijven kan; ik kan het niet verhalen; en gij moet weten, hoe alles is toegegaan. Waar is Lotje? die zoete ziel!

Ik. Die is bij haar oom zoo in gunst, dat zij er weêr naar toe is, hoe gaarne zij ook bij u gebleven ware. Ik raadde haar om uit te gaan. Zij moet niets gissen kunnen, en men zegt somwijlen in volheid des harten een woord.

Zij. En Hartog?

I k. Op hare kamer denk ik: zij heeft zich maar koeltjes naar uwe ziekte geïnformeerd.

Zij. Zij is beneden mijne aandacht; de tijd zal mij rechtvaardigen.

I k. Men moet, dit leert de ondervinding, de menschen niet altoos naar hune leerstelsels beoordeelen: — Spinoza, zegt men, was een braaf man.

Zij. Dat doe ik niet; en zoo de proef het niet bevestigt, dan zal ik haar om vergeving vragen.

De heer Brunier liet zich aandienen. Letje ging bij hem, maar zij hield zich verzekerd, dat hij (en hij komt overal) er niets van wist. Hij was zeer treurig om zijn vriends ziekelijkheid, en nu hoorende, dat juffrouw Burgerhart de koorts had, allersterkst aangedaan. Letje zeide tegen ons, toen zij weêr boven kwam, dat hij naar zijn vriend toeging, om te zien, of hij hem ook van eenigen dienst zijn kon, en zij voegde er bij, dat haar broêr zoo gehecht was aan den heer Edeling, als Saartje en zij zelve aan mij gehecht waren. Wat zal hij nu naar zijn vader gaan gelijken!

I k. De heer Edeling is een menschenvriend; hij doet hetgeen best is, op de allerbeste wijs; en ik hoop, dat onze lieveling nog, vóór een jaar ten einde is, mevrouw Edeling zijn zal.

Zij. Ik? Nooit. O die waardige man moet eene vrouw hebben, op wie hij niet behoeft neêr te zien. Zoo een geval als 't mijne.... Neen! ik word nooit zijne vrouw.

I k. Gij spreekt zeker of gij de koorts hebt. Al wat ons niet schuldig maakt, vernedert ons immers niet? Gij zijt onschuldig; gij hebt dus geen grein van uwe waarde verloren. Ik durf mij verbeelden, dat de heer Edeling op dit stuk niet anders denkt, of kan denken; en hoe gelukkig zult gij zijn, indien gij uit dit geval geleerd hebt om de bedachtzaamheid tot de leidsvrouw uws levens te verkiezen!

Zij. Die verkies, die omhels, die eerbiedig ik in u:

(mij, die voor haar bed zat, teeder als in hare armen insluitende.)

Ik. Hebt gij in lang geen brief van den heer Blankaart gehad, liefde?

Zij. In lang, dat kan ik niet zeggen.... Ach! vraag mij nu niets; gij zult alles weten. (Zij zag Letje zeer opmerkzaam aan: Letje knikte, en zij scheen gerust.)

Wij gingen vroeg ter rust; en dezen ochtend boven komende, zei zij mij, dat zij den geheelen nacht gerust en verkwikkelijk geslapen had, en nu zou opstaan om aan haar verhaal te gaan zitten schrijven: doch ik verzocht, dat zij nog eerst een dag of twee uitrustte, dewijl ik bevreesd was, dat haar bloed te sterk aan 't gisten is om hartstochten te kunnen doorstaan, zonder haar nog meer koorts te veroorzaken.

Voor een uur kwam hier de boekhouder van den heer Blankaart, een oud, eerwaardig man, die mij kwam zeggen, dat zijn heer binnen weinige dagen thuis dacht te zijn, en dat hij al op reis was, doch niet langs den kortsten weg, omdat hij nu Frankrijk voor altoos verliet. Ik zei, dat dit eene aangename tijding was: zoowel voor juffrouw Burgerhart, als voor mij. De oude, eerlijke man kon mij niet genoeg lof van zijnen patroon zeggen: zulke menschen, zeide hij, geeft God in zijnen zegen en om het menschedom te zegenen. Hij prees de jonge juffrouw ook zeer, en hoopte, dat zij eens een gelukkig huwelijk doen zou, met een braaf man, die haar verdiende.

Liefde, zei ik, toen ik boven kwam, ik geloof dat ik u een aangenaam bericht kan geven. (Zij werd rood). Is hij gekomen? vroeg zij.

Ik. Neen; maar hij is op reis.

Zij. Die reis is niet groot.

Ik. Voor iemand, die 't reizen gewoon is, niet; maar... och! ik merk uw misvatting! gij dacht aan den heer Edeling, en ik sprak van den heer Blankaart. (Zij was verlegen.)

Zij. Wat, hoe, is mijn lieve voogd al op reis? zal hij hier in weinige dagen zijn?

Ik. Ja, kindlief, en de heer Edeling ook.

Let je. Dat hoop ik: ik wou nu, dat Edeling mijn broër was, dan kon ik hem eens gaan bezoeken. Die waarde, lieve man!

Ziedaar, hetgeen ik u kon melden. — Als gij kunt, meldt ons dan spoedig, hoe gij u bevindt, en is 't mogelijk, vereer met uw altoos welkom bezoek,

Uwe oprechte Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,  
Wed. P. SPILGOED.

#### HONDERD-ZESEN-DERTIGSTE BRIEF.

De heer Abraham Blankaart aan  
Mejuffrouw de weduwe Spilgoed.

Gij zijt immers niet moeilijk, omdat ik uw laatsten brief niet beantwoord heb? Hoor, mevrouw, ik ben niet al te wel tevreden op u, en knorren op eene vrouw, dat is mij onmogelijk (op een stout meisje bruit er nog zoo wat meé heen). Maar, ziet, ik kan ongelijk hebben: nu, wij zullen dat appeltje wel schillen; want ik kom thuis, en 't zal er onder en overgaan, zoo Saartje maar zie zoóveel op haar kerfstok heeft; en als het op de ééne regent, zal het op de andere druppelen; want men heeft mij zoo wat gezegd, dat mij verdord en verdord weinig aanstaat. Jan struksje! als ik evenwel eens bedrogen was? wel, dan wierd ik averechts; en ik mocht u dan wel, met een strop om mijn hals, en eene brandende kaars in de hand, om vergeving bidden, zooals ik hier wel gezien

heb, dat de papen voor de Heilige Maagd deden.

Nu, dat zal zich wel redden! Ik zal u onderwijl maar eens verhalen, dat ik met twee goeie, groote, lange Hollandsche jongens thuiskom. Ja, ik heb al rare kluchten! Daar kom ik, daags voor ik uit Parijs gaan zal, in een Hollandsch logement, het eenige, dat er in de heele stad te vinden is, en daar ik meer-malen naartoe ga, om eens Hollandsche knap te eten, en een schoon servet te hebben. Ik zit vredig en wel aan mijn tafeltje, met Snap, mijn patrijshond, zoo aan mijn zij, braaf te schransen, toen er een fraai jong heer inkomt, die er uitzag als een bloeiende roos, en dat neemt mij aanstonds ten voordeele van zulke jonge maats in. Hij sprak zeer goed Hollandsch: jij bent geen Fransch fatsoen, dacht ik, maar wie ben je? Nu, ik kon dat zoo niet vragen: hei, hoor eens hier! jij, met dien groenen rok daar, wie ben je? Nog geen half kwartier daaraan, of daar komt mijn oude kennis, mijn beste Willis. Ik stond op en gaf hem, op zijn vaderlands, de hand. Welkom, mijn jongen, zei ik: kom, zit aan, en eet wat met mij; en ik vroeg hem duizend vragen tegelijk. „O,” zei de goeie jongen, „mijnheer Blankaart, wat heb ik naar u gezocht! men zeide, dat gij vroeg waart uitgegaan, meer niet; ik heb wel in vijftig Koffiehuizen en Logementen geweest, gij waart er niet; eindelijk zei een heer, die u scheen te kennen, dat de goede heer Blankaart zeker aan zijnen Hollandschen maaltijd zat; en hieruit besloot ik, die uwe gewoonte ken, dat gij in dit logement waart.” Hij vroeg mij aanstonds naar het stoute dingetje, en ik zei, dat alles wèl was; wat zou ik gezegd hebben?

Mijn mooie jongen hoorde nauwelijks, dat ik Abraham Blankaart was, of hij kwam bij mij en zei, dat hij ook verzocht om de eer van met mij te eten; „ik kan mij niet beter aanbevelen,” zei hij, „dan door u te zeggen, dat Hendrik Edeling mijn eigen broeder is.”

Zie, mevrouw, dat was mij zoo aangenaam, zoo aangenaam, dat ik het niet zeggen kan. Komt, kinderen,

zei ik, zit aan, en weest mijne gasten. Zij aten als roovers, en de wijn, die 't hart verheugt, smaakte zoo goed, dat ik mijn fleschjes kraakte. Toen aan 't praten over Oost en West, over negotie, over ik weet niet al waarvan. Zie, onze jongelui weten toch veel meer dan wij: dat is niet anders, en daar ben ik blijde om. Edeling zei, dat hij op zijn vertrek naar Holland stond. Willem zei ook zoo, doch dat hij nog drie dagen moest vertoeven, om aan zijn patroons order te voldoen. Wel, zei Edeling, dan zal ik naar u wachten. Ja, zei ik zoo, jongelui, ik meen ook te gaan. Daar had men 't leven gaande, „dat ik hun toch medenemen wilde; dat zij toch zoo gaarne met mij wilden reizen.” Wat zou ik doen? Ik ben een ouwe gek; om die twee vlasbaarden werd mijn reis nu nog drie dagen uitgesteld. Nu, wie weet, hoe wèl ik er aan doe? Als 't immers mijne kinderen waren, zou ik blijde zijn, dat zij met een ordentlijk man thuiskwamen; en ook, 't zijn lieve jongens! Edeling is niets dan vreugd en vernuft; en Willem, wel, dat is de beste jongen in heel Amsterdam, zeg ik u.

Toen wij van tafel opstonden, zei ik: „kom, jongens, nu zullen wij eens hier en daar gaan, en het een en ander gaan zien. Die te Rome is, moet den Paus spreken;” en ik sleepte hen ook braaf door den mosterd. Maar wat ben ik nu in mijn kracht! Nu hoef ik mijn schralen voorraad van Fransch niet benauwd uit te stallen. Dat koetert, dat koetert; 't is of die Edeling zijn tong voor 't Fransch gemaakt is. Tegen den avond ging ik met hen naar mijnent, en zei: „komt, haal jelui je valiezen maar; ik moet jelui bij mij houden.” Wel, mijn hart springt op, als ik een Hollander zie; en geen wonder, mijn Snap is net al eens, en dat is nu maar een hond, wil ik spreken; zoodat ik hield hen beide, en dacht: 't Is eene verleidelijke plaats; en als zij bij mij zijn, valt er niet op marode te gaan.” De beide jongens hebben veel met elkander op; dat is braaf: men weet niet, waar het te pas komt, en een mensch zonder vriend is een droevig schepsel.

Daar was nu Saartjes vader, wel die was mij zoo een waard vriend, dat zijne plaats in mijn hart maar niet kan vervuld worden. Mogelijk als wij zoo wat oud-achtig worden, wil dat zoo goed niet meer. Alles, zegt de wijze man, heeft zijn tijd. En 't is ook zoo; ik ondervind het zelf.

Ik meen mijne reis op Brussel te nemen en het heerlijk Brabandsch kwartier nog eens door te trekken; dan gaan wij op Antwerpen, daar ik ook nog iets te doen heb, en denk over Rotterdam naar Amsterdam te komen, om het overschot mijner dagen buiten beslommering door te leven, totdat de Heere God Abraham Blankaart in zijn zalig rijk zal opnemen; want dat is toch het voornaamste, en daarbij is al ons gedraaf en gewin maar fut. Ik ben nu ruim vijftig jaar, en schoon ik, Goddank! zoo gezond als een visch ben, en noch van ziekte of podagra weet, zoo denk ik, dat het best is om voor de groote reis zoo onder de hand wat klarigheid te maken, want men kan toch nooit weten, wanneer het den dood gelegen komt ons te bezoeken, zoodat het beste is om altijd gereed te zijn. Wat zegt mevrouw? Als ik de stoute meid maar gelukkig in het fuikje zie, dan is alles wel. Nu, mevrouw, zooals ik zeg, ik ben knorrig op u. Men hoort verre, dat de winter koud is; maar als de maan vol is, schijnt zij overal. Groet mijn meisje, en geloof dat ik van harte ben,

Uw misnoegde Vriend,

ABRAHAM BLANKAART.

\* \* \*



**HONDERD-ZEVEN-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Willem Willis aan Mejuf-  
vrouw de weduwe Willis.

Teederbeminde, Hoogstgeeerde  
Moeder!

Ik kan mijzelf het genoeg niet onthouden, dat er voor mij gelegen is in u mijne gedachten mede te deelen, en om u hetgeen mij, is het van eenig belang, ontmoet, te schrijven. Uwen dierbaren brief heb ik met de oprechtste dankbaarheid en eerbied gelezen. Ik hoop, dat ik u niet ten eenenmale zal hebben teleurgesteld omtrent uw verlangen nopens de beminnelijke juffrouw Burgerhart. Hetgeen mij hier is voorgekomen, geeft mij, ter bereiking van uw oogmerk, nieuwe vermogens, omdat ik waarlijk zóó wensch te doen, als uwe moederlijke liefde van mij vordert.

Toen ik te Parijs kwam, was mijn eerste werk om den heer Blankaart op te zoeken; dit gelukte mij, na veel loopens en dravens. Ik vond hem denzelfden man, als ik hem altoos vond. Hij was zeer verheugd mij te zien, en heeft, om met mij en nog een Amsterdamsch heer, Cornelis Edeling, te kunnen reizen, zijne reis nog drie dagen uitgesteld. Wij logeeren bij hem. Hij moet zeer rijk zijn, want hij leeft hier net als in zijn eigen huis. Gij kunt wel denken, lieve moeder, dat ik voort naar mijne beminde vroeg. 't Was alles wel, zei hij. Des avonds bij elkander zittende, nadat wij den maaltijd gedaan hadden, zat hij in zijn praatstoel, en vroeg ons, of wij nog geen meisje hadden? Ik zuchtte. Edeling lachte. „Dat zou”, zei de jonge heer, „schande zijn voor ons, geen meisje, en drie-en-vier-en-twintig jaar!” — „Eer heeft uw hart,” riep de goede man, en wreef in zijne handen van genoeg. „Nu Willem (tegen mij), hoe zit het bij u?” — „Hopelooze liefde, mijnheer Blankaart; ik bemin juffrouw

Burgerhart, en ben overtuigd, dat zij mijne vrouw niet worden kan." — „Wel, voor haar dan eene andere, die u beter lijkt," hervatte hij.

Ik. Daar kan ik niet aan denken.

Hij. Nu, 't is nog vroeg in 't gasthuis; doch op Saartje moet gij geen staat maken. Ik zal voor u ook wel een goeie vrouw opschommelen, en die voor u veel beter zijn zal; want ziet, Willem, al had ik eene eigen dochter, en gij kost er gelukkig meê zijn, ik gaf ze u, met de helft van mijn goed er bij: ik hou veel van u: en ook, hier, onzen vriends broêr verkeert naar haar, en zoo zijn vader mij maar niet te veel malens aan de kling maakt, zal ik haar geven: hij is de man, dien zij hebben moet; dat zeggen alle menschen, die hem en haar kennen. Kom, je moet niet bleek worden, Willem; ik zal u óók helpen; jij zult eene vrouw als eene geschilderde parel hebben: laat ik zelf maar te Amsterdam zijn; ik weet zoiets voor u, dunkt mij.

Edeling. Lieve, goedaardige heer! mag ik mij ook wel in uwe gunst hevelen?

Hij. Hoe, moet ik voor u ook zoeken? Neen, neen! dat niet: met Willem is 't wat anders; ik moet hem schadeloos stellen.

Edeling. Kom, ik zal alles maar opbiechten, op hoop van eene goede absolutie te krijgen: maar laten wij eerst uwe gezondheid eens oud vaderlands drinken. (Wij deden zoo, en de heer Blankaart gloeide van genoeg).

Ik heb juist, uit vrees voor mijn vader, die de beste, de eerlijkste, maar ook in sommige opzichten de wonderlijkste man is, iets gedaan, dat mij, vrees ik, droevig zal opbreken! — Ik ben daar zoo maar op mijn eigen houtje verliefd gaan worden, toen ik te Leiden studeerde. Het meisje is al, wat men van de Goden zou kunnen wenschen, doch zij en hare heele familie schijnen niet zeer in de gunst van een zeker mal, blind, capricieus, oud wijf te staan, en zijn daarom niet meer dan burgerlijk gegoed.

**Blankaart.** En wie is die leelijke torntoffel? de eene of andere kwezel van een tante, denk ik! (Hij lachte tegen mij, of hij zeggen wilde, ik denk aan tante Hofland).

**Edeling.** Och! 't is een ellendig wijf; en ze leeft met de menschen, als de duivel met de takkebossen.

**Hij.** Is 't een Leidsch maaksel?

**Edeling.** Neen; men zegt, dat zij van Amsterdam herkomstig is, en nu durf ik, om dat hagelsche wijf, er nog minder van kikken! want mijn vader is niet gierig, doch hij zegt altijd, men kan van eene mooie tafel niet eten; en, dewijl hij mij op het advocaten besteld heeft, zal ik vooreerst mijn geld wel alleen tellen kunnen.

**Hij.** Hoe heet dat leelijke vrouwmensch?

**Edeling.** Mejuffrouw de Fortuin.

**Hij.** O, gij platvisch! daar heb je een ouwe rof in den val; (en hij schaterde van lachen.)

**Edeling.** Wilt gij nu voor mij ook een goed woordje spreken bij papa; want het zal vreeselijk op mijn land waaien: en zeker, ik heb alles zoo niet bedacht.

**Hij.** Wel, zoo 't buiten dat wel is, daar is mijn hand, jongen. Ik zal wel zien, dat je er genadiger afkomt, dan je verdient; zie, 't is uw vader; en jij hebt niet bon gedaan. (Hij trok zoo een potsig bakkes, dat ik hem niet aan kon zien zonder lachen.)

**Edeling.** Daar is wat aan, maar hoe zal ik het nu redden? Want mijn meisje is al wat ik in de wereld begeer, zooals men zegt: dit is waar, dat ik haar oprecht bemin, en dat zij mij liefheeft: zij is wél opgevoed, en van een oud, eerlijk geslacht. Zooals ik zei, spreek een woordje voor mij, mijn lieve heer Blankaart!

O! hoe beminnen en achten wij dezen dierbaren man! Lieve moeder, is 't niet jammer, dat de heer Blankaart geen vader is van een talrijk huisgezin? Dat zeiden wij ook eens. „Ja jongens,” zei hij, „dat

spijt mij genoeg, maar alle brave, nijvere, goede jonge meisjes en jongens zie ik aan voor mijne kinderen, daar ik ook wel wat goed voor moet zorgen. Ik zeg altijd, Abraham Blankaart, een eerlijk man heeft altoos erfgenamen, mijn vriend; en terwijl ik leef, doe ik zooveel goed, als ik maar grijpen en vangen kan. Komaan, wat had ik nu aan al mijn geld, als ik een Nero, een niemands-vriend was? En nu, wel, ik ben overal welkom. Meisjes, jongens, jonge vrouwen, kleine springertjes, al dat goed is om mij, alsof er goud uit mij te halen is; en ik ken geen grooter werelds genoeg, dan bemind en geacht te zijn van goede menschen: al 't overige is maar waweling."

Groet mijne lieve tante, waarde zuster en vriend Smit, dien ik mondeling hoop te feliciteeren en te bedanken voor zijnen broederlijken brief. Ik ben met de teederste hoogachting,

Uw gehoorzame Zoon,

WILLEM WILLIS.

\* \* \*

## HONDERD-ACHT-EN-DERTIGSTE BRIEF.

De heer Cornelis Edeling aan den  
heer Hendrik Edeling.

Waarde Broeder!

Ik vertrouw, dat gij mijnen langen brief ontvangen hebt, en mij niet schrijft, omdat gij niet weet, waar ik thans te bevragen ben. Ik zal u dezen nog zenden vóór ik thuiskom, dat in weinige dagen zijn zal.

Daar heb ik kennis gemaakt met uw meisjes voogd;

ik logeer bij hem, met den heer Willis, die met ons ook thuiskomt. Nu heb ik in dit tranendal, wáár ik ook ruste vond voor de holligheid mijns voets, zoo geen man gezien als dezen man! Ik word niet moede van hem te hooren, ja zelfs van hem aan te zien. Zijn geheele gelaat spreekt, en hij heeft oogen, die zoo maar alles uittrammelen, wat er in zijn goedaardig, mannelijk hart omgaat. Hij zegt, dat hij al vijftig is, maar voor veertig zou ik hem aanzien. Hij is volmaakt wèl geproportioneerd, groot zonder lijvig of hobbezakig te zijn, bruin van uitzicht, fraai van neus; heeft lippen, zoo rood als kralen, en tanden, zoo wit en vast, dat zij zijner gezondheid getuigenis geven; hij is eenvoudig, doch kostbaar; gekleed; fijn op de negotie, een beminnaar van 't vaderland, en zeer gesteld op zijne eigen Kerk. Ik weet niet, hoe ik hem ooit zal kunnen verlaten! Hij is met mij ook weltevreden, en geeft mij zoo nu en dan eens een lesje toe. Hij is (zoo vader 't wel maakt) zeer genegen om u het meisje te geven; en voor mij zal hij een goed woordje doen: o die lieve man.

De heer Willis is zijn gunsteling; 't is of 't zijn zoon is; potsig gaat hij met ons om. Die goede jongen is smoorlijk verliefd op uw meisje, en was 't lang vóór zij u kende: maar, hoe 't is weet ik niet, de heer Blankaart heeft er tegen, doch belooft hem eene vrouw, die voor Willis veel beter is dan Saartje; zij moet Hendrik hebben, zegt hij, dat is vast. Ik hoop maar, dat vader dezen man niet knorrig zal maken; ik vrees anders.

Ik neem deze dagen waar, om het voornaamste der stad zoo wat te gaan zien. Ik ben te Versailles en te Fontainebleau geweest; maar het lieve gelaat der natuur, 't welk men op de eerste plaats gansch en al heeft bedorven, maakt, dat de bekoorlijke ligging, de fonteinen en bosschen, mij op de laatste des te meer bekoren. Versailles is eene dame in gala, die opgeschikt is om reine du bal te zijn; Fontainebleau een aangenaam landmeisje, dat alleen

door de natuur met een rozentuil is opgesierd: wie denkt gij, moet mij 't meest bevallen.

Amsterdam lijkt noch in grootte, noch in vroolijheid, naar Parijs, maar de stad zelve, schoon vervuld met prachtige paleizen en kerken, bevat mij niets ter wereld. Gij hebt ook geen denkbeeld van Fransche morsigheid; ik denk dat al mijn linnen wel een half jaar lang buiten Haarlem mag bleeken, eer zijn Hollandsche kleur weêr voor den dag komt.

De Franschen zijn mijne begunstigde natie. „'t Zijn beuzelaars, denkt gij, en mijn broêr kan dus wel met hen terecht raken.” Daar kan wel iets aan zijn, Heintje. Evenwel, hunne vroolijheid maakt hen tot het gelukkigste volk van den aardbodem. Brood, wijn met water, eene vrouw, en een straatdeuntje; en ziedaar, mijn Franschjes zijn hun koning te rijk. Overal vindt men onder de gemeene burgerlieden danspartijtjes, die geheel vroolijheid en kunsteloosheid zijn. De hemel zelf maakt het die zwartgallige Britten niet naar den zin: maar de armoede kan de Franschen niet ongelukkig maken. De stad krielt van geschilderde vrouwen en geblankette jonkers; dat's hun zaak; geene Fransche vrouw kan mij, als vrouw, behagen, ten minste niet in de hoofdstad; en een petit-maitre is altoos een knaapje dat men verachten moet. — De brief moet weg. — Vaarwel, broêrlief. Mijn vriend Willis zal u behagen; hij is vroom, verstandig, toegeeflijk, en heeft de houding van een fatsoenlijk heer.

Adieu.

t.t.

CORNELIS EDELING.

**HONDERD-NEGEN-EN-DERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Hendrik Edeling aan  
den heer Cornelis Edeling.

Lieve Broeder!

Ik ben eenige dagen zeer ongesteld geweest, en heb zelfs drie dagen het huis moeten houden. Uw laatsten, uit Parijs geschreven, heb ik ook daar op 't oogenblik ontvangen. Ik verheug mij over uwe kennis met dien waarden man, alsook over de gunstige gedachten, die hij te mijwaarts voedt. Den heer Willis hoop ik eens met mijne bizonderste vriendschap te beschenken, gelijk ik naar de zijne vurig verlang: ik ben voorbereid om hem hoog te achten en te beminnen.

Ik zal mijn verhaal vervolgen: zoodra ik het wagen durfde om uit te gaan, ging ik naar het huis van mevrouw Buigzaam, en werd van mijne beminde met alle teekenen van heuschheid en vriendschap ontvangen. Zij is wat afgenomen, doch de koortsen houden op; en nu, nu heeft zij eene zachtheid in haar gelaat, die mij nog veel meer bekoort.

Zij was alleen thuis: mevrouw Buigzaam was met de jongejuffrouwen naar de kerk, en juffrouw Hartog op haar gezelschap. Ik zat bij haar, en nam de vrijheid van hare hand te nemen, terwijl ik naar haren welstand vroeg, en zei, dat ik mij veel beter gevoelde, 't geen zij met een zeer merkbaar genoege hoorde. Deze gelegenheid, ging ik voort, is te gunstig, dan dat ik die niet zoude gebruiken om u nogmaals van mijne liefde de sterkste verzekering te geven. Ik weet wel, dat de liefde geen vrucht van dwang is; maar ik hoop echter, dat gij mij eens met meer onderscheiding zien zult. Mijne liefde is niet romanesk: de hoop alleen is in staat om mij te doen volharden. O! dat

gij mij nog eens bemindet; nooit zoudt gij u beklagen, dat gij mij den voorrang in uwe genegenheid gegeven hadt!

Zij. Ben ik wel geschikt om u zoo gelukkig te maken, als gij verdient te zijn? O mijnheer Edeling, laat ik, vóór ik een besluit neem, nog eerst mijn karakter beter vormen naar dat der dame, die ik als mijne moeder eerbiedig! Ik ben zoo bedachtzaam, zoo bedaard, zoo bestendig niet, als zij, die uwe liefde verdient, behoort te zijn. Ik vorm mij zulke ernstige denkbeelden van het huwelijk! Ik vrees, dat ik nog niet geschikt ben om mijne bespiegelingen altoos tot betrachtting te verhoogen. Ik wacht den heer Blankaart binnen weinige dagen; laat ik met hem alles eens overwegen. En gij hebt immers een vader, mijnheer Edeling? (Ik voelde die zet!)

Ik. Dat is zoo: maar kunt gij een oogenblik twijfelen, of mijn vader zich niet vereerd zoude achten met zoo eene dochter? Hij zal mogelijk eenige bedenkingen hebben over hetgeen de goede man onderscheid van religie noemt: gij weet, ik behoor tot de Luthersche Gemeente, maar de heer Blankaart en mijn vader zullen dat wel vinden.

Zij. Indien het noodig wordt, twijfel ik daar ook niet aan: wat mij betreft, ik zal dit omtrent u zoo weinig in aanmerking nemen, als gij omtrent mij deedt. Doch het is nog zoo ver niet.

Ik. Uw voogd komt (zoo schrijft mijn broeder mij), met den heer Willis en met hem thuis; zij hebben elkander te Parijs ontmoet. Hoe aangenaam zullen deze drie reizigers zijn!

Zij. Dan krijgen wij elk een broeder thuis? Want Willis is mijn broeder; als gij hem kent, zult gij mijne keuze billijken.

Ik. Dat doe ik nu reeds: ik ken Willis.

De kerk ging uit, en wij veranderden van discours. Mevrouw Buigzaam en de beide dames waren verheugd, mij zooveel beter te zien. Ik bleef er dien geheelen avond tot tien ure, want mevrouw deed ons



de eere aan om te spelen. Nooit hoorde ik zulk een zielen-muziek. 't Is meer dan kunst! Ik hoop, dat gij 't eens zult hooren.

Zij nam de gelegenheid waar, om mij alleen te spreken, en zei: „daar, mijnheer Edeling, lees dit geschrift; dan zult gij eerst uwe beminde Burgerhart recht kennen: zij weet niet, dat er u iets van bekend is. Hou dit in 't oog.” Ik lei het papier in mijne brieven-tasch; en afscheid genomen hebbende, spoedde ik naar huis om te lezen. Ik at niet, maar ging, vader gegroet hebbende, naar mijne kamer. Lees, en dan zult gij kunnen beseffen, wat in mijn hart, onder het lezen, is omgegaan! Ik heb het voor u gecopieërd, doch ik moet het terughebben, zonder dat gij er iets uittrekt. — Hierop vertrouwende, geef ik u het

## VERHAAL.

### Dierbaarste Vriendinnen!

Ik begin dan aan een verhaal, dat mij onmogelijk is, mondeling te doen; ik schrijf dus. Geloof heilig, dat ik het onder het zegel der waarheid schrijve: o, hoe ben ik in mijne eigen oogen gedaald! Waarom heb ik niet meer acht gegeven op mijzelve; op hen, met wie ik omging; op den raad mijner Willis, en op den uwen, o beste der vrouwen! Ik zal boete doen: ik zal mijne dwaasheid afwisselen tegen de volkomenste geleidelijkheid aan uwe vermaningen; ik zal mijzelve zoover zien op te heffen, dat uwe vermaningen in goedkeuringen zullen veranderen. En zoo dikwijls ik eene te groote zucht voor uitspanningen gevoel, zal ik in mijn kabinetje gaan, en dit geschrift, ter mijner beschaming, lezen. Laat ik beginnen.

Ik ging met den deugniet, gelijk gij weet, naar den Hortus Medicus, vast voornemende om nooit weër met hem uit te gaan; en echter, hij was dezelfde beschaafde, aangename en fatsoenlijke man omtrent mij. Hij liet mij in den Hortus alles zien; leide mij

veel uit van 't geen ik zag; en bemerkende, dat ik zulk een groot vermaak vond in dit alles, stelde hij mij voor, of ik ook plezier had, om naar eene zeer fraaie plaats te gaan van een zijner vrienden; de heer en dame, zei hij, zijn wel niet buiten, maar dat zegt niets, men weigert nooit een fatsoenlijk man om die te zien; er is zeer veel uitheemsch gebloemde. Ik, die in dit voorstel niets ontwaarde, dan genegenheid om mij te verplichten, stond dit geredelijk toe. Wij gingen dus vrij spoedig uit den Hortus, de plantage door en de Muiderpoort uit. Nooit had ik zooveel geest, zooveel vroolijkheid, zooveel levendigs in hem bespeurd. 't Sloeg vijf ure, zoo als wij buiten waren. „Is 't ver?" vroeg ik. „O! wij zullen er binnen 't half uur zijn, als wij wat aantreden." Ik deed zoo, en 't was bijkans zes, toen wij voor eene laan stilhielden, die op een zeer fraai huis liep. Het hek stond aan. Hij ging de plaats met mij op, en de tuinbaas ontmoetende, vroeg hij, is mijnheer of mevrouw thuis: „Nee," was 't antwoord, „maar dat is hetzelfde." — „Wilt gij het huis niet eens zien?" (tegen mij). — „Ja, maar ik zie liever bloemhoven dan lambrizeeringen." Wij traden 't huis in.

Hij. (Tegen den tuinman.) Deze dame heeft geen thee gedronken; hebt gij ook kokend water? Toe, jongen, breng het schielijk, met hetgeen er bij hoort; gij weet, uw heer en ik zijn vrienden. (De kerel ging heen; ik had geen zin in hem, hij had een leelijken uitkijk.)

Ik. Gij doet te veel moeite, mijnheer, als ik maar een glas bier mocht!

Hij. Ik geef nooit bier als de meisjes warm gegaan zijn en dan stil zitten.

Ik. Wel, laten wij wandelen.

Hij. Eerst wat uitrusten. (De tuinman bracht thee goed, wij dronken spoedig een kopje.)

Ik. Kom, nu de bloemen gaan zien; het wordt al tijd.

(Hij stond op, en met eene houding, die

mij verbaasde, zeide hij, dat hij mij beminde, dat hij smoorlijk op mij verliefd was, en dat hij niet twijfelde, of dit had ik wel gezien; hieraan schreef hij ook de goedheid toe, die ik had gehad om met hem te gaan, dewijl men daar in huis zoo gegeneerd was. Ieder woord ontstelde en vertoornde mij; ik zei:) Gij beledigt mij ten hoogste. Nooit heb ik iets, zelfs schaduwachtig, gedacht van 't geen gij zegt; en zoo ik het gedacht had, geloof mij, dat ik niet met u zou gegaan zijn. (Hij lachte, en wilde mij kussen). Houd af zei ik, gij railleert te sterk.

Hij. Hoe, neemt gij het dus op? dan bedriegt gij u; want (en hij zwoer een duren eed) het is mij ernst; ik bemin u: gij zult de mijne zijn; (al weder naar mij toe dringende.)

Ik. Hou u gerust! Gij bedriegt u, zie ik, omtrent mij: zoo gij mij bemindet, zoudt gij mij dus niet kunnen vernederen: laat mij gaan, ik wil hier niet langer blijven.

Hij. Laat mij gaan; ik wil hier niet langer blijven! O, zoo spreekt men niet tegen een man, als ik hen; en dat op zijn eigen plaats. (Ik bestierf als mijn linnen). Zie, meisje, al die groote gevoelens zijn bij mij niets dan meisjesbeuzelarijen. Evenwel, gij zijt nog te bekoorlijker, nu gij zoo een fraai rolletje speelt. Kom, mijn Saartje, laten wij gelukkig zijn; de tijd is kostelijk, zoo gij ten minste dwaas genoeg zijt om naar huis te willen keeren. Mijn fourgon is anders al buiten, de paarden staan, met de leidsels opgeknoopt, op den stal, en in weinige uren zijn wij ver van hier; want ik waag er mijn besten hardraver aan. (Hij wilde mij weder kussen.)

Ik. Schelm! Deugeniet! Judas!

Hij. Al wat gij maar wilt, mijn engeltje, mits dat gij mij gelukkig maakt. (Hoe ik te moede was, kunt gij eenigzins opmaken, maar ik hield mij moedig.)

I k. Ik ben, zie ik, in uwe macht; maar veel eerder dan uwe verfoeielijke oogmerken te beantwoorden, zal ik het uiterste wagen; ik zal gerucht maken, zoo gij de deur niet opendoet.

Hij. Ik doe geen deur open, en of gij gerucht maakt of niet, het zal niets helpen; niemand hoort u. Kom, gij hebt u genoeg verweerd: zelden had ik zooveel werk met mijn lievertjes. Gij hebt gestreden voor uwe hersenschim; dien lof geef ik u; maar nu eisch ik uwe overgave. (Ik werd woedend en was, door te sterke aandoeningen, op 't punt van te bezwijken: de vrees zelve gaf mij krachten. Ik wilde een raam openschrijven).

Hij. Neen, kindje, daar is voor gezorgd; ik houd om de dood niet van burengerucht. (Hij werd, dacht mij, kwaadaardig over zijne teleurstelling! O mijne vriendinnen, heb ik mij zelve dan iets te wijten, gaf ik aanleiding? immers niet met mijn weten?)

Hij. Ziezoo, 't wordt mooi laat; nu, ik heb zeer goed logement voor u; en ik hoop, dat ik u den tijd aangenaam zal verdrijven.

I k. Laat mij gaan; 't is nog niet te laat om in de stad te komen. (Hij lachte.)

Hij. Ziet gij mij voor zoo een verd.... gek aan, dat ik, eene prooi onder mijn bereik hebbende, die zal laten vliegen?

I k. Zoo ik iets op u vermag, zoo gij eenige menschelijke gevoelens hebt voor een meisje, dat u nooit beleedigde; dat nooit het minste oogmerk omtrent u had; dat u voor een vriend, voor een eerlijk man hield, laat mij gaan, en ik zal u alles vergeven. (Ik schreide bitterlijk).

Hij. Speel vrij denzelfden zang, uit eenen anderen sleutel, ik hoor graag varianten, en gij zijt uw onderwerp machtig.

I k. O mijnheer, bespot mij niet! God weet, in welk een doodelijken angst ik ben; o mijne waarde, moe-

derlijke vriendin! O mijn voogd, wat heb ik gedaan?

Hij. Wat? wel, gij zijt vrijwillig medegegaan met een man, die smoorlijk op u verliefd is, en die u tot zijne Sultane Favorite hoopt te maken. Want zie, mooi meisje, ik wend niet voor u te trouwen, ik wil u niet bedriegen, elk moet zijn rang bewaren. (Ik zeeg op een stoel neder, en ik geloof, dat ik op dat oogenblik in staat zou geweest zijn om hemeen mes in zijn schurkachtig hart te drukken; zulk tergen maakte mij zinneloos. Hij liet mij eenige minuten aan mijzelve over: maar wat er toen in mij omging, weet ik niet! Hij naderde mij weder.)

Ik. Deugniet! lieve goede menschen.... O God! hoort mij niemand! (Hij nam mij op, maar zweeg; doch al mijne krachten machinaal verzamelande stootte ik hem van mij af; hij beet op zijne lippen en vloekte). Toen smeekte ik hem weder dat hij mij gaan liet.

Hij. Ja, op de fourgon. (Ik bedacht mij).

Ik. Komaan, als het toch zijn moet.

Hij. Neen, meisje, ik versta u. Hier moet gij blijven, geen kuren bij den weg. Ik had gemeend, dat gij goedwillig met mij zoudt gegaan zijn, doch nu is die voorzorg onnoodig.

Ik. Vrees voor de gevolgen; gij zijt niet boven de wetten. (Hij lachte hartelijk.)

Hij. Zou ik niet, liefde? Weet gij wel, dat de rechter geen notitie neemt van zoo een galanterietje? Kan het mij schelen, waar ik ben, denkt gij? Had ik kunnen vermoeden, dat gij mij zooveel moeite zoudt gemaakt hebben, ik had het wel anders overleid. (En toen drukte hij mij zoo sterk de hand, dat hij mij zeer deed. Ik beefde zoodanig, dat hij zelf deinsde. 't Werd schemeravond, en mijn doodelijke angst nam alle oogenblikken toe.)

Ik. Tijger en geen menschl Kunt gij mij in zulk

eene benauwdheid zien; wat recht hebt gij op mij?

Hij. Dat recht, dat iedere lichtmis van mijn rang op zooveel meisjes heeft, als hij goedvindt in zijn serail te plaatsen. Of wilt gij (en hij trad naar mij toe), dat de sterkere heeft over de zwakke. (Ik viel voor hem neder, ik smeekte, ik weende, ik geloof zelfs, dat ik hem mijn waarde R. noemde.)

Ik had alreeds een groot geweld in den stal gehoord, maar 't scheen, dat hij er geen acht op gaf. Eindelijk kwam de tuinbaas in den gang loopen, en riep: mijnheer, de paarden zijn met hunne pooten in de leidsels geraakt, en ik kan hen niet meester worden: wat moet ik doen? Hij riep (met een vloek): u ophan-gen, vóór ik u den hals breek. De kerel ging weer heên en zei, dat, zoo mijnheer de hand niet wilde leenen, hij zijne paarden kwijt was. Razend en scheldend ging hij heen, en stiet mij van de deur weg, die hij toesloot. Nauwelijks was hij weg, of er ging eene deur in het vertrek zachtjes open, en daar kwam een hoerenmeisje, die mij zonder iets te zeggen, wenkte om op te staan. Ik deed het aanstonds. Zij sloop met mij uit het huis en verstak mij in haar bed op een zoldertje, dat zij wel terdeeg sloot. Ik wist niet, of ik droomde, dan of ik wakker was: ik wist niet, of 't bedrog of hulp was, alles was even onbekend. Het werd duister en niemand kwam bij mij.

Eindelijk hoorde ik beneden lieden spreken; mijn bloed stelde in mijne aderen, en ik weet niet, of ik lang in onmacht was. Doch 's middernachts ging de deur open, en het meisje bracht mij een groot glas melk met water, mij wijzende niet te spreken. Zij sloot de deur weêr toe, en dewijl de maan opkwam, zag ik haar zeer onderscheiden. „Nu slaapt mijn vader,” zei zij, „hoor hem eens ronken!” Wie zijt gij, mijn goed meisje, zei ik.

Zij. Ik ben des tuinmans dochter, lieve juffrouw! wees niet ongerust! ik zal u helpen.

Ik. Laat ik u omhelzen, gij zijt mijne redster. O,

gij zult wel beloond worden! en als gij wilt, kunt gij altoos mij bij blijven; maar door welk geluk hebt gij mij dusverre gered?

Zij. Dat zal ik u zeggen: mijn vader was druk in den tuin bezig, den heelen dag met de arbeiders, toen de knecht met de fourgon kwam en hem belastte, zijn heer op te wachten, doch niet te laten blijken, dat hij zijn heer was! Lieve God, dacht ik, daar zal weêr wat achter zitten! want mijnheer is een heel slecht heer omtrent de meisjes; maar mij heeft hij nooit gemoeid, dat moet ik zeggen, en zoo zeggen al de meiden ook. Nu, althans, ik was in de kamer, toen hij met u in huis kwam, en dewijl ik voor groote lui wat schaamachtig ben, verstak ik mij in de naaste kamer, in eene kleêrkast, daar wel twintig rokken in hangen, de eene nog mooier dan de andere. Ik dacht, zij zullen wel gaan wandelen; dan kan ik gauw heenloopen, en dan zien zij mij niet: zoodat ik alles duidelijk hoorde. Zie, juffrouw, ik ben Roomsch-Kattelijks, en ik bad onze Heilige Moeder Gods om hare bescherming, en ik had een vijf of zes *Aves* en *Paters*, zoo al in de kast. Wat kon ik doen? zooals gij weet. En toen viel dat met de paarden voor, en toen ging hij heen, en zoo haalde ik u, en verstak u in mijn bed. Ik ging voort in den moestuin zoo wat wieden, maar ik hield mij maar zoo, omdat ik dan bokken kan en alles afluken. Het duurde wel een half uur, eer alles in den stal gedaan was, want de paarden waren als wild, en allemaal door de strengen; dat was het maar. Mijnheer ging in zijn huis en vader in 't boerenhuis. Ik geloof, dat hij elderments op zijn neus gekeken heeft, toen hij u niet vond. Hij kwam in 't boerenhuis, en vroeg met heele leelijke woorden, waar dit en dat gij heen waart? Mijn vader zei, dat hij dat niet kon weten, omdat hij het zoo met de paarden te doen gehad had. Toen vloog hij naar 't hek, en vond het open. 't Is gedaan, zei hij, daar is niet op; 't is mijn verdiende loon, waarom d-r-de ik het hek niet toe. Hij liep, als

een razend mensch, al heen en weêr, en toen hij dat ook moe was, belastte hij mijn vader, licht te geven en hem wat brood en kaas te bezorgen: die deed dat. Ik was in huis gegaan: vader vroeg, waar ik geweest was; ik zei, aan 't wieden, en dat ik toen om een praatje geweest was; dat was daarmee wel, hij zei mij niets. Wij aten schielijk onze brij, en hij ging naar bed. Toen kwam ik boven, en hield mij stil, tot dat ik hoorde, dat hij wel vast in slaap was. Ziedaar, zoo is de heele zaak mijn lieve juffrouw.

Mijne blijdschap was onbeschrijfelijk; maar zij verdween schielijk door de gedachten: hoe zal ik nu door de waarde vrouw voor een bedriegster, een valsche meisje, een licht jong schepsel gehouden, veracht en verfoeid worden! Wat zal ik doen? Hoe durf ik er weêr heengaan? Hoe zal men mij ontvangen? Wat zal de brave Edeling van mij denken? 't Is mogelijk, dat hij reeds bij ons geweest is. Zal de deugdzaamste der vrouwen hem omtrent mij misleiden? Wat zal zij kunnen zeggen? En ik had haar zoo plechtig beloofd, voortaan mij geheel door haar te laten leiden. Hoe zal Hartog zich verheugen, indien dit geval ruchtbaar wordt. Kan het verborgen blijven? Heeft niemand mij gezien? Maar, 't geen mij 't hart doorboort, hoe zal het teeder hart mijner moederlijke vriendin lijden! door mij lijden.....

Ik was besluiteloos, wat te doen. Evenwel, alles al weêr overpeinzende, dacht ik, 't is echter de eenige nu openstaande weg. Ik moet dit getuigenis geven van mijne onschuld! „Ach”, zal ik met eene bevende stem zeggen, „indien ik een slecht meisje waar, indien ik het oogmerk had om u te misleiden, zou ik dan terugkomen, ook vóór ik weet, hoe gij mij ontvangen zult?” Terwijl ik in deze gedachten als verzonken was, zei mijn trouwhartig Klaartje (zoo heet het boerinetje): „Kom, juffrouw, nou moest je op je kousjes mij volgen, en zoo stil als 't mogelijk is: ik heb onze deur efkes aan laten staan.” Ik deed zoo, en zij droeg mijne schoenen in haar hand. 't Begon te regenen: de lucht



werd onweêrig en donker. O, dat was niets! Ziedaar ons buiten de deur! Het bed van den tuinman voorbij gaande, hoorden wij hem diep en gerust slapen. Ik deed mijne schoenen weêr aan en ging met het meisje achter de boerderij om, al zwiigende en aan hare hand. Ik werd doornat en moest wel een half kwartier door 't gras; ik vroeg niets, zelfs niet, waar brengt gij mij? Toen wij dicht bij een warmoezier kwamen, zei zij: „Goddank, dat 's zoo ver! Hoor, juffrouw, ik breng je hier bij brave menschen; maar ik moet, zoodra ik je daar in huis zie, naar mijn zoldertje: ik moet er op passen dat ik niet in de kijker raak; 't is een booze kerel, als hij begint.”

Zij tikte aan een glas. „Wie daar?” riep eene mansstem. — „Ik”, zei 't meisje, doch met eene zachte stem, „toe laat mij in huis; ik ben zoo benauwd.” — „Ik kom bij je kind,” zei eene vrouwenstem, en zoo ging de deur open. „Aaltje-buur,” zei 't boerinnetje, „ik breng je hier eene jonge juffrouw, die verdwaald is, maar zij zal je alles wel zeggen, ik moet voort.” Ik kuste haar, en zei haar, waar zij mij vinden kon, haar een ducaat in de hand stekende, en biddende, zoodra zij durfde, bij mij te komen.

De goede vrouw ging met mij in een achtervertrekje stak licht op, en zag met verbaasdheid, dat ik zoo wel en kostelijk gekleed was en juweelen aan had. Ik viel op een stoel neder, en schreide bitterlijk. Zij maakte vuur aan, lei braaf hout op; want ik trilde van koude en mijne kleêren dropen. „Kom, lief jong mensch,” zei ze, „kom, schik aan aan 't vuur, en warm en droog je wat; ik zal koffie koken; maar je bent of je de koorts op 't lijf hebt.” Zij ging met de kaars in 't voorste vertrek, en had een glaasje in hare hand. „Daar,” zei ze, „juffrouw, drink dat uit, ik mag niet zien, zooals je heeft.” Ik deed het. Zij kreeg een tafel met kopjes, en zoodra het water kookte, dronken wij koffie. Mijn sak, rok en pelies droogde zij, en ik begon door de warmte zoodanig te verkwikken, dat ik haar eenvoudig, zoo kort doenlijk, alles verhaalde.

Maar, zei ik, wat moest gij denken, goede vrouw, toen Klaartje aan 't venster tikte? „Wel, lieve juffrouw,” zei zij, „dat beurt wel meer. Als Krijnbaas dronken is (en sinds zijn wijfs dood gebeurt dat maar al te dikwijls), dan raast hij als een bezetene, en jaagt wat onder zijn bereik is de deur uit. Nu is onze Klaartje de vrijster van mijn zoon Pieter, en zoo wij onzen jongen wat bij konden zetten, 't zou al een paar zijn, maar 't is een slechte tijd. 't Is een deugd van een meid, en haar moeder was net al eens. Doch al hood mijnheer R. mijn man duizend gulden 's jaars, wij zouden bij zoo een dier niet weunen willen. Hij is zoo ondeugend, en daar gaat zooveel om op die plaats! Maar wij moeten zwijgen; wij zijn maar gemeene lui!”

I k. Wat zal je man toch denken van mij?

Z ij. Ik heb hem daar, met een woord, gezeid, dat ik hem morgenochtend alles zal vertellen, en zei, zie maar weêr in slaap te komen, want bij dag moet de man hard werken voor mij en mijn vijf kinderen. En onze Pieter past ook zoo op; maar daar zijn nog zulke kleintjes onder: zij slapen allemaal hier boven ons hoofd.

I k. Zou uw zoon voor mij, met het opengaan van de poort, niet eene koets kunnen bestellen, die mij tegenkwam buiten de stad? want, hoe wèl ik het bij u heb, mijn goede vrouw, ik verlang zoo naar huis.

Z ij. Heel wel juffrouw, als ik denk, dat het tijd is, zal ik hem gaan wekken, zooals ik altoos doe: jongelui slapen vast. Goed, zei ik, en wij bleven bij 't vuur zitten: zij praatte zonder ophouden, zoodat de tijd viel mij nog korter, dan ik gevreesd had. Om drie ure ging zij Pieter wekken, die, toen hij mij zag, vreemd opkeek. „Kind”, zei de goede vrouw, „deze juffrouw is verdwaald geraakt, en ik nam haar in huis, toen gij al te bed waart. Ga naar de stad, en haal eene koets, dien ten eerste hierheen moet komen; ik zal met haar u tegenwandelen.” „Bestig,” zei Pieter, en ging de deur uit. „Die jongman staat mij wel aan, vrouw,” zei ik. „Ja, Goddank,” zei ze, „'t is een braaf

kind, die wel zooveel voor zijne moeder doet, als iemand doen kan; en zwijgen, juffrouw, daar is geen schrift van." „Nu, 't zal hem geen schade zijn, zei ik. Ik deed mijne gedroogde kleëren en pelies weêr aan en zei: daar, goede vrouw, heb je eene kleinigheid, tot een bewijs van mijne erkentenis. (Ik gaf haar vier ducaten.) „Zooveel geld!" zei ze, „dat durf ik niet aannemen." O, zei ik, spreek er niet van; ik zal, hoop ik, eens meer voor u doen. Wij gingen toen de deur uit en kwamen weldra op den gemeenen weg; de koets kwam, ik bedankte moeder en zoon, zei, waar de koetsier mij brengen moest en haalde de gordijntjes voor de glazen.

Nooit kan ik u beschrijven, wat er in mijn geest onder het rijden, omging. Nu vreesde ik, nu schrikte ik voor datzelfde, wat mij deze laatste uren als mijn grootste geluk had toegeschenen: — om thuis te komen! En toen wij nog maar ééne gracht te rijden hadden, wenschte ik bijna, dat wij eenig beletsel kregen, dat den tijd rekte. O hoe beefde, hoe trilde ik, toen hij stilhield. De klank der schel ging mij door de ziel, en met de handen voor de oogen vloog ik onzen goeden knecht voorbij naar mijne kamer, zoo verward en bedroefd, gelijk gij, mijne vriendinnen, mij hebt zien aankomen.

Ziedaar een verhaal dat ik met de grootste nauwkeurigheid heb opgesteld. Hoe gij, na het doorlezen te hebben, over mij zult oordeelen, moet ik afwachten; en indien de heer Edeling bij aanhoudendheid mij blijft beminnen, moet hij, aler ik hem voor mij kies, dit lezen. Hij moet kunnen zien wie ik ben; een onvoorzichtig meisje, dat geen kwaad vermoedde, daar zij 't niet zag; en die, door haren trek tot vermaken en uitspanningen, zich in een gevaar gebracht heeft, dat op haar bederf konde zijn uitgelopen: een meisje, dat God met tranen dankt voor deze ontkoming, en dat voortaan nog meer zichzelf dan anderen zal mistrouwen.

Sara Burgerhart.

Welnu, broeder, wat zegt gij van zoo een meisje? Moet ik haar nu nog niet meerder achten, en teederder beminnen? Die immers zijne dwaasheden, zoo ras hij die ziet, afkeurt, en zichzelf daarover bestraft, doet alles, wat men eischen kan? Ik heb onder de hand laten vernemen, of de schelm in de stad was; maar 't schijnt, dat hij eerst eens wil zien, hoe of 't afloopt. Wij bedekken alles onder een diep stilzwijgen. Ik zal voor de brave menschen zorgen, die mijn engel zoo trouw geholpen hebben: maar dit alles mondeling. Ik verlang onuitsprekelijk naar uwe thuiskomst en hoop, binnen acht dagen, dat geluk te hebben. Vader is zeer vriendelijk en heeft zelfs deernis met mij. Houd den braven Blankaart te vriend, Keesje, ik vrees anders, dat gij al zooveel met vader zult te doen hebben, als ik! Vaarwel, mijn broeder,

t.t.

HENDRIK EDELING.

\* \* \*

## HONDERD-VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Aletta Brunier aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

Geëerde Mevrouw!

Voor vier dagen ontving mijne lieve vriendin Burgerhart een brief van uwe geachte dochter, mejuffrouw Anna Willis. Zij had toen eene sterke koorts, zoodat zij zich dien brief door ons deed voorlezen. Uwe op handen zijnde thuiskomst verheugde haar zeer, en, zoo 't mij voorkomt, met reden. Wie, mevrouw, zou niet verheugd zijn over een bericht, dat ons zoovele aangename

en stichtelijk onderwijzende uren belooft? Zij is thans wat beter, maar de dokter verzoekt, dat zij zich, in eenige dagen, nergens mede gelieft bezig te houden, dat veel aandacht eischt, om de zware hoofdpijn, die haar bijblijft. Aan deze ongesteldheid ben ik de eere en het geluk verplicht, die er voor mij liggen in het schrijven van eenen brief aan u, zeer geëerde vrouw. Gij zult al het gebrekkige wel gunstig inschikken, dewijl ik mijn best doe om beter te schrijven.

Hoe boven alles aangenaam ons de komst des heeren Blankaart ook zij, de tijding, die hij ons bracht, dat uw thuisreis eenige dagen was uitgesteld, viel ons zeer droevig, en mijne vriendin heeft mij verzocht, hare ziekte aan uwe dochter te doen weten. Zij zegt ook, dat het u niet ongevallig zijn zal, indien ik u de aankomst en het bezoek van den heer Blankaart melde.

Indien ik schrijven kon als Saartje, zou het mij nu te pas komen; maar dat kan ik niet, mevrouw; ik zal evenwel mijn best doen om te toonen, dat Saartje mij niets kan vergen, dat ik niet poog te doen.

Gisterenvoormiddag kwam onze knecht aan Mejufvrouw Buigzaam zeggen, dat er een heer in de zijkamer was, die haar verzocht te spreken. Zij ging naar beneden, want zij was op juffrouw Burgerharts en mijne kamer, terwijl wij ons aankleedden. Onze zieke is zoo, dat zij in de zijkamer zou kunnen zitten. Wij hoorden zeer luid spreken... wij luisterden... Mijnheer Blankaart, zei Saartje, en vloog met haast den trap af; ik volgde: me dacht, ik moest dat tooneeltje zien. Zij zag hem niet, of snelde in zijne armen, even gelijk ik in die van mijnen lieven vader pleeg te doen. „Welkom, mijn waarde heer Blankaart,” en zij schreide van blijdschap.

Hij. Wel, dag mijn meisje, dag mijn Sarotje, maar wat is hier te doen! Ziek? gelaten? en nog in een huiselijken, ziekachtigen opschik? Kom, kind, je moet je dat zoo niet aantrekken, want ik vrees, dat het over een brief is, die u iemand geschreven heeft... Ik ben niet boos op je. Wel, deze lieve mevrouw heeft

mij met zes woorden al uit den droom geholpen: maar ik moet weten, wie Satan mij die kool gestoofd heeft, of mijn naam zal geen Abraham Blankaart zijn. (En toen had hij Saartje op zijn schoot, die nog al weende. De goede man zijne oogen werden ook nat; dus vervolgde hij:) Vergeef het mij, waarde mevrouw Buigzaam, maar gij zult den brief zelve zien, die mij zoo heeft doen kijken. Hij is in mijn koffer met papieren. Hij moest bewaard; dacht mij. En dit is zeker (tegen mij) de lieve juffrouw Brunier? Ik heb u ook lief, mooi kind; (En hij gaf mij ook een kus). Ziezo, zei hij, nu zijn er nog twee juffrouwen, mijn Saartjes dochter... (Dit deed haar lachen, en de lieve man praatte zoo al voort.)

Onze waarde juffrouw Buigzaam zei, dat zij den brief dien zijn Ed. ontvangen had, bij gelegenheid gaarne eens zoude zien. (De knecht bediende ons met chocolade.)

De heer Blankaart. Apropos, mevrouw, ik heb u iets te verhalen, dat u mogelijk aangenamer zijn zal, dan mijn gebabbel over dien brief. (Zij gaf Frits een wenk, om heen te gaan; juffrouw Burgerhart en ik rezen ook op, doch zij zei: blijf zitten, lieve kinderen, gij beide zijt mijne beste vriendinnen. Hij ging dus voort:)

Daar kom ik, over de veren, van Rotterdam af, waar ik mijn vriend Willis bij zijne moeder bracht, en die ik beloofd heb, een meisje op te schommelen, dat voor hem al zoo goed zou zijn, als dit zieke plotje, dat er nu zoo bleekjes uitziet. Mijn andere reismakker, Edeling, verliet mij te Leiden; nu, alles heeft zijn reden: hem, hem! ik zeg niet meer. Van Leiden ga ik op Haarlem, in de roef; en ik zit er nauwelijks in, of daar komt een ordentelijk gekleed man, die ook plaats neemt. Die man stond mij wel aan; ik dacht, een praatje kort den tijd, en hij scheen ook van dat begrip. Ik zal alles maar overslaan, dat u niet aangaat.

Hij verhaalde mij, dat hij een Oost-Indische kapitein was, voor de Kamer Zeeland binnengekomen, met het schip..... neen, dat is mij vergeten; en dat hij verscheiden brieven had medegebracht; hij verzocht mij, de moeite te nemen, om eens, als hij de adressen oplas, te hooren, of ik hem ook die lieden kon wijzen. Gaarne, zeide ik, kapitein, en ik ken vele menschen te Amsterdam. Hij las er een stuk of zes. — Neen, ik ken die namen niet. — Maar daar leest hij aan den WelEdelen Heer Pieter Spilgoed, te Amsterdam. Ja, zei ik, die man is al lang naar de andere wereld, wel een jaar of twaalf. Hij heeft zich zoo gehaast om zijn geld, zoowel als zijne gezondheid, te verspillen. „Ik zou hem anders”, zei de kapitein, „nog al eene aangename tijding brengen, hoewel ik geene bijzonderheden weet.” „Die tijding,” zei ik, „kunt gij dan aan zijne weduwe brengen, die mij bijzonder bekend is en daar ik zeer veel achting voor heb. Hoor, kapitein, ik zal de dame dit bericht geven, en hooren, wanneer het haar gelegen komt u af te wachten: waar zijt gij gelogeerd?” — „In Maltha.” — „Goed, dan zal ik u morgenvoormiddag bescheid zenden;” en nu, mevrouw, wenschte ik wel, dat gij uw knecht naar Maltha zondt om aan kapitein Herberts te zeggen, dat hij welkom zijn zal. (Mevrouw Buigzaam deed zoo, en welhaast kwam de kapitein met den knecht bij ons. De heer Blankaart zei:) Ziedaar, kapitein, deze dame is de weduwe van den heer Pieter Spilgoed. Nietwaar, mevrouw?

Zij. Ja, mijnheer, ik ben zijne weduwe; en gereed om te hooren, om wat reden mijnheer Herberts dit vraagt?

Kapitein Herberts. Omdat ik een brief heb, mevrouw, die aan den heer Spilgoed geadresseerd is, en dien ik mede van de kust van Bengalen gebracht heb. Mevrouw is de weduwe? In tegenwoordigheid des heeren Blankaarts en deze dames, die mogelijk uwe dochters zijn, geef ik hem aan u over, u geluk wen-

schende met deszelfs inhoud. Gij heeft, mevrouw; ontstel u niet. Laat ik u nu niet ophouden, maar op een anderen dag eens mogen hooren, of ik in staat ben u eenigen dienst te doen. (De heusche man nam afscheid en verrok.)

En nu kunnen wij de beste der vrouwen geluk wenschen met eene erfenis van ruim tachtig duizend gulden. Ik ben zoo blij, dat ik den geheelen dag wel zou willen zingen.

Saartje viel haar om den hals, kuste haar, kon haar niet verlaten; maar de juffrouw was zoo aangedaan, dat zij niets kon zeggen. De heer Blankaart, aan wien zij den brief had gegeven, om hem te lezen, zijnde zij te zeer ontsteld, bleef verscheiden malen steken. Zij heeft mij vrijheid gegeven om de copie van dien brief aan u te zenden, opdat gij u met haar zoudt verblijden.

O mevrouw! wat is dit eene vrouw! altoos uitmuntend, in alles God dankende. Wat ben ik gelukkig onder haar opzicht! Waarlijk, Saartje en ik zouden nooit zoo geworden zijn, als wij nu reeds zijn, en nog worden zullen, had zij ons niet geleid, geleerd en met het beste voorbeeld voorgedaan. Zij verzekert u en uwe dochter van hare achting: zoo doet ook mijne vriendin, en ik heb de eer mij in uwe gunstige gedachten aan te bevelen, mij met den grootsten eerbied noemende,

Uwe ootmoedige Dienares,

ALETTA BRUNIER.

\* \*

\*



**HONDERDE-EENEN-VEERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Philips Alting aan den heer  
Pieter Spilgoed.

Wel Edel Heer!

Deze letteren zullen u een voordeelig Oost-Indisch nieuws overbrengen. Mijn eerlijke vriend, Jan Bern, is voor zes maanden overleden. Hij heeft mij executeur van zijn laatsten wil gemaakt, in welke qualiteit ik u dezen toezend. Dit is het artikel, 't geen u in het testament betreft:

„Ik maak, uit dankbaarheid voor al de weldaden, mij, toen ik eerst in Indië kwam en niets in de wereld bezat, door den edelmoedigen heer Cornelis Spilgoed bewezen: voor dat ZijnEdele mij, door het voorschieten van geld, gelegenheid gaf om negotie te doen; en voor alle de goede lessen en vermaningen, die deze deugd-zame man mij in mijn jongheid gegeven heeft, aan den heer Pieter Spilgoed, zijn zoon, de som van negentigduizend Hollandsche guldens; en zoo de heer Pieter Spilgoed reeds vóór mij ware overleden, dan aan ZijnEd.'s weduwe, mevrouw Maria Buigzaam, of, indien zij ook gestorven ware, aan zijne kinderen. Heeft hij noch weduwe, noch kinderen nagelaten, in dat geval, en in dat geval alleen, maak ik dat geld aan de Amsterdamsche Godshuizen, om in dier voege verdeeld te worden, als de Regeering zal goedvinden.”

Dezen zend ik met mijnen vriend, kapitein Christiaan Herberts. De brave overledene heer Bern heeft de linie gepasseerd, doch nam zijn conscientie met zich. Hieruit kunt gij opmaken, dat hij het goede voorbeeld uws, hier nog in zegening gedacht wordenden vaders wel is nagewandeld. In dezen man heeft men gezien, dat de Voorzienigheid ook wel eens haren zegen uitstort over

eenen rechtvaardigen handelaar. Dit geld is niet bemorst met bloed en tranen: 't is de vrucht van eene gezegende vlijt en ordentlijke levenswijze. Ik twijfel niet, of ik zal met uw antwoord vereerd worden, mij teekenende,

Uw ootmoedigen Denaar,

PHILIPS ALTING.

\* \* \*

HONDERD-TWEE-EN-VEERTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan  
den heer Philips Alting.

Wel Edel Heer!

Met de grootste erkenenis voor uwe genomen moeite, met dankbare bewondering over de onnaspeurlijke wegen der Godheid, beantwoord ik den brief, door u aan mijnen overleden man, Pieter Spilgoed, geschreven. Het is mij om zeer vele redenen hoogst aangenaam, hetgeen gij mij nopens mijn mans vader mededeelt! Wat kan eene vrouw, die wèl denkt, toch aangenamer zijn, dan te hooren, dat de vader, dat de familie haars mans, deugdzame vrienden des menschedoms waren? Moet het haar niet verheugen, als zij ziet, dat er zoowel dankbare welgedanen, als edelmoedige weldoeners gevonden worden; en dat men, in alle gewesten, onder allerlei luchtstreken, menschen vindt, die het menschedom tot roem strekken?

Vóór veertien jaren is mijn man reeds overleden: ik had een dochtertje van hem, maar dat kind heeft de Voorzienigheid mij vroegtijdig ontrukkt, zoodat ik nu de eenige ben, die aanspraak heeft op deze som.

Vele rampen hebben mij getroffen; door verscheidene levensstanden ben ik gegaan; God is goed: dit is mij genoeg. De vriend van zulk een deugdzaam man, als de heer Bern was, zal zeker in dezen geen dwepelij vinden? Anders weet ik wel, dat men niet gewoon is, in dezen trant dusdanigen brief, als den uwen, te beantwoorden.

Ik zal de noodige bewijzen en papieren aan den advocaat Cornelis Edeling ter hand stellen, die mij beloofd heeft, met den heer Herberts, en voor de Kamer, alles af te doen. God zegene u, mijnheer, en, is dit uw oogmerk, geleide u naar het vaderland terug, om daar in rust uw weldadig leven te eindigen. Ik noeme mij met achting,

Uwe ootmoedige Dienaresse,

MARIA BUIGZAAM,  
Wed. P. SPILGOED.

\* \*  
\*

## HONDERD-DRIE-EN-VEERTIGSTE BRIEF.

De heer Jan Edeling aan den Eerwaardigen heer Everard Redelijk.

Waarde Broeder!

Lach me nu eens helder uit, Pastoorsche, gij hebt gelijk: maar ik zal uw man de heele zaak vertellen. Zoudt gij ooit geloofd hebben, dat Jan Edeling, die, hetgeen hij ééns begreep, om lief noch leed losliet; die van geen Christenmensch op de heele wereld tegenspraak dulden wilde, dan van u; dat Jan Edeling,

zeg ik, door Blankaart zoodanig overhoop gegooïd is, dat ik, met mijn hoed onder den arm, zijne pupil voor onzen Hendrik ten huwelijk gevraagd heb? en, 't geen nog meer zegt, dat ik zeer met dit door mij gedaan verzoek in mijn schik ben? Die Bram! zoo een man leeft er niet meer. Hij heeft mij zoo vast gezet en zoo ouwerwetsch mijn zaligheid gezegd, dat ik boos op mijzelf werd: want er is wat aan, Pastoor: ik ben nooit een vriendlijk man, of een minzaam vader geweest: 't wil maar van hem gezegd worden; 't is een raar menschl

Om de waarheid te zeggen, Pastoor, uwe rede en die van Hendrik hadden mij al lang overtuigd, dat ik ongelijk had; doch ik kon niet besluiten om te toonen, dat ik verkeerd gedaan had. Nu, het kost wat voor een man, die zooveel jaren altoos zijn hoofd volgde, te zeggen: ik heb ongelijk; en dat nog erger is, dit tegen zijne eigen kinderen te zeggen.

Gij weet het immers, als mijne jongens mij iets vragen, en mij beduiden wilden, dat zij 't noodig hadden, dat zij het nooit, juist omdat die lekkers mij iets beduiden wilden, kregen; doch 's dags daaraan, gaf ik hun, uit mijn eigen zin, tienmaal zooveel. Dit zijn evenwel satansche nukken; en uwe zuster, mijne zalige vrouw, had, dat zie ik nu, maar al te veel reden om mij, schoon lachende, Meffert Luim te noemen. Had ik haar maar weêr! Zij zou een beter man aan mij hebben; maar dat is nu te laat.

Ik zou 't mogelijk nog niet hebben opgegeven: doch mijn arme jongen zag er uit, of hij uit een gieter gedronken had: en toch, ik houd veel van den knaap; hij heeft mij altoos zoo op mijne gedachten gediend. Met Kees heb ik nog wel zoo eens een aardigheidje gehad; maar Hendrik was altoos, zooals ik (tusschen ons) in zijne jaren niet was. Hij is geheel zijns moeders kind; week gebakken! Hij kan geene moeite verdragen; met een benauwd hart ging hij op reis (ik kan op hem af), en heeft alles in zoo korten tijd afgedaan, dat het zoo niet te zeggen is. Kort

gezegd, het mannetje van binnen klopte zoo verbruid aan, dat ik besloot om den jongen zijn zin te geven; en nu is hij zoo dankbaar en luikt zoo op, dat mijne oogen overloopen.

Nu, Pastoorsche, dat's weêr een ankertje Rijsch in jou kelder! en ik nooi u beide te bruiloft: ik zal eene partij geven, die klinkt als een klok. Want gierig ben ik, Goddank! niet, ik durf wel wat geven; maar ik ben er niet achter om het met gratie te doen. Ik tast in mijn zak en zeg, hou daar, en loop ten eerste weg. Nu, ik groet u van harte, en blijf,

Uw genegen Broeder,

JAN EDELING.

\* \* \*

## HONDERD-VIEREN-VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Willis aan  
Mejuffrouw de weduwe Spilgoed.

Mevrouw, hoogst-waarde Vriendin!

Zeker, gij doet mij en mijne dochter recht: wij nemen het grootste deel in de gelukkige verandering uws lots. Toen ik juffrouw Letjes brief gelezen had, zei ik met aandoening: Voorzienigheid, wat zijt gij aanbiddelijk! Mijne dochter was zeer sterk aangedaan; de heer Smit betuigt, dat zijne eigen erfenis hem niet meer verblijd heeft, dan die, welke u ten deele valt. Mijn goedaardige jongen hoopt de eere te hebben om u in persoon dezen te geven: ik hoop, dat hij de lieve Burgerhart als zijne vriendin zal kunnen zien! Hoe wensch ik hare volkomen her-

stelling! Groet haar, groet de heeren Blankaart en Edeling, en geloof, dat ik met verlangen den dag tegemoet zie, waarop ik u in eigen persoon kan be-  
tuigen, dat gij geacht en bemind wordt door

Uwe Dienares en Vriendin,

SOPHIA VAN ZON,  
Wed. G. WILLIS.

\* \*  
\*

HONDERD-VIJF-EN-VEERTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Willis aan  
Mejuffrouw Aletta Brunier.

Lieve Kind!

Dien naam wilt gij immers wel van mij hebben? Vrouwen van mijne jaren moeten alle brave jonge-  
juffrouwen als hare kinderen beschouwen: vooral, als de dood haar hare ouders ontnomen heeft. Wel dan, lieve kind, uw zeer wel geschreven brief was mij zeer aangenaam; en nu mijn Saartje niet kan schrijven, kon ik van niemand een brief ontvangen, die mij welkome was, dan van u?

Ja, liefde, zoo eene dame, als bij wie u inwoont, is nooit genoeg te waardeeren, en voor alle jonge-  
juffrouwen eene der grootste zegeningen: gij hebt dat met oordeel opgemerkt. Van één oogenblik, dat ons in de handen van die of deze doet vallen, hangt (komt onze vrijheid daar niet tusschen!) ons geluk in tijd en eeuwigheid af. En hoe zwak is de vrijheid in een jong mensch, dat verleid wordt, en met zijne eigen driften zooveel te strijden heeft! deze waarheid,

mijn kind, is ontzaggelijk. Dank, met uwe vriendin, alle avonden den goeden God voor deze uitmuntende leidsvrouw op eenen niet altoos gebaanden weg. De denkbeelden, die zij u geeft van uwens godsdienst, van uwe plichten, van de reden, waarom gij het bestaan ontvingt, zullen, hoop en verwacht ik, gezegende gevolgen hebben, en u eens tot eenen zegen maken voor een eerlijk man, die uw hart zal weten te verkrijgen. Mijne dochter wil hier nog een regeltje bijvoegen. Vaar dus wel, lieve juffrouw!

S. VAN ZON,  
Wed. WILLIS.

PS. Lieve juffrouw Letjel

Mijn Saartje ziek! Hemel, en ik van huis! O mijne vriendin, schrijf mij gedurig, hoe zij vaart: verlaat haar toch niet. Laat ik alle dagen bericht ontvangen; gij weet, dat ik haar teeder bemin; gij kent haar karakter; oordeel dus, hoe hare ziekte mij treft! Kon ik maar thuishkomen! Geef haar een hartelijken kus voor mij. Laat ik u van mijne vriendschap mogen verzekeren, en betuigen, dat ik met de grootste achting ben,

Uwe Dienares en Vriendin,

ANNA WILLIS.

**HONDERD-ZESEN-VEERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Abraham Blankaart aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

Ge-ëerde Vriendin!

Nog spijt het mij, dat ik zoo weinig tijds te Rotterdam gehad heb. Nu, ik heb uw zoon dan veilig in uwe handen gesteld. Mijne oogen liepen over, toen ik zag, welk een moedergek die Willem is. Wat zijn dat lompe heiblokken van kerels, die een man uitlachen, als hem eens een losse traan ontvalt! Ik ben nu een man, mag ik spreken, die van een kind af door 't kreupelbosch gejaagd is. Ik heb door menigen zuren appel gebeten, eer ik zulk een man werd, door den zegen van God, den Heer; zoodat ik maar zeggen wil, dat ik harden geleerd heb; en als ik echter daar zoo een Goliath van een luitenant als een eikenboom voor mij zie staan, en zijn zoontje, dat hij in geen rond jaar gezien heeft, hem in de armen zie vliegen, zonder dat het hem het minste aandoet: dan denk ik, hoor, jij groote sinjeur, al bulkt gij als een stier en al blaast gij als een walvisch, jij bent bij mij, met al dat gesnoeshaan, maar een bange bloodaard. Je zult weldra in je hangmat kruipen. Wel, wat hagel, moet je dan, om je kop voor je Land te laten, geen liefde voor je Land hebben? Zal zoo een bulderbast zijne beenen onder zijn lijf laten wegschieten, alsof het zoo maar een bijwerkje was, en dat voor vreemden? Zal hij dat doen zeg ik, dien alle de vaderlijke driften, in zijne ziel bevroren liggen? Hoor, dat is bij mij maar uit, die geen gevoelig hart heeft kan niet dapper zijn.

Hoor, vriendin, als ik u zie, dan denk ik altijd aan Naämi, de moeder van Ruth, uit den Bijbel. **Willems**



land is uw land, en Willems God is uw God, zooals er in den Bijbel staat. En hij moet maar voortaan in Amsterdam blijven en eene brave vrouw zien te krijgen. Tusschen ons, ik weet niet zijn slag, een mooie, lieve jongejuffrouw; en ik zal hem wel aan 't werkje helpen: 't is een aardig, schoon kind. En tante moet ook hare milde hand maar opendoen. Abraham Blankaart zal geen troef verzaken. Och heer, ik heb gelds genoeg, en alle brave jongelieden zijn mijne kinderen; zoodat, zorg daar niet voor. Hij moet zelf koopman worden; ik zal zijn patroon eens, buiten zijn weten, gaan spreken.

Maar nu moet ik u eens een kluchtje verhalen: daar is broër Benjamin met zuster Slimpslamp met de Noorderzon verhuisd, en zij hebben tantes geldkistje meêgenomen; (wel nu lach ik mij tot een dokter.) Die malle Sannel Nu, zij heeft haar verdiend loon: zij zou naar mij geluisterd hebben; ik zei dikwijls: tante, tante, al dat bruine goed loopt op je zak; je zult nog eens van de huig gelicht worden: laat ik de kit ereis voor u schoonmaken, en al dat Jan Rap wegjagen; maar dan was ik (dat varken!) een godloos mensch, een Saulus, die de Heiligen vervolgde; plezierige Heiligen! zie je ze daar niet met Heintjepik, in 't huisje daarnaast?

En dat het hemelsch waar is, dat zal ik u eens gaan uitsijferen. Mijn kleine meid is ziek, zooals gij weet; nu althans, tante had haar een briefje gezonden, waarin zij schreef, dat zij zoodanig bestolen was, en verzocht, of zij haar niet eens zou kunnen spreken; of zij haar alles vergeven wilde, wat zij aan haar misdaan had, en of zij bij mij een goed woord zoude willen doen, met nog meer vijven en zessen. Wat doet mijn Sarotje? Well dat braaf kind schreef haar aanstonds, dat zij haar alles vergaf; dat zij bij mij ten beste zou spreken en tante komen bezoeken; maar zij krijgt daarop zulke koortsen, dat zij niet uit kon gaan; en zoodra ik in de stad kom en met haar

spreek, verzoekt dat lieve schepsel mij om toch eens bij tante te willen gaan zien, hoe het toch was. Wat zou ik doen? Abraham Blankaart had er wel niet veel trek in, doch het meisje kreeg er mij echter naar toe, en ik begreep, dat ik de ouwe babbe niet in nood mocht laten. Ik ging er dan heen, met Snap zoo bij me. Tante deed zelve open en ontsteide. Nu, zei ik, wees maar niet ontsteld; uwe nicht heeft mij bij u gezonden, omdat zij zelve ziek is, en ik kom zien, of ik u helpen kan; en zoo ging ik met haar, die huilde en balkte, den gang door, daar ik nog iemand vond van wie ik u dadelijk zal schrijven, zoo 't mij niet ontschiet, want ik ben zoo wat met mijne memorie gebruid. Daar hoorde ik toen van A. tot Z. Tante had getracteerd; zij hadden tante, die niets verdragen kan, de hoogte gegeven, en Brecht als een zwijn zoo vol gegoten. Toen het oude fatsoen, die zij te bed brachten, en Brecht, die zij op kussens in de keuken gelegd hadden, sliepen, hadden zij den aap gelicht; en daar was, zeit Sanne, wel twee derde van haar kapitaal en al hare juweelen in. Die malle weêrgaê! zij had haar huis op den Nieuwen Dijk verkocht, en wel voor twintigduizend guldens aan afgeloste obligatiën in contanten; al dat geld was in gouden ridders opgewisseld en lag in een klein kistje. Dit wisten die hagelskinderen, want Sanne had met hen overlegd, hoe zij dat geld best zou uitzetten. Hoe vindt gij die, juffrouw Willis? Met zulk een bocht, zulk schuim van volk; die weten veel van geld beleggen! ja, zie, zoo zot is dat oude wijf. Had ik thuis geweest, zie, ik ben nu een man, die mijn hond geen bedroefden snoet kan zien zetten; maar of ik dat paar vromen ook reis eventjes op het schavot zou geholpen hebben! Ik zou die bedriegers zooveel s m e e r t hem Keesje hebben laten geven, ik zou ze eensjes zoo balsemiek hebben laten rossen, dat zij zouden geweten hebben, wat het is den ouden mensche kruisigen; zie, ik word zoo satans nijdig, omdat zulk varkensvolk de bijbelsche woorden zoo misbruikt.

Maar nu moet ik u eens wat vragen: want zie, juffrouw Willis, gij zijt toch maar eene moeder in Israël. Wat denkt gij? fop ik mijzelf, als ik geloof, dat eene vrouw van tantes jaren, die zoo een briefje aan Saartje kan schrijven om vergeving; die aan zoo een kleuter verzoekt om bij mij een goed woord te doen, bij mij, die, zooals ik daar ga en sta, ook maar eene arme zondaar ben, dat zoo eene vrouw, laat zij zoo fijn zijn als zij wil, geen boos hart kan hebben? 't Is een malle kwezel, en zoo gierig als het graf; maar zij kan zich nog bekeeren, en ik zal haar ook al maar helpen; zij zal in haar ouden dag geen gebrek hebben, noch in fatsoen verminderen. Haar lekkere tand zal nog niet eens uit moeten; want Abraham Blankaart lust ook wel iets, dat goed smaakt. Zoodat ik maar zeggen wil, dat ik niet kan begrijpen, hoe of 't Christelijk of mogelijk is, dat mijn kleuter zoo pront haar geloof verstaat. Zij vergeeft hare tante alles van harte, wil haar helpen, haar bezoeken. Och! toen ik dat hoorde, scheurde ik mijn kamizool los, zoo was ik aangedaan: ik kon haast geen adem schep- pen, en ik dankte God, omdat ik de voogd van zoo een meisje mocht zijn.

Maar ik zou mijzelf wel uitschelden voor al wat leelijk is, omdat ik vrees, dat Saartje ziek is geworden van droefheid over een verduivelden brief, dien ik haar geschreven heb. Zij ziet er zoo naar uit: de rozenwangetjes zijn geheel weg! Hoor, zij ziet er recht droevig uit, maar wil het nog zoo niet weten, dat goede meisje. Ja, daar krijg ik heel in Parijs een brief, vol met leugen en laster wegens Saartje en wegens mevrouw Buigzaam; en dat Saartje zoo aansprong, en dat mevrouw alles maar toeliet, en nog eene menigte leelijke dingen zonder naam; moet gij weten. Daar ga ik je, als zoo een dolle Hertog, aan 't schrijven, dat het nergens naar leek: en nu hoor ik overal, dat mevrouw Buigzaam de deugd zelve is, en mijn Sarotje niets onbehoorlijks gedaan heeft. Zie, ik ben zoo satans nijdig, en zoo ik uitvind, wie mij zoo bij den

neus gehad heeft, dan zult gij er van hooren: konkels zullen er zwaaien.

Hoe ouwer ik word, hoe meer ik zie, dat men de deugd bij vrouwen moet zoeken. Ja, van die juffrouw moest ik u nog vertellen, die bij tante zat. Zij heet, zooals ik hoorde, Stijntje Doorzicht; zij was heel stemmigjes gekleed, een samaartje aan, met speldenkopjes, op een wit grondje; een zedig kuifmutsje op, daar het bakkesje van een Heilige uitkeek; net Moeder Maria, zooals ik haar in de paapsche kerken heb geschilderd gezien. Dat lieve mensch sprak zoo waarachtig vroom; zij betoonde zooveel eerbied voor God, zooveel liefde tot den naaste; zij gaf Sanne zulk een goeden raad en was zoo minzaam, dat ik, met mijne armen over elkander geslagen, haar aanhoorde, en dacht: ziedaar een van die vromen, zooals God maar een om de honderd jaren zendt, om ons te leeren, hoeverre wij het evel brengen kunnen, als het ons maar recht ernst is. Ziedaar, juffrouw Willis, nu ben ik een man, die met een dominé wel eens over een kapitteltje harwar: maar ik was stom, zoo sprak dat brave Stijntje Doorzicht. Eindelijk sprak ik eens recht mijn hart uit, en ik drukte haar de hand. Mijnheer, zei ze, gij zijt een zoon van den braven aartsvader Abraham; gij wandelt voor Gods aangezichte en zijt oprecht; een vroom Israëliet, in wien geen bedrog is. Och, juffrouw! zei ik, dat ik het wel meen, dat is waar, maar ik ben van jongs af in veel slommer geweest, en heb veel gereisd en getrokken, en vele voogdijschappen gehad. Ik zeg dikwijls, Abraham Blankaart, vriend, jij zult veel vergeving noodig hebben, heb toch veel lief, man! En zoo ging ik daar vandaan, zoo gesticht, of ik in de kerk geweest was. En zou een mensch geen struiken uit den grond vloeken, als hij bedenkt, dat, om een deel huichelars, Benjamins en Slimpslampen, zulke vrome, godvreezende menschen beschimpt en versmaad worden. Ik geloof waarachtig, dat, als de Apostel Paulus (Paulus:

is mijn man, weetje, en Salomon die van Saartje), als Paulus nu leefde en Stijntje Doorzicht gekend had, hij haar als zijn wijf zoude omleiden. 't Is nu zoo moeielijk niet, moet je weten, om een goed Christen te zijn, als toen de man zei, dat niet te trouwen beter was; en ik verzoek juffrouw Willis, dat gij daar eens op let. Ja, zoo een Stijntje zou een martelares geworden zijn. Lieve God! wat zullen toch zulke misselijke stoethaspels van mannen, zooals ik er een ben, in den Hemel bedroefd afsteken bij zoo een Stijntje, bij u, mevrouw Buigzaam en bij Saartjes moeder! Nu, ik meen mijne ziel eens braaf onder handen te nemen, haar eens terdeeg mores te leeren: o, mocht het onder uw oogen geschieden; gij verstaat mij immers well! Ik wensch nog eens uw man te worden. — Nu is het er uit. Zeg nu wat gij wilt: 't is er uit.

Duizend groetenissen van Saartje aan u en aan uwe dochter. Willem eet alle middagen bij mij. Ik ben

Uw nederige Denaar,

ABRAHAM BLANKAART.

HONDERD-ZEVENEN-VEERTIGSTE  
BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
den heer Cornelis Edeling.

Waarde Broeder!

Wensch mij geluk, wensch mij geluk, mijn vriend!  
Vader heeft juffrouw Burgerhart voor mij aan haren  
voogd ten huwelijk verzocht. En nu hoop ik, dat ik

door tijd en vlijt mijn schat zal verkrijgen. O! deze aandoeningen zijn mij te sterk! Zij overstelpen mij. Ik zal er maar van zwijgen: ik zal u wat anders schrijven.

Welnu, ik ging den heer Blankaart verwelkomen. Hij ontving mij als een ouden vriend, en zei, dat hij zooveel achting voor mij had, dat hij zijn meisje aan niemand liever, dan aan mij wilde geven; doch met uw vader, zei hij, heb ik zoo wat haspeling; en ik ben wel goed, maar ik geef geen boon om grillen, en verdraag die, op dit stuk, ook maar niet.

Hij zei mij in vertrouwen, dat hij u te Leiden gelaten had; dat uw meisje hem bijster wel aanstond; dat zij de oudste was van zeven broërs en zusters, de aardigste kinderen, zei hij, die men zien kan; dat zij zoo huiselijk bezig was, en een kleine of drie om haar had, die hunne boterhammetjes opaten; dat de juffrouw Jaantje zeer prees, en dat vader Nijverhart alles deed, om zijn huishouden te verzorgen: kort gezegd, dat gij eene goede keus hadt gedaan, en dat hij alles met vader zou zien effen te praten. Terwijl gij u nog te Leiden ophoudt, schrijf ik, als naar gewoonte, alles wat ik u zeggen zou, indien gij hier waart. Weet dan eerst, dat mijne lieve Burgerhart betert, dat de waarde mevrouw Buigzaam eene groote erfenis uit Oost-Indië heeft gekregen, en dat zij u zal qualificeeren om alles af te doen, zoodra gij in de stad zijt. Zoo wordt de deugd hier beloond; dit zien wij in deze vrouw. Door dienzelfden man, die haar arm gemaakt, in het bitterste verdriet gedompeld heeft wordt zij in 't bezit gesteld van eene aanzienlijke som, en dat zoo onverwacht als 't wezen kan: alles mondeling. Dat het kwaad ook wel eens zijn meester loont, blijkt uit hetgeen ik u zal melden.

De heer Blankaart ontving, te Parijs zijnde, eenen naamloozen brief, opgevuld met laster en kwaad-aardige aanmerkingen, zoo over juffrouw Burgerhart als mevrouw Buigzaam. Dit had den goeden man zoo vertoornd, dat hij aan mijn meisje dien zeer scherp brief schreef; zooals gij uit mijn vorigen weet.

Van de week komt hij mij tegen, en verzoekt mij om met hem naar mevrouw Buigzaam te gaan. Wij worden in de zijkamer ontvangen, daar waren de vier juffrouwen met mevrouw bezig om thee te drinken.

Lief meisje, zei hij tegen Saartje, ik hoop immers niet, dat gij u mijnen brief zoozeer hebt aangetrokken, dat gij er ziek van zijt.

Mevrouw Buigzaam. Juffrouw Burgerhart heeft juiste denkbeelden van eer, is zeer gevoelig, en het smartte haar onuitsprekelijk, bij u, dien zij zoo hoog acht en zoo dankbaar is, verdacht te zijn.

Ik. Dit kon niet anders dan zeer verdrietige uitwerksels hebben op eene zoo edelaardige juffer.

Juffrouw Letje. O mijnheer Blankaart, hoe bedroefd was mijne vriendin! en mag ik u vragen, hoe kon zulk een goed man, op een naamloos lasterschrift, zoo maar toegaan? daar niet alleen mijne vriendin, maar ook de beste der vrouwen, daarin gehoord werden? want ik heb uw brief gezien. (Hij zwoeg stil; eindelijk zeide hij :) Omdat ik niet kon begrijpen, dat er zulke ondeugende menschen waren, die dat zoo maar zouden schrijven.

Mevrouw Buigzaam. Op de belediging, daarin mij aangedaan, zie ik met verachting; doch dat de lieve Burgerhart er om heeft moeten lijden, dit treft mij. Wie of toch dit schelmstukje gespeeld heeft? Maar daar is geen naam onder, zegt gij, mijnheer. De tijd ontdekt alles.

Juffrouw Burgerhart. Gij houdt u zoo stil, juffrouw Lotje; hebt gij mij dat kluchtje gebakken?

Juffrouw Lotje. (Zij begon te schreien.) Och! als dat waar is, dan mag ik lijden, dat mijnheer Blankaart mij bij oom Dirk aanklaagt, en dat ik nooit hier weër in huis mag komen; ik heb altijd juffrouw Buigzaam zoo geprezen; en u ook, en dat kun je vragen aan alle menschen, daar ik bij kom.

Ik. Lieve juffrouw Lotje, wij allen kennen uw goed hart. Juffrouw Saartje plaagt u maar: wij allen weten wel beter.

Mevrouw Buigzaam. Dat verzeker ik u ook, liefde.

De heer Blankaart. Wat zegt juffrouw Hartog van zulk een bedrog?

Juffrouw Hartog. Ik moei mij niet met zaken, die mij niet aangaan.

Juffrouw Burgerhart. Indien dat nu al zoo eens waar was, wat doet dit aan de vraag van den heer Blankaart. (Zij werd bleek.)

Juffrouw Hartog. Gij spreekt zoo duister, dat men een huis vol werk heeft om u te verstaan.

Juffrouw Burgerhart. Zoo het u duister is, ik kan wel duidelijker spreken.

Mevrouw Buigzaam. Mijnheer Blankaart, ik verzoek, volgens belofte, dien brief te mogen zien. Hij gaf den brief, zij zag hem aandachtig in, en zei:) de hand is een weinig veranderd, maar ik begrijp nu juffrouw Burgerhart ten volle. Eilieve, juffrouw Lotje! wiens hand is dat?

Juffrouw Lotje. Dat is juffrouw Hartogs hand.

Juffrouw Hartog. Die belediging is te groot! schaamt gij u niet, juffrouw Lotje, te oordeelen over iets, daar gij niets van weet?

Juffrouw Lotje. Wie, ik oordeel niet; ik zie, dat het uwe hand is. Ei, juffrouw Letje: ziet gij het ook eens, ik heb immers geen kousen voor mijne oogen; is dat Hartogs schrift niet?

Juffrouw Letje. Ja, dat is het; en eilieve, kijk dat cachetje, is dat niet gedrukt met het signetje, dat daar aan dat horloge hangt?

De heer Blankaart. Gij hebt schuld, juffrouw; deze zoete meisjes zouden dat niet zeggen, zoo zij 't niet wisten, en ik moet u zeggen, dat gij eene eeren faamroofster zijt, die niet verdient in een Christenland gedoogd te worden. Hoe, wat! mij op te zetten tegen eene brave vrouw en een braaf kind! gij moogt zoo geleerd zijn als Paus Jut, maar de duivell dit is een slecht stuk. Verstaat gij 't, madam?



Juffrouw Hartog. Bewijs eerst 't geen gij stelt, en vaar dan uit, lomp mensch!

Mevrouw Buigzaam. Gij, juffrouw, zijt het, die mij snoodelijk gelasterd en juffrouw Saartje in haar voogds ongunst gebracht hebt. Gij zijt een gevaarlijk mensch, en ik bedank de juffrouw met dit half jaar voor de inwoning.

Juffrouw Hartog. Zeer wel, maar ik zal liever morgen een huis verlaten, daar ik beleedigd word, zonder dat men er grond toe heeft. Ik zal mijn goed laten afhalen door de bedienden mijner vriendin, de freule van Kwastama. Uw geld, juffrouw Buigzaam, ligt gereed; 't is mij lief, dat ik gelegenheid krijg om te vertrekken: u zal 't echter schade doen.

Mevrouw Buigzaam. Dat geloof ik niet, omdat ik, door een vrij goede erfenis, mijn dierbare onafhankelijkheid weder krijg: en, hetgeen uwé mij sedert den laatsten betaaldag schuldig zijt, schenk ik u: 't komt op veertien dagen kostgeld nu niet aan: uw goed zal bezorgd worden.

Zij stond op en ging heen. Blankaart zat als een beeld van verwondering. Lotje hoorde nauwelijks, dat er van eene erfenis gesproken werd, of vloog op en kuste de waarde vrouw, haar duizend zegens wenschende, doch tevens vragende: waar zal Letje en ik nu belanden? want Saartje zal wel gauw trouwen met mijnheer Edeling, en ik gun het haar ook van harte, want zij is altoos zoo goed tegen mij, en ik leer zooveel van haar.

Ziedaar, broeder, van alles wat. De post vertrekt.

t.t.

HENDRIK EDELING.

**HONDERD-ACHT-EN-VEERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Willem Willis aan Mejuffrouw de weduwe Willis.

Teederbeminde Moeder!

Ik heb haar dan gezien, en ondervonden, hoeveel invloed eene overtuigende rede heeft op een plichtmatig hart! Mevrouw Buigzaam ontving mij. „Mijnheer Willis?” zei de lieve dame. (Ik boog.) „Welkom, hartelijk welkom! Ik heb zooveel goed van u gehoord, dat ik u met blijdschap in mijn huis zie.” (Zij schelde, en zei aan den knecht: zeg aan juffrouw Burgerhart, dat hier iemand is, die haar wenscht te spreken. Zij kwam spoedig; ik stond op: mijn hart sloeg gelijk met elke trede, die zij deed.)

Juffrouw Burgerhart. Welkom, lieve broër. Welkom, beste Willem! Hoe vaart uwe moeder, uwe zuster, uwe tante, gij, de heer Smit? Hoe varen alle de goede vrienden? (Zij gaf mij de hand; ik beefde; maar ik dacht aan uwe lessen en herstelde mij.)

Ik. Deze brieven zullen u alles vertellen; (den brief aan mevrouw Buigzaam overgevend.)

Juffrouw Burgerhart. (Zij riep dit aan den trap.) Letje, Letje, kom af; mijn broër Willem is gekomen; toe, je moet maar eens gauw zien, wie of mijn beste Willem is. (Juffrouw Letje kwam.)

Ik. Mejuffrouw, ik heb u het compliment te doen van mijne moeder en zuster; ik geloof, dat in den brief aan mevrouw er ook een voor u is, van beide.

Juffrouw Letje bedankte mij voor dit aangenaam

bericht. Lieve moeder, mag ik u eens wat zeggen? De goede heer Blankaart hoopt, dat die juffrouw mijne vrouw zal worden: hij prijst haar zeer. 't Is eene zeer fraaie dame, die mij hoogst zou bevallen, indien ik Burgerhart kon vergeten.

Mevrouw Buigzaam heeft het voorkomen van een engel, en de waardigheid eener Heilige. Me dunkt, dat, buiten uwe goedkeuring, niemands mij zooveel waardig kan zijn dan de hare. Gij zult eene boezemvriendin in haar vinden; en wie weet, welke stille tooneelen van onbekende, en dus onbenijde gelukzaligheden gij hier nog te zamen zult doorwandelen! U beider karakter, staat het mij vrij daarover te oordeelen, is voor elkander berekend.

De heer Edeling kwam in: ik ontroerd! Edeling, zei juffrouw Saartje, daar stel ik u nu mijn broër Willis voor: o, hij is zeker nog veel beter, dan ik u gezegd heb. De heer Edeling gaf mij de hand, verwelkomde mij, en betuigde, hoe aangenaam het hem zijn zoude, indien ik zijn gezelschap voor lief wilde nemen. Ik antwoordde beleefd.

Gij hebt zijn broeder, den advocaat, gezien? de familietrek is in beide; doch de heer Hendrik is een veel schooner man, dan zijn bevallige broeder. Men acht hem op 't eerste gezicht; men bemint den and'ren, vóór hij nog een woord spreekt. Hunne vriendschap is voorbeeldig. Zeker, juffrouw Letje is een engelachtig meisje; o, dat ik wijs ware! Doch met uwe hulp, zal ik mogelijk datgeen kiezen, wat best is voor mij, en mij niet kwellen om iets, dat buiten mijn bereik is.

De patroon is ten hoogste voldaan. Ik hebbe de eer, om u en mijne waarde tante en zuster te groeten, mij noemende

Uw gehoorzame en dankbare Zoon,

WILLEM WILLIS.

**HONDERD-NEGENEN-VEERTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Abraham Blankaart aan  
Mejuffrouw de weduwe Spilgoed.

Mevrouw, zeer waarde Vriendin!

Al waart gij nu, menschelijkerwijs gesproken, zoo heilig als een engel; (en dat, geloof ik voor mij, zijt gij ook maar); en al wierdt gij ook van zeventuizend legioenen van duivelen gelasterd, dan zoudt gij evenwel nog wel zekerlijk zooveel van den mensch hebben, als moeder Eva, vóór zij zoo leelijk bedrogen werd, had: kort gezegd, gij zoudt nog wel wat nieuwsgierig vallen, want vrouwtjes zijn toch niet anders. Ik loop, en draaf, en klungel daar zoo alle daag aan uw huis, puur alsof ik naar u vrijen kwam; maar dat is zoo niet: zulk eene fraaie dame kan in Abrahams pot niet. En 't is of ik nu maar te Amsterdam ben, om mijn tijd met manden uit te dragen: om fiolen te laten zorgen. Zoodat ik maar zeggen wil, dat ik alle dag aan uw huis kom, om met u eens alleen te spreken: maar ik heb zooveel te hooren, te kijken en te gapen, en zoo mijn spikkelatie met die drie nuffes van meisjes, die, de een voor, de andere na, in en uitkwispelen en kissebissen; en dan moet ik er de vreugd in maken, en er zoo eens wat meê dollen; en dan zit gij daar als de Roze van Saron in 't midden, sprekende, onderrichtende, goedkeurende, minzaam ziende. O mevrouw, ik wou, dat onze schilder Troost nog leefde, ik liet die groep schilderen om er mijn familiestuk van te maken, mits dat ik er ook in mocht, met Snap zoo bij me. En ziedaar! dan is de tijd om; en ik heb zelfs vergeten, dat ik om u te spreken gekomen ben.

't Is een regenachtige dag. Ik zei, wel, heeft Abra-

ham Blankaart er niet den hooi van om alweêr daareen te laveeren, en mijn tijd te vermallen met die meisjes? Ik zal thuisblijven, en schrijven 't geen ik toch aan mevrouw niet kan vertellen, en Sarot mag er niets van weten; 't is zulk een oolijk platjel

Dat die zuurkijk weg is, is goed: 't is een verdord gemeen stukje voor eene fatsoenlijke juffrouw; maar ik schrijf niet graag over slechte menschen; ik word dan maar nijdig en bedroefd.

Om dan mijne vertelling te beginnen; want nu weet gij nog zooveel als gisteren: zoodat ik maar alleen dit zeggen wou! Daar heb ik een bezoek gehad van den achter-achter-klein-achter-zoon van Marten Luthers ouden vriend, Casper Edeling, van Jan Edeling, en wij hebben te zaam over het geloof en de zoete meisjes, eens heldertjes gebakkeleid. Hij wachtte mij in mijne zijkamer. „Zoo, Marten-broêr,” zei ik, „welkom.” — „Uwe dienaar, mijnheer Blankaart;” en hij keek, of schoppenboer ook nog van zijne familie was; zoo, dacht ik, dat zijn de oude grillen. Ik zei dus, wel fraai buigende, dat ik toch beter ken, dan zoo een ouwe podragist: „Uw dienaar, mijnheer Edeling;” en ik gaf hem een fauteuil. Dus begon hij terwijl hij de glazen uitkeek. (Ik, niet lui, ging over 't horretje gluren; ja, zoo moet men met die wonderlijke menschen omgaan, of zij denken, dat de drommel hun niet wijs genoeg is.)

Edeling. Nu, daar is mijn zoon Hendrik dan verliefd op uwe pupil. Hij ziet er uit, of hij uit een belegerde stad komt, en mijmert, en zwijgt; en ik heb gister het eens op haren en snaren gezet, maar 't is of ik met mijn kop door den muur wil: en hij wist mij nog een hoope te zeggen: die eigenwijze jongens! Ik ben ook moeilijk op hem. — Gij zegt niets?

Ik. Wat heb ik met u en uw zoons gemor te doen? Ik zie niet, waarom ik iets zeggen zou. 't Raakt mij niet; en ik wil mij er niet meê bemoeien.

Hij. Wat! raakt het u niet? En dat de jonge knapen zoo met het geloof omspringen? Ei, zeker, zou ik mijn-

huis tot een Noachs-ark of een Remonstrantsche Kerk maken?

I k. Wel, hoe satan heb ik het? Heb je niet uitgeslapen? of maalt je de geest? Nog eens, wat bruit mij uw gekibbel met uw zoon?

H ij. Wel, hij wil juffrouw Burgerhart hebben, al is zij gereformeerd.

I k. Wel, ik wil haar niet geven in eene familie, die haar niet met liefde en achting ontvangt.

H ij. Hoe moet ik dan doen?

I k. Dat's u w zaak. Gij zijt vader. Uw gezag zal zeker met verstand gepaard gaan.

H ij. En daar is nu mijn zwager, de Pastoor Redelijk, die praat eveneens als gij, en zijne vrouw ook.

I k. Nu, als je mij niets anders te vertellen hebt, kon je de moeite wel gespaard hebben om bij mij te komen. Hoe ik over den godsdienst denk, weet gij. Wilt gij geene gereformeerde vrouw aan Hendrik geven, wat geef ik daarom?

H ij. Wel, waarom laten wij onze kinderen dan ieder in onze Kerk opbrengen, en hun geloof leeren bij catechizeermeesters van onze eigen Leer?

I k. Omdat wij — laat ik zwijgen! Hoor, Paulus is mijn man. Wat zegt die? Onderzoek de schriften. Dat klinkt u wat anders voor den snoet, dan zijn geloof te laten leeren. Weet je wat, Jan Edeling? daar is nog maar te veel paperij onder de Protestantsche Christenen. Wij razen en duiveljagen tegen den Antichrist, tegen den Gog en den Magog, tegen den Paus; en iedere Dominé wil Paus zijn in zijn Kerk, en iedere vader heilige vader in zijn huis zijn. Komaan! daar is uw zwager (ei, ik wist dat niet, is hij uw zwager?) Redelijk; wel, die vrome, wijze man, zegt gij zelf; dat net denkt als ik; zoodat, ik hoef mij dat niet te schamen. Hoor, jou geloof is een enkel toeval; want je hebt er machtig veel toe gedaan, heb je niet, om van Luthersche ouders geboren te willen worden? Wel, Jan Edeling, Jan Edeling, 't lijkt nergens naar: maar

dat gij uw braven zoon, als zoo een rechte Nero, niemands-vriend, van liefde kunt zien sterven, om een deugdzaam meisje — op mijn ziel (en ik sloeg op de tafel), uw geloof is 't rechte geloof niet!

Hij. Hoor, Abraham Blankaart, ik zou met al mijn hart u om het meisje voor mijn Heintje verzoeken, was zij van zijn geloof.

Ik. Wel, ik wed om een visje, dat zij van zijn geloof is.

Hij. Hoe? Wat? heeft zij dan haar Kerk verzaakt, en dat om een man?

Ik. Noch 't een, noch 't ander; en evenwel ik wed met u. Zie, zij zijn het immers daarin eens, en dat's wel een fundamenteel stuk van eenigheid, dat zij met elkander gelukkig kunnen zijn, en dat gij het hen maken kunt. (Hij gaf mij zoo een knorrigen meesmuil; en toen begon hij weer opnieuw te zagen, en van 't geloof, en van elk in zijn Kerk, dat mij 't bloed zoo al wat begon te kriebelen.)

Ik. Nu wil ik in mijn huis niet langer dat gegons verdragen. Gij zoudt beter doen, als gij eens een kapitteltje in Sint Jan las: die brave Apostel zal het u zoo ouwerwetsch zeggen, dat gij wel voelen zult, waar de wind vandaan komt. Maar ja, de Bijbel daar leest men niet in: dat klungelt en sjouwt met huispostillen en uitleggingen, die geen pijp tabak waard zijn; en Gods heilig, dierbaar woord, dat licht, met zilveren sloten, in het beste vertrek daar braspenningen te zweeten. (Hij lachte.)

Hij. Daar is mijn hand, Brammetje; jij bent toch een man, die mij lijkt. Ik moet nu mijn heele les leeren. Hoe moet ik dan met mijn jongens leven? want ik heb nog nergens zoo een suppliant in de wijde wereld.

Ik. Wel, als ik zulke jongens had, en zij hadden liefde voor brave meisjes van de Protestantsche Kerk, en zij verzochten mij, om haar te mogen hebben, wel, dan zou ik zeggen: ziet, kinderen, dat staat mij bestig

aan. Ik zal zien, dat ik elk zijn vrijster bezorg, en je allebei in goeden doen stellen, om wat te beginnen; en dan zou ik met mijne jongens eens op 't goed succes drinken, en door mijn gang loopen tierelieren, alsof ik zelf nog maar twintig jaar waar. Hoor, Jan Edeling, dan zult gij vreugd en genoegten hebben, en je kunt voor je dood nog wel grootvader van een kleine kabouter of acht wezen.

Hij. Gij hebt gelijk! Ik verzoek u dan om het huwelijk; en als ik het zeg, meen ik het waarachtig. 't Zal mij tot eer zijn, juffrouw Burgerhart mijne dochter te mogen noemen. Zal hij ze hebben?

Ik. Met al mijn hart; en ik hoop, dat, zoo uw andre zoon ook maar een braaf, deugdzaam meisje kiest, dat gij dan ook even redelijk zult zijn.

Hij. Zie, Bram, zoo ben ik nu ook weêr, als ik iets doe, doe ik het terdeeg; ik hou niet van dat krummelwerkje. Hoor, als ik over den hond kan, kan ik ook over den staart. Als Cornelis het wel maakt, en hij een ordentlijk meisje wil, gierigheid, daaraan heb ik mij nooit bezondigd; ik wil maar baas zijn, en gelijk hebben.

Ik. En juist daarom hebt gij geen oogvol recht op iemands hart; alles, wat men, als men van u afhangt, doen kan, is hang voor u te zijn.

Hij. Gij hebt waarlijk gelijk: maar ik zal zien, dat ik dien ouden Adam er uitramei.

Ik. Dan zult gij de beste man van de wereld zijn; en mijn meisje zal geen der minste zijn, die u 't leven aangenaam zal maken. Nu zult gij eerst gaan onder vinden, hoe gelukkig men is, als men de beminde vader is van brave kinderen.

Hij. Ik heb meer voor mijne kinderen gedaan, dan duizend vaders doen; ik heb nacht en dag gewerkt voor hen, ik gaf altijd in de ruimte....

Ik. (Hem in de rede vallende.) En met dit al, gij zijt wel gehoorzaamd, wel geëerbiedigd, maar ik vrees, dat uwe eigen kinderen u niet beminnen, zooals zij u zouden bemind hebben, als gij wat minder



van het meesterachtige, en wat meer van het vaderlijke getoond hadt.

Na nog wat pratens, ging Marten-neef heen, zoo welgehumeurd en zoo zacht, als hij zeker nog nooit, sedert hij alleen gaan kon, geweest was. Waarlijk, 't is een goed, eerlijk, allerbest man; maar omtrent zijne vrouw en kinderen was hij, en dat alleen uit grilligheid, een rechte bullebak.

Dat zit daar heel gek, en wel dubbel gek met tante. Dat Jan Rap heeft haar tot op 't gebeente uitgemergeld. Maar mijne kleuter spreekt zoo ten goede, en verzoekt zelfs om uit haar geld tante wat te ondersteunen, dat het een lust is om te zien. Ik ben daar eens bij die beste, vrome Stijntje geweest (ja, ik leef onder en boven den grond!) en ben met haar overeengekomen, dat zij tante in huis zal nemen, en onder haar bestuur, wat je het? en dat ik het met haar wèl maken zou. Maar ik wil dat voor het ouwe wijf niet weten; wel, wat hoeft dat? Die allerliefste vrome ziel zal mijn Saartje eens bezoeken, zoo een zin heeft zij in 't meisje.

En nu moet ik u eens aanspreken, want gij zijt het vrouwtje van Thecoa, uit den Bijbel. Ik wilde u eens vragen, of juffrouw Letje t'avond of morgen niet eene goede vrouw voor Willis zijn zoude? of zijn er al kapers op de kust? Het meisje komt mij zoo wel voor, en ik zie heel wel, dat zij ook bij u twee witte voetjes heeft: en mijne Saar houdt zoo krachtig veel van haar! Nu, denk er eens aan: ik zou dat graag zien. Haar broêr heb ik gekend als het oolijkste saletrekeltje, dat er op Gods aardbodem was, maar hij wordt een heel ander mensch; ik ben ook zijn vriend; doch Edeling, die mij zegt, dat hij het beste hart van de wereld heeft, en zoo goedaardig is als een kind, heeft voor, hem een beter bestaan te bezorgen. — Ja, ik wilde wel wat zeggen, maar het wil er niet uit; evenwel, het deed mij zoo goed, toen ik het hoorde, dat mijne oogen overliepen! Ik kan 't niet zwijgen. Hij is het, die aan Edeling uwe verlegenheid,

door een schatrijken schacheraar u veroorzaakt, ver-  
trouwde, er bijvoegende: „mijnheer, ik heb geen geld,  
anders zou ik of Letje het al afgemaakt hebben; maar  
zeg het de brave vrouw nooit, dat ik het ben, die u  
dit zeide:” en hij sprak van u, alsof gij zijne moeder  
waart. Moet zoo een jongen goede gronden hebben?  
Moet hij niet beloond worden? Wat zegt gij? Nu schei  
ik uit, en ben

Uw oprechtste Vriend,

ABRAHAM BLANKAART.

\* \* \*

### HONDERD-VIJFTIGSTE BRIEF.

De heer R. aan den heer G.

Breeder Lichtmis!

Razend, woedend, helsch kwaadaardig over mijne  
mislukte onderneming! In mijne eigen strikken gevan-  
gen! Maar wie kon denken dat er een burgermeisje  
in de wereld was, die een man, zooals ik ben, tegen-  
stand zou bieden? Wat moet ik denken; zou er waar-  
achtig zoo iets zijn, dat deugd genaamd wordt? Ei  
wissewasjes! Kinderlijke vooroordeelen; dat is 't al,  
en anders is 't niets. Nooit heb ik mij zoo misrekend!  
En niets dan schrik kan mij haar bezorgd hebben.  
Ziedaar! daar raken de harddravers met een poot of  
drie in een der leidfels, die ik bevolen had op te  
strikken, om toch gereed te zijn, zoodra zij besloot mij  
te volgen. Er was niemand op de plaats dan de tuin-  
vent. Ik moest helpen, of mijne beste paarden ver-  
liezen. Ik sluit de schoone meid in de kamer, ver-  
zekerd, dat zij mijne gevangene moest blijven. En  
in dien tijd, dat ik in den stal ben is zij 't ontsnapt.

't Is mij volstrekt onbegrijpelijk, want er was niemand op de plaats, dan de kerel en ik. Ik kom weêr, doe de deur open; vind haar niet, sta als een driedubbele gek, loop het huis uit, raas, stampvoet, vlieg bij Krijn in huis: alles vergeefs; loop naar 't hek; ja, 't hek was open, en ik begreep, dat het mij niet geraden was, haar na te zetten. Waar zij beland is, weet de drommel; doch het scheen mij hoognoodig om vroeg in den morgen weg te rijden; ik ging naar Utrecht, en vandaar op Arnhem; thans ben ik op Pruisischen bodem, en laat mij licht Hofraad maken; 't kan te pas komen. Hoort gij niets? Alles zou ik nog vergeten kunnen, maar ik bemin haar tot mijn straf. Dit maakt mij dol op mijzelven, en met dit al, het is niet anders.

Als gij niets beters te doen hebt, kom dan bij mij, en breng Philips mede, opdat ik tenminste een paar guiten heb, op wie ik al het onweêr mijner gehoonde en van liefde gemartelde ziel vrijelijk mag uitgieten.

t.t.

R.

\* \*  
\*

## HONDERDE-EEN-EN-VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Willis aan den  
heer Abraham Blankaart.

Mijnheer, zeer ge-ëerde Vriend!

Daar is ééne periode in uwen zeer heuschen brief, die ik gevoegelijkst met de pen kan beantwoorden: zij raakt mij in eigen persoon. Indien ik nu nog neiging had om te hertrouwen, dan kan ik u verzeke- ren, dat mij uwe genegenheid boven die van alle mannen zou behagen. Ik ken u in al uwe waarde;

ik roem op uwe vriendschap; mijn zoon Willem be-  
 mint u, of gij zijn vader waart, en hetgeen gij voor  
 hem nog meent te doen, brengt mij onder de grootste  
 verplichting aan u. Maar ik heb geen schaduw van  
 genegenheid voor een tweede huwelijk. Het komt mij  
 voor, dat voor eene vrouw van vijftig jaar, die moeder  
 is van huwbare kinderen, de tijd der minne voorbij  
 is, en ik geloof dit op zeer goede gronden, immers die  
 bij mij al het behoorlijk gewicht hebben, om u op het  
 allervriendelijkst te bedanken.

Laten wij dan voortaan als vrienden omgaan, en  
 neem mij deze openhartige belijdenis ten goede. Mijne  
 dochter zal met den heer Smit trouwen, zoodra hij  
 eene standplaats heeft; mijn zoon, hoop ik, dat wijs  
 genoeg zijn zal, om gelukkig te worden met haar,  
 die in staat zijn zal hem gelukkig te maken. Dan meen  
 ik mij geheel af te zonderen van gezelschappen, die  
 ik nu om mijne kinderen zie en zien moet. Is mijn  
 goed dan toereikend, dan hoop ik op een stil, aan-  
 genaam buitentje mij dagelijks voor te bereiden voor  
 een beter leven. Mocht het zijn in 't gezelschap der  
 uitmuntende vrouw, die ik zoo hoog schat, en voor  
 wie mijn hart vriendschap voelt, wat had ik dan meer  
 te wenschen?

God beware u nog lange, om door u het menschdom  
 te zegenen! om alles gelukkig te maken, wat gij in  
 den ruimen kring uwer uitgebreide menschlievend-  
 heid bevat! Wees de vriend, de vader van mijn lieven  
 Willem, die mij nog nimmer in eenig opzicht reden  
 tot misnoegen, maar altoos tot vreugde gaf, en geloof  
 dat ik ben,

Uw hoogachtende en verplichtste Vriendin,

SOPHIA VAN ZON,  
 Weduwe GERRIT WILLIS.

\* \*  
 \*

**HONDERD-TWEE-EN-VIJFTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Hendrik Edeling aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Mijne teederbeminde!

Uwe herstelling heeft mij mijne gezondheid wedergegeven! Nu lacht de hoop mij aan. Ik ben u meerder dan een vriend: het accès, 't welk mijn vader bij uwen voogd gevraagd en gunstig verkregen heeft, hebt gij insgelijks goedgekeurd. Al onze vrienden juichen in mijne keuze, allen spreken zij bij u in mijn voordeel. Vergeef aan de grootheid mijner liefde mijn ongeduld. Ach! mijne Burgerhart! zou ik u beminnen, zou ik uwe waarde kennen, indien ik met meer koelheid mijn gelukkigen dag kon tegemoet zien? Wat, mijne liefde, doet u aarzelen? Zoo ik een eerlijk man ben (en daarvoor erkent gij mij), dan kunt gij u immers gerust in mijne macht begeven? Eene macht, die niets anders bedoelt of kan bedoelen, dan u te beveiligen voor zoovele gevaren, als u op deze wereld kunnen omringen. Verre zij het van mij, te denken, dat ik volmaakt genoeg ben om u altoos en ten allen tijde zoo gelukkig te maken, als gij verdient te zijn; maar hierop kunt gij u verlaten, dat ik geen van die lastige gebreken heb, die een kiesche vrouw den echt lastig maken. Ik ben nu zes-en-twintig jaar, ik heb tijd gehad om te denken aan de gewichtigste van alle verbintenissen — aan het huwelijk: mijn hart zeide mij altoos dat het voor mij of een paradijs, of een jammerpoel zijn zoude verrukkelijk of ondragelijk. Ik heb nooit omgang gehad dan met brave meisjes, ik heb altoos de sexe met achtung beschouwd maar ik heb nooit eene juffer ontmoet, die ik genoeg onderscheiden kon, om met haar anders dan als een vriend om te gaan.

Gij, mijne waardste zijt het, die mij de liefde hebt leeren kennen! Eén opslag uwer oogen drong tot in het binnenste van mijn hart; en ik voelde, dat ik vatbaar was voor aandoeningen, die bij mij in hare eigen bekleedsels lagen ingewikkeld. 't Was of mijn wezen zich uitbreidde; alles gaf mij zekere waarde, die ik nooit had opgemerkt. Indien ik, om wat reden ook, mijne liefde voor u had moeten tegengaan dan zeker zouden rede en godsdienst mij buitengemeene ondersteuning hebben moeten verleenen, — en mogelijk zou mijne ziel onder den strijd zijn bezweken. Ik spreek oprecht; ik acht u te hoog om u te vleien. Gij zijt zoowel mijne achtenswaardige vriendin, als de bekoorster mijner zinnen. Hoe kon ik, in zulk eene jeugd, die zoo levendig was als het licht, bij een vernuft, dat altoos uitschitterde, bij zooveel trek tot publieke vermaken, toch zooveel gezond oordeel, zooveel neiging tot waren ernst, zooveel allerzuiverste deugd gewacht hebben? Hoe kon ik mij vleien, dat zulk een levendig meisje mij ooit met onderscheiding zien zou? Alles overtreft mijne wenschen. O mijn engel! „En ben ik het, die u 't liefst in de wereld is? Wenscht gij mij gelukkig te maken?” Waarom stelt gij mijn dag nog zoo verre? Gij wildet mij iets zeggen; gij zeldet mij niets. Gij hield mijn hand in de uwe; uwe tranen vloeiden, ik ontroerde; ik bad, ik smeekte! Och, gij kost het mij niet zeggen. Wat, mijne liefde, kunt gij mij, uwen vriend, uw eigen Edeling, niet zeggen? Ach, wist gij, hoe dit denkbeeld mij bedroeft! Hebt gij verdriet, dat gij voor mij verbergt? Stort uw hart voor mij uit. Uw Edeling heeft geen stug karakter. Mijne ziel lijdt met den ongelukkige, totdat ik hem geholpen heb. Ik zoek geene mannelijke meerderheid in ongevoelig te zijn voor de zachte kwellingen, die men niemand dan eenen vriend toebetrouwt. Meldt mij hetgeen u bedroeft, indien gij mij toonen wilt, dat gij mij bemint, en dat gij geen berouw hebt van dit gezegd te hebben.

Mijn lieve broeder is aangekomen. Hij verlangt

sterk om haar te zien, die ik boven alles bemin. Ik vleie mij, dat hij u zal behagen; zijn hart is nog beter, dan zijn bevallig voorkomen. Hij is mijn boezemvriend; aan hem heb ik alles toebetrouwd. Morgen zal ik hem u aanbieden; dan hoop ik u mondeling te zeggen, hoezeer ik u bemin (neen! dat is onuitsprekelijk!) Uwe

U met teederheid beminnende en hoogachtende

HENDRIK EDELING.

\* \*  
\*

#### HONDERD-DRIE-EN-VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Sara Burgerhart aan  
den heer Hendrik Edeling.

Mijn waarde Edeling!

Berouw hebben, omdat ik, met welberadenheid en op de inspraak van mijn hart, u gezegd heb, dat ik u bemin! Zijt gij vatbaar voor zulke ongerijmdheden? Neen, mijn beste, ik beschouw u in een waar licht; gij zijt beminnelijk, maar gij zijt ook groot; gij zijt een man, zooals ik mij altoos het ideaal heb voorgesteld; en iemand, wiens verdiensten gelijkstonden met de uwe, doch die geheel buiten uwe toon vielen, zou ik nimmer voor een vriend en leidsman op den levensweg gekozen hebben. Indien ik gelukkig kan worden in het huwelijk, dan moet het zijn met een man van uw bedaard, ernstig en tevens minzaam karakter. Ik begreep wel, dat ik het meisje niet was, die plechtig zou kunnen beloven, mijnen wettigen man te eeren en te vreezen, indien mijn wettige man een onzer opgepronkte slechthoofden was; een onzer

snoevertjes die zich wel heel veel op hunne waardigheid boven die der vrouwen lieten voorstaan. Daar was voor mij niet aan te denken, omdat ik zelfs geen gekskap zoude willen misleiden, en heilig voornam, nooit iets te beloven, 't geen ik wel zag, dat buiten mijn bereik was. Ik vreesde, dat niets mij de uitvoering van dezen mijnen plicht zoude kunnen mogelijk maken, dan de bewustheid, dat mijn man wijzer en beter was, dan ik nu nog ben. Het is eene zeer ongevallige schilderij, waarin de vrouw niet alleen grooter en forscher is, maar ook waarlijk meer verstand heeft, dan haar heer en meester. Het vrouwelijk karakter is zoo onderscheiden van het mannelijke, als eene schoone vrouw van een schoon man. Ik dacht al verder: (waarom zou ik voor u iets verbergen, dat gij nu wel weten moogt?) zal ik het kunnen verantwoorden, als ik een man, die geene meerderheid van verstand boven mij heeft, aan 't hoofd plaats van een klein huisgezin, om het wèl op te voeden? een man, dien ik waarlijk nog wel zelve een praeceptor zou hebben mogen geven, dewijl ik zelve niet genoeg wist om hem wijzer te maken.

Mijne besluiteloosheid, zooals mijne moederlijke vriendin dit noemt, ontstaat dus niet uit bezwarenissen aan uwen kant; neen, mijn vriend, gij zult altoos die edelmoedige neiging tot weldoen, die beredeneerde zucht tot hetgeen recht is, behouden, die den grondslag uws karakters uitmaken. Een brave zoon belooft een goed man. Ik geloof zeer zeker, dat gij uw onbetwistbaar gezag als man nooit zult gebruiken, dan ten beste eener vrouw, die al haar geluk, al hare veiligheid aan u toebetrouwt: die u uit achting, zoowel als uit voorkeuze, tot echtgenoot verkiest, zonder dat uw rijkdom bij haar in 't allerminste in aanmerking komt.

Wat dan, vraagt gij mij met eene bekommerde liefde, die mij doet zien, hoezeer gij verlangt de mijne te zijn?.... Och, mijn waarde Edeling, ik ben zeer onvoorzichtig geweest.... Laat mij den tijd om u te



overtuigen, dat ik genezen ben van mijne al te groote neiging voor uithuizige vermaken; dat de kring is afgeloopen; dat ik moeds genoeg heb om mijzelve van zeer vele dwaasheden te verbeteren, vóór ik nog, eenig en alleen om mij naar u te schicken, daarvan s c h i j n e af te zien.

Er ligt mij iets op 't hart!... Kan ik u dit zeggen?... Maar ik loop mogelijk gevaar om u dan minder dierbaar te worden!... Ik wil u echter niets verbergen. Kon ik maar besluiten om het u mede te deelen!... O die snoode R.! Kan ik, zonder afgrijzen, aan zulk een deugeniet nog denken? Moet ik mijzelve niet veroordeelen, als ik nadenk, dat mijne onbedachtzaamheid hem stout genoeg maakte om mij zoo verregaande te beleedigen? Hij, die mij zal oordeelen, weet, dat ik, met de zorgeloosheid van een kind, dat het kwade niet vreest omdat het dit niet kent, in dezen ongevalligen staat ben. Ongevallige staat! zeker, het is zoo. Want is mijn droevig berouw over 't gebeurde, hoe onschuldig ik ook ben, niet een bewijs, dat ik niet zoo gehandeld heb, als ik had behooren te handelen? En zal een Edeling eene vrouw krijgen, die zich voor den schijn des kwaads niet heeft weten te wachten? Dring me dus niet.... Eerst moet gij alles weten; eerst moet ik toonen, dat mijne betuigingen de gevolgen zijn mijner eigen rede; vóór dit zoo is, kan ik uwe vrouw niet worden. Toen ik dezen begon, hoopte ik in staat te zijn, u alles te schrijven: de moed ontvalt mij: mogelijk zal het mondeling beter gaan! Ik ben, met liefde en achting,

Uwe Vriendin,

**SARA BURGERHART.**

\* \* \*

## HONDERD-VIEREN-VIJFTIGSTE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Mijne zielsbeminde Burgerhart!

Spaar u zelve de ontroering, die een verhaal zoude verzellen, dat gij mij doen wilt! Ik weet alles; ik heb uw verhaal gelezen; en dit zelfs (zooals zeer natuurlijk was), moest mijne achting, zoowel als mijne liefde, voor u vermeerderen.

Och, mijne beste, ik was aan uw huis, toen het geval voorviel: ik heb alles geleden, wat liefde, vrees, droefheid, gramschap, een hart, dat bemint, immer kunnen doen lijden! Nooit, mijne liefde, zou ik u gezegd hebben, dat alles mij bekend was; ik zoude uwe kieschheid zoo gaarne geëerbiedigd hebben, wèl overtuigd, dat men u niet moest toerekenen hetgeen een snoode lichtmis durfde ondernemen. Evenwel, nu gij wilt, dat ik het weten zoude, kon ik u niet onkundig laten van iets, dat u onbekend was. Ik weet alles, mijne liefde; maar bedroef mij niet, door mij te verdenken van eene onbillijkheid, die ik mij zelven nooit zoude kunnen vergeven! Om uwentwil, mijne waardste, maken wij een diep geheim van 't gebeurde: niemand dan mevrouw, juffrouw Letje, ik en Frits weten er iets van, en ik geloof, dat gij de wetten der vriendschap niet overtreedt, indien gij uwe vriendin Willis zelfs daarvan onkundig laat. Om uwentwil, mijn hartje, ik herhaal het, niet om mij, ik versmaad de zotte vooroordeelen van allerlei slag van gepeupel, waar het ook geplaatst is: ik zou roemen in mijne keuze, al had ik u, met den degen in de hand, uit den arm dezès ondeugenden mans, verlost; maar de heer Blankaart zou, en dit verdient óók overweging,

zulk een schelmstuk niet ongestraft willen laten. En wat is er aan te doen? Geloof mij, niets ter wereld. Geven wij dus der kwaadsprekendheid geene stoffe tot hatelijke vertellingen, en vergeet, dat er ooit zoo een booswicht bestond.

Vertraag nu mijn gelukkigen dag niet langer! Ik ontvang u als het dierbaarst geschenk der Godheid. Maak hem gelukkig die is

Geheel uw eigen

H. EDELING.

HONDERD-VIJFEN-VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Anna Willis aan den eerwaardigen heer B. Smit.

Beste Vriend!

Eindelijk ben ik weêr te Amsterdam: onze reis was aangenaam. Willem kwam, met zijn patroons rijtuig, ons te Haarlem afhalen. Allen waren wij vergenoegd: waarom kost gij niet met ons gaan! Nu, plicht is de groote wet: wij wachten u met teeder verlangen.

Ik ging mijne vriendin verrassen: onze ontmoeting was teeder; nooit beminde ik haar zoozeer als nu! Zij is ziek geweest: erg, vrees ik; want zij is waarlijk afgenomen, en niet zoo vroolijk als voortijds. Edeling is een vorst onder de zonen des stofs; Letje een engelachtig meisje; Saartjes dochter een goed, onnoozel, verplichtend mensch; maar mevrouw Buigzaam is boven mijne beschrijving! Edelheid van gestalte, keurlijkheid van teekening, zoo minzaam als een gezegende engel! Mijne moeder volgde mij een uur later. Twee

zusters, die elkander, uit vreemde gewesten, na lang afwezens ontmoeten, zoo was de begroeting dezer waardige vrouwen. — Nooit was ik meer overtuigd, dat er eene zeilsteenige zielenkracht is, dan nu. Ik geloof, dat hare vriendschap reeds zoo volkomen is, als zij ooit worden kan. De goede heer Blankaart zag, met zijne armen over elkander geslagen, deze begroeting. „Ziedaar, meisjes,” zei hij, „zulke sieraden der sexe moet gij ook zien te worden. Dit zijn edelen in de republiek der deugd;” en toetredende, omarmde hij haar beide, er bijvoegende: „welk man heeft ooit zoo veel uitmuntendheden omvat, als ik nu met mijne vriendinnen.” Mevrouw Buigzaam verzocht het gezelschap, nevens den heer Cornelis Edeling, Brunier en Willem, tegen den anderen avond op een eenvoudig soupetje, bij gelegenheid, dat haar lieve kind, zei zij, twintig jaar werd: allen namen zij dit aan, en beloofden de drie afwezigen bericht te geven van dit bezoek. De heer Blankaart bedankte voor de attentie, die men voor zijn meisje had, en beloofde, het zijne tot de vreugd te doen.

Des anderen-na-den-middags haalden de twee heeren Edeling mijne moeder en mij in hun eigen koets af, en vóór zessen was het heele gezelschap al bijeen. Saartje zag er zoo bevallig uit, en was zoo geheel haarzelve, dat men Edelings keuze moet goedkeuren, zoo men geen steen of blind is! Allen waren wij recht gestemd om ons met elkander te vermaken, om elkander plezier te doen. Tegen den avond verzocht mevrouw Buigzaam 't gezelschap in de tuinkamer, om met elkander te musiceeren. Ons gezelschap bestond uit elf personen: wij hadden drie clavieren, twee bassen, twee violen en twee dwarsfluiten. De Edelingen speelden heerlijk op 't clavier, Cornelis ook op de dwarsfluit en Hendrik op den bas. Mevrouw Buigzaam, mijne moeder en juffrouw Letje bespeelden beurtelings het clavier; mijn talent ligt dáár niet, noch ook juffrouw Lotjes, merkte ik: ik zong echter nog al tamelijk. Mevrouw Buigzaam is geboren voor de

muziek: zij voelt al wat zij speelt en zingt, en giet hare eigen aandoening in de zielen dergenen, die haar hooren, ook tevens over. Toen wij ons bereidden om aan tafel te gaan, plaatste de heer Hendrik zich nog eens voor het clavie: wij stonden stil, de heeren legden de instrumenten neder, en dus begon hij, met eene schoone mansstem, te zingen onder het spelen.

### A I R.

Wijs: Pour un peuple aimable & sensible.

Mijn Burgerhart! 'k ben opgetogen.  
 Hoe heb ik, den voorleden nacht,  
 Te schielijk voor mij omgevlogen,  
 In droomen voor u doorgebracht!  
 Ja, ik hoorde u spelen,  
 Ik zag u zitten aan 't clavie;  
 Uw melody kon mij mijn hart ontstelen;  
 'k Greep naar mijn lier,  
 'k Greep naar mijn lier. Tweemaal.

Maar ach! mijn hand begon te beven;  
 Mijn lier bleef hangen aan den wand;  
 Wat had ik niet wel willen geven,  
 Om uwe zachte teed're hand  
 Eens aan te raken!  
 'k Stak haar, schroomvallig, naar u uit;  
 Maar liefde zelf, mijn engel, deed mij maken  
 Dit stout besluit,  
 Dit stout besluit. Tweemaal.

Ach! denk, wat of mijn hart moet voelen,  
 Daar ook een ras vervlogen droom,  
 Die minnaars schenkt, 't geen zij bedoelen  
 Mijn hart vervult met teed'ren schroom!  
 In het somber duister,  
 Waarin de moed des minnaars groeit,  
 Voelt zich mijn tong als door een sterker kluister,  
 Nog meer geboeid,  
 Nog meer geboeid. Tweemaal.

Waarom heeft u natuur beschonken  
 Met zulk een veelbeduidend oog,  
 Is 't niet, om 't hart in min te ontvonken?  
 Hier is dit hart, het schat u hoog.  
 Is het u niet onwaardig?  
 Mijn Burgerhart, mijn zielsvriendin,  
 Hoe schoon zijt gij, hoe edelaardig!  
 ô Vreugd, 'k bemin!  
 ô Vreugd, 'k bemin! Tweemaal.

Dees dag zal ik steeds vroolijk roemen,  
 Waarop mijn zielvoogdes verjaart.  
 Haast zal ik haar de mijne noemen,  
 Daar echte liefde ons samenpaart.  
 'k Heb hierom gebeden,  
 Zoo ernstig, als ik immer bad.  
 'k Waardeer uw hart, ik eer' uw zeden,  
 Mijn beste schat,  
 Mijn beste schat. Tweemaal.

Mogt deze dag mijn heil volmaken;  
 Voor mij een dubb'le feestdag zijn!  
 Wie kan mijn keus, mijn wenschen wraken?  
 Dit sterk verlangen doet mij pijn.  
 Ik zal dit verwachten,  
 Al is nu nog de hoop gering.  
 ô Zieverrukkende gedachten,  
 Voor Edeling!  
 Voor Edeling! Tweemaal.

Wij luisterden nog, toen de uitmuntende man reeds was uitgescheiden. De heer Blankaart droogde zijne oogen af, drukte Edeling in zijne armen, en zei al stootend: „God geve u zooveel geluk, als gij verdient;” (en naar Saartje omziende, die op den boezem van mevrouw Buigzaam haar blozend aangezicht verbergde), „hier, mijn kind, geef ik u in tegenwoordigheid van dit eerlijk vrienden-gezelschap aan den besten der jongelingen; bemin en eer hem, zooals uw plicht eischt: en aan u, Edeling, geef ik dit lieve meisjel zorg voor haar, bewaar, gelei, leer en bestuur haar, zooals gij verplicht zijt; en vergeet nooit, dat ik Abra-

ham Blankaart u het grootste geschenk doe, dat gij immer krijgen kunt." Dit gezegd hebbende, week hij in den tuin onuitsprekelijk aangedaan, en toen hij weêr binnenkwam, zagen zijne oogen rood. Doch hij was waarlijk de vreugd van 't gezelschap. Saartje was zeer stil, en zoo minzaam tegen Edeling als de betamelijkheid toeliet; zijne oogen volgden alle hare bewegingen met een onbeschrijfelijk genoegen. Dit was zulk een alleraangenaamste avond, als ik immer doorbracht. Hoe dikwijls dacht ik om u, wenschte ik u bij mij! Het soupetje was al zoozeer onderscheiden van het Rotterdamsche, als 't Rotterdamsche gezelschap van dit. Alles was keurig, zindelijk, eenvoudig, en in eenen allergevalligsten smaak. De heer Blankaart was *maitre d'hotel*; geheel drukte, geheel goedhartigheid. Aan 't hoogereinde der tafel, zette de knecht, op zijne order, twee fauteuils, met een gewonen stoel tusschen beide. Hij leidde mijne moeder aan zijne rechter, en mevrouw Buigzaam aan zijne linkerhand, met eene bevallige, hem zoo alleen eigene houding, zeggende: „Hier plaats 'k mijne dames. „Waar is nu 't jonge goed? Hier; aanstaande man en vrouw, naast mevrouw Buigzaam. Mejuffrouw Willis!" mij naast mijne moeder plaatsendel „Toe, Cootje," zei Saartje, „naast juffrouw Willis, 't is nog eene oude vriendin van u;" (schalkachtig tegen mij lachende:) „kom, mijn lieve Letje," zeide de heer Blankaart, „kom mijn dochtertje, hier bij mijn vriend Willem, Mijnheer Edeling bij juffrouw Lotje, 't is ook een goed, lief hart, nietwaar, mijn meisje?" Ik herhaal het, nooit heb ik mij beter vermaakt. Cornelis Edeling is een Blankaart in zijn soort: een alleraangenaamste, geestige, echter verstandige jongen.

Mevrouw Buigzaam en mijne moeder waren geheel stille vergenoeging. Blankaart was zoo sterk aangedaan, als hij Saartje zoo minlijk met Edeling zag praten, dat hij zijne tranen moest weglachen. Hij deed haar, op het dessert, een fraai stel juweelen present, ten bewijs van zijne tevredenheid over haar

in alle opzichten. Zij stond op, kwam bij hem, viel hem om den hals, en kuste zijne goedaardige oogen: maar kon niet spreken, dan: och mijn lieve voogd! Edeling kwam ook bij hem, hem bedankende voor de vaderlijke zorg en liefde, die hij haar altoos betoond had; beval hen beide in zijne gunst, en kuste zijne hand.

Allen waren recht gelukkig. — Nog één trek uit zijn karakter! „Vrienden.” zei de wonderlijke man, „ik moet mijn geliefkoosd liedje nog eens zingen; weet gij (tegen mijne moeder) nog wel, wat dat is? Toen gij, met Gerrit Willis, de bruid waart, zong ik het ook; en ik wou, dat het inplaats van die malle bruiloftsdichten, overal gezongen wierd, daar wat te trouwen valt.”

„Luistert, jongelui, want het raakt u allemaal.” — Daarop begon hij, met zijne fraaie basstem, en eene houding, die alles naïf maakt, te zingen:

Toen onze Grietje, dat aardige dier,  
Was getrouwd met Jan Palier, enz.

Wij allen bedankten hem met een glaasje, en be-  
tuigden, dat dit ons ongemeen vermaakt had. „Ja,  
ja, vermaakt!” zei hij, „doe er maar naar! want de  
moraal is excellent.” Dit deed ons lachen. Wij stonden  
op; en ik geloof niet, dat er in geheel Amsterdam  
nog elf zulke gelukkige menschen op dien avond  
waren.

Mevrouw Buigzaam en mijne moeder voegden zich  
doorgaans bijeen, zeer vertrouwelijk sprekende, en  
dikwijls naar Letje ziende. — „Nu nog een eerlijk  
menuetje,” zei Blankaart, en zond Willem om zijne  
viool naar de tuinkamer. De heer Hendrik en zijne  
beminde hadden de eerste beurt: toen Letje met mijn  
broër; toen Cornelis; ik kan niet, weet gij: Lotje ook  
niet; die stoute jongen presenteerde zijne hand aan  
mevrouw Buigzaam. Zij dansten samen twee fraaie,  
statige menuetten, en toen verzocht zij, verder ver-  
schoond te zijn.



Toen moest Willem, ten pleziere van den heer Blankaart, nog een hornpipe dansen; hij deed het met glans, hoor ik: doch zeer warm zijnde, toen hij ophield, zag ik, dat Letje hem verzocht, zich toch vooral niet uit de kamer te begeven, of te drinken! Hij drukte haar de hand; mijne moeder glimlachte tegen het lieve meisje. Brunier deed alles meê; 't is een hupsche jongen.

't Werd laat, toen wij scheidden: mevrouw Buigzaam heeft beloofd, ons te komen bezoeken. Mijne moeder zegt, dat de dag van gisteren een der aangenaamste dagen haars levens was.

De brief moet weg. — Kom, zoo ras gij kunt bij haar, die is

Uwe

ANNA WILLIS.

## HONDERD-ZESEN-VIJFTIGSTE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Mijne teederbeminde!

Ik kan mijzelven het genoeg niet onthouden, u te schrijven in die droefgeestige uren, dat ik uw gezelschap moet missen. Ik weet, mijne liefde, dat de betamelijkheid mij de wet stellen moet; dat ik mijne zaken moet beijveren, en voldoen aan de onderscheiden plichten, die ik voor mij te doen vinde: ik kan u dus maar weinige uren daags zien. Al den tijd, dien ik kan uitsparen, gebruik ik echter om aan u te schrijven.

Gij hebt u dan met welberadenheid aan mij verbon-

den, en, schoon de gelukkige dag nog niet bepaald is, zoo hoop ik, dat hij nu haast zal aanbreken: iets waarom ik u vurig bid.

Mijn waarde vader, die mij geen woord gezegd heeft van zijn voornemen om u te komen zien, verhaalde mij onder het avondeten, dat hij bij u geweest was, om u veel zegen te wenschen met uwe verjaring. „Zie; Hendrik,” zei hij, „’t is een aardig meisje, maar ’t is of zij bang voor mij is. Zij was wel beleefd en vriendelijk, maar toch zoo niet als zij tegen haren voorgd (die er ook inkwam) zich gedraagt: en dat spijt mij, want ik meen het kind wèl te doen; jammer, duizend jammer! dat zij niet van ons geloof is.”

I k. Juffrouw Burgerhart zal, zoodra zij weet, dat gij vriendelijke gemeenschap niet voor kleinachtig in jonge menschen aanziet, u zeker zoo behandelen, als gij wenschen kunt.

H ij. Wel, dat’s al een raar compliment, Hendrik. Ben ik dan zoo een niemandsvriend, dat de jongelieden voor mij vreezen? dat zou mij spijten!

I k. Mijn waarde vader, trek er toch dit gevolg niet uit. Gij weet, hoe plichtmatig ik altoos omtrent u gehandeld heb! en den Hemel dank voor den braven vader, dien hij mij gaf.

H ij. Ja, ik zie zelf wel, dat ik zoo niet ben als uw oom Redelijk, of als Blankaart, maar dat is zoo mijn humeur. Nu, zal ’t haast lukken? Wanneer gaat het huwelijk aan?

I k. Zoodra wij een huis hebben, denk ik.

H ij. Wel, is dat de zwaarigheid? wacht, met je vrouw, de gelegenheid hier bij mij af: of wil zij niet bij zoo een knorrig man zoolang komen inwonen?

I k. Daar is geen woord over gesproken; maar ik ben wel verzekerd, dat mijne aanstaande vrouw over haar mans vader dus onheusch niet zal oordeelen; en ik bedank u bij voorraad allerhartelijkst voor deze aanbieding.

H ij. Waar is uw broeder Cornelis?

I k. Die eet bij den heer Blankaart.

Hij. Wel is 't waar! alle jongelui zijn even gaarne bij hem; maar 't is ook de beste, de braafste man van de wereld. Hij heeft mij ook al zoo eens aan 't oor geweest over uw broër.

Ik. Ja, mijne lieve vader! Keesje heeft, toen hij te Leiden studeerde, eene juffrouw leeren kennen, die hem boven alle behaagde; en dewijl de heer Blankaart die familie kent en roemt, zoo is 't niet vreemd, dat hij een woord voor mijn broër gesproken heeft: zij is niet rijk...

Hij. (Mij in de rede vallende.) Ben ik dan een gierige schrok? Heb ik ooit op geld gezien? Als 't anders wèl is, zal dat wel gaan; maar alweêr niet van mijn geloof, denk ik?

Ik. Dit weet ik met geen zekerheid: de heer Blankaart zal u alles wel berichten.

Hij. Nu, 't is nog zoo verre niet. Hij moet eerst wat praktijk hebben. Ik hoop, dat hij de zaak op het Oost-Indische Huis, voor mevrouw Buigzaam, maar wèl en spoedig zal afdoen: zoo hij zich ooit met slechte zaken bemoeit, ontfer ik hem; geen schelmen in mijne familie, zou ik hopen: dan nog liever gereformeerde meisjes tot schoondochters.

Ziedaar de kaart van 't land, mijne liefde, indien gij den braven man weder mocht ontmoeten. Hij zal u zeer liefhebben, maar het u nooit zeggen; hij zal u overhoopen met presenten, en zien of hij op u keef: beter hart dan het zijne is er niet.

Mijn broër praat zooveel van u als van zijn meisje, en houdt niet op van te zeggen, dat gij, uit alle meisjes, juist diegene zijt, die mij gelukkig kan maken.

Nu zal ik u verslag doen van mijn bezoek bij den warmoezier. Ik ging er dezen namiddag heen. De vrouw was bezig met groenten te wasschen, geholpen door een jongen knaap; de man was in den tuin.

Ik. Goeiendag, Aaltje-buur, hoe gaat het?

Zij. (Zeer verwonderd opkijkende.) Heel wel, mijnheer, maar ik ken u niet!

Ik. Gij kent evenwel, denk ik, eene jonge juffrouw,

die gij een dienst gedaan hebt, welke ik moet trachten te beloonen? Is dat uw zoon Pieter?

Zij. Ja, mijnheer, dat is Pieter; en dat is mijn man, die daar zoo druk bezig is.

Ik. Mijne goede vrouw, zoo 't u gelegen komt, wilde ik u wel eens spreken.

Zij. Als 't je blijft mijnheer. (Zij ging met mij onder een zwaren olmenboom op eene bank zitten, die wat van 't huis afstond.)

Ik. Vrouw, gij hebt, door die jonge juffrouw in huis te nemen en veilig in de stad te bezorgen; doch een dienst gedaan, die ik u niet kan beloonen; doch ik zal u echter mijne erkentenis bewijzen.

Zij. Wel, mijnheer! wel, mijnheer! dat is al dubbel en dubbel wel: die zoete juffrouw heeft mij vier gouden dukaten, en mijn zoon nog een gegeven: dat waarlijk veel te veel was. En wie, al was hij een Heiden of een Turk, zou zoo een allerlieft jong mensch niet in huis genomen hebben, in zoo een droevige omstandigheid? Wil ik u wat zeggen, mijnheer? al had ik geen rooie duit gekregen, ik zou 't even lief gedaan hebben; ik heb ook kinderen; en hoe blij zou ik zijn, als mijne kinderen in nood en verlegenheid brave menschen vonden! maar die ondeugende R. zal zijn loon wel krijgen.

Ik. Gij spreekt wèl; gij verdient achting. Maar zou ik dat lieve Klaartje ook niet eens kunnen zien? gij ziet, ik weet van de geheimen.

Zij. (Zij lachte.) Pieter, toe, ga eens even bij Krijn-baas, en vraag, of Klaartje hier niet eens kan komen; maar je moet niets van dezen heer zeggen. (Pieter ging op een draf, en in een kwartier kwam hij met Klaartje terug.)

Ik. Wel, dag schoon kind, ik moet u de groetenis doen van zekere jonge juffrouw, die zeer verlangt om u eens bij haar te zien.

Klaartje. Zoo, mijnheer; wel, ik zou gaarne eens gekomen zijn, maar ik durfde niet om mijn vader; die moet er niet achterkomen, of 't zou er bedroefd

uitzien. 't Heerschap jaagde hem heen, en wat zouden wij dan?

I k. Gij hebt gelijk. (Onderwijl was moeder haar man gaan roepen, die nu ook bij ons kwam; een ordentelijk man, dunkt mij.)

Z ij. Zie, mijnheer, ik heb vader zoo eens een woord gezeid, maar hem dunkt ook, dat wij wel zesdubbel beloond zijn.

H ij. Ja, dat denk ik, en zoo ik de zonde niet ontzag, ik zou zoo een deugeniet, zoo een verleider van jonge meisjes, kunnen kloppen, dat hij 't opstaan vergat: dat zou ik! (Hij zette zijn hoed in de oogen.)

I k. Hij en zijn soort verdienen niet beter; maar laten wij van wat anders praten: deze jonge vrienden zijn vrijster en vrijer?

P ieter. Ja, mijnheer, met God en met eere, en ik heb haar ook miserabel lief, ook Klaartje? (Klaartje kreeg een kleurtje en zweeg.)

I k. En waarom gaat het huwelijk niet voort?

K laartje. Dat geloof ik, mijnheer, ik heb maar tweehonderd guldens van moeders erf, en Albert-baas kan niet meê geven; de menschen hebben zeven kinderen, en men kan zonder geld niets beginnen.

I k. Wel, Albert-baas, als de jongelui nu in staat waren om zich te redden, zou het dan wèl zijn?

H ij. Dubbeld wel, want wij houwen maar ellendig veul van Klaartje; ook wijf?

I k. Wel, komaan. Zie naar eene gelegenheid uit, en als je op je slag bent, laat het mij dan weten; zie, 'hier is een beurs, daar genoeg in zal zijn om te beginnen: daar, moeder, doe jij uitdeeling, en geef er zooveel van als gij goedvindt: gij zijt allen hupsche menschen.

De vrouw was verstomd, de man keek of hij zei: „droom ik, of waak ik?” en Pieter omhelsde zijn meisje, uitschreeuwende: „nou ben je evel de mijne, nou word ik jou man;” en hij kuste haar of hij haar wilde opeten. „Nou,” zei hij, „ik ben op dien heer niet jaloersch, geef hem een zoen voor zijne goedig-

heid." Zij deed zoo, met eene ware eenvoudigheid, die mij aandeed. Na nog wat pratens, ging ik terug, en kwam maar juist van pas binnen.

Ik twijfel niet, mijne liefde, of gij zult tevreden zijn met mijne wijze van doen. O wat vindt men schoone karakter onder zulke gemeene lieden! Laten wij, zooveel wij kunnen, die toch wèl doen.

Nu zal mijn eerste bezoek bij uwe tante zijn. En dat lieve mensch, 't welk gisteren bij u was, moet ik nader leeren kennen. Dit is al Christelijke deugd! en hoewel 't gezond oordeel wel eens voor een weinigje te ver getrokken ijver schijnt te wijken, dit is niets, daar de meening zoo oprecht is, en het voordeel zoo uitgebreid zijn kan.

En nu, mijne liefde, bid ik u, dat gij uwen Edeling niet langer laat reikhalzen naar een geluk, dat hij zoo vurig wenscht, en dat hij met zoo weinig geduld kan afwachten. Mijne zielsbemind! gij hebt mijn koel, al te onverschillig karakter opgevijzeld tot dien graad, die mij alle mijne zedelijke en machinale verrichtingen met vuur, met deelneming, met vaardigheid en gemakkelijk doet uitoefenen. Liefde veradelt den mensch; zij leidt ons daar, waar wij, in al wat goed, wat groot, wat nuttig, wat heilzaam is, voor ons en anderen, komen moeten. 't Wordt middernacht; ik moet eindigen, om u niet ongehoorzaam te zijn. Wel dan, ik ga slapen. Rust zacht, mijne beste, en ontwaak onder de bescherming des Algoeden. Eeuwig ben ik,

Uwe

EDELING.

\* \* \*

**HONDERD-ZEVEN-EN-VIJFTIGSTE  
BRIEF.**

De heer Abraham Blankaart aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

Geëerde Vriendin!

Al heb ik nul op het request gekregen, daarom blij ik evenwel dezelfde. Hoe, wat? zoudt gij mij tegen uw zin nemen? Wel nog mooier! Neen, vriendin; ik heb u van harte gevraagd, doch het stond u vrij om mij af te wijzen: nu zal ik vast als een niets beduidend oud vrijer sterven. Want trouwen zal nu wel achterblijven.

Ik zal echter nog zooveel goeds in de wereld doen, als ik maar grijpen en vangen kan; want zoo maar het leven, dat God de Heer mij geeft, met geld winnen en boekhouden te verpierewaaien, dat was nooit te verantwoorden. Me dunkt, dat het er schraaltjes moet uitzien, als een Christenmensch in den oordeelsdag evel niets kan opnoemen, dat zoiets de pijn waard is, zooals onze meeste rijke luidjes toch doen. Neen, ik hoop te kunnen zeggen: „Heere! ik ben, en dat is niet te ontkennen, een zondig mensch; ik ben maar een oud vrijer; maar ik heb zoovele goeie menschen welgedaan, als ik maar beloopt kon; ik heb kwaden zoeken wijzer te maken; ik heb niemand ooit hard gevallen, en ik deed dit zoo alles omdat ik uw geboden liefhad, en uit dankbaarheid, omdat ik zoo gezegend op de wereld was:” zoodat ik wil maar alleen zeggen, dat gij, waarde vriendin, mij niet tegen uw zin moet nemen.

Ik ben dan eergisteren bij den heer Helmers geweest, zooals ik tegen u zei, dat ik doen zou. Hij woont daar als een klein prinsje, hoor! Ik dacht: kom! mijn blesje moet ook eens met baas uit; zie, 't beest is mij zoo

lief als mijn Snap, zooals het ook wel merken kan. Daar kwam ik als een heele sinjeur de plaats oprijden, maakte mijn paard aan een boom vast, en ging met Snap naar het huis.

I k. Uw dienaar, mijnheer Helmers! doet Abraham Blankaart u ook belet? maar mogelijk ben ik niet bij u bekend, en o n b e k e n d m a a k t o n b e m i n d.

H ij. In persoon ken ik u niet, mijnheer, maar in karakter wel; gij zijt hartelijk welkom; waaraan ben ik dit aangenaam bezoek verplicht?

I k. Dat kan ik u voor de vuist en met weinige woorden zeggen. Ik kom uit vrijen om uw vriends dochter Letje: — maar, kijk niet zoo op, niet voor mij.

H ij. Ik zal u met genoeggen hooren.

I k. Hebt gij den heer Willis gekend? Hij was niet gelukkig in zijne affaire.

H ij. Neen, maar ik heb een vriend gehad, die dit met hem, en even onverdiend, was: Letjes vader.

I k. Nu, althans, die man heeft eene vrouw en twee kinderen nagelaten; (en, toen zei ik zooveel goeds van u, dat ik het u niet zeggen mag.) Zijn zoon is mijn gunsteling, een braaf, ijverig jongeling, bij den heer \*\*\* op 't kantoor, die hem als een vader bemint. En nu kwam ik bij u om eens te hooren, of gij iets tegen een huwelijk tusschen deze kinderen zoudt hebben? Zijne moeder zal u, zoo gij het bewilligt, nader verzoek doen: want zij bemint Letje, en zou graag zien, dat haar Willem het meisje kreeg.

H ij. Heeft Letje u niets gezegd van zekeren brief?

I k. Geen woord. Zij weet ook niet, dat ik naar u toe ben. Zie, ik wilde eerst weten, hoe gij er over denkt. Gij zijt haar weldoener, zegt zij.

H ij. Mijnheer Blankaart, Letje (dat ondervind ik opnieuw) heeft een zeer goed, eerlijk karakter. Hare vriendschap met juffrouw Burgerhart, haar inwonen bij de brave weduwe, hebben haar in weinige maanden ongeloofelijk veel nuts gedaan. Ja, ik had een ander oogmerk met haar; doch ik zal haar mijne



weldaden niet ten koste van hare vrijheid en geluk toe-deelen. Indien zij mijn voorslag had kunnen aannemen, 't zou mij lief geweest zijn; maar, zoo zij liever den heer Willis heeft, mij is 't wel: ik moet u evenwel ook voor de vuist zeggen, dat Letje niet meer dan twintigduizend guldens bezit: zooveel als haar broeder, daar ik ook zeer wel over voldaan ben: en indien Willis nu niets heeft, dan zie ik er niet door.

I k. En ik heel well God heeft mij gezegend, en ik ben maar een oud vrijer, die kind noch kraai in de wereld heeft. Kom, Helmers! Letje heeft mij zooveel van u verhaald, dat ik mag veronderstellen, dat gij nog wel iets doen zult voor haar. Ik zal voor Willis ook wat doen. Ik had altijd gemeend, als ik niet trouwde, mijne pupil mijn goed te maken, met zoo wat legaten aan mijne oude bedienden; maar zij doet een rijk huwelijk, en ik zeg: zie, Abraham Blankaart, gij moet geen water in de zee dragen, mijn vriend. Nu moeten er anderen wel van varen. Och God! het moet hier immers alles blijven; en weldoen is de boodschap.

Hij. Gij doet mij aan, Blankaart. Geef mij uwe vriendschap: ik denk evenals gij.

I k. Met al mijn hart: nu, wat zegt gij?

Hij. Ik sta de verkeerung toe; ik bedank u voor de eer, die gij mij in dezen aandoet; ik zal toonen, dat ik uwe achting niet onwaardig ben, en laat voorts alles aan uwe bestiering over.

Vervolgens vertelde hij mij met aandoening, dat Letje, nog zeer jong zijnde (nu, zij is nog maar drie-en-twintig jaar), eene jeugdige liefde had opgeofferd aan haars vaders redelijk bevel; en dat zij ook hiervoor moest beloond worden. Hij zei mij, dat haar broër een goede jongen was, daar wel wat van zou te maken zijn, zoo hij in goede handen viel. Goed, zei ik, ik zal dat knaapje ook al in 't oog houden, en helpen waar ik kan en mag.

Na de plaats doorgewandeld en op zijn oud vaderlands afscheid genomen te hebben, sprong ik te paard,

en kwam, zoo in mij zelf tierelierende, en zoo vroolijk als een koning, met Snap de stad in, at spoedig, en ging dezen zitten schrijven. Ik ben met eerbied,

Uw hartvriend,

ABRAHAM BLANKAART.

\* \* \*

HONDERD-ACHTEN-VIJFTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw Stijntje Doorzicht aan  
Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Lieve Vriendin!

Ik had het genoeg om u, en nog eenige jonge harten aan het huis van de vriendinne Buigzaam te zien! Ik was bijna niet in staat om mijne inwendige vreugd te verbergen. — 't Was of ik in eene zedelijke school was, daar men jonge menschen de eerste treden leerde zetten op den waren weg. Toen ik thuis kwam, moest ik zoo betuigen voor den Heere: Nu weet ik, dat bij u geene aanneming des persoons is, maar dat ieder, in wat staat of rang, in wat kleeding (zoo die de betaamelijkheid maar niet kwetst), die de gerechtigheid liefheeft, u aangenaam is? Ja, ik voel zoo eene zielenliefde voor de vriendinne Buigzaam. In haar zie ik zoo Maria en Martha vereenigd. In Letje is een getrouw zaad gevallen: de Heere geve, dat het door de wereldsche beslommingen maar niet verstikken moge! Niet, hartje, dat men den kinderen van Jezus alle speelgoedje moet onthouden; maar 't moet binnen de palen van uitspannikjes zoo blijven. Och, zij laten het van zelf wel varen, als zij maagden, vrouwen en moeders in den Heere worden. En daar is dat zoetaardig Lotje,

die moet niet verstooten worden; zij is een kind in 't verstand, maar ook in allerlei boosheid. Ja, Stijntje, zei ik zoo in mijzelf, als ik haar zoo eenvoudig zag zitten breien, gij moet in onschuld dit kind gelijk worden, of gij kunt in 't Rijke Gods niet ingaan.

Maar, gij, mijne jonge vriendinne, hebt vijf talenten ontvangen, en de Heere gaf u de gewilligheid om die tot winst uit te zetten. O mijn hartje, gij kunt nog zooveel goeds doen. En uw bruidegom is een Timotheus, die de begeerlijkheden der jonkheid vliedt, in wien het oprecht geloof woont. O! zoo de lieve Johannes eens aan hem schreef, hij zou zeggen: ik schrijf u, jongeling, want gij hebt de wereld overwonnen. Ik spreke uit ondervinding. De godsdienstige Edeling is bij mij geweest, maar zooals hij zich omtrent uwe tante gedroeg, o vriendinne, dat was het werkend Christendom! uwe tante weende bitterlijk. Nu ziet gij wel, dat de Heere niet woont in 't water, noch in 't vuur, gelijk er in het oude verbond staat: dat is, niet in al dat getier en gebaar van dat zoogenaamde bekeeringswerk; maar dat God woont in een ootmoedig, gezuiverd, en hem geheel geheiligd hart; zoo is het ook met uwen bruidegom.

Ik ben niet onder de rijken dezer stad; maar ik heb overvloed voor mij, en kan nog wat mededeelen; en zoo uwe tante niets had, en bij mij de toevlucht nam ik zou haar gaarne van 't mijne geven. Maar nu gij en uw vriend rijk zijt in goederen, rijk in de genade, en dus ook rijk in goede werken, zou het in mij eene dwaze trotschheid zijn, geen gebruik te willen maken van 't geen uw beider liefderijke harten mij aanbieden: en nu kan ik mijne stille liefdadigheid blijven beoefenen.

Terwijl ik dezen zoo zat te schrijven, kwam de heer Blankaart in mijn huisje. Uwe tante was danig ongesteld. Hij bestrafte haar als Joannes de Dooper, en troostte haar als Joannes de lieveling des Heeren. Zij viel in de schuld, bekende dat zij u zeer onrechtvaardig behandeld en in gevaar

gebracht had om op den doolweg te raken. „Nu, zei hij, Santje, leer nu beter toezien; er zijn, zooals ik u duizendmaal zeide, heele ondeugende fielten onder dat fijne goedje. Jou duivel was gierigheid, kind, die moest uitgedreven worden; zooals de Schrift zegt, *gierigheid is de wortel van alle kwaad*. Zie, had gij nu van uw geld arme sukkels meêgedeeld, maar neen, er mocht geen duit af, zoo 't niet voor dat volk was. Nu 't schaadt je niet; zoo je jou nu nog maar bekeert, zal 't alles wel lukken: hoor, ouwe kennis, ik begrijp niet, hoe of je zoo in dien hoop verward geraakt zijt. Gij pleegt te wezen als alle andere deftige burgers; maar sedert dat je bekeerd ben, zit je te zuchten en te steenen, dat de Duivel in zijn vuist lacht, omdat je het bij onzen lieven Heer zoo wel niet hebt als bij hem. Denkt jij, dat onzen Hemelschen Vader, die uit liefde en met blijmoedigheid wil gediend zijn, het scheelt, of gij u als een grauwe munnik toetakelt, en er uitziet, of je uit het zottenhuis kwaamt? dat je dat kostelijk aangezicht wegmoffelt in een malle muts? Niet dat ik wil, dat gij u optooit als een kleuter; maar kleedt u zooals Stijntje; zoo een samaartje staat immers net en ordentelijk, en het kuifje zindelijk en zedig? Zij ziet er ook zoo blijmoedig uit, dat men niet hoeft te vragen, of zij zich in den dienst haars Gods wèl bevindt, en vroolijk leeft in den Heere. Nu, zalig zijn zij, die zich beteren. Uwe lieve, brave nicht heeft mij gebeden om u uit het hare te mogen onderhouden; en ik zou haar niet half zoo lief hebben, zoo zij niet zoowel kon goed doen, als vergeven. Zie, dat is ook een Christelijke plicht. En wij hebben allen nog zooveel te doen, eer wij waarlijk Christenen zijn, ik vooral, dat het ons niet voegt onvergefelijk te zijn. En jij en ik, Santje, mogen bij Stijntje nog wel een lesje halen.”

Vriend Blankaart, zei ik, ik vinde gedurig stoffe, om mij te vernederen voor den Heere; laten wij liever elkander leeren en opbouwen in het goede werk. De

Heere zelf moet ons leeren en zoo doet hij ook in het woord der waarheid. „Dat is recht,” zeide hij: „maar wij doen heel anders, wij verlaten de springader des levendigen waters, en houwen ons zelf gebroken bakken uit; zie, ik lees alle daag in Gods Woord, en houdt mij niet op met uitleggingen, die ik niet noodig heb om het te verstaan, voor zooverre het mij raakt als een Christenmensch, wil ik spreken. Wat kan mij 't schelen, of in zoo een tekst van den Gog en den Magog, of van Constantijn den Grooten gesproken wordt? Ik wil Bijbels, ik wil practicaal hooren preken. Daar liep ik voorleden Zondag zoo eens in de Meniste Kerk bij den Toren; er werd over de bekeering gepredikt: 't was zoo fraai, dat ik ging zitten, en luisterde als een vink. Wel, Stijntje, ik ben nu zuiver rechtzinnig, maar waarlijk, ik kon amen op alles zeggen; en ik zei het ook in mijzelf. Sticht dat niet beter, dan dat ik hoor zagen, en kauwen en klingelen over Aärons baard? en er dan nog toepassingen bij te krijgen, die spotvogels stof leveren, maar verstandige en vrome menschen met versmading overdenken? Toepassingen, die onze jonge Nazireërs wel achterweeg mogen laten zoo zij zielen willen winnen, en die mij danig ergeren, omdat zij mij doen lachen.”

Toen ging de vriend Blankaart heen, en ik zei in mij zelf: dit is een Israëliet, in wien geen bedrog is. En nu, hartje, moet ik u nog zegenende zegenen: God geve u een Jozua's besluit: wat ook anderen doen, wij en ons huis zullen den Heere dienen. — Groet uwen bruidegom, groet de vriendinne Buigzaam en de jonge vriendinnen, en neem mij in liefde aan. Ik ben,

Uw ware Vriendinne,

**STIJNTJE DOORZICHT.**

## HONDERD-NEGEN-EN-VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

Hoogst-geëerde Vriendin!

Nu kan ik mijn droevige dagen vergeten: ik ben gelukkig, gelukkig in mijzelve, in mijne vrienden, en eene der waardigste vrouwen vereert mij met hare allerbizonderste vriendschap als een der kostelijkste geschenken, die ik immer van de Voorzienigheid ontvangen heb. Zij geve, dat wij nog eenigen tijd hier te zamen mogen leven om ons meer voor te bereiden voor de groote standverwisseling, om onze jonge lieden nuttig te zijn, om alle menschen wel te doen.

Uwe liefde voor Letje doet haar zeer veel eer, maar zij is die waardig en zal die gedurig meer waardig worden. Zij bemint uw zoon, kent dus zijne waarde; dit geeft mij zeer voordeelige denkbeelden van haar verstand. Saartje had haar voorbereid, om hem met onderscheiding te beschouwen, en placht, half ernstig, half spottende, te zeggen: „mijn Willem geef ik aan niemand dan aan mijn Letje.” Ik heb met hem niets over haar gesproken; ik moet eerst zien, of uw zoons hart los genoeg is van zijne eerste beminde, om Letje met liefde te kunnen beschouwen. Indien dit zoo zij, dan is juffrouw Brunier alzoog geschikt om uwen zoon, als juffrouw Burgerhart om Edeling gelukkig te maken. Letje is minder levendig dan Saartje, heeft ook veel minder vernuft, maar een gezond oordeel en is met een zacht woord te leiden. Zij heeft geene heele sterke neigingen tot iets, wat ook; en zoo zij iets te doen heeft, zal zij dat eenparig volvoeren, zonder het om uitspanning neêr te leggen. Letjes karakter is eenparig goed, Saartjes is groot,

edel, wat romanesk; maar het kan zoo goed, zoo eenparig goed worden als Letjes. Beiden hebben den sterksten afkeer van het onbetamelijke, doch zij moeten in goede handen zijn om zoo goed te blijven als zij zijn, ja, om nog veel beter te worden.

Naarmate de trouwdag nadert, wordt Burgerhartje denkender: zij heeft wel eens vochtige oogen. Ik zal u een discours, met haar dezen avond gehouden, mededeelen.

I k. Zijt gij niet wel, liefde? gij zijt zoo stil, zoo statig, 't is of al de vreugd er uit is.

Zij. Ik ben zeer wel, en zeer vergenoegd, maar ik ben, 't is waar, wat peinsachtig. Hemell nog maar weinige dagen, en —

I k. (Haar invallende.) En gij zijt de vrouw van een onzer beste, beminnelijkste jongelieden; van een man, die u bemint als zijn eigen leven. Ontrust u dit vooruitzicht?

Zij. Ja en neen! ik weet het zelve niet: (zij omhelsde mij teederlijk) en u te moeten verlaten, nu ik alle oogenblikken uwe lessen zal noodig hebben, u, die ik onder alle vrouwen het meeste bemin en waardeer! och, ik kan, ik kan daar niet aan denken. Mocht ik onder uw oog den zorgelijken huwelijksheuvel opwandelen, dan zou ik meer moeds hebben. O! ik ken mijne zwakheden: ik vrees voor het vermogen, dat ik op het hart mijns Edelings heb; ik vrees, dat mijne scherts hem wel eens zal dringen om verkiezingen in te volgen, die ik nog geheel moet afleeren.

I k. Doet gij uzelve geen ongelijk? Zoudt gij u ooit van uw invloed op uwen man willen bedienen om u vrijheden te bezorgen, die gij zelve niet goedkeurt?

Zij. Zoolang ik denk, neen; maar ik vrees, dat ik niet altijd zoo denken zal! Eén lichtzinnig oogenblik! en wie is daarvoor beveiligd?

I k. Komaan, liefde, ik zal u eens eenen raad geven, dien ik u niet zoude geven, indien ik niet verzekerd ware, dat gij een edelmoedig karakter hebt. Eerst

nog: trouwt gij Edeling alleen uit liefde, uit een personeel behagen in hem, of omdat gij besluit, dat dit huwelijk voor u best is?

Zij. Ik trouw Edeling uit liefde, uit personeel behagen, uit overweging, dat dit zoo best is; en ik acht geen man in de wereld zoo hoog als hem. Met één woord, ik verkies mijn besten vriend tot mijnen man.

Ik. Deze bekentenis doet u eer aan! Daar dit nu alles zoo is, en daar gij overtuigd zijt, dat hij u met teederheid bemint, uwe waardij kent en erkent; daar gij zulke goede beginsels hebt; daar gij uzelve, zeer verstandig wantrouwt; waarvoor zijt gij dan bekomerd?

Zij. Voor hersenbeelden, die mijne eigen dwaasheid mij aan de hand geeft. Dan denk ik eens: zal zijne liefde duurzaam, zal zijne achting bestendig zijn? Zal ik den toegevenden vriend in den ernstigen echtgenoot behouden? Zullen onze humeuren wel genoeg harmonieeren? Zal hij geduld met mij hebben, als hij kan bevelen? Hoe zal die inwoning bij zijnen vader gaan? Ben ik een meisje, dat een redeloos ik wil het zoo, kan eerbiedigen? Zal ik kunnen dulden, dat mijn lieve, verstandige man begrauwd, of als een jongen behandeld wordt? Wat zal ik met zoo een vader aanvangen, die, met al zijne goede hoedanigheden, de liefde zijner eigene kinderen nooit heeft weten te winnen? Mijn humeur, weet gij, is moeielijk: maar weet gij, waartoe verdriet mij zou brengen? —

Ik. Jal gij zult of ziek worden en wegwijnen; of gij zult gemelijk en stout worden.

Zij. Sloof ik mij dan niet kostelijk uit? Met dit alles had ik niets te maken, zoo ik bij u bleef. Hoeveel zet ik op de huwelijkskaart? en wat trek ik, zoo het al ten beste loopt? Eene groote drukte, beslommering, en een huis vol zorg.

Ik. Gij vergeet iets, en dat is ook nog al zoo iets; veel of weinig, 't moet er toch bij opgenoemd.

Zij. En wat, zoo het u blijft?

Ik. Hoeveel gij ook, om uwe uitdrukking te ge-



bruiken, op de huwelijkskaart zet, gij doet winst. 't Is waar, gij wordt maar meesteres van zijn hart; gij komt maar onder de bescherming van uwen besten vriend. Evenwel, dit is nog zoo al iets, liefde.

Zij (Zij glimlachte.) Nu hebt gij mij aardig beet. Laat ik er u een kus voor geven.

Ik. In ernst, mijn Burgerhartje, zoo gij inderdaad (en daar ben ik voor mij zeer van verzekerd), den huwelijksweg inslaat met het zuiver voornemen om uwen plicht te doen, dan zult gij zoo gelukkig zijn met uwen man, als men aan deze zijde des grafs ooit worden kan. Gij verliest niets; al de winst is zoowel aan uwe, als aan zijne zijde, dewijl gij maar één belang hebt. Ik wil u niet verzekeren, dat alle uwe dagen schoone zomerdagen zijn zullen: er zijn vele, niet eens noemenswaardige voorvallen, die ongenoe- gen kunnen veroorzaken. Eene kleine ongesteldheid, eene onaangename ontmoeting, een weinig hoofdpijn, maken de redelijkste menschen wel eens wat luimig. Hiervoor is uw Edeling zoomin beveiligd als een ander; daarbij komt nog, dat hij zeer vele zaken heeft. Zoo ik nu iets op u vermag, gebruik in alle zulke beuzelingen uw verstand. Laat uw vernuft hem dan doen lachen! Kijk niet statig, als hij al te weinig met u schijnt op te hebben; dit brengt wel eens verwijtingen en groote verdrietelijkheden voort. Begrijp, dat, als iets moet besloten worden, uw man de beslissende stem heeft. Iedere vrouw, die een man van verstand en van een gevoelig hart trouwt, begrijpt, dat zij dit recht aan hem moet afstaan; doch zij zal bij de uitkomst zien, dat in deze ook alweêr haar plicht haar geluk is.

Zij. Ik bedank u voor uwen raad. Ik zal dien altoos in acht nemen. Beloof mij maar iets.

Ik. Wat, mijn kind, moet dat zijn?

Zij. Dat gij mij, zoodra gij ziet, dat ik niet wèl doe, mij dat herinnert; met één woord, waak over alle mijne schreden. Ik weet het, dat ik u eerlang zal

moeten verlaten. Ik kan mijne tranen niet weêrhouden, als ik denk, dat ik u alle daag niet zien zal, dat ik u niet ten gedurigen voorbeeld hebben zall en ik ben nog zoo jong... kom in eene vreemde familie. (Zij was zeer bedroefd.)

Ik. Mijn allerliefste meisje, alles, wat ik voor u doen kan, zai ik doen; ik zai mij het vertrouwen, dat gij in mij stelt, waardig maken. Iets moet ik u nog vragen: hoe meent gij uwe levenswijs in te richten?

Zij. Zóó, dat ik mij durf vleien met uwe, en met der waarde juffrouw Willis goedkeuring. Ik meen in mijn mans huis en in zijn gezelschap datgene te vinden, 't welk ik elders te vergeefs zocht — vreugd en genoegen. Ik meen mijn zalige moeders voorbeeld te volgen, de huishoudster zoowel als de vrouw, en, als ik kindertjes heb, geheel moeder te zijn. Ik meen geen saletten, geen speelpartijen te houden; maar mijn gezelschap zal bestaan uit de familie van mijn man, die van juffrouw Willis, van mijn lieven voogd en van nog iemand. Kunt gij raden van wie?

Ik. Mogelijk van de weduwe Buigzaam; wat weet ik het ook zoo netjes, liefde?

Zij. Ja, van u, o dierbaarste vriendin! Wij zullen kleine concertjes hebben; wij zullen, als 't ons in 't hoofd komt, eens een uurtje omberen; wij zullen zelden uitloopen, zoo er niet een heerlijk muziek, of een schoon treurspel te hooren is. Wij zullen naar vader Edelings buiten gaan, zoodra 't mogelijk is, en wij zullen God alle avonden danken voor gelukzaligheden, die wij genieten en aan anderen uitdeelen. Wij zullen lezen en onze handwerken beijveren, en de levensdag zal om zijn, eer wij er aan denken. Dan gaan wij, de eene wat vroeger, de andere wat later, weltevreden, van het levensfeest, naar de stille graven, en slapen, totdat de dag der eeuwigheid aanbreekt. Is het Young niet, die zich zoo uitdrukt?

Ik. God zegene uwe voornemens, en geve, dat wij ons, door een heilig leven, voorbereiden tot eenen staat, waartoe hij ons geschapen heeft, die der kennis

en des volmaakten geluks. Nu moet ik nog een ander woordje met u spreken. De heer Blankaart heeft mij verzocht om, schoon gij stil verkiest te trouwen, op den avond van uwe echtverbintenis, hetzelfde gezelschap te zien, als toen gij verjaardet. Ik denk, dat gij daar niets tegen hebt?

Zij. Niets. Schik dit alles zooals gij wilt.

Ik. De oude heer Edeling is er sterk voor om aan zijn eigen huis een groote partij te geven; maar ik heb aan uw bruidegom verzocht, dat dit acht dagen later mocht zijn. Dan kunt gij al dien tijd nog hier blijven met uw man, en dan dient de partij meteen voor eene welkomst in de familie en in uws vaders huis.

Zij. Maar acht dagen! o mij!

Ik. Ja, liefde, ik durfde niet meer bedingen; 't zou zijn, dat gij geene genegenheid voor uw mans familie hadt; en zulke opvattingen doen nimmer goede uitwerksels. Mijne eigen kamer zal zoo lang de uwe zijn: ik zal die van Hartog gebruiken.

Zij. Hoe zal ik uwe liefde en zorg beantwoorden?

Ik. Door te gelooven, dat ik u bemin als mijne dochter, en u van mijnen raad te bedienen.

Ziedaar, mejuffrouw, het gesprek. Hebben wij reden om een zeer goed huwelijk tegemoet te zien? Huishelijke bezigheden doen mij dus spoedig eindigen: ik had nog wat meer te melden: dit nu mondeling, zoo wij de gelegenheid maar hebben. Ik ben

Uwe hoogachtende Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,

Wed. P. SPILGOED.

## HONDERD-ZESTIGSTE BRIEF.

De heer Cornelis Edeling aan  
Mejuffrouw Adriana Nijverhart!

Mijn allerkostelijkste kostelijkheid!

Wat zegt gij nu van zoo een woord? En 't is nog niet half zoo mooi als ik het hebben wilde, als het dient om u te zeggen, dat gij mij alles in de wereld zijt.

Lach maar om mijne treurigheid! noem mij Ridder van de droevige figuur, omdat ik zoo druilloorende in de fourgon sprong, en u, al zuchtende, „nacht Jaantjelief,” een afscheidskusje gaf;

Raak ik eens aan het voogdiseeren,  
Gut, meisje, wordt ik maar uw man...  
Nu moet ik dit zoo wat passeeren:  
Maar, poesle Jaantje, wacht u dan!

Dan zal mijn haan eerst koning kraaien;  
Dan is 't met mij, je veux: ik wil.  
Dan zal het er verschrik'lijk waaien;  
En daarom hou u nu maar stil.

Foei! dus een armen hals te plagen!  
't Lijkt nergens na; 't is geen fatsoen.  
En 'k zou dit alles maar verdragen?  
Wel, dat mocht jou de drommel doen.

He? wat zeg je van zulk rijmen? van zulke dreigementen? Is 't geen kerels-werk? Nu, liefstetje, nu is die gemelijke vlaag uitgegist, en ik zal zien, met gezond menschenverstand te spreken, of (wilt gij) te schrijven.

De goede heer Blankaart, daar gij zoo smoorlijk op verliefd zijt, heeft mijn vader weten te bekouten om

een stouten jongen, die zoo maar op een meisje zonder geld, en dat nog wel op zijn eigen houtje, verlieven durfde, dit te vergeven, op zijne schuldbekentenis, en belofte, dat het nooit meer gebeuren zou. Ik denk, dat ik geen gevaar loop van deze belofte te verbreken, want zoo ik niet van liefde sterf om u, zou het toch zoo zijn, als gij er niet meer waart.

Mijn broër Hendrik (even of ik er nog zoo een paar voor 't breken had), nu, mijn broër Hendrik heeft zich zoo voor ons geweerd, dat papa wel zag, hoe eensgezind zijne zonen, ook in 't stuk der liefde zijn. En nu moet ik te bruiloft! ja, zeker, en dat zonder u, wel, dat ziet er plezierig voor mij uit. Daar zal ik dan alleen zitten kijken en gapen, terwijl Heintje en Saartje, Willis en Letje, de proponent Smit en juffrouw Willis, met elkander zitten te praten en te liefkozen. Zeg aan uwe lieve moeder, dat ik recht kwaadaardig op haar ben, omdat zij nu juist begrijpt om de anderdaagsche koorts te krijgen. Wel, anders zou ik je daar, als der Vuist van Thoren, hebben aangestapt, met een meisje als een engeltje; ik zou, met de borst vooruit, den hoed onder den arm, en met een bakkes, dat zei: „schrík van meisjes! heeren! u hebben in de koets geleid. Ik zou het gewaagd hebben, vader zelf te doen lachen, en u de schuld gegeven. Wij zouden het bal geopend en gesloten, ja, wat niet al gedaan hebben? En nu zal ik daar, als zoo een klos van een jongen, zonder meisje zitten. Ik zou mij aan mijzelf zoo vergrijpen kunnen. — Toen ik uw brief kreeg, zei ik met Cato:

This world was made for (Harry) Caesar.  
I'm weary of conjecture; — this must end'em.

Ik stond ook sterk in beraad om mij maar te gaan verdrinken; maar ik zag, dat ik mijn besten rok aan had — anders — Point de pardon. „En ik moet u alles schrijven.” Wel nog mooier! wat zal ik schrijven, dan dat Heintje en zijn bruid zich nu wel inbeel-

den, dat het geluk bij hen thuis ligt; dat hij zoo verliefd is als een kalf, en zij zoo minzaam als mijn Jaantje; dat de heer Blankaart geheel vreugd, geheel beschik-al is; dat Willis en Letje zeer in hun knopjes zijn; dat juffrouw Rien du Tout schijnt te zeggen: „Ja, dat is nu allemaal wel, maar Brunier praat meer met Edeling, dan met mij;” dat de aanstaande zoo zoo, en zijne aanstaande hulpe, in al wat recht en billijk is, niet wijzer zijn dan 't heele rommelzootje; en dat de twee dames douairières met stille vergenoeging, als wezens van een verhevener soort, alles aanzien. „En uw vader,” zegt gij? Welnu, mijn vader, wat moest die? Vader is ook wel in zijn schik; en men kan zien, dat hij recht voldaan is over zijn: **Fiat! trouwen!**

Ik zal mij aan 't geheele gezelschap ook op eene, dat beken ik, verregaande wijs wreken, door aan hetzelfde een ijselijk lang, droog, mager bruiloftsvers voor te lezen.

Alles gaat stil in 't werk: mijne aanstaande zuster verkiest dat zoo; en zij heeft gelijk ook. Morgen is de dag, tot hunne trouw bepaald. Wij zullen met ons twaalven zijn. Ik heb zelf zooveel niet te doen, als een eenig meisje of weduwe af te halen; want de eerwaardige B. Smit komt in den nademiddag, met de beide juffrouwen Willis. Willis vindt zijn Letje aan 't huis van de bruid. Brunier heeft zich hier ook maar naast de belle te plaats. En Blankaart, geloof ik, dat er heele dagen zit te praten. Nu zal ik dezen nederleggen, totdat ik nieuwe stoffe krijg.

\* . \*

De knoop is gelukkig gelegd: ik ben eens even thuis gekomen, om te zien, of er ook een brief van uwe Majesteit Adriana de Eerste, was. Neen, geen brief. Nu, dat's weer een schreefje op den kerfstok! Ik ga zoo vliegend weêr naar 't huis van mevrouw Buigzaam.

O waarom, mijn Jaantje, zijt gij gisteren niet bij ons geweest? Niets ontbrak er aan mijn geluk, dan uw bijzijn! Ik geloof niet, dat men met meerder betamelijkheid, met meerder blijdschap, eene partij als die van gisteren zoude kunnen uitdenken en uitvoeren. Alles was naar de onmerkbare ordonnantie van mevrouw Buigzaam; kon het dan anders zijn? Mijn broeder, weet gij, is een recht schoon man, en zijne bruid (of nu jonge vrouw), eene bevalligheid, die nog meer bekoort dan het schoone zelf. Niemand van ons was eigenlijk opgeschikt: alles was négligé. Wij geleken net een huisgezin. Hendrik was geheel liefde, geheel vreugd: de bruid minder levendig, dan anders, en men zag, dat zij alleen uit beleefdheid medesprak. De vooravond werd musicieerend gesleten. De eerwaarde Smit was geen der minste spelers: maar mevrouw Buigzaam wordt niet geëvenaard, ook niet van de jonge vrouw, en die speelt, zooals de heer Blankaart zegt evenwel „kapitaal.” De eetzaal was gereed gemaakt om ons soupé te houden: het overtrof nog het verjarings-collation. Des heeren Blankaart's knecht, die van vader, en die der weduwe dienden. Men had voor hen wel degelijk gezorgd, en Blankaart had de oude kindermeid van de bruid ook verzocht om meê in de vreugd te deelen. (Van die nog één woord.)

De twee weduwen werden door de twee oude heeren op hare plaats en geleid; en zoodra de getrouwden gezeten waren, voegden wij ons er bij. Op het dessert heb ik mij ook gewroken, doch zij hebben mij, door hun verdriet te verbergen onder een vriendelijken lach, deerlijk teleurgesteld. Ik zal het vod zelf hierin sluiten. 't Zal u mogelijk tot een zoet rustmiddeltje dienen, en gevolgelijk nog ergens goed voor zijn.

Toen men vervolgens zat te praten over die kostelijke niet-met-allen, die onder goede vrienden zoo aangenaam zijn, zei mijn vader: „Kom, een glaasje van gelukwensching.” „Welkom,” vervolgde hij met een zeer ernstig, vriendelijk gelaat, daar zijn eerlijk hart

doorstraalde: „welkom, lieve dochter, in mijne familie. Nooit moet gij u den dag beklagen, die u in dezelve brengt; ik althans zal een goed vader omtrent u zijn: gij zijt het waardig. Geluk, mijn zoon, met uwe vrouw, wees een zoo goed man, als gij een zoon, een broeder, een meester waart, en gij zult uwe vrouw dierbaar blijven. En gij, Cornelis, (tegen mij) geluk, jongen, met uwe zuster: als gij trouwt, zal ik evenzeer in mijn schik zijn als nu: gij zijt beide mijne kinderen. Mijnheer Blankaart, geluk met deze verbintenis! dat wij beide nog lang getuigen zijn van het heil, dat mijn vaderlijk hart van den almachtigen God afsmeeft.” Hij kon niets meer zeggen, maar boog tegen het geheele gezelschap, en er vielen tranen langs zijne wangen. De bruid stond op, omhelsde hem; hij kuste haar! maar niemand sprak: allen droogden wij onze oogen af. Hendrik (om wat afwending te maken), vroeg aan 't gezelschap, of men hem toestond om de gewezen kindermeid der bruid binnen te verzoeken? Niets liever! Daarop kreeg ik mijn hoed en handschoenen, en marcheerde naar de keuken om het ouwe schaap, dat in haar beste Zondagsche plunje was, en stijf stond van de gouden ringen, in te leiden. „Aanstaande zuster,” zei ik met mijn hoed onder den arm, en Pieterlletje zeer eerbiedig aan de hand, „daar heb je mijne vrijster, die gaarne de eer had, om bij u haar compliment van felicitatie af te leggen.” De bruid trok haar stoel wat uit, en gaf de vrome, eenvoudige Pieternel gelegenheid om zich te laten bekijken. „Wel, Goddank,” zei ze, „dat ouwe Pieternel haar jongeuffrouws trouwdag nog beleven mocht. Heden, juffrouw, je bent krek al eens als je lieve moeder, toen die trouwde. Nietwaar, mijnheer Blankaart? En toen was mijnheer Blankaart even zoo kluchtig als deze mijnheer. Nu, mijnheer en juffrouw, ik wensch je evenwel van harte zegen; och, mijnheer Edeling, je krijgt zulk een lief meisje; ze het ouwe Pieternel nooit een onvertogen woord gegeven; 't was een lief hartje van een kind, en ik was zoo mal met



haar, dat, als zij tandjes kreeg, of zoo, ik mij tot water huilde; nietwaar, mijnheer Blankaart?" En toen gaf zij de bruid en bruijom een kus, die klonk als een klok. De overige bedienden werden binnen gescheld; de heer Blankaart overeind rijzende, nam een schoon tafelbord, waarop zes verzegelde kleine pakjes lagen. „Eier, kinderen," zei hij tegen de bedienden, „daar is voor u elk eene gedachtenis van dit huwelijk. Gelijke monniken, gelijke kappen: Abraham Blankaart kan, en wil ook wel, Goddank! wat missen." Hij gaf elk een pakje, en zij gingen in de keuken zich vroolijk maken. „Vrienden," zei de brave man, „zie, ik ben, wil ik spreken, maar een oude vrijer, ik heb kind noch kraai, en God de Heer heeft mij boven alle mijne begeerten gezegend: ik weet, 't is waar, niet wat het vaderlijke hart is; maar dit lieve bruidje is de waardige dochter van een man, dien ik mij ten vriend had uitgekozen; zij is onder mijne oogen opgegroeid; duizendmaal zat zij op mijn schoot met mij te snappen, of hare poppen te kleeden (want ik ben een rechte kinder-gek!) zoodat ik maar zeggen wil, dat dit de gelukkigste dag van mijn leven is, en dat ik nu niets meer van God te wenschen heb, dan dat ik en alle brave menschen gelukkig zijn." Onze Dominé besloot, op 't verzoek der oude heeren, dit vriendenmaal met een dankzegging, die ons de hoogste denkbelden gaf van zijn godvruchtig hart en zijn mensche-lievenden aard. Den eerwaardigen jongeling rolden de tranen op de samengeslagen handen. Zijne stem was zielroerend, alles was diepe aandacht.

De heer Blankaart luisterde mij in 't oor, dat wij moesten dansen. Willem en ik haalden twee violen. Een gaf ik er aan mijn vader: „Jongen," zei hij, „ik doe er niet meer aan! Ik vrees, dat het gebrekkig zijn zal." Evenwel, de vreugd, die zijn hart over-stroomde, deed hem die aannemen; ik bood er den heer Smit ook een, die, zonder eenige kwalijk ge-plaatste verontschuldiging, zei: „Ik zou dit fatsoenlijk gezelschap oneer aandoen, indien ik mij onttrok om

het mijne tot eene zoo billijke vreugd bij te dragen. Wij zijn onder de roos." De heer Blankaart haalde de bruid op. Zij danste niet wel, niet zóó wel, meen ik, als zij 't anders kan, en zij verzocht hem om verschoond te zijn. Toen moest Letje en Willem op de baan; beide toonden, dacht mij, dat zij elkander wilden behagen. Brunier was onvermoeid, en gij weet, ik val ook niet heel vies van een capriooltje. Eens haalde ik mevrouw Buigzaam, en danste met haar een zeer statig menuet: trouwens, allen waren in den goeden smaak. Na een uur dus doorgebracht te hebben, verdwenen mevrouw Buigzaam en het bruidje. Hendrik bleef nog in de kamer, doch ik geloof, dat wij alleen zijne uitwendige tegenwoordigheid hadden. De beide oude heeren gaven hem de hand. De weduwe kwam niet terug, vóór mijn broeder insgelijks weg was: de vreugd ging haren gang; ten drie ure waren de koetsen gereed: elk nam even vroolijk, minzaam, en even vriendelijk afscheid, en ging naar zijn eigen huis.

Vóór ik ga zien, of de jongelieden al bij de hand zijn, sluit ik dezen. Indien ik eenigszins kan, kom ik in 't laatst van deze week; ik heb u wel honderd millioenen zaken te zeggen (nu, dat kan je wel denken); 't is, of ik u in geen eeuw of twintig gezien heb. Mijn vader is nu zoo minzaam, als altoos welmeenend eerlijk: en nu durven wij hem beminnen. Blankaart doet u hartelijk groeten, zoo doen alle de vrienden, vriendinnen en goede bekenden, en ik omhels u, met een hart, stikkend vol liefde. Maak mijn compliment aan uwe waarde ouders en aan de kleine familie. Altoos ben ik

Uwe

C. EDELING.

P.S. Het vers gaat hierbij.

\* \*  
\*

## BRUILOFTSVERS.

Mijn vrienden, kan 't er effen door,  
 Leent dan een rechtsgeleerde een oogenblik gehoor:  
 Dat hij zijn plicht verzuimt, zult gij nooit van hem hooren;  
 Hij heeft dees bruiloftzaal ter pleitzale uitverkoren;  
 Hij offert zijn beroep niet op aan zijn vermaak;  
 Hij spreekt als advocaat; het pleiten is zijn zaak.

Het bruiloftsdicht, zoo stout beleedigd,  
 Wordt hier door mij met ernst verdedigd.  
 Heer Neuswijs schreeuwt: „dit dicht is afgezongen stof;  
 „Wat kan onze aandacht daar in vinden,  
 „Dan leugentaal, dan dwazen lof?  
 „De bruidegom is wijs; de bruid is schoon; de vanden  
 „Zijn wond'ren van verstand en deugd;  
 „Dien zang heugt ieder mensch, die 's wereldschepping heugt.  
 „Hij werd op Samsons maal in raadselen gezongen:  
 „Ja, dit gebruik is door alle eeuwen doorgedrongen;  
 „En trouwt er iemand hier ter steê,  
 „Men zingt, zoo als men oudtijds deê.”  
 Ziedaar, zeer veel gezegd, maar, als men 't wel berekent,  
 Is 't van dat wind'rig veel, dat bijkans niets beteekent.

Elk volgt zijn eigen denkswijs.  
 Gelykt het heerlijk vers, in Miltons Paradijs,  
 Of dat, dat Samson zong met zijne Philistijnen,  
 Naar dat ik heden zing? of 't Liedje van Klaas Rijnen?  
 Zong Vondel van den echt, als Hooft? zong Hubert Poot  
 Als Bruin of Langendijk, Ridderus als de Groot?  
 Bestaat nu het vernuft in 't zeldzaam woordenspielen?  
 In Ketting-verzen, in Kreeft-dichten, in Rondeelen!  
 Ging 't nu, zoo als het oudtijds ging,  
 Ik zinspeelde op den naam mijns broeders Edeling;  
 Op dien van Burgerhart; wat sprak ik fraaie dingen,  
 Van burgers Burgerhart en edele Edelingen!

Waartoe dan dat geschemp, ô Neuswijs, Midas zoon!  
 „Elk bruidegom is wijs, en iedere bruid is schoon.”  
 Dees waarheid rust op de ondervinding.  
 ô Neuswijs, uwe haat veroorzaakt dees verblindings!

Wat stelt de schoonheid meer in een bevallig licht,  
 Dan liefde en blijdschap in een maagdelijk aangezicht?  
 En wordt er ooit een paar verbonden,  
 Daar liefde en blijdschap bij de bruid niet wordt gevonden?  
 Hij 's wijs, die, ter bestemder uur,  
 De zoete wet volgt der natuur;  
 Geen bruidegom, wierd hij niet door natuur gedreven,  
 Zou zich ooit in den echt begeven:  
 De bruijom is dus wijs; ja, schoon is ied're bruid,  
 En Neuswijs is een gek, of, hoe zegt Cats? een kluit,  
 Of zij die gaven vóór of na het huwlijk missen,  
 Dat moet ik heden niet beslissen,  
 Ik heb, dit was mijn zaak, zooals ik heb gezeid,  
 Het lieve bruiloftsdicht van leugen vrij gepleit.

Doch, daar partij bestaat, de goede bruiloftsgasten  
 Zoo onbehouwen aan te tasten;  
 Daar hij den dichter vleier noemt,  
 Als die 't verstand, de deugd dier hupsche menschen roemt,  
 Moet ik nogmaals ten strijde treden:  
 'k Moet hun verstand en deugd bewijzen door mijn reden  
 En dit, zooals men klaar zal zien,  
 Kan waarlijk spelende geschiên.  
 Betoont hij geen verstand, die zich niet wil verzetten,  
 Ja stil berust, in 't geen hij toch niet kan beletten?  
 Geeft hij geen blijk van zijne deugd,  
 Die in de vroolijkheid van and'ren zich verbeugt?  
 En, of na 't bruiloftsfeest, bij 't grootst getal der vrienden,  
 Van dit verstand, dees deugd zeer weinig waar' te vinden;  
 De dichter spreekt hen hier als feestgenooten aan,  
 En met de bruiloft is zijn lofspraak ook gedaan.

Men kroon' nu vrij mijn hoofd met eeuwige laurieren;  
 Ik mocht als advocaat op Neuswijs zegevieren;  
 Wie is 't, die hier iets tegen heeft?  
 'k Beroep me op eigenmin, die dit getuignis geeft.

Ziedaar, nu staat het vrij, ô roem der Edelingen,  
 Om van u, en uw bruid, plichtmatig op te zingen.  
 Maar 'k zie, dat Blankaart geeuwt, mijn goede vader slaapt;  
 Coo kijkt hoe laat of 't is, de hupsche Willis gaapt;  
 Het snoepig bruidje lacht; de bruidegom ziet statig.  
 En schoon de eerwaarde zwijgt, hij vindt mij veel te pratig.

Dat ziet er kostlijk uit! ô, stond mij 't spreken vrij,  
 Wat zou ik hier een moois doen hooren!  
 ô Schatten des vernufts, nu, schoon 't mij smartlijk zij,  
 Zijt gij ten eenemaal verloren!

Verloren? neen! 'k zal u bewaren voor mijn echt.  
 Dan zeg ik alles, 't geen ik nu liefst had gezegd.  
 Geduld of geen geduld, ik moet, mijn goede menschen,  
 Het lieve jonge paar toch allen zegen wenschen:  
 Gezondheid, overvloed, genoegen, liefde, vreugd.  
 Wat meer? laat ik mij eens bedenken:  
 Wat kon de Hemel meerder schenken?  
 Wat geven meer Natuur en deugd?  
 Een huis vol kindertjes, die net als roosjes groeien,  
 En 't Edelingsche huis doen bloeien;  
 Waaraan ik, als hun oom, nog vreugd beleven mag;  
 En komt op 't laatst eens de oude dag  
 U nooden tot een ander leven?  
 Dan word', beminde twee,  
 Indien 't u gaat naar mijne beë,  
 U 't allerhoogst geluk, dat eeuwig duurt, gegeven.

## HONDERD-EENEN-ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

Dierbare Vriendin!

Ziedaar dan onze lieve Burgerhart in eene veilige haven! De indrukken, die zij heeft, van de plichten, die nu op haar wachten, zijn zoo sterk, dat zij hare groote levendigheid matigen: zoo worden wij dan versterkt in de gedachten, die wij van haar karakter vormden.

De woelachtige huishouding, die ik thans heb, laat mij niet toe met u, mijne vriendin, zoo vertrouwelijk te spreken, als wij beide wenschen; ik zal daarom uwe nieuwsgierigheid met de pen voldoen. Het lieve meisje had mij verzocht, dat ik haar, alleen en onopgemerkt, naar hare kamer zou leiden. Ik deed dit; de bruijom bleef nog bij 't gezelschap. Ik hielp haar uitkleeden. Zij bedankte mij nog duizendmaal voor alles, niets uitgezonderd; zij beval zich nogmaals in mijne moederlijke liefde; zij kustte mij, en zei, dat het scheiden van mij haar smartelijker viel, dan ik denken kon. Vóór ik kon antwoorden, tikte de heer Edeling aan de kamer; ik liet hem in. Zij zag er in haar nachtgewaad nog veel bekoorlijker uit, dan als eene bruid opgesierd. Nooit zag ik zooveel liefde en achting in een man; hoe opgetogen over zijn geluk, was hij echter zoo zedig als bescheiden. Zijne oogen dreven van liefde en vreugd; hij sloeg zijne armen om ons beide, zag haar ernstig aan, zei, n u z i j t g i j d e m i j n e ! en zijn hoofd zeeg op haren boezem neder: „Ja,” zeide zij, „ik ben de uwe; ik roem in mijne keuze. Ik zal niets moedwillig verzuimen, wat in staat is, om uw dierbaar hart aan mij gehecht te houden; om u zoo gelukkig te maken als gij mij maken zult. Mijne liefde

voor u is gegrond op de kennis die ik van uw karakter heb. Ik ken den waardigen man, die mij in zijne bescherming neemt." Zij omhelsde hem. Hij kon niet spreken. Ik kuste beide goeden nacht, sloot de kamer achter mij toe, en begaf mij weder naar 't gezelschap.

Dezen ochtend kwam de jonge man bij mij. Nooit was hij zoo behagelijk: enkel vreugd! Ik ging in de kamer, en vond het vrouwtje bezig met zich aan te kleeden. Zij vloog naar mij toe; eene zekere verwarring in haar gelaat!... O! Zij zag er bekoorlijk uit. Zij spreekt zeer weinig, is geheel zachtheid, en Edeling heeft eene mooie vrouw, die hem met een oprecht, onverdeeld hart bemint. In hare houding is iets bloode, zeer ingetogen; maar als Edeling tegen haar spreekt, is er niemand, geloof ik, in de heele wereld voor haar, dan juist haar man. De heer Blankaart heeft met ons ontbeten. Hoe bemin ik dien man! Al zijne wonderlijkheid kan hem nooit een enkel onbetamelijk woord doen zeggen. Waarlijk, hij is een vroom, godsdienstig man. De oude heer Edeling kwam voor beurstijd eens aan. Hij is ongemeen in zijn schik met dochter, en dat slimme schelmpje doet er haar voordeel mede: zij ging naast hem zitten, gaf hem haar hand en noemde hem haar lieven vader Edeling. Dit strookte den ouden man: de heer Hendrik wenkte mij toe, of hij zeggen wilde: „is het evenwel niet een engel?"

Als deze drukten voorbij zijn, dan verlang ik u een plan mede te deelen, waarin ik hoop, dat gij ook belang zult nemen. Ik ben met de volmaaktste achting,

Uw ware Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,

Wed. P. SPILGOED.

\* \* \*

## HONDERD-TWEE-ENZESTIGSTE BRIEF.

Mevrouw Sara Edeling aan Mejuf-  
vrouw Anna Willis.

Waarde Willis!

Weet gij wel, dat, zoo ik maar iets den slag had van te kunnen grommen, dat ik dan braaf grommen zou op u? wat was er op te zeggen? elk zijn beurt, dat's niet te veel; en ook, kind, gij moogt ouder en wijzer zijn, zooveel als het u zelf maar blijft, doch ik ben zeker nu iets meer beteekenend dan gij: ik ben eene getrouwde vrouw. Foel Naatje, niet op de partij geweest! Foel Naatje, nog al uitblijven; en dat omdat de eerwaarde Smit u en uwe moeder verzocht, om met hem naar zijne standplaats te gaan, ter ver richting van duizend dingen, die geen uitstel lijden! Gij hebt er 't meest bij verloren. Nu hebt gij mijn oom en tante Redelijk niet gezien, noch kapitein Herberts; nu weet gij niet, hoe vader Edeling getraceerd, hoe wij jongelieden allen gedanst hebben, en hoe of de oude vrienden 't werkje aanzagen.

Toen ik nog zeer jong, en zeer bedroefd los was, kon ik Brunier (uw ouden vriend) verzoeken om al deze bagatellen voor mij zeer netjes uit te schrijven, en denken: hij kan nu zeer goed netjes breien als 't behoeft; met schrijven zal hij een vaste hand krijgen, en kinderen moeten niet leeg zitten. Maar nu zijn al die flinken over. Ik heb zooveel achting voor mijn lieven man, dat ik iemand, dien hij zijn vriend noemt, met geen spotternij kan behandelen. Ik heb nu ook door Edeling een trek uit zijn karakter gehoord, waaraan ik het te danken heb, dat ik dezen waarden man leerde kennen.

Onze samenleving met den ouden heer is recht aangenaam; Keesje is de vreugd van 't huis: ik wenschte, dat hij ook maar zooals mijn voogd zegt,



een eigen weêrspraak had. Mijn nieuwe vader is de degelijkste man uit Amsterdam; en nu dat zijne wonderlijke, eenigzins grillige manieren, door de weltevredenheid over de zachte noten rollen, vind ik er iets veel meer komieks dan lastigs in. Ik kan u zeggen, dat dochter Edeling in de kas is bij vader Edeling: ja, dat hij mij overlaadt met gunsten. — Een staaltje van zijne denkwijze:

Gisteren aan tafel zittende, zei hij: ik ben boos op Blankaart.

Ik. Boos op mijn voogd; dat kan niet zijn: want gij, vaderlief, zijt daar te redelijk, en hij veel te goed-aardig toe: gij beeldt u dit maar in.

Hij. Hoe denk je, dat ik door inbeeldingen geregeerd worde? dat is al een aardige zet!

Ik. Wij hebben alle onze luimen. Zoudt gij wel gelooven, dat ik die ook heb? O ik kan zoo luimig zijn, dat ik met mijzelve wel kijken zou, als ik niemand bij mij heb.

Hij. Wel zoo, dat ziet er voor u, Hendrik, niet al te voordeelig uit! (Mijn man lachte.)

Ik. Wel neen! tegen zulke lieve, redelijke menschen gedraag ik mij nooit als een malloot, omdat ik te veel prijs stel op hunne achting; met anderen, daar ik meer meê gelijk sta, mik ik het zoo nauw niet.

Hij. (Half knorrig, half goedschik.) Nu, ik ben evenwel boos op Blankaart.

Ik. (Hem potsig in de oogen kijkende.) En om wat reden? of is papa ook een beetje met luimen bezet, want mijn voogd is de beste man van de geheele wereld, mijn man uitgezonderd?

Hij. Well hij heeft u zooveel kostbaarheden gekocht, en op uwe verjaring zulk een boel juweelen gegeven, dat ik, nu het aan mij toekomt, niet eens weet, wat of ik u zoo eens geven zal; en ik ben evenwel uw vader, je hebt alles dubbel en dwars, en daar is nog zoo een menigte goed van mijne vrouw ook. Hij maakt mij recht verlegen, want ik zie niets, of je hebt het.

I k. Ik ben niet heel hebzuchtig; en met dit al, daar is iets dat gij mij geven kunt, had ik dat!....

Hij. (Mij in de rede vallende.) Wat is dat toch? je zult het hebben, kind.

I k. Een kinderlijk deel in uw vaderlijk hart! zoo ik dat hebben mag, dan vraag ik, of Amsterdam te koop is? (Ik stond op en kuste hem.)

Hij. Loop, stout dingetje; is 't anders niet, och heden! ik meende, dat het heel wat bizonders was.

I k. Dat is het ook, lieve vader!

Hij. Nu, gij zijt een raar meisje, hoor; maar (in zijn brieven t a s c h s c h o m m e l e n d e), ziedaar is een wissel op mijn kassier. Neem dit tot een bewijs, dat gij mij lief en waard zijt, en steek hem maar in uw almanakje.

Hem inziende, zag ik, dat hij f 6000 beliep. Ik bedankte met aandoening, en zei tegen mijn man: daar, Edeling, neem dit van mij aan. Ik heb niets noodig, en als ik iets van doen heb, weet ik, dat gij mij meer zult geven, dan ik verzoek.

Vader schudde zijn hoofd. Ja, zei ik, mijn man en ik hebben maar één belang, en dewijl hij veel meer verstand van geld heeft dan ik, dewijl ik nooit speel, en alles kan krijgen, wat ik begeer, is het immers niet meer dan billijk, dat ik aan mijn besten vriend alles in bewaring geef? — Kom, zei hij, ik verpraat, met dat drommelsche wijfje, weér al mijn tijd: kom, Hendrik, naar 't kantoor. — Zij gingen weg, en ik had zoo wat te schikken en te bergen, zooals eene huishoudende vrouw altoos wat heeft, Naatje. 't Was postdag, ik was blijde, dat mijn voogd bij mij kwam theedrinken. De heeren lieten zich in kommetjes de thee brengen. Wij zaten als ouwe lui te snappen en over bijzondere zaken te keuvelen, toen mijn beste Willem inkwam. Hij deed ons de openhartige biecht, „dat hij Letje beminde, en dat hij niets zoozeer wenschte, als eens in staat te zijn om voor haar te zorgen, in dien rang, waarin zij gewoon was te leven: dat zijne moeder zijne keuze goedkeurde, en dat hij

hoopte eens weder bemind te zullen worden. Blankaart zei: „dat hij hem in alles raden en ook helpen zou, en met plezier zag, dat zijn oogmerk dusverre gelukte.” Beide bleven bij ons eten: Edeling had Brunier op de beurs verzocht. Wij hadden een lieven avond. Beide de jongens waren vroolijk en vergenoegd. Mijn man! och! die is al wat eene vrouw zoude kunnen wenschen: ik vrees maar, dat hij al te goed op mij zijn zal; ook dan, als ik 't eens minder verdien dan nu; en dan zal hij mij ongelukkig maken; want hoe zou ik dit ooit aan mijzelve vergeven kunnen?

Morgen gaan wij ons nieuwe huis in orde brengen; het is dicht bij mevrouw Buigzaam; dit maakt het voor mij verkieselijk; evenwel, het is een schoon huis: ik hoop er u welhaast in te zien. Oordeel eens, hoe druk ik het nu heb! hoeveel airs ik mij geef tegen al de goede menschen, die mij 't hunne brengen om alles te maken *comme il faut*. Ik moet Letje volstrekt tot hulp hebben, of ik kom er niet door. Ik ben met achting,

Uwe liefhebbende Vriendin,

SARA EDELING,

Geb. BURGERHART.

\* \*  
\*

## HONDERD-DRIE-ENZESTIGSTE BRIEF.

Mevrouw Sara Edeling aan mevrouw  
de weduwe Spilgoed.

Allerdierbaarste Vriendin!

Ja, ik ben gelukkig! Nimmer kan ik de goede en wijze Voorzienigheid genoeg dankbaar zijn. Nimmer

kan ik u, beste der vrouwen, genoeg blijken geven van de liefde en achting, die mijn hart voor u vervullen. Met huiverende beangstheid, zie ik op dat groote en zooveel bevattende gedeelte mijns levens, waarin ik uit mistroostigheid en trotschheid werd aangedreven om een huis te verlaten, daar ik zoo slecht werd behandeld. Hemel! wat kon het gevolg van zulk eene lichtzinnigheid geweest zijn? Mijn altoos blijde geest wordt met nevelen omwonden, als ik mij daarop bepaal. Hoevele jonge meisjes worden er op de wegen der zedeloosheid gezien, die nimmer dachten, het pad der deugd te verlaten! Mijn Letje behoefde maar geen goed karakter gehad te hebben; en waar zoude zij mij niet hebben kunnen geleiden? Laat ik dus God danken, dat ik in uwe bescherming kwam, en niets mij laten voorstaan op mijne eigen voorzorg; die had ik niet. Hoe konde ik die hebben, daar ik geheel geene ervaring bezat, en zoo genegen was om alles van de beste zijde te beschouwen. De brief mijner vriendin Willis, over dat onderwerp geschreven, kwam mij niet ter hand, dan na ik reeds mijne tante ontvlucht was. Het geval met den heer R. was mogelijk hoogst noodig, om mij in staat te stellen, uit volle overtuiging uwe vermaningen te volgen! Ik wil voor u niets verbergen. Weet dan, dat mijne zucht tot het bijwonen van vermaken zoo sterk bij mij was toegenomen, dat, ik zeg het met schaamte, dat ik uwe lessen alleen uit liefde en eerbied voor u goedkeurde, en moest goedkeuren; doch dat ik vreesde, die niet bestendig genoeg te zullen volgen, als de verzoeking eens wat sterk aanbond! Maar toen ik zag, in welk een gevaar ik, zorgeloos meisje, mij had laten leiden, langs eenen weg, met bloemen bestrooid en door de betamelijkheid afgeperkt, toen, o mijne vriendin, toen verloor de betoovering al hare kracht; mijne oogen gingen open; helaas! 't was om mij te doen zien, dat ik naar den steilen rand mijns verderfs gedreven werd, door de schurkachtige pogingen eens mans, dien ik van niet het allergeingste kwaad, of van slinksche oogmerken

kon verdenken. En wat zou mij nu, nu nog daarover kunnen troosten, dan de bewustheid, dat dit vernederende geval niet het uitwerksel mijner lichtvaardigheid, maar mijner zorgeloosheid was; dan de verzekering, die ik toen nopens mijzelve kreeg, van mijnen allersterksten afkeer van daden, die ik mij niet zonder blozen en verontwaardiging kan voorstellen. Maar zoude dit mij voor de opspraak eener wereld, die mij al zoo weinig kende, als ik haar kende, bewaard hebben? Zou ik niet in het uiterste gevaar gekomen zijn om niet naar mijne onnoozelheid, maar naar de uitkomst beoordeeld te worden? Heeft ook de menigte wel verstand genoeg, om een geestig meisje te onderscheiden van eene verstandige vrouw? Ik vrees neen. Beschuldigt men zoo een meisje niet nog te vuilaardiger, juist om datgeen, hetwelk haar verschoonlijk maakt? Dit alles is door de genadige bestiering diens Gods, die mijne oprechtheid kende, verhoed. Ik heb geene beoordeelers dan in u, o mijne teedergeliefde vriendin, in mijn zoetaardig Letje, en in den man, die, om het zoo uit te drukken, mijne rede zelf is. Wie van u kan belang stellen in mij te vernederen? Hoe dikwijls werken onbarmhartige menschen echter uit dit verfoeilijk beginsel, terwijl zij de wereld diets maken, dat hun ijver voor de deugd dit vonnis velt.

Heb nu nog, en zoolang ik ademe, dank voor dat medelijden, waarmede gij mijn gegriefd hart vertroostte, ook vóór gij wist, in welk eenen staat ik dien snooden kerel ontkwam. Geloof mij, ik spreek niet eens van harde bejegening, daartoe zijt gij onbekwaam, maar uwe koele ontmoeting zoude mij den dood gedaan hebben.

In den grooten angst, waarin ik, gedurende mijn gedwongen verblijf op de plaats, was, doorsneed niets zoudeer mijn hart, dan te moeten denken, dat gij mij zoudt verachten, dat gij zoudt gelooven, in mij bedrogen te zijn. Dit maakte mij woedend! O mijne vriendin, hoe afkeerig ik ook van den dood ben (en

dit is zeer natuurlijk), ik geloof, dat ik, tenminste in eene vlaag van drift, uwe achting met levensgevaar zoude hebben kunnen koopen. Ik wist toen nog niet, dat ik Edeling beminde. Ik geloofde, dat ik alleen vriendschap voor hem had; doch nu voelde ik liefde voor hem; want ik vreesde al zoozeer zijne liefde, als de uwe te zullen verliezen. Ik wist wel, dat hij mij niet zou verachten, vóór hij wist, dat ik zulks verdiende; maar kon hij mij liefhebben? was hij geen gevoelig man? niet zoo kiesch, zoo zedig, als beminnelijk?

Heb dank, o mijne waardste vriendin, voor de geschiktheid, die gij mij gegeven hebt, om hem recht te doen; maar, hoe wél gij ook over den heer Edeling denken moogt, hij is nog boven uwe denkbeelden verheven. Hij is nu in zijnen eigen kring: nu raken er springveëren in zijn karakter los, die hem zelve nog niet zoo bekend waren. Stille liefdadigheid was altoos in zijn karakter; maar nu, nader aan 't menschedom verbonden, stelt hij veel vuriger belang in alles, wat hetzelfde raakt.

Zijne godsdienstige begrippen zijn geheel en al Evangelisch; geen vriend zijnde van een bespiegelend leven, heeft hij weinig op met alle die kwestien en bevattingen, die men op de scholen leert. Dikwijls herhaalt hij die schoone plaats uit het Boek van Job, waarin gezegd wordt, dat God te vreezen, onze wijsheid is; of, zooals er woordelijk staat: Maar tot den mensche heeft hij gezegd, ziet, de vreeze des Heeren is de wijsheid, en van het kwade te wijken is verstand. Een vijand van alle uiterlijke vertooningen, ook in het godsdienstige, begeeft hij zich evenwel nooit ter rust, voor dat hij met mij de hoogste Goedertierenheid gedankt heeft; nooit verlaat hij des morgens onze slaapkamer, dan na zijnen God gedankt te hebben. Weldoen uit Evangelische gronden, en voor alles Gode te danken, is de ziel van zijn godsdienst. „Hij bidt nooit,” zegt hij. Hierin zijn wij het niet eens,

immers zoo schijnt het: mogelijk begrijp ik hem nog niet wel, of 't is een woordenstrijd. Zou hij ook dit willen zeggen: ik bid nooit, omdat mijn eigen rede mij zegt, wat zult gij bidden van dien God, die u alles geeft, en het u dan, in die mate, en voor zoo lang geeft, als het voor u allerbest is? Hierover moet ik met hem eens vertrouwelijk spreken: o, mijn man is inderdaad mijn leermeester; hij vormt zoowel mijn hart, als mijn verstand; en wat wordt voor mij niet bevattelijk, daar mijn dierbaarste vriend, met al de teederheid eens echtgenoots, mij onderwijst?

Ja, mijne vriendin, ik ben grootsch op hem! Ik word niet moede van hem te spreken, tegen u meen ik; want ik acht, ik eerbiedig hem te veel, om meer dan een dagelijksch gesprek over hem met andere mijner vrienden, den heer Blankaart uitgezonderd, te houden. Hij bemint mij meer, dan ik geloofde, dat zijn aard zoude toelaten. En sedert ik hem het groot geheim heb toebetrouwd, nu leeft hij niet dan voor mij.

Ik hoop, mijne geëerde vriendin, dat ik mijne levenswijs dermate inricht, dat gij niet twijfelt, of mijne verkiezing het wel met mijnen plicht eens is? Waarlijk, uwe vriendin, mejuffrouw de weduwe Willis, moet mij wél gekend hebben, toen zij mij eens schreef, dat alleen mijne nieuwsgierigheid, om eens te weten, wat er zoo al in de wereld te doen is, mij zoo sterk aandreef tot het bijwonen van publieke vermaken. Die nieuwsgierigheid is geheel verdwenen; en ik spot nu met die kinderachtige neigingen, en met het belang, dat ik plach te stellen in beuzelarijen. Neen; dit alles zie ik met onverschilligheid; o, één uur huiselijk geluk met mijn besten vriend, of met u, wegen twee dagen van verstrooiende vermaken ten volle op. Vrees niet, dat ik van het eene uiterste tot het andere zal overslaan; hoewel ik geleerd heb, mijzelve niet zeer te betrouwen, als ik niet op mijne hoede ben, zoo is het echter zeker, dat deze mijne levenswijs niet meer mijn plicht dan mijne verkiezing is. En hoe natuurlijk is het in eene vrouw, die wel poogt te

denken, dat zij alle hare vermaken in den omtrek harer woning vindt, en nog te meer, als zij altoos het genoegen heeft van te zien, dat haar man haar gezelschap boven dat van anderen verkiest; dat hij nimmer met een gefronst gelaat, of met verdrietige bedilzucht zijne vrouw ontmoet! En wat zoude ik, die, zooals gij weet, niet onedelmoedig ben, niet doen, denkt gij, om zulk eenen man op alle wijzen te toonen, dat zijn eer mijn roem, zijn genoegen mijne gelukzaligheid is? Zoude het mij moeielijk kunnen vallen, de grilligheden eens ouden, en in duizend opzichten braven vaders mijns mans, te dulden, daar ik weet, dat die lastigheden in zijn gestel, niet in zijn hart gevestigd zijn? Zou ik zulk een oud, weldoend vader niet dienen, gehoorzamen, in ziekte en ongemakken oppassen als zijn kind? Waarlijk, dit zoude ik doen; ook dan, als ik bij geval ook het onschuldig doel zijner vreemde begrippen ware, eenig en alleen, om mij bij mijnen man verdienstelijk te maken. Doch die plicht is mij gemakkelijker: wie het eens verbrust, dochter Edeling is vaders kind; ik hoop maar, dat de aanstaande vrouw mijns broeders zich insgelijks zal laten gelegen liggen aan 's mans gunst: anders zal ik haar wel de kaart van dit, voor haar geheel onbekend land, geven.

Door dit huwelijk zal zich de kring mijns geluks nog meerder verwijden. Ik zal ook eene zuster krijgen; en dewijl zij geene middelen heeft, hoop ik, dat vader, zonder hare kieschheid te kwetsen, haar zooveel moois zal geven, als hij mij geven wilde, doch waarvan ik maar al te veel heb.

Ik heb den ouden man, zooals gij, mijne leids- en raadvrouw, mij beval, bij eene zeer voegzame gelegenheid en dat wij alleen zaten, te kennen gegeven, dat zijne familie stond te vermeerderen; immers indien de zaken wèl voortgingen. Wilt gij gelooven, dat hij snikte van vreugde en dankbaarheid aan God, die hem tot zulk eenen zegen verwaardigde? (zoo drukte hij zich uit!)

Mijn broeder en zijne aanstaande vrouw zullen voor-



eerst bij vader inwonen, totdat er gelegenheid is om een huis naar hunnen zin te krijgen.

Mijne tante is mij altoos welkom, en ik vergeet nooit, dat zij mijner lieve moeders eenige zuster was. Juffrouw Doorzicht bemin en vereer ik, ook om hare groote achting voor u. Ik verlang zeer, om uw buitenleven met u te deelen. Hemell welke gelukkige dagen moet gij met mijn Letje daar slijten, in weerwil van het ongunstige jaargetijde! Ik hoop echter, dat gij spoedig weder in de stad komt; immers in het strengste des winters? Uwe vriendschap met eene der beste vrouwen zal u zeker niet onkundig laten van 't geen de jonggetrouwen betreft.

Ik omhels u met teederheid: ook mijn lieve Letje, en ben met onuitdrukkelijke liefde en achting,

Uwe Vriendin,

SARA EDELING,  
Geb. BURGERHART.

. .  
.

#### HONDERD-VIER-EN-ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffrouw Anna Smit aan Mevrouw  
Sara Edeling.

Waardste Vriendin!

Ik hoop niet, dat de liefde voor onze mannen onze vriendschap zal verminderen? Dat moet niet zijn! Wat overeenkomst is er tusschen de huwelijksliefde en de vriendschap? ik twijfel echter niet, of onze echtverbintenis met brave, beminnenswaardige mannen maakt ons minder noodzakelijk voor elkander.

Mijne moeder schrijft mij, dat gij aan alle hare

verwachtingen voldoet, dat gij nog veel meer eene engelachtige vrouw zijt, dan wel een meisje waart. Nu, gij weet het, Saartje, mijne moeder bemint u; trouwens, wie bemint u niet? evenwel, ik geloof alles wat zij zegt; al moest ik er uit opmaken, dat ik zoo goed niet ben als gij.

Mijne aanstaande zuster is veertien dagen bij mij geweest; ik merk, dat zij zich u ten voorbeeld gesteld heeft; 't is haar wèl gelukt!

Willem heeft aan mijn man, in vertrouwen, gezegd, dat zijne rede en zijne volmaakte gehoorgeving aan zijns moeders raad zijn hart ontledigd hebben van de liefde, die hij u heeft toegedragen, en dat hij, nu vrij zijnde, aan de lieve juffrouw Brunier zeggen kon, dat hij haar beminde; dat zij, zonder eenige veinzerij of nufjesachtigheid hem toonde, dat zij hem liefhad, en ter gelegener tijd aan de wenschen zijner moeder, alsook die des Heeren Blankaart hoopte te beantwoorden. Alweër een gelukkig huwelijk; dit kan niet missen. Mijn broeder heeft zijn vaders goedaardigheid, en mijne moeder heeft die, zooveel zij vermocht, van het laffe verwijderd. Letje is eene der zoetaardigste meisjes, die ik ken; zij heeft hoedanigheden, die haar voor het gezellige huwelijksleven volkomen geschikt maken.

Ons afgezonderd leven levert weinig op, dat ik u kan schrijven. 't Is hier volmaakt buiten. De eenvoudige lieden dezer plaats hebben zooveel liefde en achting voor hunnen leeraar, dat ik niet dan ongaarne van hier zoude vertrekken. Dominé heeft ook al asperge-bedden afgespit. Wij hebben een goed, ruim huis, een grooten tuin of hof, zooals men in deze Provincie spreekt: en mijn lieve man gelooft niet, dat de heer Edeling gelukkiger zijn kan, dan hij is. Dewijl gij mijne boezemvriendin zijt, moet ik u zeggen, dat ik meer en meer begin te zorgen voor iets, dat echter zeer natuurlijk moet gebeuren. Had ik uwe gelukkige geaardheid, hoevele bange uren zoude ik nu uitwinnen! De grootheid van mijn geluk doet mij vree-

zen, dat het van geen langen duur zijn zall Niets, dan de ernstigste gedachten over den godsdienst, kan mij opbeuren; en dan is het alles nog maar plicht. Of wie weet, met welk eene blijmoedigheid gij uwe schoone oogen tot uwen God opheft, als gij juist over hetzelfde denkt, dat mij 't hart toewringt! Gelukkig mensch! alles is immers mijne schuld niet? Eene natuurlijke overhelling tot het zorgende valt nu nog moeielijker te beteugelen.

De hemel make ons ten gestelden dage gelukkige moeders van gezonde kinderen! Mijn goede man durft zijne vreugde niet zooveel bot vieren, als hij wel wenschte. Ik leer hem zorgen; dit smart mij in dit opzicht. Wij groeten u hartelijk: ook uwen waardigen Edeling.

Altoos uwe Vriendin,

ANNA SMIT,

Geb. WILLIS.

.  
.  
.

## HONDERD-VIJF-ENZESTIGSTE BRIEF.

De heer Hendrik Edeling aan  
Mevrouw de weduwe Spilgoed.

Ver-eerenswaardigste Vrouw!

Kan men in deze wereld dan zoo gelukkig zijn? O mijne vriendin, welk eene vrouw heeft de Voorzienigheid mij, als door uwe bemiddeling, gegeven! Toen ik haar trouwde, geloofde ik, dat het onmogelijk was voor een menschelijk hart, teederder te beminnen. Och! 't is met de liefde als met de zucht tot kennis; zij heeft geene grenzen: hoeveel mijne eenzijdigheid ook met de beminde mijner ziel verwachtte, ik geniet

veel meer. 't Is waar, deze vrouw is gevormd om mij, zooals ik ben, gelukkig te maken; zij volgt dus alleen hare bestemming.

Sedert ik mijn gevoelig en verstandig leven begon, wendde ik al mijne pogingen aan om zulke gebreken tegen te gaan, die mij lastig of bespottelijk zouden kunnen maken. — Ik nam voor om te trouwen, zoodra mijne omstandigheden het toe zouden laten. Maar hoe vertrouwend ik ook met mijn hart omging, ik ontdekte niet, dat het mij iets inluisterde, als ik met zeer beminnelijke juffers omging; dit maakte mij wel eens moeielijk op mijzelven. Wat hielp het? Ik bleef dus, tot mijn zes-en-twintigste jaar, een, zooals de brave Blankaart zegt, niets beduidend oud vrijer. Ik zag mijne Burgerhart: „ziedaar uwe vrouw;” dus sprak mijn hart. In één oogenblik, door den eersten opslag harer oogen, was ik overwonnen: zonder haar zag ik geen geluk meer voor mij.

Zeker, mijne geëerde vriendin, haar karakter klimt, naarmate hare plichten vermeerderen. Mogelijk zullen de toejuichingen eens verliefden mans bij u een weinig verdacht zijn; maar ik spreek uit ondervinding. Sedert wij in ons eigen huis zijn, is zij waarlijk de meesteres. Niets ontglipt haar oog, en zij doet alles met zoo weinig omhaal, dat ik wel zie, hoezeer zij u poogt te volgen. Ik heb zeker een zwaar kantoor: de oude heer heeft gelijk, dat hij niet meer doet, dan hem goeddukt: maar hoe aangenaam moet het mij niet zijn, denkt gij, altoos, altoos met open armen en de minzaamheid eens engels ontvangen te worden! Ik heb eene overhelling tot het zwaarmoedige; en dewijl ik nooit vermaak vond in die uitspanningen, van welke de meeste jongelieden gebruik maken, gaf ik mij, afgewerkt, en dus ongeschikt om iets te lezen, wel eens wat veel over aan die zorgelijke ongesteldheid. Nu! O geen het minste wolkje benevelt mijnen geest, of de zoete glimlach, een aardig woord, een snaaksche uitkijk, doen de zon weêr helder doorbreken: en ik bedank haar, met den kus der liefde,

voor deze oplettendheid. Ik deel met haar alles; haar gezond oordeel bewaart mijn vertrouwen, 't geen hare liefde verdient. Betooverend is haar omgang met mijn besten vriend, mijn broeder. Nimmer hoorde ik zulk schaken! die den anderen eens paal zet, juicht van vreugd. De goedheid van haar hart is altoos werkzaam. Zij bedient zich van mijns vaders ingenomenheid met haar, ten voordeele eener aanstaande zuster zonder middelen. Mijn vader wordt een geheel ander man. Hij is zelfs vroolijk, en zoo op haar verzot, dat hij elken dag, vóór hij naar de beurs gaat, komt zien hoe zij 't heeft. „Hendrik,” zei hij gisteren, „dat moest uwe moeder beleven! jongen, gij hebt een juweel van een vrouw.” Met welk eene teederheid beschouw ik haar, nu zij mij de hoop geeft op iets, mij zoo dierbaar! Mijne ziel smelt als weg, wanneer ik haar in dien staat zie, druk bezig in het gereedmaken van honderd dingen, die ik niet eens weet te noemen. Ik kan somwijlen mijne bekommering niet zoo geheel verbergen, dat zij er niets van gewaar wordt. Dit denkbeeld is haar te grievend. Nu verwijdert zij deze treurige vooruitzichten uit mijnen geest door ernstige, dan door vroolijke gesprekken, terwijl zij zelve een drijvenden traan wegwenkt. Zou zij ook angstige gedachten hebben, en verbergt hare liefde die voor mij? Eergisteren kwam ik onverwacht in huis, en verrastte haar op hare kraamkamer: ik zag, dat zij geschreid had.

I k. Gij hebt geschreid mijne liefde; och! dat moet niet zijn! (Zij zat ter zijde van haar toilet, en ik knielde bij haar neder.)

Zij. Ook niet van vreugde?

I k. Hebt gij van vreugde geschreid?

Zij. Denkt gij, dat dit nooit gebeurde?

I k. Beste schat, gij moet niet weenen; gij breekt mijn hart!

Zij. Maak mij dan minder gelukkig, of ik kan u niet gehoorzamen.

I k. Zeg, mijne liefde, ziet gij met bekommering op de aanstaande gebeurtenis?

Zij. Indien dit zoo ware, dan zoude ik niets erger zijn dan eene zwakke vrouw; en gij zoudt immers wel geduld met mij hebben willen? (Ik kon niet spreken; ik drukte hare hand aan mijn hart, het sloeg heftig; zij vervolgde:) ja, ik weet het wel, o mijn eigen hart! gij lijdt! Och! kon ik u gerust stellen! (en haar beminnelijk ge-laat, terwijl zij hare armen om mijn hals sloeg, zeeg tegen mijn voorhoofd. Ik snikte, zij ging voort:) Zou ik er aan kunnen denken, o mijn Edeling, om u te moeten verlaten? Wat zou er van u worden, indien gij het leven uws kinds met mijnen dood moest koopen? Ik weet, dat gij meer verstand, meer rede, meer bedaardheid hebt dan ik; evenwel, ik vrees, dat ik u te zeer treffen zoude. Gij hebt mij ook zoo gelukkig gemaakt! ik ben nauwelijks één-en-twintig jaar; ik zou zoo gaarne bij u blijven, ik zou zoo gaarne ons kind onder mijn zorgend oog zien opwassen. Evenwel, zooals 't God behaagt. (Zij zween, en bleef nog eenige minuten dus zitten. Ik was overstelpt. Nooit voelde ik zulke gemoedsbewegingen!) Kom, zeide zij, gaan wij hier vandaan; ik zal u eens wat voorspelen: mijn lieve man moet niet bedroefd zijn, ik zal 't ook niet wezen. O, alles zal wel gaan! de dierbare mevrouw Buigzaam heeft mij beloofd, zoodra ik mijne kamer houde, bij mij te zijn, en te blijven, totdat ik u geluk mag wenschen met uwe eerste overwinst.

Ik merk, dat zij somtijds weinig slaapt; doch (zeer zeker om mij niet te ontrusten!) zij houdt zich altoos stil, en schijnt zeer wèl te zijn. O mijne vriendin, mag ik mijne vrouw moeder zien van een welgeschapen kind!.... Ik kan niet meer..... het denkbeeld alleen..... Wat zal de zaak zelve zijn? O liefde! O natuur! Waarde vriendin!

De eerlijke Blankaart is in alle opzichten de vrome, zoowel als minzame vriend. Geen vader bemint zijne dochter meer, dan hij mijne vrouw.

Ik schrijf dezen buiten haar weten, om alle ontroeringen voor te komen; zij behoeft dezen niet te zien om overtuigd te worden van mijne liefde voor haar. Ik ben met eerbied,

Uw oprechte Vriend,

HENDRIK EDELING.

\* \*  
\*

### HONDERD-ZESEN-ZESTIGSTE BRIEF.

Mevrouw de weduwe Willis aan Mevrouw de weduwe Spilgoed.

Waardigste Vriendin!

Toen ik voorleden week bij u een zoo aangenamen als stichtelijken dag doorbracht, spraken wij van hart tot hart over ons beider belang. Ik omhelsde u met een dankbaar opzien tot den Algoede, daar ik mij in staat bevinde om met u het overige mijner jaren op een stil buitentje door te brengen. Mijne dochter is getrouwd; en, zoo zij niet gelukkig is, dan zeker zal het aan haar haperen, want zij heeft een goedaardig, verstandig man, die haar uit zuivere genegenheid trouwde, en dien zij ook uit alle mannen alléén beminde; zijne middelen zijn ruim genoeg: mijne dochter is eene goede huishoudster, en zij leven als uit de wereld. Voor Naatje heb ik dus niet te zorgen. Wat mijn zoon Willem aangaat, — gij, mijne hartvriendin, moet alles weten, — de heer Blankaart heeft eene goede som van zijnen overvloed afgezondert, om hem in staat te stellen, zijn eigen zaken te gaan beginnen. Zijn brave patroon heeft hem ontslagen, en hem vrij wat correspondenten overgedaan. Ook is de heer Helmers

bij mij geweest, en heeft mij verzekerd, dat hij voor juffrouw Letje zoude doen, hetgeen men van haars vaders boezemvriend kan verwachten. Hoe kom ik, mijne vriendin, met u ook over dezen waardigen man overeen! Gedreven door dezelfde beginsels als onze eerlijke Blankaart, ook rijk en kinderloos zijnde, doet echter zijne weldadigheid zich geheel anders voor. Hij doet wèl, mag ik het zoo uitdrukken, met de deftigheid van een verhevener wezen dan wij zijn; Blankaart schijnt de oudste broeder van alle, die hem omringen. Mijn Willem spreekt tegen den heer Helmers met den eerbied eens zoons: tegen den heer Blankaart met de hartelijke gemeenzaamheid eens vriends. Beide deze mannen hebben schoone karakters; doch deze zijn niet meer onderscheiden, dan de trekken huns gelaats. Blankaart heeft zijn gezond verstand in het werkzaam, Helmers in het denkend, afgezonderd leven geoeffend. De laatste heeft niets van dat wonderlijke, 't welk bij den eersten de natuur zelve is; en de eerste heeft ook niets van dat grootsche, 't welk den laatsten even natuurlijk is.

Beide mijne kinderen zijn dus bezorgd. Nu is mijn oogmerk, om Willem mijn huis over te laten, en met u, indien het Gode behage, nog eenige jaren gelukkig te leven. Gij, mijne vriendin, kunt mij alleen tot dit besluit overhalen. Als men zekere jaren heeft, is er in onze karakters eene gevestigdheid, die zich niet heel gemakkelijk schikt naar dezulke, die te veel met de onze verschillen: maar die zwaarigheid heeft tuschen ons, zooals gij zeer vriendelijk aanmerkt, geen plaats. Onze vriendschap is gegrond op de onwankelbare zuilen der deugd; het wederzijdsch behagen, vrij van alle jeugdige vleierijen, drukt er het zegel op.

Hoewel ik altoos reden had om de bestiering des Allerhoogsten te loven en met dankzeggingen te zegenen, zoo is het echter waar, dat mij vele rampen getroffen hebben. Geen der geringste was het, mijn eerlijken, goeden Willis te verliezen, in eenen nog fleurigen leeftijd, genoegzaam geruïneerd, en met twee



jonge kinderen bezwaard. Uw dierbaar hart heeft nooit gebloed over zoo een verlies. Gij kondt zulk een onwaardig, onrechtvaardig man betreuren, omdat gij eene edele ziel hebt; maar ik verloor een man, dien ik hartelijk beminde, en dien ik zag wegwijnen van droefheid, omdat hij meer zijn oprecht hart, dan mijnen voorzichtigen raad gevolgd had.

Met eene nimmer sluimerende oplettendheid bezorgde ik alles, wat van mij afhing. Ik schikte mij naar mijne verminderde omstandigheden, spaarde niets om mijne kinderen zoowel eene beschaafde, als godsdienstige opvoeding te geven en de goede God heeft mijne pogingen gezegend. Mijne dochter trouwde zeer voordeelig, en mijn lieve Willem zal, onder dienzelfden zegen, in staat gesteld worden om aan zijne bestemming te voldoen. Met mijne stervende lippen zal ik God nog danken voor dien zoon. Ik ben niet eenzijdig; gij kent mij, maar mijn Willem is de vreugd mijns levens. Geen zoon kon immer beter voorbeeld geven dan hij: nooit heeft hij mij reden tot misnoegen gegeven. Oordeel dus, hoe waardig hij mij is, welke goede gedachten ik van mijne aanstaande dochter heb, dat ik zijn geluk in hare handen betrouw. Hiernevens zende ik u de twee brieven onzer jongelieden dankbaar terug: zooals Saartje is, heb ik voorzien, dat zij met eenen Edeling worden moest. God geve, dat zij eene gelukkige moeder worde! Ik ga er dezen middag eten; ik ken geen geregelder huishouden. Heeft zij tijd van leven, en blijft zij de vrouw van dezen man, wat mogen wij dan niet van haar verwachten? Deze beide brieven hebben mij opnieuw bevestigd in mijn begrip, dat er een zeker levensseizoen, is, waarin het huwelijk ons zoo gelukkig maakt, als de aard onzes wezens hier toelaat. Ik kan u niet zeggen, hoezeer ik die vernuften veracht, die zich niet ontzien, eenen staat, door den stichter onzer natuur zelf ingesteld, te beschimpen en in een bespottelijk licht te plaatsen: zulke gevoelens leiden tot de schandelijkste zedeloosheid; zij winnen ook het meeste veld

in die maatschappijen, waarin de godsdienst niet meer geëerbiedigd wordt. Dat seizoen is voor ons, zooals gij wel aanmerkt, verdwenen, en de vriendschap vervangt, zeer eigenaardig, die liefde, welke de behoeften der jeugd en der gezondheid, zoowel als die van het hart, voldoet.

Ik zal wat bijtijds naar mijn zoon en dochter Smit vertrekken. Mijn Naatje heeft de gelukkige, altoos heldere uitzichten onzer jonge vriendin geenszins: mijn gezelschap, weet ik, zal daar noodig zijn; ik ben ook moeder! Vóór ik vertrek, hoop ik u nog in persoon te zeggen, hoezeer ik ben

Uwe getrouwe Vriendin,

SOPHIA VAN ZON,  
Wed. GERRIT WILLIS.

\* \* \*

HONDERD-ZEVENEN-ZESTIGSTE  
BRIEF.

Mevrouw Sara Edeling aan Mevrouw  
de weduwe Spilgoed.

Ach, mijne vriendin! — maar laat ik uwe aandoenlijke ziel niet kwetsen. Gij zelve zijt ziek, echter niet gevaarlijk, hoop — bid ik. Mijn Edeling, mijn dierbare Edeling is doodelijk krank! — Hoe kan ik deze woorden schrijven, zonder te bezwijken van droefheid? O, bid voor mij, laat uwe vriendin Willis voor mij bidden, laten alle vrome menschen voor mij bidden! — Wat, wat zal er van mij, wat van mijn nog ongeborn kind worden? — Niet meer — o doodelijke angst!

Voor drie dagen kwam het hem met zware hoofdpijn aan. Ik vrees, dat hij zijne ongesteldheid voor mij ver-

borgen heeft! Hij kon, vrees ik, niet besluiten om mij te ontrusten. Onze oude vader schreit als een kind; mijn goede broeder is het ware beeld der droefheid; beide verlaten zij mijn lieven mans kamer niet. O wat is hij bemind, wat is hij geacht in en buitenshuis! Al de kantoorbedienden — ik ben niet in staat om, en ik moet echter schrijven aan u. Al zijne zorg is voor mij; hij vergeet zijne eigen krankheid. Dit is de derde nacht, dat ik in een armstoel voor zijn ledikant zit; och! ben ik dan zijne vrouw niet? zijne beminde vrouw? Zal ik niet in weinige weken moeder zijn? Kan ik de zorg voor dit dierbaar pand overlaten aan iemand buiten u? En gij zelf zijt ziek, zooals Willis, dien mijn vader, met zijne eigen koets, om u zond, mij bericht. De trouwhartigheid van Willis en Brunier kan ik u niet beschrijven: zij zijn het, die mij eigenlijk bijstaan, want mijn mans broeder is onbekwaam om iets te doen; geen wonder, deze broeders zijn boezemvrienden. Natuur en vriendschap! — hoe nauw moeten zij verbonden zijn!

\* \*  
\*

Ik leg de pen neder, om mijn oom en tante Redelijk te ontvangen. Hunne liefde voor mijnen Edeling dreef hen herwaarts. Het tooneel was aandoenlijk. Nauwelijks was de eerste ontroering wat bedaard, of mijn man gaf aan tante te kennen, hoezeer hij voor mijne gezondheid vreesde. Zij begreep alles duidelijk. Zij liet een paviljoen op de naaste kamer gereedmaken, en wist mij te bewegen om er eenige uren op te gaan liggen, mij belovende niet van mijn man af te gaan, en, zoo er iets gebeurde, het mij te laten weten. Ik was geheel afgemat: de staat, waarin ik mij bevind — ik moest gehoorzamen. Ik heb mijzelve in slaap geweest, en de zorgvuldige vrouw, merkende dat ik wakker was, kwam mij zeggen, dat de dokter hem niet erger vond. Hij schreef mij ook iets voor, en

prees de oplettendheid mijner vriendelijke tante. Zoora mijn man mij in de kamer zag komen, stak hij zijne handen naar mij uit; zijn verbleekt gelaat scheen op te helderen toen hij mij weder zag: meer dan een uur hield hij mijne hand in de zijne. Zijne oogen zeiden mij alles. Zoo ellendig als ik nu ben! ik kan het niet beschrijven. O mocht ik aan uwen boezem mijn geheele hart eens uitweenen.

\* \* \*

\*

De crisis is voorbij! God zij eeuwig geloofd! De dokter geeft mij hoop! Ach — ik durf het nog niet gelooven. Ik vroeg daar aan mijn man, „hoe is het nu, mijn beste?” — „Beter, beter,” zei hij; en hij hief dankbaar de oogen ten hemel. „Zorg voor u,” ging hij voort, „zorg voor het pand onzer liefde.” Hij zweeg, zoo vermoed was hij.

De goede heer Blankaart is in zijn ziel aangedaan. Ik zie, dat hij het ergste vreest. Hij wil het wel niet zoo toonen, maar zijne trekken, weet gij, teekenen ons zijne denkbeelden altoos ten sterkste af.

\* \* \*

\*

Eene zware koorts belette mij deze te sluiten; nu kan ik u berichten, dat mijn gebed verhoord is. Ik zie mijn Edeling als van den rand des grafs wederkomen. En nu, nu schreien wij allen van dankbaarheid, van vreugd, van zulke gewaarwordingen, die zich niet laten beschrijven. De dokter, en het is een zeer eenvoudig man, zegt nu, dat hij bijna wanhoopte; zoo gevaarlijk krank vond hij mijnen man, toen hij gehaald werd.

Hoe is het toch, mijne vriendin? altoos bemin ik mijnen Edeling allerteederst, en echter alle uur klimt mijne liefde voor hem. Nu weet ik, dat de aarde geen ongelukkiger vrouw dragen kan, dan ik zijn zou, zoo

ik dezen man verloor. Ach, zal dit droevige denkbeeld niet al mijne blijde uren benevelen? — Moet ik zijne liefkoozingen niet met een hart, trillende van angst, dat ik hem zal verliezen, beantwoorden? — Dit is zeker, zoo de tijd de heftigheid der gemoedsbewegingen niet verdooft, dan kan ik in 't volste genot van alle de zegeningen, die ik ontvang, nooit meer gelukkig zijn. Laat mij door den knecht, die u dezen zal ter hand stellen, bericht van u bekomen! Het hier bijliggende vers heeft mijn lieve man gemaakt en mij, vóór eenige dagen, voorgelezen. Ik denk, dat het u zal behagen. Altoos

Uwe teeder liefhebbende Vriendin,

SARA EDELING,  
Geb. BURGERHART.

\* \* \*

#### AAN DE VOORZIENIGHEID.

Mijn geest verliest zichzelf in d'onnaspeurbre wegen,  
 Waardoor de vrije mensch wordt tot zijn heil geleid:  
 Bepeinst mijn zalig lot, zoo onverhoopt verkregen,  
 En wijdt dit statig uur aan u, Voorzienigheid!  
 Ontken ik uw bestaan? durf ik mij onderwinden,  
 Te twijflen, of ge op ons, uw schepselen nederziet?  
 Hoe, zou een wanbegrip zoozeer mijn oog verblinden,  
 Daar ik uw dierbre gunst elk oogenblik geniet?  
 Zoudt gij, die alles uit het niet hebt voortgetogen,  
 Die al wat is, of was, het wezen gaf en stand,  
 Geen acht slaan op ons doen, ons denken, op ons pogen?  
 Versmaadt gij 't meesterstuk, gevormd door uwe hand?  
 Alwetendheid, zou die den sterveling vergeten?  
 Is ons betrekkelijk klein, niet groot? dit is de vraag!  
 Kan iets, hetgeen GOD vormde, ooit beuzelachtig heeten?  
 Een oog, dat alles ziet, ziet dat nooit naar omlaag?

't Geen is en wezen zal, het volgend, het voorleden  
 Is tegenwoordig voor dat al doordringend oog:  
 Wat leert de Godsdienst? Wat bevestigt ons de rede:  
 Niets is voor u, o GOD, te duister, of te hoog.

Voorzienigheid, ik kan uw wegen niet doorgronden!  
 Of weet het wijs waarom van duizend zaken niet.  
 Maar 'k heb van mijne jeugd uw schikking ondervonden;  
 Ik dank u voor al 't heil, dat gij mij heden biedt.  
 Een brave weduw' hoogsteerwaardig om haar zeden,  
 Verteederd door verdriet, geheiligd door den rouw,  
 Beproefd door overvloed, volmaakt door tegenheden,  
 Gaaft gij tot hartvriendin, aan mijn geliefde vrouw.  
 Gij deedt haar vroeg een' man, haar hart onwaardig,  
 (derven,  
 Gij liet haar worstelen met wreeden tegenspoed,  
 Gij deedt haar eenig kind aan haren boezem sterven.  
 Nog boog zij voor uw wil; nog sprak zij: God is goed.

„Bemoet Voorzienigheid zich met des werelds zaken?  
 „Zoo dacht het zwak geloof: waarom dan lijdt de deugd?“  
 Die vraag is reeds beslist: deze eedle vrouw moest waken,  
 Voor 't al te zwakke hart der leidelijke jeugd.  
 Nooit zag men haar door dwang 't aandoenlijk hart be-  
 (stormen.

't Was wel doordachte raad, 't was weêrgaloos beleid,  
 Die elk verbeterde, die 't kwade kon hervormen:  
 En alles droeg het merk der zachte minzaamheid.  
 Wat heeft mijn Burgerhart van haar niet mogen leeren?  
 Hoe werd haar eedle geest ten goede aangespoord!  
 Geen neiging, die zij niet ten beste wist te keeren,  
 Had Sara, die mijn oog ten hoogste had bekoord.  
 Dat ik mijn echtvriendin, in hare jonge jaren,  
 Waarin de zon der vreugd haar blijdste stralen spreidt,  
 Een wel gepasten ernst aan gulle vreugd zie paren,  
 Dank ik deez' brave vrouw, naast u, Voorzienigheid!

„Ja zij, en met haar zal de zegen bij ons wonen;  
 „Zoo dacht ik, zag ik haar met liefde en achting aan  
 „Ik moet de hartvriendin van mijn beminde loonen.“  
 Maar gij, Voorzienigheid, gij hebt dit reeds gedaan.  
 Ja, door dienzelfden man, die, in zijn zorgloos leven,  
 Een scherpe toetsteen was voor haar beproefd geduld,

Wordt, nu hij jaren lang reeds heeft den geest gegeven,  
Des Hemels raadsbesluit tot haar geluk vervuld.

Schoon 't hier de plaats niet is, daar deugd haar loon  
(zal vinden;  
Schoon 't waar geloof haar wijst naar d'andre zij van 't graf;  
Voorzienigheid, nogtans, staat somtijds om haar vrienden,  
Reeds nog op de aard, een deel van 't heil, hun wachtend, af.  
Is maar de ziel volleerd in 't zaligend vertrouwen,  
Op 's Hoogstens liefde en macht in allen leed en druk,  
Dan wordt het haar vergund, te wandlen door aanschouwen,  
Dan hoopt zij niet alleen op 't nog aanstaand geluk.

Zoolang ik adem haal, zal ik Maria roemen;  
Zij heeft mijn Burgerhart van deugd tot deugd geleid;  
Steeds zal mijn Burgerhart haar leids- en raadsvrouw  
noemen,

Steeds blaakt voor haar heur hart in liefde en dankbaarheid.

Losbandigheid, die zich door driften laat regeeren,  
Door driften, daar de mensch met rede zich voor schaamt,

Zou, ô Voorzienigheid, uw toeverzicht onteeren,  
Zoo zij haar huwelijk dacht in uwen raad beraamd:

Maar ik, verliefd op deugd en aangename zeden,  
Ik voortgedreven door de zuivere natuur,

Ben op den huwelijksweg met eene vrouw getreden,  
Voor wie mijn liefdegloed meer blaakt van uur tot uur.

Met haar, met haar alleen kan ik gelukkig leven;  
Wat is haar blijde deugd verstandig, nauwgezet!

Zij kan de kleinste fout zichzelf ter noods vergeven;  
Zij kent, eerbiedigt, zij betracht des Hoogsten wet.

Hoe kan haar zoet gelaat mijn zorgen niet verpoezen.  
Dan leidt mij hare hand naar 't zindelijk eetvertrek;

Zij strooit langs mijnen weg de liefelijkste rozen;  
Dan treedt zij vriendelijk met mij in een gesprek.

Dan heeft zij eens iets fraais, iets geestigs uitgevonden,  
Dan zie ik, hoe haar hart naar mijn gezelschap haakt;

Is 't wonder, dat mijn ziel is aan haar ziel gebonden?  
Is 't wonder, dat haar scherts mijn vroolijkheid volmaakt?

Wat zal nu toch de kalmte en zachte vreugd verminderen,  
Dien heldren zonnenschijn van een gerust gemoed?

Misschien wordt eens mijn echt gezegend met veel kindren;  
Misschien. . . . o, hoe veel heils heb ik dan nog te goed!

Welhaast zal mijne vrouw een blijde moeder wezen,

o Denkbeeld, dat mijn ziel gansch overtreft, verrukt!

Wijkt, wijkt uit mijnen geest, o angst, o somber vreezen!  
Wat wensch ik meer, mijn lief, zoo mij dees wensch gelukt?

Dan staat uws vaders vriend van blijdschap opgetogen,  
Als hij ons teeder kindje in 't zindlijk wiegje ziet

Dan blinkt een heldre traan in zijn goedaardige oogen,  
Als hij het lieve wicht aan mijnen vader biedt.

Mijns vaders eerlijk hart staat dan natuur niet tegen:  
Hij denkt geen oogenblik aan haatlijk kerkgeschil.

Hij drukt het in zijn' arm, hij geeft het zijnen zegen,  
Kust mijn beminde vrouw, en zwijgt door blijdschap stil.

En wie houdt met meer vuurs, met hartlijker vervoering,  
Met meer erkentenis, voor 't heil dat hij ontving,

Met meer bewogenheid, met sterker zielsontroering,  
U aan zijn kloppend hart, dan uw — uw Edeling?

Ik durf ons lot gerust Voorzienigheid bevelen,  
Die op haar de oogen vest, is voor geen ramp bevreesd

Mijn lief, wat zie ik reeds al vroolijke tooneelen,  
Van huiselijk geluk! Hoe helder is mijn geest?

Ja 'k weet het, dierbaar pand, eens moeten wij toch  
(scheiden.

De dood ziet naar verdienste, of rang, noch frissche jeugd;

Ik zal u mogelijk, gij mij ten grave leiden:

o, Wijden wij ons vroeg aan Christelijke deugd!

Dan zullen wij 't waarom van onze wording treffen;

Dan deelen wij 't heil den vromen toebereid:

Dan zullen wij vereend, alle eeuwen door verheffen  
Den onnaspeurbren weg van u, Voorzienigheid.

## HONDERD-ACHT-EN-ZESTIGSTE BRIEF.

Mevrouw de weduwe Spilgoed aan  
Mevrouw Sara Edeling.

Allerteederst-beminde Vriendin!

Mijne ziekte vermeerderde door het treurig bericht,  
't welk de vriendelijke Willis mij bracht. Ware het



eenigzins mogelijk geweest, ik zoude de koets niet ledig hebben laten teruggaan. Uwe zusterlijke vriendin Letje smeekte mij zoo ernstig om mij niet te wagen; de dokter verbood mij, er aan te denken! wat kon ik doen, dan voor u bidden? Ik ben alweêr adergelaten, zoo ontstoken was mijn bloed; eene zware verkoudheid heeft dit alles veroorzaakt. Ik zal vooreerst wat spaarzamer gebruik moeten maken van de gelegenheid, die ik hier heb, om te wandelen, hoe goed dit ook voor mij in velen opzichte is. Stel u gerust; indien er niets voorvalt, gelijk ik nu nog sterker hoop, zal ik in acht dagen bij u zijn. De heer Blankaart heeft mij verzocht om mij te mogen afhalen. Letje zal mij tot Amsterdam verzellen, een dag of zes bij u vertoeven, en vervolgens naar den heer Helmers vertrekken, om er tot na uwe bevalling te blijven, en vervolgens met mij naar buiten te gaan. Wij beiden verlangen onuitsprekelijk om u te zien! Hoeveel tranen uw brief ons gekost heeft, ga ik met oogmerk voorbij... Gij weet, dat wij u teeder liefhebben; dat wij uwen uitmuntenden man recht doen.... Niet meer hiervan; dit denkbeeld is mij te heftig, het verscheurt mij! Hoe bemin ik uwe tante Redelijk! Hare zorg voor u maakt haar dierbaar voor mij! En schoon ik niet twijfel, of de brave vrouw zal niets verzuimen, wat eenigzins voor u dienstig is, zoo kan ik mijne teedere genegenheid voor u niet weigeren, het volgende te schrijven:

Laat de liefde voor uwen man u niet uit het oog doen verliezen, dat gij hem nu al de zorgvuldigheid niet geven kunt, die gij hem, indien gij in eenen andren staat waart, geven zoudt. Uwe gezondheid, mijn hartje, is volmaakt; maar zij is als een goudschaaltje, er is zeer weinig noodig om die uit het gelukkig evenwicht te brengen. Gij hebt meer levendigheid, dan krachten, meer moed dan vermogen. Zorg dan nu voornamelijk voor uzelve, nu uw echtgenoot buiten gevaar is. Indien gij door waken uw bloed verdikt, kunnen de gevolgen voor u en uw kind hoogst nadeelig worden, zonder dat gij uwen man eenig wezenlijk nut

doet. Alle sterke aandoeningen zijn uwe verdelgers, en ik schrijf uwe aanhoudende gezondheid grootelijks toe aan die gelukkige zielsgesteldheid, waardoor gij de dingen dezer wereld altoos of met onverschilligheid, of van de blinkendste zijde beschouwt. Gij zoudt niet gelooven, mijn engel, hoe wederkeerig, hoe betrekkelijk onze ziel en ons lichaam werken. En wie kan den invloed ontkennen, dien eene moeder heeft op dat schepsel, dat nog in haren schoot ontwikkeld wordt? Beur u dan op, liefde; stel u, onder Gods oogen, in staat om eene gelukkige verlossing tegemoet te zien. Vorm u toch geene onnatuurlijke schrikbeelden, die nimmer iets goeds uitwerken, en altoos hoogst naideelig zijn. Gij hebt immers wel moed om aan de groote wet der natuur te gaan voldoen? Gij vertrouwt immers op den bijstand van dien God, die zijn zedelijk, plichtmatig schepsel, als het tot hem roept, in genade hoort? Eéne verrukking uws dankbaren mans, één aanblikje uws kinds (o ik zeg niets, dan 't geen ik zelf weet), zijn meer dan genoegzaam, om u de smartelijkste oogenblikken te doen vergeten.

Gij weet, mijne liefde, dat ik de vrouw niet ben, om u aan te drijven tot zorgeloosheid; om uwe aandacht af te leiden van den aanstaanden dag. Neen: die dag is altoos zeer gewichtig; maar ik tracht alleen „mogelijke omstandigheden, van hetgeen natuurlijk en eigen aan de zaak zelve is, af te scheiden.” Men sterft in de kraam; men besluit hieruit, dat dit ontrent zoo natuurlijk is, als te sterven aan eene beroerte: dit besluit is verkeerd. O! de God der natuur is veel wijzer en goedertierener, dan al de stervelingen bevatten kunnen. Onze verkeerde levenswijs, waardoor wij genoegzaam den aanleg onzer natuur verwrikken; onze dwaze manier van kleeden; onze vadzigheid; onze gemaakte teederheid; onze ongeregelde omkeeringen van dag en nacht; onze spoorlooze driften; de versmadelijke lapzalverijen van onkundige, gemeene wijven (om niets meer te noemen), ziedaar, dit zijn de oorzaken van het sterven, van het deerlijk

mishandelen der jonge vrouwen. En gij, zeker, hebt te veel verstand om niet te zien, dat dit geene natuurlijke gevolgen eener geheel natuurlijke ontbinding, die het nu voldragen kind van zijne moeder afscheidt, zijn kunnen. Beweeg u veel; onttrek u aan den balsemiken invloed der vrije lucht niet; kleedt u zoo los en gemakkelijk als gij zelve verkiest, niet al te warm.

Ons Lotje is reeds bij oom Dirk, en ik merk, dat zij er gansch geen onnut lid uitmaakt. Het goede menschl O wat zijn de vermogens onderscheiden, en hoe lief heb ik u om de goedhartigheid, die gij altoos voor haar betoondet! Zij zegt ook, dat zij u liefheeft, en blijde is, dat gij zulk een schoon huwelijk gedaan hebt; en zij meent hetgeen zij zegt.

Van onze freule hoor ik niets in 't allerminste. Mogelijk schrijven de beide savanten wel eene verhandeling over de z o n n e n s t o f j e s. De trek, dien zij ons speelde, maakt haar onze aandacht onwaardig; en daar lijdt zij niets ter wereld bij.

Mijne waardige vriendin Willis is reeds naar Zuidwijk vertrokken; zij heeft mij zeer verzocht om haar van tijd tot tijd te schrijven. Ik hoop, bij u zijnde, veel stof te hebben. Letje groet u teederlijk. Willis zit thans bij haar, en ik zie, dat zij beide volkomen gelukkig zijn met elkander. Hij zal u dezen brief zelf brengen. De heer Blankaart zal den dag mijner overkomst aan u komen bekend maken. Ik blijf, met moederlijke genegenheid en met de achting eener vriendin,

Uwe Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,

Wed. P. SPILGOED.

**HONDERD-NEGEN-EN-ZESTIGSTE  
BRIEF.**

Mejuffrouw Aletta Brunier aan  
Mevrouw de weduwe Spilgoed.

**Hoogste-erbiedniswaardige Vrouw!**

Wat viel het mij hard, van u en van mijn Saartje te scheiden! Mijn goede Willis had veel moeite met mij, zoo bedroefd was ik. Ik had hierdoor gelegenheid, om de goedheid zijner inborst nog al meer waar te nemen. O hij verdient mijne liefde, maar ik had hem ook lief, zoo als ik hem leerde kennen. Wel, heden! waarom zou ik daar voor u een geheim van maken? Gij hebt mij immers gezegd, dat men sommige vooroordeelen moet laten zooals zij zijn, omdat de menschen alle waarheden nog niet verdragen kunnen; maar dat boezemvrienden de gehalte der dingen zoo wel mogen onderzoeken, als zij verplicht zijn, zich, in de samenleving, naar den gang van 't werk te schikken. Indien echter Willis voor mij onverschillig gebleven was, dan veranderde de zaak van gedaante; en ik wist, wat ik mijzelve verschuldigd bleef.

De heer Helmers ontving ons op de vriendelijkste wijs. Willis (dit was zoo zijne verkiezing), mocht niet naar eene herberg in het dorp, maar hier blijven; en toen ik dezen ochtend uit mijn raam keek, zag ik den eerwaardigen man met Willis al in den moestuinen wandelen. 't Was nog zeer vroeg; ik ging echter naar beneden, en zij kwamen terug om te ontbijten. „Hoevele zomermorgens hebben uwe zalige vader en ik dus doorgebracht!” zeide hij, mij aansprekende: „Twee sterfgevallen hebben mij mijn leven bitter gemaakt, dat mijner jonge vrouw, en dat mijns boezemvriend: buiten deze rampen is mijn leven dus, vier-en-zestig jaren aaneen, als een stille stroom

voortgevloeid. Verre zij het van mij, dit niet met dankbaarheid te erkennen; het heeft mij alleen geleerd, dat geen verstandig mensch hier zijn geluk moet zoeken te vestigen, maar zich door wèl te denken en wèl te leven, heeft voor te bereiden tot dien staat, daar alles duurzaam is." Hij zweeg en zag mij ernstig aan. „Kind," ging hij voort, „gij weet, dat ik gaarne zou gezien hebben, dat gij met mijn neef Pieter getrouwd waart; maar gij weet ook, op welk eene redelijke wijs ik dit wenschte? Mijn neef zal trouwen met zijn patroons eenige dochter; dit is ook wel; en dewijl de heer Willis en gij elkander liefhebben, en op zijn karakter niets te zeggen valt; ja, dat de brave heer Blankaart hem ten hoogste roemt, zoo heb ik voorgenomen om aan u, Letje, zooveel in contant geld mede te geven, als de heer Blankaart aan zijnen vriend geeft, opdat hij in staat zij, zelf handel te drijven, en voor zijne vrouw en kinderen behoorlijk te zorgen. Waarom zal ik in de kist moeten liggen om wel te doen, daar ik het in mijn leven doen kan, en nog zien, hoe God mijne goede oogmerken zegent?" Willem viel hem om den hals: „Och, mijnheer Helmers! — Lieve Letje, bedank gij: — mij ontbreken woorden." Ik kuste de hand mijns weldoeners, maar kon weinig zeggen. „Hetgeen ik voor u doe (ging hij voort), zal ik voor Cootje ook doen, indien ik het beleef, dat hij een zoet, deugdzaam meisje trouwt, en anders zal hij in mijn testament komen. Ieder heeft zoo al zijn speelpop; velen bouwen Hofjes, en maken de Weeshuizen tot erfgenaam: ik mag dat lijden, maar mijn geld heb ik geschikt om brave, nijvere jongelieden, van goeden huize, voort te helpen, die, bij gebrek van middelen, geen nut kunnen doen."

De knecht kwam zeggen, dat de schuit dicht bij was. De oude heer had de beleefdheid om zijn vriend Willis daar te brengen; en verzocht mij mede te gaan, 't geen ik gaarne deed. Wij namen haastig afscheid, en Willem in de schuit gewipt zijnde, wandelden wij terug. Het is of ik buiten de wereld ben: en zoo ik

er niet eenige dierbare vrienden had; zoo mijn hart mij niet herinnerde, dat mijn Willem in die wereld was; ik zou bij dezen godvruchtigen man mijne dagen wenschen te eindigen.

Wat vermeerdert het mijne achting voor de Christelijke godsdienst, daar ik zie, dat alle brave menschen, hoe ook onderscheiden in bespiegeleende begrippen en temperamenten, haar, zoo zij haar terecht kennen, hoogst eerbiedigen! dat zij alle de wetten des Evangeliums tot regel hunner gedachten en daden stellen, en niet het minste verschillen nopens den weg, dien wij moeten bewandelen, zoo wij eens gelukkig zijn zullen. Ik beschouw in den heer Helmers den weldadigen, den verheven vriend der menschen. De lieve man wacht mij, om in zijn bosch te gaan wandelen. Vaarwell duizend groetenissen aan mijn lieve Saartje. Ik ben

Uwe hoogachtende Vriendin en Dienares,

ALETTA BRUNIER.

. .  
.

## HONDERD-ZEVENTIGSTE BRIEF.

De heer Willem Willis aan Mejufrouw Aletta Brunier.

Mijn eigen lieve Letjel

Hoe weinige oogenblikken ik ook aan mij heb, zoo is het mij echter onmogelijk, u, al ware het dan ook maar een regel of tien, niet te schrijven. Wat zal ik u zeggen? och! hetgeen gij wel weet: dat ik u als mijn eigen leven bemin! dat ik mijn geluk niet kan overzien, als ik mij durf verzekeren, dat gij mij lief-

hebt! Daar hebt gij het oude lesje! Maar ik ben geen geestige jongen; en al was ik het, mijn hart zou mij niet toelaten, mijn tijd met aardigheden te verbeuzelen, daar die reeds zoo bekrompen omkomt. O mijn Letje, wat beloof ik mij lieve dagen met u! Hoe zal ik alles, wat in mijn vermogen is, aanwenden, om u gelukkig te maken! Gij vertrouwt alles goeds van uwen Willem; en gij zult u niet bedrogen vinden. Daar de goedheid van uw hart met mijne onvolmaaktheden wil geduld nemen, zal ik mij met ijver toeleggen, om mij in alles voor u behagelijk te maken.

Indien ik niet door de lessen mijner beminde moeder overtuigend geleerd had, dat men, zonder rijk te zijn, zeer vergenoegd leven kan, zoo men slechts vele kunstbehoeften of geheel afsnijdt, of met verstand regelt, dan zoude ik mogelijk nu in verzoeking zijn om naar schatten te wenschen, éénig en alléén om u in overvloed te zien; maar, mijn eigen Letje denkt te wel, om zulk eenen wensch goed te keuren. Ik kan u noch zoo rijk, noch zoo aanzienlijk maken, als de uitmuntende Edeling onze vriendin; maar dit hangt niet van mij af. Dit, hoop ik, dat gij aan uwe boezemvriendin nog eens zult kunnen zeggen: „ik ben zoo gelukkig met mijnen eerlijken, goeden Willem, als gij met uwen deugdzaamen, verstandigen Edeling.”

O welke mannen zijn onze weldoeners! Kunnen wij, mijn eigen Letje, wel ooit dankbaar genoeg zijn? Kunnen wij immer den goeden God naar eisch dankbaar zijn voor de gunstige bestiering omtrent ons? Hoe ongelukkig zouden wij hebben kunnen zijn, ook naarmate wij elkander beminden, daar wij beide te wel denken, om zonder uitzicht op een ordentelijk bestaan immer aan onzen hoogsten wensch te voldoen! Bedank toch ook voor mij! Ik ben overstelpt; o, hoe eerbiedig ik den vromen Helmers!

Ik ben bij den heer Blankaart geweest; uw broeder zat bij hem. Ik verhaalde, wat de heer Helmers gezegd had. Uw broeder was verbaasd: dat, zeide hij had ik nooit kunnen denken. Willem, laten wij het

beste gebruik van zulke gunsten maken: geluk, jongenlief, met mijne zuster; ik bemin haar, dat weet gij, teeder; 't is al wat ik, arme jongen, in de wereld heb, maar ik gun ze u van harte. De heer Blankaart zag ons, naar gewoonte, met de armen over elkander geslagen, aan, schonk voor ons elk een glas wijn, en wij dronken op de gezondheid van den heer Helmers.

„Komaan, Willem,” zei hij, „dat is kostelijk. Zulke menschen zijn mijn slag; wel, lieve God, wat zullen wij, rijke fokkers, met ons geld doen, als er zelf wel van leven, en anderen goed doen? Jongens, ik heb ook in mijn jeugd zoo moeten werken, dat het kraakte, want ik had ook niet veel, toen ik begon; doch toen waren er goede lieden, en nu zijn zij er ook. Oppassen is de zaak, en zoo ik ergens van weet is 't van de negotie. Ik sprak daar met Brunier, dat het mij speet, dat hij ook geen koopman was; maar daar moeten officianten ook zijn, en 't is ook wel; evenwel, de nobele zeevaart, de negotie troeft boven.”

Hij heeft uw broeder bij zich genomen; zoo hij voorwendt, om gezelschap te hebben en zich des avonds wat te laten voorlezen; maar ik denk, dat hij andere oogmerken met Cootje heeft, en gelooft, dat hij te goed is om in een logement te blijven, daar nog drie of vier rijke jonge lichtmisjes kamers hebben: uw broeder kan niet genoeg tot zijnen lof zeggen.

Ik heb ook bij mijnheer en mevrouw Edeling geweest. Hij betert zoozeer, dat hij in veertien dagen zal kunnen uitgaan. Mevrouw was ook zeer welvarend. Mevrouw Buigzaam is altoos dezelfde engel van een vrouw! Ik zeide, dat ik voor haar iets van mijn meisje had medegebracht, en wilde hare hand kussen. „Kom”, zeide de lieve dame, „doe uwe commissie niet ten halve:” en zij keerde mij hare wang toe. O mijn Letje, hoe eerbiedig ik deze vrouw! Zij en mijne moeder zijn de achtlingwaardigste vrouwen die ik ken. De natuur maakte haar tot vriendinnen; zij hadden elkander maar niet aangetroffen.

Ik omhels u met een hart vol liefde, en tel de dagen,



die er nog moeten voorbijgaan, voor ik in uw bijzijn gelukkig zijn zal.

Geheel de Uwe,

WILLEM WILLIS.

\* \* \*

HONDERDEENEN-ZEVENTIGSTE  
BRIEF.

Mevrouw de weduwe Spilgoed aan  
Mejuffrouw de weduwe Willis.

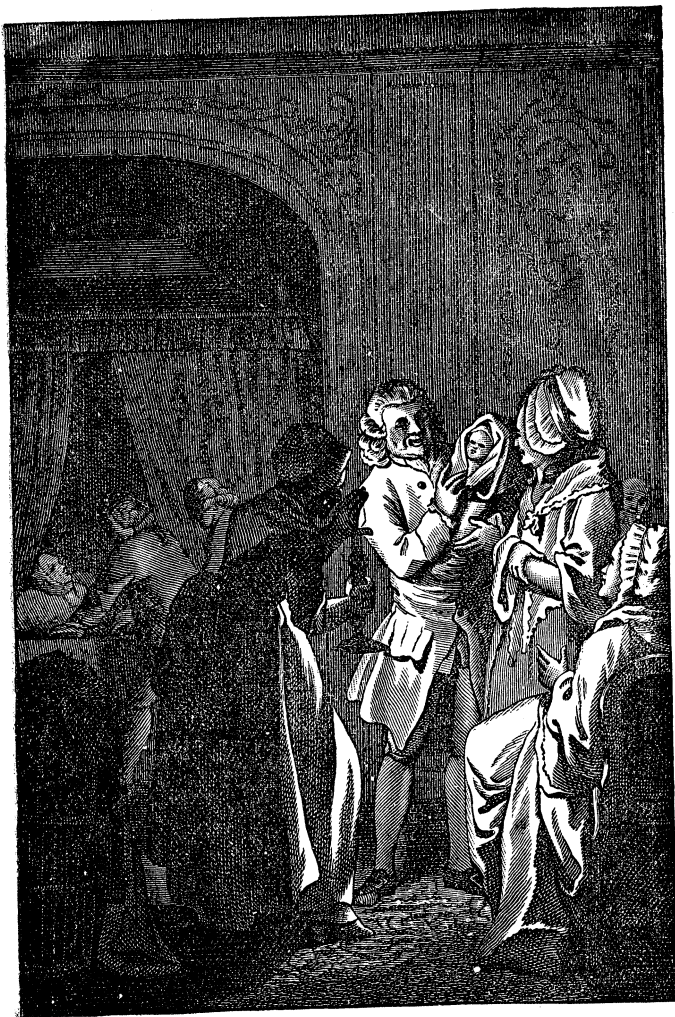
Waarde Vriendin!

Geluk met een jongen Edeling! — Gisterenavond ten elf ure verlostte onze jonge vriendin van een schoon, gezond kind; zij heeft het niet zeer gemakkelijk gehad, maar zich zoo verstandig en bedaard gedragen, dat men dit nauwelijks dus zoude hebben kunnen verwachten. De lieve juffrouw Redelijk en ik waren, behalve de baker, al de vrouwen, die zij verkoos bij zich te hebben. Het vrouwtje was deze laatste acht dagen verbaasd ongemakkelijk en pijnlijk: ik geloof, dat de goede Edeling immer zooveel als zij zelve heeft uitgestaan! In den namiddag liet hij den heer Blankaart halen, en vader Edeling was zoo onrustig en zoo bezorgd, dat ik, hem alleen sprekende, hem verzocht, zich wat achter de schermen te houden. De beide heeren zaten bij elkander in de naaste kamer; men hoorde hen geen woord spreken. Blankaart wandelde al heen en weër: de oude Edeling zat in eene vensterbank, zeer onrustig, zooals ik, eens even in de kamer komende, zag.

De heer Hendrik was bij ons en verborg zijnen doodelijken angst onder een diep stilzwijgen. Saartje

sprak hem dikwijls moed in (ook als zij hare handen wong.) Eindelijk, ziedaar, daar hooren wij het kind! 't Is een sterke jongen: zijne stem klonk door de kamer. De kraamvrouw hield zich stil en bedaard. In de naaste kamer hoorden wij: „Goddank, Goddank! wat is er?” — „Een schoone jongen”, riep de baker; „nog wat geduld.” Beide hoorden wij hen eikander snikkend zegen wenschen. De jonge man was, genoegzaam buiten zichzelf, op een stoel neergevallen. Ik wenkte hem, en hij lei met den vroedmeester zijne vrouw in 't ledikant. Juffrouw Redelijk bewaarde het kind, dat zich braaf liet hooren, en wakker met handen en voeten schopte. Zoodra het was opgebakerd, tikten wij de heeren. Edeling gaf het aan zijn vader. O, kon ik u dat tooneel schilderen! De oude heer trilde van blijdschap; maar hij, noch zijn zoon, zeide iets; zij drukten elkander de hand; hunne oogen stroomden. Hij gaf het den goeden Blankaart, en ging naar zijne dochter; hij kuste haar, hij zegende haar; hij kuste zijn zoon, hij zegende hem: „beleef zooveel vreugd aan dit kind, als ik aan u beleef, Hendrik, en gij zult een zeer gelukkig vader zijn.”

Blankaart, met het kind in zijne armen, was geen minder schilderij! De natuur is toch niet te overtreffen; men moet zulke dingen zien! „Welkom, mijn zoete kleine boy,” zei de goedaardige man: „welkom, mijn lief kind! jongetje, je komt al in een aardig wereldje. Nu, dat zal je, als je tijd van leven hebt, wel onder vinden. Pas maar braaf op, en je zult gelukkig zijn:” (en bij mij komende met het kind) „ha! dat's een kereltje!” zei hij, „zie je wel, watte heldere kijkers dat hij heeft? 't is een mooi kind, zeg ik je: precies zijns vaders tronie; en watte vuisjes heeft hij! nu, mannetje, ga jij bij moeder, die zal je beter trak teeren.” Hij ging, met het kind in bei zijne armen voor zijn hart gefommeld, naar de kraamvrouw, gaf haar 't kind, kuste haar, noemde haar met alle zoete namen, die hij bedenken kon; wij verzochten de heeren, zich weêr naar hunne kamer te begeven. Saartje



„Ha! dat's een kereltjel” zei hij . . . . (pag. 258).



was zeer zwak, en verlangde, dacht mij, naar rust. Wij gingen vervolgens in 't naaste vertrek eten. Kort daarop kwam de jonge heer thuis, die nog niets wist. Blankaart sloop in de kraamkamer, haalde het kind uit de wieg, en liet het Cornelis zien: „He! maatje, wat zeg je me van zoo een knaap?” Hij zag het kind, viel zijn broeder om den hals, omhelsde zijn vader, nam het kind, bezag het met het goedig gelaat, dat hem zoo eigen is, bracht het in de kraamkamer, ging bij 't ledikant en toonde zijn broederlijk hart in stille zegenwenschen.

Morgen wordt het kind, hier aan huis, door den heer Redelijk gedoopt: zijn naam is Jan. Beide de grootvaders heeten zoo. Evenwel, het is Jan Edeling; en ik geloof, dat de oude heer om geen werelds goed het anders zou dulden.

Alles gaat naar wensch: den geheelen nacht geslapen als een roos: het kind ook. Zij is reeds in allen opzichte moeder: 't is een bekoorlijk kraamvrouwkje! Willis en Brunier zullen vandaag den kleinen jongen in het naaste vertrek zien, en grootvader trakteert al wat in zijn dienst leven ontvangen heeft. Tot de kruiers en pakhuisknechts toe krijgen Rijnsche wijn met kaneelkoekjes, en ieder is mannetje, jongetje; elk maakt het bestig. Hemel, hoe is die man veranderd! De brief moet weg: ik moet ook nog aan mijn Letje schrijven. Schrijf mij haast ook zulke goede tijding: — met haast, de brief moet weg.

Uwe Vriendin,

MARIA BUIGZAAM,

Wed. P. SPILGOED.

\* \* \*

HONDERD-TWEE-EN-ZEVENTIGSTE  
BRIEF.

Mevrouw Sara Edeling aan Mejuffrouw  
Anna Smit.

Zeer lieve Vriendin!

Niet voor vandaag, kreeg ik de vrijheid om u te schrijven; en mijn kleine knol is evenwel al drie weken in de wereld geweest: nu, 't is goed, dat ik met een zoet praatje te leiden ben; anders, wel heden, me dunkt, ik had vóór den negenden dag wel kunnen schrijven. Maar de slenter moet gevolgd! Tante Redelijk houdt, zeg ik haar, niet van oude palen te verzetten: maar de vrouw spreekt, zoo zegt zij, bij ondervinding; en dewijl zij reeds tien kindertjes gehaald heeft, dien ik nog al op haar zoo wat te betrouwen.

Kom, meisje, gij moet den moed niet opgeven: gij plach altijd ouder en wijzer te zijn dan ik ben, en ik heb mij wèl gehouden, hoor ik; want ik, arme sloof, weet niet, hoe andere vrouwen zich gedragen. Gij kent mijn humeur! „Komaan, Saartje,” zei ik, „schik u naar 't geen zoo zijn moet; gij zult er u zelve best bij vinden.” Zoo gezegd, zoo gedaan: en, ziedaar! mij moeder van het liefste kind, dat gij u verbeelden kunt. Gelooft gij mij niet? vraag het dan aan het schaap zijn grootvader; vraag het aan den heer Blankaart; — aan elk, die het ziet.

En wat heb ik een drukte met mijn kleinen prull! Ik zou hem wel altijd op mijn schoot willen hebben; maar baker zegt „dat hij dan welhaast niet meer in zijne wieg zal willen, en dat dit toch best is voor hem.” Hoe, best? vroeg ik, kan mijn jongetje ergens zoo best zijn, als op zijn eigen moeders schoot? Zoo ziet gij, dat elk de baas over mij speelt, tot de baker

inkluis. Wat ben ik hongerig, Naatje! Ik kan altijd wel eten, en neem 's avonds een trommeltje met beschuit naar bed: (nu, kind, gij zult wat ondervinden); ik moet mijn Jantje immers voorraad bezorgen? Mijn stoute broër klungelt gedurig aan de wieg, en maakt zijn neef wakker, die dan een brave keel openzet, en dwingt om bij mama te zijn; dan loopt Kees de kamer uit, en zingt zijn moffenliedje, daar gij eens zoo om moest lachen. Onze Pieternel is hier geweest; dat was eene vertooning! zij zei, „dat het kind er zoo verstandig uitzag, en zoo geleek op grootvader Burgerhart (dat is, op mijn grootvader, moet je weten); en zij kon niet bedenken, dat ik al zoo een knappen zeun had; wel heden, het heugde haar nog, als de dag van gisteren, dat ik geboren werd; 't was op een Dinsdag; — neen, op een Woensdag, — toch op een Dinsdag; want dit was haar stof- en raagdag; en zij was net bezig met grootvaders slaapkamer te stoffen, toen mijnheer Blankaart, die altijd bij uw vader was, wil ik spreken, aan den trap riep: „Pieternel, kom eens af, meid, daar hebben wij een aardig piskousje gekregen; en mevrouw, ik had er zulk eene innerlijke dingsigheid van, dat ik over mijn handstoffer viel, al het stof op het tapijt; zoodat, ik weet het nog hiel wel. Zij beriep zich ook op den heer Blankaart: die zou 't niet ontkennen.” Grootvader Edeling tracteerde Pieternel ook, en de welkomst van den jongen Jan Edeling werd gedronken: o zulke tooneeltjes smaken mij zoo! Ik wou, dat ik die maar beschrijven kon, zooals het behoort. Uwe aanstaande zuster, die nog bij haren weldadigen vriend is, heeft mij een engelachtigen brief geschreven: wat zal Willem met zoo een meisje gelukkig zijn!

Eén trek uit den heer Helmers karakter. Gij weet, dat hij, voor ruim veertig jaar, zijne vrouw, die hij teeder beminde, in 't kraambed verloor? Nul die indrukken zijner droefheid zijn onuitwischbaar, en hij stelt zooveel belang in jonge kraamvrouwen, dat hij ook alle morgen een knecht te paard zendt, om te

hooren hoe of het met mij is, schoon zijne plaats drie uren rijdens van Amsterdam ligt; en zoo, zegt Letje, doet hij omtrent alle vrouwen, die hij eenigzins kent. Indien gij, Naatje, niet in eene andere Provincie waart, gij zoudt ook alle morgen een knecht te paard de pastorielaan zien oprijden. Nu nog een woord meer in uw trant van schrijven: het geschrevene moest er eerst maar uit.

De ondervinding alleen is in staat om u te leeren, wat het is, moeder te zijn. Gij weet, ik was altoos een kindergek, maar, mijn hemel! wat onderscheid! Hoe is 't mogelijk, dat er vrouwen zijn kunnen, die onverschillig zijn omtrent dezen huwelijkszegen! Nu, dunkt mij, ben ik eerst recht getrouwd. Nu is mijn Edeling mij nog oneindig dierbaarder. Nu is hij door alle de zachte banden der natuur, door alle mogelijke betrekkingen aan mij gehecht; en wat kan eene brave vrouw zoo verrukken, dan de teederbeminde vrouw te zijn van dien man, door wien zij moeder werd? De wijs, waarop mijn man zich gedraagt, is in zijn karakter; en dat kent gij. Al de smarten zijn voorlang vergeten, maar de belooning duurt, groeit aan, en maakt mij tot eene der gelukkigste vrouwen, die er zijn kunnen.

Nu is het nog de pijn waard om te leven. Ik heb nu werk, ik heb plichten te voldoen, die mijne ernstige overdenkingen waard zijn; en nu zie ik, dat ik, alleen bij gebrek aan bezigheden, die voor mij berekend waren, eene losse, uithuizige, stoute meid was. Zie, Naatje, dat hadt gij ook behooren te bedenken, wil ik spreken, zegt Pieternel. Ik begrijp wel, dat het nu maar spelen gaan is, en dat de jonge Jan Edeling mij wel eens andere druktens zal maken! Goed! ik wacht die ook, en hoop, dat mijn verstandige man, zoo ik te veel malle moeder ben, moeder en zoon beide terecht zal helpen. Ik kan wel niet zeggen, met Pieternel, dat de jongen er heel verstandig uitziet; maar 't is immers een goed kind, dat naar zijn moeder aardt? en gij weet, dat moeder stikkend vol potsen



en flinken stak, toen zij nog zeer jong en zeer los was? Mijn broër heeft er wel moed op, want hij zegt mij in vertrouwen, „dat Jan al naar de meisjes begint uit te kijken.” — „Oom en neef hebben een goeden smaak,” zei ik. — „Ja,” zei hij, „de natuur gaat boven de leer.” Hij hoort ook graag muziek, want als de baker van de moordenaartjes zingt, schreeuwt hij als een tijger; maar als ik eenige noten aansla, kijkt hij uit zijn luiers als iemand die zegt: nog meer laatste woorden van bisschop T.

Vaarwel, mijne vriendin. Omhels voor ons uwe waarde moeder en Dominé, voor Edeling en mij. Ik ben altoos,

Uwe Vriendin,

SARA EDELING,

Geb. BURGERHART.

\* \*  
.

## HONDERD-DRIE-EENZEVENTIGSTE BRIEF.

De heer Abraham Blankaart aan  
den eerwaardigen heer Everard Redelijk.

Eerwaardige Heer!

Ei, wissewasjes, ik weet niet, mijne lieve dominé, waar je van spreekt. Dat ik uw Hendrik bij een braaf kaptein gebracht, en ten sterkste heb aanbevolen, is dat zooveel zaaks? Wel, mijn goede man, ik wou, dat ik veel meer voor je doen kon, want ik heb zulk eene achting voor u, en ik ben zoo dikwijls door uwe predikationen gesticht; uwe vrouw is zulk een best wijf, en gij hebt daar tien kinderen, het ééne nog schooner

dan 't andere; zoodat ik zeggen wil, spreek daar niet van. Wel ja, die uitrusting wil wat zeggen; ik heb, bij gelijks, kind noch kraai in de wereld. Nu, de jongen ziet er uit als een vorst, in zijn zeemontuur. Kijk, mannetje, zei ik, toen ik hem naar boord bracht (want ik heb den jongen lief, en wilde hem zelf aan den kapitein leveren). Kijk, mannetje, zei ik, nu heb ik vader en moeder bepraat om u te laten varen. Je bent nu monsieur kadet, en draagt een degen, zoowel als een admiraal. Maar zoo je nu 'reis in een ploertig leven meer zin kreegt, dan in een ordelijk gedrag, en dacht, nu ben ik mijn eigen meester, en vele viezevazen meer, dan zou Abraham Blankaart daar staan of hij een schepenkennis op zijn neus had, en dan zou oom zeggen, dat het mijne schuld was, dat ik mij er niet meê gemoeid moest hebben; en dat zou niet mooi voor mij zijn. En wat denk je, dominé, dat Heintje daarop zei? „Mijnheer,” zei hij, „ik verzeker u op mijn woord van eer (en hij is veertien jaar, dat stond mij wel aan), op mijn woord van eer, dat ik in allen opzichte braaf zal oppassen; zou ik zoo ondankbaar zijn omtrent u? en zou ik mijn lieve vader en moeder ooit verdriet aan kunnen doen? dan wilde ik liever dood zijn, want dat was dan maar best.” Dat was het ook, zei ik, want dan waart gij een ondeugende jongen: maar ik zie nu wel, dat gij een braaf kind zijt. En ik troostte hem weêr zoo wat, en zoo kwamen wij aan boord, met de sloep. Daar kwam Janmaat en Keesneef op de propfen: „hier, Hein, wat dit en dat! de valreep! daar is onze kadet Redelijk, met zijn vader.” Ja, dacht ik, lieve God! was dat waar, dan trakteerde ik het heele rommelzoodje. Daar kwam een schieman, en noemde mij dominé en toen luisterden al de pekbroeken elkander in: „jongens, dat is een dominé, des kadets vader.” Daar stond ik toen met beschaamde kaken: want ik wist wel, dat ik geen dominé en Heintje mijn zoon niet was. Neen, maats, zei ik, dat heb je eventjes zoo wat mis, ik ben geen dominé, en joului kadet is mijn

zoon niet; maar ik ben een koopman, en een oud vrijer: nu, dat is 't zelfde. Des kadets vader is een dominé, en wel een zoo braaf dominé, als er ooit voor joului zielen gezorgd heeft; zoodat ik maar zeggen wil, dat gij den jongenheer wel moet doen; hij zal u ook weldoen, en ik hoop, dat hij zulk een braaf man zal worden, dat joului nog eens met hem, als joului kaptein, aan den dans zult raken. Dat hoopten zij ook, en er werd braaf gehoezeed, want Abraham Blankaart gaf aan Janmaat een footje. Nu, het overige zal Hendrik u wel schrijven.

Eer heeft uw hart, mijn goeie dominé; wel dat zou er bekreten uitzien, als juist alle brave jongens zouden moeten studeeren en dominé worden. Maar zoo Satans nijdig als ik worden kan op die malle fatsoenen, die nu denken, dat het onzen lieven Heer machtig veel schelen kan, hoe een eerlijk man door de wereld komt! kunnen wij dan allemaal preeken en bidden? Eilieve? En wie zou dan negotie doen? Wie zou 't land regeeren? Wie zou, ja wat weet ik het. Althans, uw Hein is maar recht voor de zee geschikt. 't Is een gezonde, sterke beuker van een jongen; en als hij niet deugen wil, kan hij al zoo ondeugend op de studie, als op de zee worden.

Ziezoo, dat karweitje is ook weêr besjouwd. En uwe vrouw verdient, dat zij haar zoon nog eens Vice-Admiraal ziet; hoe lief zij hem heeft, weten wij wel: maar de vrouw sprak verstandig.

Ja, dominé, jij bent een man naar mijn hart. Zie, ik houd om de dood niet van dat falievouwen, en ik kan mij zoo satans nijdig maken, als ik daar zoo hoor klagen en steunen, en van tranen dal, en van een ellendig leven enz. praten. Hoor, God de Heer is maar veel te goed tegen zulke ondankbare kniezers en zuurkijkers. 't Is goed, dat zij met Abraham Blankaart niet te doen hebben, ik zou dat bangzieke volkje wat anders leeren. Ziedaar, daar ben ik nu zes-en-vijftig jaar oud, en als ik zoo bij mijzelfen zit, zeg ik: wel, lieve God, wat al weldaden heb ik,

zondig mensch, evenwel van u ontvangen! Ik ben met weinig begonnen; ik moest voor eene oude moeder en eene zieke zuster het brood winnen, en ziedaar, ik ben rijk, rijker dan ik elk aan den neus hang, ik ben gezond als een visch. Ik sta daar, als Govert in den dans, omringd van al mijn jongelui; daar is Edeling en zijne vrouw, daar is mijn Willem met zijne vrouw; daar is Cobus, daar zijn ze zoo allemaal om mij; elk houdt meer van mij dan de ander. De kleinen klimmen tegen mij op, en halen de suikerde duiten uit mijn zakken; en als Abraham Blankaart maar eens kucht, of wat stil is, dan is de drommel op stelten: 't is of elk vreest, met mij gelijk te zullen aftrekken, zoo is het er te doen. Daar zijn die brave weduwen; wel, ik ben er als broër in huis; daar is Dominé Smit en zijne vrouw, op de handen zouden zij mij dragen; en wat doe ik toch, dan 't geen mijn plicht is, en dat ik altoos wel tevreên ben? want vrees God en doe wel, zooveel gij maar kunt, dat is het allemaal. Wat zegt gij, Dominé? — Maar hoe doen nu de klagers? Altijd kijken zij bang; altijd vreezen zij, dat zij tekort zullen komen; zij houden van niemand, en niemand van hen. Op zulke watertjes vangt men zulke vischjes. Maar onze lieve heer (die maar veel te goed is) krijgt de schuld. Dan is het te heet, dan is het te koud; dan is alles zoo duur, dan komt er geen staartje visch aan de markt. Summa summarum, die leelijkers zijn nooit te voldoen: en 't zal mij benieuwen, of het in Gods hemel ook wel van passen voor hen zijn zal; maar ik denk niet, dat wij daar met hen zullen opgescheept zijn. Wat denkt gij er van, Dominé? Kijk, denk ik, die God niet in blijdschap dient, kan niet in den Hemel komen, want hij doet niets uit liefde tot God. Hij loopt daar over deze kostelijke aarde, die zoo keurlijk is opgesierd, net als zoo een onguur, gnorrend varken, dat alles maar al grommend en morrend en gnorkend doorslokt, en nog een leelijk bakkes zet tegen een ander, die het een stroo in den weg legt. Zijn dat geen lieve peuzels, om

op zulk eene plaats te komen, daar alles vreugd, en lof prijst den Heer is? Paulus is mijn man: Weest blijmoedig, en verblijdt u in de hope. En dat zei hij zelf in dien bedroefden tijd, toen er wat meer haren aan de kling was dan nu, om een goed Christen te zijn.

Mijn vriendinne Stijntje denkt net als ik, en dat doet mij zoo een deugd! Vriend Blankaart, zegt zij, als ik zoo des ochtends opsta, en die lieve zon zoo in 't Oosten zie, en hoe alles zoo als herleeft en Gode dankt, dan denk ik: Heere, is het hier op deze stoffelijke wereld zoo schoon, hoe moet het niet in uwen zaligen Hemel zijn! en dan zing ik uit Jan Luikens versjes het liedje op den morgenstond. (Je moet weten, Dominé, dat zij toen op Buitenrust, bij de twee dames, gelogeerd geweest was, en dat ik de vrome ziel daar met mijn rijtuig vandaan haalde.)

Nu, mijn vriend, groet ik u! en wensch u met uwe vrouw en kinderen nog lang een hemel op aarde; en als gij bidt, eilieve, bid ook voor mij, want het gebed des goeden mans vermag veel, wil ik spreken. Ik blijf altoos,

Waarde Dominé!

Uw hoogachtende Vriend,

**ABRAHAM BLANKAART.**

P.S. Ik zie daar, dat ik tweemaal onzen sinjeur weër genoemd heb! Nu, verschoon dat, ik mag zoo niet fratsen in mijne brieven, anders schrapte ik er zijn' naam nog uit.

\* \* \*

HONDERD-VIEREN-ZEVENTIGSTE  
BRIEF.

Mejuffrouw Aletta Willis aan haren  
man Willem Willis.

Mijn lieve Man!

Ik verlang zoozeer naar uwe terugkomst! Me dunkt, dat ik u duizend dingen te zeggen heb. En nu ik schrijf, weet ik niet hoe te beginnen: 't zijn zulke beuzelingen, dunkt mij, en gij zijt om eene zaak, daar zooveel aan gelegen is, van huis. Evenwel, ik weet, dat gij altoos met inschikkelijkheid naar alle kleinigheden, die ik u vertel, luistert. Alle middag, als het uur aankomt, dat ik u de stoep zie optreden, kijk ik uit; ik kan 't niet laten. Vanmiddag vroeg de kleine Gerrit mij, „of vader heel verre was, en of hij in geen tien jaar weêrkwam?” Wilt gij gelooven, mijn lief, dat deze vraag mij tranen in de oogen dreef? Wat was dat een denkbeeld voor eene vrouw, die in u al haar geluk vindt! „Neen, Gerrit,” zei ik, „vader zal wel gauw, gauw komen, en wat moois voor u en zusje meêbrengen.” Zij dansten van vreugd, en hunne oogjes glommen. Zij vertelden het elkander ook heel deftig.

O wat is het mij naar, nu gij er niet zijt! mijn lieve Willis! gij zijt mij noodzakelijk geworden. Wat heb ik tegen die reis opgezien! maar gij moest. Wat kon ik doen? Wat ben ik voor u bekommerd! Deze laatste dagen waren zoo guur. Ik kan des avonds niet in slaap komen, en heb nu allebei de kindertjes bij mij in 't bed. Uwe lieve moeder bezoekt mij, zooveel zij kan; mijn broêr alle daag. Mevrouw Edeling was hier gisteren met de twee oudste kinderen: maar mijn Willis was er niet; anders, ik had zelden aangener dag: wat was zij vroolijk!

De wijs, waarop zij hare kinderen bestiert, is geheel

haar eigen. Jan wordt een platje, maar mama zit er schoon achter. Het meisje is een engeltje: geheel haar vader. Onze twee schaapjes vermaakten zich ook als koningen. Maar wat beuzelingen schrijf ik u? Nu, 't is maar om aan u iets te kunnen schrijven! Wanneer mag ik u terug wachten? Cootje en de heer Blankaart beloven mij, met mij en de kinderen, als het zacht weer is, u tot Haarlem toe tegen te rijden! „Gerrit en Mietje maken zeer hun compliment aan hunnen lieven papa, en beloven u duizend kusjes.” Dit verzoeken zij mij u te schrijven. Ik omhels u in mijne gedachten, en ben

Uwe liefhebbende Vrouw,

ALETTA WILLIS,

Geb. BRUNIER.

\* \* \*

HONDERD-VIJF-EN-ZEVENTIGSTE  
BRIEF.

De heer Wille m Willis aan zijne  
huisvrouw.

Mijn eigen lieve Letjel

Niet vroolijk op mijne kamer zittende (hoewel alles naar wensch gaat), denkende aan mijne lieve vrouw en kindertjes, sterk verlangende om bij u te zijn, ontving ik uwen allerwelkomsten brief. Gij weet, mijn lief, hoezeer ik altoos verheugd was, als ik, toen ik nog naar u vrijde, een brief van u ontving? maar dat gelijkt niets naar de vreugd, die mij thans bezielt! Mijn beste schat, hoe gelukkig ben ik met ul Hoe waardeer ik ul Ik voel, dat ik man, dat ik vader ben. — Hoe

vaart gij, mijn liefde, hoe de kindertjes, hoe mijne moeder, hoe alle de vrienden? Hoe dierbaar is mij dit huiselijk briefje! Zou mij dit vervelen? zou ik, hetgeen gij mij schrijft, beuzelingen noemen? 't Kan zijn, dat ik verkeerd denk, maar 't komt mij voor, dat alles, wat eene lieve vrouw over haar zelve en hare kindertjes schrijft, voor een eerlijk, gevoelig man van het uiterste gewicht is: en dit is het ook met mij!

Hoezeer ik naar u verlang, kan ik niet zeggen! maar gij voelt dat zelve wel, mijn hartje; wij zijn huiselijk gelukkig; wij beminnen elkander; wij beschouwen elkander als de bronnen van ons eigen geluk. Onze zoete kleintjes geven ons zulke aangename uren: mijne lieve vrouw is zoo voor mij ingenomen.... Wat zijn dat mannen, mijn Letje, die al hun uitgespaarden tijd op collegies en in kolfbanen verkwisten, en echter vrouwen en kinderen hebben, die beminnelijk zijn!

Eén verzoek heb ik aan u; en als ik u iets verzoek, dan weet ik, is 't bij u ook goed; kom mij, al was het een zomerdag, niet tegenrijden; denk, mijne waardste, aan uwen toestand; meer zeg ik niet. Hoor, ik maak mij zoo een feest van u te zullen zien, dat ik onverwacht in 't laatst der volgende week denk thuis te komen: die eerste oogenblikken zijn mij zoo dierbaar, dat ik die alleen met u en de kleintjes verkies door te brengen. Ik ben nog nimmer een etmaal van u geweest. Ach, mijn lieve Letje, wat zal ik onder vinden, als ik u aan mijn hart druk! als gij met mij de kindertjes omarmt, en welkom kust.... Groet alle de vrienden! kus mijne moeder en de kleintjes voor

Uwen liefhebbenden man,

WILLEM WILLIS.



# NAREDE.

---

Wij hopen, dat de goede lezers wel zooveel belang in de Historie van SARA BURGERHART zullen gesteld hebben, om nog het een en ander te willen weten van de meest hupsche menschen, die zij in dit werk hebben leeren kennen. Veel bizonders kan ik u niet verhalen, of ik zoude in het romaneske vallen. — Weet dan:

Dat onze vriendin Burgerhart, sedert tien jaren, zeer gelukkig leeft met haren braven man, en reeds moeder is van vijf aardige kinderen, die zij voorbeeldig opvoedt; hoewel zij, onder ons gezegd, zeer wel weten wil, dat zij, in duizend opzichten, den raad haars mans, en de lessen van de twee achtenswaardige weduwen, Buigzaam en Willis, zich ten nutte maakt. Voor zes jaren stond de oude heer Edeling alle zijne zaken aan zijnen zoon Hendrik af, en slijt het grootste gedeelte van den zomer op zijne buitenplaats, in het gezelschap zijner dochter en van de kinderen, die altijd haar man en hunnen vader met blijdschap tegenwandelen, als men weet, dat hij buiten komen zal, 't welk doorgaans Vrijdagmiddags na beurstijd gebeurt. De heer Blankart woont in de stad, en blijft de liefde en lust van ailen, die hem kennen. Mevrouw Edeling noemt hem nooit dan met aandoeningen, die de kinderlijke zeer nabij komen.

Hij gaat voort in wel te doen; en dewijl de weduwe Willis en de weduwe Spilgoed bij elkander op een zeer fraai, eenvoudig buitentje wonen, heeft hij eene uitvlucht te meer: want hij gaat liefst om met verstandige vrouwen en jongelieden. Deze beide dames leven zoo gelukkig, dat de wonderlijke man eens zeide: „Het zal voor u beide zoo een groote trek niet zijn in den Hemel te komen, als voor andere menschen, zoo gelukkig zijt gij hier reeds.”

De eerwaardige heer Smit heeft in zóóverre het Domineeslot, als zijne vrouw hem een talrijk huisgezin geeft. Hij heeft al van zijne asperges gegeten, en een stukje lands gekocht, om er nog meer aan te leggen: zoodat juffrouw Willis geen kwaad vooruitzicht had op haar aanstaanden mans bevordering tot grooter plaats. Alle jaar bestelt de eerlijke man zes weken aan zijne collega's; en die verdeelen zij in het bezoeken der twee dames weduwen, en van den heer en mevrouw Edeling, die er op gezet zijn, dat alle de kinderen medekomen, en dus de oude vriendschap ook onderhouden.

De heer Helmers is voor een jaar gestorven, en heeft dus nog het genoeg gehad van te zien, dat hij zijne weldaden aan hen, die dezelve verdienden, uitdeelde. Zijne nagedachtenis is in zegen en eerbied bij elk, die den wijzen man kenden.

De heer Willis is nu negen jaar met zijn Letje getrouwd, en is een zoo braaf, teederlievend man en vader, als hij een zoon, broeder en vriend was. Hij is eigenlijk des heeren Blankaarts bijzondere gunsteling. Zijne zaken gaan gezegend; en zijne vrouw is zoo wel tevreden, dat zij niet eens denkt: zijn er ook lieden, die aanzienlijker leven dan mijn man en ik? Zij is nu van haar vierde kind zwanger. Haar broeder is nog ongetrouwd, en woont bij den heer Blankkaart tot gezelschap, die hem ook gaarne

getrouwd zag. „Ik zal,” zeide de goede man onlangs, „ik zal zoowaar voor Cobus ook nog eene vrijster moeten gaan opschommelen, zooals ik voor Wille m deed; want ik zou niet graag zien, dat hij ook maar een niets beduidend oud vrijer werd.”

De heer Cornelis Edeling is ook voor jaar en dag al man en vader, en heeft eene vrouw, die volmaakt voor hem geschikt is, wijl zij wat beter de waarde van 't geld kent, en voor den dag van morgen zorgt. Zijne eerlijkheid evenaart zijne kundigheid. Ik hoor, dat hij een groot advocaat worden zal. Hij en zijne aangehuwde zuster zijn de vreugd van 't huiselijk leven; maar het is toch best, dat deze vrienden in hunne eigen weêrspraken (gelijk de heer Blankaart dat noemt) zulk een genoegzaam tegen-gesteld karakter vinden. Als de oude heer Edeling zijne talrijke familie zoo eens overziet, dan zegt hij wel eens half mompelende: „is 't evenwel niet een verbruid ding, dat beide deze vrouwtjes niet van mijne Kerk zijn?”

Juffrouw Hofland heeft alle reden om vergenoegd te zijn over de wijs, waarop haar neef en nicht Edeling haar behandelen. Zij komt er echter zeer zelden. Juffrouw Doorzicht vervolgt haren weg in vrede, beide met woorden en daden stichtende. De heer Hendrik bezoekt haar dikwijls; en waar zij ook komt, wordt zij ontvangen, gelijk eene vrome, verstandige vrouw bij brave menschen altijd ontvangen wordt.

Benjamin, Slimpslamp en Brecht zijn beneden de nieuwsgierigheid der lezers dezer Historie. De oude, eerlijke Frits woont nog bij zijne mevrouw, en heeft er een alleraangenaamst leven. Pieter-nelletje Degelijk is voor drie jaar aan 't huis van den heer Edeling gestorven, nadat zij er, volgens haar zeggen, een „hemel op aarde gehad had.”

Uit haar testament bleek, dat de oude, eerlijke meid den heer **Blankaart**, mevrouw **Edeling** en den heer **Willis** hare nalatenschap gemaakt had, met verzoek, dat zij die kleinigheid niet zouden versmaden, en dat zij alles met God en met eere zuinigjes had overgespaard. Zij besprak ook een vroolijken dag voor al de boeien van den heer **Edeling**; en dewijl de oude **Frits** haar eens ten huwelijk gevraagd had, maar zij geene trouwige natuur had, zoo maakte zij hem een gouden ring, een zilveren tandenstoker, en een dozijn witte zakdoeken, gemerkt **P. D. 12**, tot eene erkenenis.

Nu zouden wij nog wel een woordje van juffrouw **Hartog** dienen te zeggen. Maar dewijl wij geen de minste correspondentie hebben met geleerde vrouwen, die over de **zonestofjes** en de **genoegzame rede** schrijven, kan ik alleen zeggen, dat zij en hare vriendin, de freule van **Kwastama**, nog leven, en dat men haar beide zeer sterk verdenkt van eene menigte prullen tegen den Godsdienst en het gezond menschenverstand te schrijven, doch die zijn zoo afgrijselijk geleerd, dat zij weinig lezers vinden, omdat er het vergif niet een weinig in gesuikerd is.

De deugdzame mevrouw **Buigzaam** bekend (en zij kan er over oordeelen), dat juffrouw **Hartog** zoo gevaarlijk niet is, als zij, indien zij minder trotschheid had, zijn zoude, in een tijd, dat niets-te-gelooven: filosofie, en zedeloosheid: fraaie manieren genoemd worden door zulke lieden, die aan de maatschappij meermalen den toon geven.

Er blijft dan niemand over, dan onze eerbare **Lotje Rien-du-Tout**. Dat er uit hare historie niet veel bizonders valt op te teekenen, kan de goede Lezer wel denken! Gelieft hij het volgende te lezen, 't is ons wel, en zoo niet, hij kan het overslaan. Juffrouw **Lotje** woont bij haar oom en tante, en schijnt,

schoon zij zeer op zoo eens te veranderen gesteld blijft, wel tevreden. Mevrouw Edeling verzoekt haar dikwijls; en Lotje leert nu aan de twee kleinste meisjes dier dame, hetgeen die haar met zooveel geduld onderwees, namelijk — kinder-onderkousjes breien. Juffrouw Lotje is niet weinig in hare schik, a's zij overtuigend ziet, dat zij evenwel beter de klink kan maken, dan Jaantje en Mietje. Hoe het zij, elk die een goed, eenvoudig hart weet te waardeeren boven de bekwaamheden des vernufts, zal ons toestaan, dat Lotje veel meer nut in de wereld doet, als zij kinder-onderkousjes breit, dan juffrouw Hartog, als die dissertatien over de zonnenstofjes schrijft.

EINDE.



# Aanteekeningen

---

## 91e BRIEF.

Brief van den heer R. Wij zeiden al, dat de lichtmiffiguren bij Wolff en Deken de beste niet zijn uit kunstoogpunt: ze zijn te dik opgelegd.

„een galg in 't oog”, de lucht van iets hebben, lont ruiken, in de gaten krijgen. (Nederl. Woordenboek op „galg”).

## 95e BRIEF.

„heele, halve en kwart Pelagianen”. Pelagius leerde tegenover Augustinus, kort gezegd, den vrijen wil, d.i. de zedelijke vrijheid als het vermogen om altijd en in gelijke mate zoowel goed als kwaad te kunnen willen. Semi-pelagianisme is de leer volgens welke 's menschen vorming en bekeering voor de eene helft als het werk des menschen zonder God, voor de andere helft als het werk van God met uitsluiting der menschelijke werkzaamheid, werden aangemerkt. „Vromen” als Cornelia die een fijnen neus voor ketterijen hebben, spreken nog van kwart-pelagianen, wat dan zij moeten zijn, die een kwart aan zichzelf en de rest aan God toeschrijven! Vergel. J. H. Scholten, Leer der Hervormde kerk<sup>3</sup>, II, 102-113.

„Lamsgezinden” d.z. de doopsgezinden, die te Amsterdam bij 't Lam kerk hielden, tusschen de Beulingstraat en 't Koningsplein. Vroeger stond daar een

pakhuis tot de brouwerij 't Lam behorende en in 1639 tot kerk verbouwd. Deze zelfde gemeente had nog eene kerk „bij den Tooren.” Eene tweede gemeente vergaderde „in de Zon,” eene derde naast de herberg „De zes kruiken.” Deze laatsten heetten ook Vlamingers of Dantzigers, in den volksmond „kruikjes.” Wagenaar, a.w. II, 196 vlg. 201, 203. Plaatsen over de tallooze secten onder de doopsgezinden in mijn artikel *Tijdspiegel* 1904, sub IV. Verg. nog een brief van Aagje Deken van 9 Febr. 1900: „wij beiden zijn in het politieken ook Lams Menist” (Brieven, blz. 336). Zij bedoelt: vredig, zacht, stil. In die beteekenis ook benist in 't algemeen. „en ik geloof dat zij benist is, want zij zag er zo zachtmoedig en zo dik en zo vetjes uit” (Brieven, blz. 356). Voor onze brave Cornelia Slimpslamp zijn zij allen verfoeilijke kettters.

„Demas.” Verg. 2 Tim. 4, 10: „Want Demas heeft mij verlaten, hebbende de tegenwoordige wereld lief gekregen.”

#### 96e BRIEF.

„Huwelijk en godsdienst.” Saartje spreekt hier Wolff's en Deken's innigste gevoelens uit. Huwelijk was haar schier zoo heilig als godsdienst en in hare romans hebben zij gedaan wat zij konden, om het huwelijksleven te verdedigen en hoog te houden tegen alles wat het in hare dagen belaagde. Let men voorts op de wijze, waarop Edeling Saartje's hart tracht te veroveren, dan stemt men toe, wat prof. van der Vlucht zegt van eene vroegere periode, maar ook van de onze geldend: „de ontwikkeling der vrijaadje tot eene tactische kunst met hare duizend regelen en conventiën, hare voorpostenschermutselingen, hare loopgraven en tegenmijnen, hare bedekte aanvallen, hare afgesproken teekenen van verweer of capitulatie.” Zie in zijn artikel „Levend volksrecht” *Gids*, 1895, III, 37.



## 97e BRIEF.

„voor den predikstoel.” Verreweg de meeste huwelijken werden tijdens de republiek in de kerk door den predikant als bevoegd ambtenaar gesloten. Zij, die geene leden waren der heerschende kerk werden ten stadhuize door schepenen getrouwd, terwijl zij daarna vrijheid hadden hunne kerkelijke huwelijksplechtigheden te verrichten. Allengs werd zelfs aan hervormden vrijheid gelaten tusschen predikant of schepenen te kiezen. Uitvoerig in mijn artikel „De gereformeerde kerk in haren strijd om het wettig huwelijk,” *Nederl. Archief voor Kerkgeschiedenis*, 1903, II, 217-275, 359-396.

„de liefde verfijnt tot vriendschap.” Ook een van de geliefkoosde opvattingen van *Betje en Aagje*, uitgesproken o.a. in de *Wille m L e e v e n d V*, 140, VII, 42 vlg. en in een brief van *Aagje zelve*, *Brieven*, blz. 334.

## 100e BRIEF.

„ooren laat aannaaien”, zich iets laat wijsmaken. Tante Martha gebruikt de uitdrukking ook (*Wille m L e e v e n d II*, 127). Eigenlijk tot een ezel maken, dus als dwaas ten toon stellen. Ook „iemand een vlassen baard maken”, mndl. maar ook later. Beide uitdrukkingen komen in één versregel voor bij *Jeremias de Decker*, *Rij m o e f e n i n g e n*, I, 204:

„Wat poogt men ons goed recht met snorken 't overkraeien  
En u een vlassen baart of ooren aen te naeien.”

## 109e BRIEF.

„De apostel Paulus.” Vergel. *1 Tim.* III, 1-7.

## 110e BRIEF.

„een Azers deel.” Vergel. *Genesis* 49, 20: „Azer, zijn brood is vet en hij levert koninklijke lekkernijen.” „een Enakskind”, een reus. Vergel. *Numeri* 13,

28 en 33: „daar zagen wij de Enakskinderen,... de reuzen waarbij wij in eigen oog als sprinkhanen waren.”

**112e BRIEF.**

„de consciëntie is de klapperman” enz. De uitdrukking is van Wilhelmus Eversdijk in zijn bundel *M e s s i a s h e e r l i j k h e i d*, 1700.

**116e BRIEF.**

„Opgewarmd bier en broodskind,” biersop met brood, pap. Een kind met slappe kost opgebracht. (*Nederl. Woordenb. i.v.*)

„to bliktri”. Van deze uitdrukking vermag ik geene verklaring te geven.

**117e BRIEF.**

„de priester van Boileau.” Eene toespeling op eene plaats uit le *Lutrin* van den Franschen dichter Boileau, die aldus luidt: *Son menton sur son sein descend à double étage*” d.i. ongeveer: „Zijn kin rust op zijne borst met eene tweedubbele verdieping”. De toespeling is dus niet geheel juist. Bij Voltaire, *Epitre 6*, vs. 2 vlg. komt een priester voor met een driedubbele onderkin.

**120e BRIEF.**

„uw Jonathan”, uw vriend. Toespeling op Jonathan, den zoon van Saul en op zijne onbaatzuchtige vriendschap voor David, dien hij beminde als zijne ziel. (*1 Sam. 18, 1.*)

**122e BRIEF.**

„Hortus Medicus.” Tusschen de Heeren-, Muider-, Baan- en Rapenburgergracht was van de nieuwe vergrooting der stad een groot, langwerpig stuk land overgebleven. Dit werd tot eene Plantage aangelegd,

waarvan de naam nog thans over is en waarop de vroeger genoemde Daniël Wilkins zijn hoogdravend lofdicht in twee boeken zong. Een gedeelte dier plantage, langs de Heerengracht werd in 1682 tot Hortus Medicus of arsenijtuin aangelegd. Men trad er binnen door een steenen poort en zag allereerst eenige gebouwen, waaronder een fraai Oranje-huis en voorts kleine musea van dieren op sterk water, mineralen, opgezette vogels en kapellen. De hortus-zelf was sierlijk aangelegd en bezat tal van vreemde gewassen uit onze koloniën in hooge kassen en broeibakken. Wagnaar a.w. II, 388 vermeldt een Drakenbloedsboom, die boven 't dak uitgroeide en om welks kruin een nette glazen koepel gezet was. De besproeiing geschiedde door Vechtwater in een schuit uit Weesp aangebracht. De toegang stond de zes werkdagen open voor 4 stuivers voor 't publiek, voor dokters, hoogleeraren, apothekers- en chirurgijnsleerlingen golden afzonderlijke bepalingen. In dezen tuin dan zal ook Saartje door haren belager worden rondgeleid... zooals zij denkt.

#### 126e BRIEF.

„gridelijn,” gris de laine, vlaskleurig grijs.

#### 127e BRIEF.

„Jezabel”, de booze vrouw van koning Achab.  
 „Achitofellinne”, vrouwelijk van Achitofel. Verg. 1e a a n t. 4e b r i e f.

„Boanerges” hetwelk is zonen des donders, bijnaam van Jacobus en Johannes, M a r c. 3, 17.

„Bethel” d.i. huis Gods. Ook eene heilige stad in Palestina.

„Nieuwkerk”. Te Nijkerk op de Veluwe had zich in 1749 en volgende jaren, onder invloed van ds. G. Kuypers, die er zelf een boek over schreef, eene godsdienstige „opleving” vertoond, zoo ongeveer als thans in Wales: extatische tooneelen van genadewerking

en bekeering, roepen, schreien, jammeren, boetedoeningen en wat meer de gewone openbaringen van zulk eene goedbedoelde, maar toch noodlottige uitbarsting van dweperij zijn. **W o l f f e n D e k e n** hebben met deze „Nieuwkerksche schreeuwpartij” niet opgehad, zulk eene bekeering was haar te onstuimig. (**W i l l e m L e e v e n d I**, 178, 331. **B r i e v e n v a n A b r a h a m B l a n k a a r t I I**, 33). Wie een kort bericht over de beweging wil lezen neme **S. D. van Veen**, **U i t d e v o r i g e e e u w**, Utr. 1887, blz. 1-40.

„Saulus”, naam van Paulus vóór zijn overgang tot het christendom.

#### 128e BRIEF.

„Simon de toovenaar” uit Samaria, die voor geld van de apostelen de macht om den H. Geest te geven koopen wilde en door Petrus wordt bestraft; met andere woorden echter dan door Stijntje worden aangehaald. (**H a n d e l l**. 8, 9-24).

„gebroken bakken enz.” Aldus **J e r e m**. 2, 13: „Want een dubbel kwaad heeft mijn volk bedreven: mij, de bron van levend water hebben zij verlaten, om zich regenbakken uit te houwen, gescheurd, die geen water houden”. In de **W i l l e m L e e v e n d I I**, 245 past ds. Heftig dit woord toe op de lectuur van vrij zinnige Engelsche boeken.

#### 129e BRIEF.

„vaste tranen, zij vloeien zeldzaam.” Zóó zegt ook de oude Mozes tot Frida von Rambow: „der alter Jud' hat flieszzen lassen die Thränen über Sie, und das vergiszt er nicht, denn sie sind ihm geworden knapp, die Thränen” d.i. „de oude Jood heeft vloeien laten zijne tranen over u en dat vergeet hij nooit, want zij zijn hem geworden krap, de tranen.” **F r i t z R e u t e r**, **U t m i n e S t r o m t i d I I I**, cap. 45.

„jolen”, pretmaaksters.

„ik vernibbel mij”, ik verkneuter mij.

## 130e BRIEF.

„een zoet boekje, het hiet Thomas à Kempis.” Suzanna bedoelt de Navolging van Christus van onzen heroemden Thomas van Kempen, gest. 1471. Van dit „gulden boekje”, na den bijbel het meest gelezen boek, bestaan meer dan 2000 uitgaven in 't oorspronkelijk Latijn, en er is bijna geen taal, waarin het niet werd overgezet. Voor wie het in 't Hollandsch wil lezen, wijzen wij op de vertaling van ds. J. P. Hasebroek (Jonathan) 1858, die in de Inleiding van allerlei over dit onvolprezen boek vertelt. Gelukkig, dat tante Suzanna het in handen kreeg: zij had er meer aan dan aan al haar oefeningsboekjes. (Ook dit boek wordt later in deze Bibliotheek opgenomen in eene nieuwe vertaling van dr. Alph. Diepenbroek.)

## 133e BRIEF.

„Coccejaansche leeraars”. Zie de aant. bij den 19en brief.

„Doddridge”, zei de aant. op den 37en brief.

„Live”, een mij onbekend schrijver. Noch de Encycl. Britannica, noch Sidney Lee's Dictionary of National Biography kent hem.

„Tersteeg”, Gerard Tersteegen, een Duitsche mysticus (d.i. iemand bij wien het gevoelsleven overheerscht en zeer innig en diep is), dichter van geestelijke liederen en schrijver van Geestelijk Bloemhofjen en Vroome loterij. In 1770 verscheen eene Nederlandsche vertaling van sommige zijner boekjes. Door zijn evangelisch, bijbelsch christendom heeft hij grooten invloed geoeffend zoodat „men van Amsterdam tot Bern zijne vele aanhangers vond”. In den Vervolgbundel op de Evangelische gezangen is van hem gez. 274: „Komt laat ons voortgaan kinderen”...

„Deknatel”, Joh. Deknatel, dichter o.a. van lijk-dichten op M. Oosterbaan, 1723, op H. Schijn, 1727.

„Lodesteyn.” Jodocus van Lodenstein, beroemd godgeleerde, dichter en mysticus uit het midden der 17e eeuw, predikant te Utrecht. Stijntje zong uit zijn bundel stichtelijke liederen *Uitspanningen*, waarover men lezen kan bij dr. P. Jzn. Proost, *Jodocus van Lodenstein*, 1880, blz. 97 vlgg. In 1769 was er een 15e druk van verschenen.

„Boddaert”. P. Boddaert Czn. gaf *Stichtelijke gedichten*, waarvan te Leiden in 1765 reeds de 5e druk verscheen.

„Camphuizen.” Van al de genoemden verreweg de beste. Dirk Rafaëlsz. Camphuizen, als remonstrantsch predikant afgezet, rondzwerfend sinds, om in Dockum te sterven (1627), de hoogbegaafde, zoetvloeiende, beminnelijke dichter. Stijntje bedoelt 's mans *Stichtelijke Rijmen om te lezen of te zingen*, waarvan de 1e druk met muziek bij het eerste couplet van ieder gedicht verscheen 1624. Het boek beleefde schier tallooze uitgaven (vóór mij ligt er ééne van 1713) en verdient in zijn geheel te worden gelezen. Wie nochtans eene goedkoope bloemlezing begeert neme *Uitgelezen stichtelijke rijmen van Dirck Rafaëlsz. Kamphuyzen* door J. van Vloten 1861 (*Klassiek letterkundig Pantheon* no. 73, Schiedam, Roelants). Van zijne hand verscheen ook eene zeer dichterlijke berijming van de 150 psalmen. Prof. G. Kalff nam enkele van zijne gedichten op in zijn *Dichters van den ouden tijd*, 1904, blz. 23-32. Het beste boek over Camphuysen is dat van dr. L. A. Rademaker, Gouda 1898, waarvan de lezing warm mag worden aanbevolen. Wolff en Deken stelden hem hoog en zingen meermalen zijn lof bij monde van Christina de Vrij in de *Willem Leevend.* (Van Camphuyzen komt ook werk in onze Bibliotheek. L. S.)

„Zuster Timmerman.” Zij was ± 1760 eene geliefde spreekster in de kleine, afnemende Amsterdamsche gemeente der Kwakers. Verg. nog *Cornelia Wildschut*, VI, 170 vlg.

„de Jongeling”. Verg. **M a r k u s 10, 17-23.**

Een brief als deze (behoef ik het te zeggen?) is een schitterend voorbeeld van de kunst der juffrouwen **W o l f f e n D e k e n**. Hoe volkomen hebben zij zich ingedacht in het geestelijk leven dezer eenvoudige ziell! En welk een volmaakt schilderijtje meteen geleverd van de toenmalige kringen van den kleinen burgerstand!

#### 134e BRIEF.

„Zijn er leeuwen op den weg”. Verg. **S p r e u k e n 22, 13. 26, 13:** „De luiaard zegt: een leeuw daarbuiten! Ik mocht eens midden op straat gedood worden?”

„Zijne gematigde denkwijze” enz. Eene kostelijke parodie op wat toenmaals een predikant in trek deed zijn.

#### 136e BRIEF.

„op marode gaan”, op den dril gaan, aan den zwier zijn (ook „op marode loopen” in **Brieven van Abraham Blankaart**). Verg. **Stoett, Spreekwoordenboek no. 405.**

„de wijze man”, **Salomo.**

#### 139e BRIEF.

„Verhaal.” Vergel. het in de inleiding gezegde over **Betje's** eigen herinneringen, in **Saartje's** verhaal verwerkt.

„de Muiderpoort,” de nog thans bestaande; daarbuiten alles nog natuur in **Saartje's** dagen.

#### 140e BRIEF.

„brief van de kust van Bengalen”. Brieven bleven soms al zeer lang onderweg. Eén voorbeeld uit eene vroegere periode. **Ds. Wiltens** schreef 29 Juli 1612 een brief uit **Ternate**, die 6 Augustus 1614 aan **Heeren**

Bewindhebbers der O. I. Compagnie te Amsterdam bezorgd werdt (Rijksarchief).

**141e BRIEF.**

„niet bemorst met bloed en tranen”, wat anders met Oost-Indisch geld maar al te vaak het geval was.

**146e BRIEF.**

„de ouwe babbe”, vergel. de 2e aant. bij den 75en brief.

**149e BRIEF.**

„ik heb zoo mijn spikkelatie”, ik heb zulk een schik. „kissebissen”, nog in de dialecten voor „met veel drukte heen en weër loopen”. Ook in *Wille m L e e v e n d* I, 99. De eerste helft van 't woord kan ik niet thuisbrengen; voor de tweede zie de *Jager, F r e q u e n t a t i v e n*, I, 26 en *Nederl. Woordenb.* op bijzen, zich druk maken.

„Onze schilder Troost”, van wien o.a. de illustraties zijn van de tooneelstukken van Asselijn bovengenoemd (Mauritshuis).

„Nero niemands-vriend”; dezelfde uitdrukking in de *W i l l e m L e e v e n d* van den heer van Oldenburg.

„huispostillen”, stichtelijke dagboeken voor de huiselijke godsdienstoefeningen.

„braspennings zweeten”; braspennings, penning om te brassen, te verteren. De uitdrukking beteekent „op zolder weggelegd zijn (van koopwaren) om later, bij hooger markt, voordeelig verkocht te worden.” *Nederl. Woordenboek* i.v. Carolus Tuinman, *Oorsprong en uytlegging van dagelijks gebruikte Nederduytsche spreekwoorden*, Middelburg 1720, II, 123.

„vrouwkje van Thekoa”. *Vergel. 2 S a m.* 13, 17a, 14, 20. Als Absalom drie jaar in ballingschap geweest



is, verlangt David weder naar hem. Joab, dit bemerkende, zendt tot den koning eene vrouw uit Tekoa, die zich als eene rouwdragende aanstelt en hem verhaalt, dat zij weduwe is en twee zonen had van wie de een den ander dood sloeg en dat nu de familie het leven van den broedermoorder eischt, waardoor zij kinderloos dreigt te worden; de koning belooft haar zijne hulp. De vrouw vraagt dan, waarom David ook niet zoo met Absalom doet en hem terugroept? (Leidsch. Vert. v. h. Oude Testament.)

**156e BRIEF.**

„kwam maar juist van pas binnen”, nml. vóór poortsluiten.

**158e BRIEF.**

„niet woont in 't water noch in 't vuur”. Toespeling op I Koning. 19, 11: „niet in den stormwind was de Heer”, 12: „niet in de aardbeving was de Heer, niet in 't vuur was de Heer.”

„een Jozua's besluit”, verg. Jozua 24, 15b.

**159e BRIEF.**

„Young”. Edward Young (1681-1765), Engelsch geestelijke, hofkapelaan van koning George II, heeft veel geschreven, dat niemand meer kent, maar één werk heeft hem heroemd gemaakt: *Night Thoughts on life, time, friendship, death and immortality* (Nachtgedachten over leven, tijd, vriendschap, dood en onsterfelijkheid) door hem in dagen van diepe melancholie gedicht. Wel geeft hij daarin vele schoone, dichterlijke gedachten, wel gelooft hij in God's macht en de eindelijke overwinning der deugd, maar de doorgaande stemming is somber, dood en vergankelijkheid houden hem vooral bezig en het geheel is inderdaad zwart als

de nacht. De weduwe Spilgoed kan, zoo zij geen Engelsch verstond, de Nederlandsche vertaling van 1766 hebben gebruikt *Nachtgedachten over het leven, den dood en de onsterfelijkheid der ziel*, Amsterdam, in 2 deelen. Er is nog eene vertaling van 1735 in 4 deelen door J. Lublink den jongen en eene van A. C. Schenk 1805, bewijs voor de belangstelling, waarmede ook ten onzent het boek werd gelezen.

#### 160e BRIEF.

„De knoop is gelukkig gelegd”. Zelfde uitdrukking als bij 't huwelijk van Willem Leevend en Chrisje Helder. Bij dezen brief is het noodig te herinneren, dat in Wolff's dagen de vreemde gewoonte van de huwelijksreis nog niet bestond. Het jonge paar bleef in 't huis, waaruit de bruid trouwde en de feesten waren op den eigenlijken trouwdag niet afgeloopen. Het vrijen en trouwen onzer voorouders verschilde in allerlei opzicht hemelsbreed van onze manieren. Tallooze, vaak zinrijke, gebruiken, toen nog daarbij in eere, zijn thans uitgestorven. De toon die er heerschte, de liedjes, die werden gezongen, waren, in onze gouden eeuw vooral, zeer openhartig en soms kortweg vies, maar in de toespelingen op toekomstig kinderbezit ligt de gezonde opvatting van het huwelijk als voortplanting van het geslacht en de overtuiging, dat kinderbezit een zegen is. En is de toon dertel, men schaamde zich zijn levenslust niet. In onze periode waren gebruiken en liederen al gekunstelder geworden, maar ze waren er nog en talrijker dan men uit Saartje's bruiloft zou opmaken. Van het Commissaris-maal (bij den ondertrouw) is sprake bij het huwelijk van Alida Leevend. Zie vooral: *Van vrijen en trouwen* door mr. N. de Roever, Haarlem, 1891. In de *Oude Tijd* vindt men voorts aardige artikelen „van vrijen en trouwen”; overigens is de litteratuur te uitgebreid om aan het opnoemen te beginnen.

## 166e BRIEF.

„Correspondenten”, handelsvrienden. Bij wat mejufvrouw Willis hier zegt over 't samenwonen van twee vriendinnen, denkt men aan B e t j e en A g j e zelve.

## 168e BRIEF.

„onnatuurlijke schrikbeelden.” Men vergete niet, dat de verloskunde in onze periode wel groote vorderingen had gemaakt, dat het gebruik van de tang, na lang als geheim middel slechts om hoogen prijs te zijn medegedeeld, thans na de vernieuwde ontdekking van den Gentenaar Palfijn (1723) ook ten onzent algemeen werd gebruikt, dat het vroedvrouwenonderricht zeer verbeterd was, dat in het land van onzen grooten van Deventer de overtuiging zich gevestigd had, dat de kunst slechts dáár is om de natuur te hulp te komen — maar dat men tegenover de zware gevallen toch nog al te machteloos stond en het gevaar voor besmetting groot was, omdat men de „kraamvrouwenkoorts” als door onreinheid veroorzaakt, nog niet in haar juist karakter kende. En de schrijfster van dezen brief telt bovendien nog allerlei oorzaken op, voor het „sterven en deerlijk mishandelen van jonge vrouwen”, waartegenover zij enkele goede raadgevingen stelt.

## 171e BRIEF.

„hij lei met den vroedmeester zijne vrouw in 't ledikant”. Saartje was nml., naar de gewoonte dier dagen, in de kraamstoel bevallen waarvan er verscheidene soorten bestonden, een door onzen van Deventer uitgevonden, een andere door onzen Solingen. Bij enkele oude families vindt men ze nog soms op zolder terug. Afbeeldingen, behalve in de boeken over de geschiedenis der verloskunde, ook in de toenmalige handboekjes voor vroedvrouwen (uit Saartje's tijd b.v. in 't Boeck van de vroet-wijfs, Amsterdam, 3e druk, 1770 op blz. 37.) Dat Hendrik Edeling zijne

vrouw „in 't ledikant legde” zou ook aldus kunnen worden verklaard, dat zij, in plaats van in den kraamstoel, bevallen was op den schoot eener vrouw. Zulke „schootsters” komen, behalve in de 16e eeuw, voor in latere boeken (Solingen, *Embryulcia*, 1698 op blz. 369 en 1e druk van 1673 op blz. 157) en nog uit het jaar 1835 is er een curieus verhaal, waarin van deze „schootsters” melding wordt gemaakt (Witkowski, *Histoire des accouchements*, 1887, p. 383.) Ik noemde in de voorlaatste aantekening bij den 44en brief het Museum van de Mij. der Geneeskunde. Dáár bevindt zich ook een geheel en op 't prachtigst ingerichte kraamkamer, waarin niets ontbreekt, wat er in behoorde, gevolgd naar een plaat van Troost, ongeveer eene halve eeuw vóór onzen roman. Een gids door dit hoogst belangwekkend museum verschijnt dezer dagen van de hand van den ijverigen bibliothecaris van genoemde maatschappij, dr. C. E. Daniëls.

„aan huis gedoopt”, wat in tegenstelling van den kerkdoop, vaak geschiedde.

„in allen opzichte moeder”, zij zoogde zelve haar kind. Verg. de 4e aant. bij den 44en brief.

#### 173e BRIEF.

„Jan Luykens liedje op den Morgenstond”. Een van de allerschoonste gedichten van dezen zanger (1649-1712)

„O welkom schoone dageraad  
die uit een gulde kamer gaat  
met glans van held're stralen... enz.”

Vergel. dr. C. B. Hylkema, *Stichtelijke verzen van Luyken*, 1904, blz. 57. Het vers is ook opgenomen in prof. Kalf's bovengenoemde *Bloemlezing* blz. 182 en in *Levenslicht*<sup>4</sup>, verzameld door P. H. Hugenholtz, Amsterdam 1901, blz. 397.

„het gebed des goeden mans vermag veel,” vergel. *Jacobus* 5, 16b.

**NAREDEN.**

„bestelt zes weken aan zijne collega's", vraagt hun zijne beurten waar te nemen.

Mij rest ten slotte nog de aangename taak mijnen dank te betuigen aan de heeren prof. dr. J. Verdam, J. de Josselin de Jong en dr. J. J. Salverda de Grave voor enkele vriendelijke inlichtingen die zij mij wel hebben willen verschaffen.

20 April 1905.

L. KNAPPERT.





# INHOUD.

---

	Bladz.
Eenen-negentigste Brief. De Heer R. aan den heer G.....	5
Tweeen-negentigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan Mejuffrouw Sara Burgerhart .....	9
Drieen-negentigste Brief. De heer Jacob Brunier aan Mejuffrouw Aletta Brunier .....	10
Vieren-negentigste Brief. Mejuffrouw Cornelia Hartog aan Mejuffrouw Wilhelmina van Kwastama.....	11
Vijfen-negentigste Brief. Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp aan Mejuffrouw Suzanna Hofland.....	15
Zesen-negentigste Brief. Mejuffrouw Maria Buigzaam aan den heer Hendrik Edeling .....	16
Zevenen-negentigste Brief. De proponent Smit aan Mejuffrouw Anna Willis...	23
Achten-negentigste Brief. Mejuffrouw Anna Willis aan Mejuffrouw Sara Burgerhart.....	25
Negenen-negentigste Brief. Mejuffrouw Sara Burgerhart aan Mejuffrouw Anna Willis.....	27

	Bladz.
Honderdste Brief. De heer Jan Edeling aan den heer Cornelis Edeling.....	28
Honderdeerste Brief. De heer Cornelis Edeling aan den heer Jan Edeling.....	30
Honderdtweede Brief. Mejuffrouw Aletta Brunier aan Mejuffrouw Sara Bur- gerhart .....	32
Honderd-derde Brief. Mejuffrouw Sara Burgerhart aan Mejuffrouw Aletta Brunier	39
Honderd-vierde Brief. Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan den heer Hendrik Edeling .....	44
Honderd-vijfde Brief. Mejuffrouw Sara Burgerhart aan den heer Hendrik Edeling	44
Honderd-zesde Brief. Mejuffrouw Sara Burgerhart aan den heer Abraham Blank- aart .....	45
Honderd-zevende Brief. Naamlooze brief aan den heer Abraham Blankaart...	46
Honderd-achtste Brief. De heer Jan Edeling aan den eerwaardigen heer Everard Redelijk.....	47
Honderd-negende Brief. De eerwaardi- ge heer Everard Redelijk aan den heer Jan Edeling .....	49
Honderd-tiende Brief. De broeder Ben- jamin aan Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp	51
Honderd-elfde Brief. Mejuffrouw Corne- lia Slimpslamp aan den broeder Benjamin	52
Honderd-twaalfde Brief. Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp aan Mejuffrouw Su- zanna Hofland .....	53
Honderd-dertiende Brief. De broeder Benjamin aan Mejuffrouw Cornelia Sli- m-slamp .....	54
Honderd-veertiende Brief. Mejuf- frouw Suzanna Hofland aan Mejuffrouw Cornelia Slimpslamp.....	54



	Bladz.
Honderd-vijftiende Brief. De heer B. Smit aan den heer Willem Willis.....	55
Honderd-zestiende Brief. De heer R. aan den heer G.....	57
Honderd-zeventiende Brief. De heer Cornelis Edeling aan den heer Hendrik Edeling .....	59
Honderd-achttiende Brief. De heer Hendrik Edeling aan den heer Jan Edeling	64
Honderd-negentiende Brief. De heer Hendrik Edeling aan den Eerwaardigen heer Everard Redelijk.....	66
Honderd-twintigste Brief. De eerwaardige heer Everard Redelijk aan den heer Hendrik Edeling.....	69
Honderd-een-en-twintigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan Mejuffrouw Sara Burgerhart.....	71
Honderd-twee-en-twintigste Brief. Mejuffrouw Sara Burgerhart aan Mejuffrouw Aletta Brunier .....	72
Honderd-drie-en-twintigste Brief. De heer R. aan den heer G.....	84
Honderd-vier-en-twintigste Brief. Mejuffrouw Suzanna Hofland aan Mejuffrouw Sara Burgerhart.....	85
Honderd-vijf-en-twintigste Brief. — Mejuffrouw Sara Burgerhart aan Mejuffrouw Suzanna Hofland.....	86
Honderd-zes-en-twintigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan den heer Cornelis Edeling.....	88
Honderd-zeven-en-twintigste Brief. Mejuffrouw Suzanna Hofland aan Mejuffrouw Stijntje Doorzicht.....	95
Honderd-acht-en-twintigste Brief. Mejuffrouw Stijntje Doorzicht aan Mejuffrouw Suzanna Hofland.....	98

	Bladz.
Honderd-negen-en-twintigste Brief. De heer Arnold Helmers aan Mejuffrouw Aletta Brunier.....	101
Honderd-dertigste Brief. Mejuffrouw Suzanna Hofland aan Mejuffrouw Stijntje Doorzicht .....	104
Honderd-een-en-dertigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan den heer Corne- lis Edeling.....	106
Honderd-twee-en-dertigste Brief. — Mejuffrouw Aletta Brunier aan den heer Arnold Helmers.....	109
Honderd-drie-en-dertigste Brief. — Mejuffrouw Stijntje Doorzicht aan Mejuf- frouw Suzanna Hofland.....	111
Honderd-vieren-dertigste Brief. Me- juffrouw Anna Willis aan Mejuffrouw Sara Burgerhart .....	118
Honderd-vijf-en-dertigste Brief. Me- juffrouw Maria Buigzaam aan den heer Hendrik Edeling.....	121
Honderd-zes-en-dertigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan Mejuffrouw de Weduwe Spilgoed.....	125
Honderd-zeven-en-dertigste Brief. De heer Willem Willis aan Mejuffrouw de weduwe Willis.....	129
Honderd-acht-en-dertigste Brief. De heer Cornelis Edeling aan den heer Hendrik Edeling .....	132
Honderd-negen-en-dertigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan den heer Cor- nelis Edeling .....	135
Honderd-veertigste Brief. Mejuffrouw Aletta Brunier aan Mejuffrouw de weduwe Willis .....	148
Honderd-een-en-veertigste Brief. De heer Philips Alting aan den heer Pieter	

	Bladz.
Spilgoed.....	153
Honderd-twee-en-veertigste Brief. Mejjuffrouw de weduwe Spilgoed aan den heer Philips Alting.....	154
Honderd-drie-en-veertigste Brief. De heer Jan Edeling aan den eerwaardigen heer Everard Redelijk.....	155
Honderd-vier-en-veertigste Brief. Mejjuffrouw de weduwe Willis aan Mejjuffrouw de weduwe Spilgoed.....	157
Honderd-vijf-en-veertigste Brief. — Mejjuffrouw de weduwe Willis aan Mejjuffrouw Aletta Brunier.....	158
Honderd-zes-en-veertigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan Mejjuffrouw de weduwe Willis.....	160
Honderd-zeven-en-veertigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan den heer Cornelis Edeling.....	165
Honderd-acht-en-veertigste Brief. — De heer Willem Willis aan Mejjuffrouw de weduwe Willis.....	170
Honderd-negen-en-veertigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan Mejjuffrouw de weduwe P. Spilgoed.....	172
Honderd-vijftigste Brief. De heer R. aan den heer G.....	178
Honderdeen-en-vijftigste Brief. Mejjuffrouw de weduwe Willis aan den heer Abraham Blankaart.....	179
Honderdtwee-en-vijftigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan Mejjuffrouw Sara Burgerhart .....	181
Honderddrie-en-vijftigste Brief. Mejjuffrouw Sara Burgerhart aan den heer Hendrik Edeling.....	183
Honderdvieren-en-vijftigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan Mejjuffrouw Sara	

	Bladz.
Burgerhart .....	186
Honderd-vijf-en-vijftigste Brief. Me- juffrouw Anna Willis aan den eerwaardig- gen heer B. Smit.....	187
Honderd-zes-en-vijftigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan Mejuffrouw Sara Burgerhart .....	193
Honderd-zeven-en-vijftigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan Mejuf- frouw de weduwe Willis.....	199
Honderd-acht-en-vijftigste Brief. Me- juffrouw Stijntje Doorzicht aan Mejuffrouw Sara Burgerhart.....	202
Honderd-negen-en-vijftigste Brief. Mejuffrouw de weduwe Spilgoed aan Me- juffrouw de weduwe Willis.....	206
Honderd-zestigste Brief. De heer Cornelis Edeling aan Mejuffrouw Adriana Nijverhart.....	212
Honderd-een-en-zestigste Brief. Me- juffrouw de weduwe Spilgoed aan Mejuf- frouw de weduwe Willis.....	222
Honderd-twee-en-zestigste Brief. Mevrouw Sara Edeling aan Mejuffrouw Anna Willis.....	224
Honderd-drie-en-zestigste Brief. Me- vrouw Sara Edeling aan Mevrouw Maria Buigzaam, Weduwe P. Spilgoed.....	227
Honderd-vier-en-zestigste Brief. Me- juffrouw Anna Smit aan Mevrouw Sara Edeling .....	233
Honderd-vijf-en-zestigste Brief. De heer Hendrik Edeling aan Mevrouw Maria Buigzaam, Weduwe Spilgoed.....	235
Honderd-zes-en-zestigste Brief. Me- juffrouw de Weduwe Willis aan Mevrouw Maria Buigzaam, Weduwe Spilgoed.....	239
Honderd-zeven-en-zestigste Brief.	

Mevrouw Sara Edeling aan Mevrouw de Weduwe Spilgoed.....	242
Honderd-acht-en-zestigste Brief. Mevrouw de Weduwe Spilgoed aan Mevrouw Sara Edeling.....	248
Honderd-negen-en-zestigste Brief. Mejuffrouw Aletta Brunier aan Mevrouw Maria Buigzaam, Weduwe Spilgoed.....	252
Honderd-zeventigste Brief. De heer Willem Willis aan Mejuffrouw Aletta Brunier .....	254
Honderdeen-en-zeventigste Brief. Mevrouw de Weduwe Spilgoed aan Mejuffrouw de Weduwe Willis.....	257
Honderdtwee-en-zeventigste Brief. Mevrouw Sara Edeling aan Mejuffrouw Anna Smit.....	262
Honderddrie-en-zeventigste Brief. De heer Abraham Blankaart aan den eerwaardigen heer Everard Redelijk.....	265
Honderdvier-en-zeventigste Brief. Mejuffrouw Aletta Willis aan haren man	270
Honderdvijf-en-zeventigste Brief. De heer Willem Willis aan zijne huisvrouw	271
Narede .....	273
Aanteekeningen.....	279
Inhoud .....	295

EINDE VAN HET TWEDE EN  
LAATSTE DEEL.

MAATSCHAPPIJ VOOR GOEDE  
EN GOEDKOOPE LECTUUR ❀ ❀ ❀  
**WERELDBIBLIOTHEEK**  
❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ONDER LEIDING VAN L. SIMONS.

---

---

PER NUMMER:	ABONNEMENT PER JAAR:
Ingenaaid . . 20 Ct.	20 nummers, in carton f 5,20
Gecartonneerd. 30 "	20 " in linnen - 7,50
In linnen band 40 "	30 " in carton - 7,50
	30 " in linnen - 10,—

• • •

DE EERSTE NUMMERS VAN  
DE WERELDBIBLIOTHEEK  
(TOT 1 JANUARI 1906). ❀ ❀

- No. 1 en 2. Historie van Mejuffrouw Sara Burgerhart, door E. BEKKER en A. DEKEN. Met portret en gravures. Inleiding en aanteekeningen van Prof. dr. L. KNAPPERT.

- No. 3. Martelaren van Rusland, door  
JULES MICHELET, vertaling van S. J. BOU-  
BERG WILSON.
- " 4. Steunpilaren der Maatschappij,  
door H. IBSEN, vertaling van F. KAPTEYN,  
inleiding van L. SIMONS.
- " 5 en 6. Inleiding tot de Nieuwe Ned.  
Dichtkunst (1880—1900), door ALBERT  
VERWEY, met aanhaling uit de voornaamste  
werken.
- " 7. Aladdin en de Wonderlamp  
(voor jongeren), door J. W. GERHARD,  
met 24 illustraties van SIDNEY H. HEATH.
- " 8. De Geest van Japan, door OKAKURA—  
YOSHISABURO, met inleiding van GEORGE  
MEREDITH, uit het Engelsch door J. K.  
RENSBURG.
- " 9. Het Gevloekte Kind (novelle), door  
HON. DE BALZAC, vertaald en met een inlei-  
ding voorzien door C. en M. SCHARTEN—  
ANTINK.
- " 10 en 11. Herinneringen van een Witten  
Olifant, door JUDITH GAUTIER, met platen  
van MUCHA.
- " 12. Het Yellowstone Park, geysers  
en warme bronnen, door Prof. HUGO DE  
VRIES, met 4 fototypiën naar foto's van  
Prof. HOVEY van New-York.
- " 13. Iwan de Onnoozele, en andere schet-  
sen, door Graaf LEO TOLSTOY, uit het  
Russisch vertaald door J. BRANDT.
- " 14 en 15. De Waterkindertjes, van CHARLES  
KINGSLEY, bewerkt door M. v. EEDEN—VAN  
VLOTEN, met 10 illustraties van G. v. D.  
WALL-PERNÉ.

- No. 16. Ali Baba en de veertig Dieven  
(voor jongeren), door J. W. GERHARD, met  
25 illustraties van H. GRANVILLE FELL.
- " 17. Een Kerstlied, van CHARLES DICKENS  
uit het Engelsch door J. KUYLMAN.
- " 18. Boven de Kracht, van BJORNSTJERNE  
BJÖRNSSON, vertaald door MARG. MELJBOOM.
- " 19. Het Mierenboek of de Opvoeding  
van Opvoeders, door SALZMANN, met  
een voorrede en aanteekeningen van Dr.  
J. H. GUNNING.

